

**Kurikan lukion
opetussuunnitelma 2021**

Nimi	Kurikan lukion opetussuunnitelma 2021
Kunta	Kurikka
Koulu	Kurikan lukio
Pdf luotu	3.3.2026

SISÄLTÖ

1.	Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö.....	1
1.1.	Opetussuunnitelman laatiminen.....	1
1.2.	Opetussuunnitelman sisältö.....	2
2.	Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta.....	4
2.1.	Lukiokoulutuksen tehtävä.....	4
2.2.	Arvoperusta.....	4
3.	Opetuksen toteuttaminen.....	6
3.1.	Opintojen rakenne.....	6
3.2.	Oppimiskäsitys.....	8
3.3.	Opiskeluympäristöt ja - menetelmät.....	8
3.4.	Toimintakulttuuri.....	9
3.5.	Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö.....	12
3.6.	Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys.....	13
4.	Opiskelijan ohjaus ja tukeminen.....	17
4.1.	Ohjaus.....	17
4.2.	Oppimisen tuki ja erityisopetus.....	24
4.2.1	Oppimisen tuki.....	24
4.2.2	Erityisopetus.....	26
4.2.3	Opiskelun poikkeava järjestäminen ja avustajapalvelut.....	28
4.2.4	Paikallisesti päätettävät asiat.....	29
4.3.	Opiskeluhoolto.....	30
4.3.1.	Opiskeluhoollon keskeiset periaatteet ...	30
4.3.2.	Opiskeluhoollon suunnitelmat ja niiden laatiminen.....	33
4.4.	Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä.....	37
4.5.	Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä.....	39
5.	Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi.....	42
5.1.	Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa.....	42
5.2.	Opintojakson arviointi.....	43
5.2.1.	Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät ...	44
5.2.2.	Itsenäisesti suoritettavat opinnot	44

5.2.3.	Suullisen kielitaidon arviointi	45
5.2.4.	Opinnoissa edistymisen seuranta yhteistyössä.....	45
	huoltajien kanssa.....	45
5.2.5.	Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen.....	45
5.2.6.	Laaja-alaisen osaamisen arviointi	47
5.3.	Oppiaineen oppimäärän arviointi.....	48
5.4.	Lukion oppimäärän suoritus.....	49
5.5.	Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus....	50
5.6.	Todistukset ja niihin merkittävät tiedot.....	51
5.7.	Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat	53
6.	Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt... 54	
6.1.	Opetuksen yleiset tavoitteet.....	54
6.2.	Laaja-alainen osaaminen.....	55
7.	Oppiaineet.....	61
7.1.	Äidinkieli ja kirjallisuus (AI).....	61
7.1.1.	Suomen kieli ja kirjallisuus (AI1)	63
	Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (ÄI01)	65
	Kieli- ja tekstitietoisuus sekä vuorovaikutus, 2 op (ÄI02).....	66
	Kirjallisuus 1, 2 op (ÄI03).....	67
	Tekstien tulkinta 1, 2 op (ÄI04).....	68
	Kirjoittaminen 1 ja vuorovaikutus 2, 2 op (ÄI05)	69
	Kirjallisuus 2, 2 op (ÄI06).....	70
	Vuorovaikutus 3, 2 op (ÄI07).....	70
	Kirjoittaminen 2, 2 op (ÄI08).....	71
	Tekstien tulkinta 2, 2 op (ÄI09).....	72
	Startti, 1 op (ÄI010).....	73
	Tekstien viimeistely, 1 op (ÄI011).....	73
	Luova kirjoittaminen, 2 op (ÄI012).....	74
	Ilmaisutaito, 2 op (ÄI013).....	75
7.1.2.	Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus (AI6).....	76

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (S201)	79
Kieli- ja tekstitietoisuus sekä vuorovaikutus, 2 op (S202)	80
Kirjallisuus 1, 2 op (S203)	82
Tekstien tulkinta, 2 op (S204)	82
Kirjoittaminen 1 ja vuorovaikutus 2, 2 op (S205)	83
Kirjallisuus 2, 2 op (S206)	84
Vuorovaikutus 3, 2 op (S207)	85
Kirjoittaminen 2, 2 op (S208)	86
Tekstien tulkinta 2, 2 op (S209)	87
7.2. Biologia (BI)	88
Elämä ja evoluutio, 2 op (BI01)	91
Ekologia, 2 op (BI02)	92
Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI03)	94
Ihmisen biologia, 2 op (BI04)	95
Biotekniikka ja sen sovellukset, 2 op (BI05)	96
Biologian kertaus, 1 op (BI06)	98
Vesiympäristö, 2 op (TOBIKE)	98
7.3. Elämänkatsomustieto (ET)	99
Minä ja hyvä elämä, 2 op (ET01)	101
Minä ja yhteiskunta, 2 op (ET02)	103
Kulttuurit, 2 op (ET03)	105
Katsomukset, 2 op (ET04)	106
Uskonnot ja uskonottomuus, 2 op (ET05)	107
Tulevaisuus, 2 op (ET06)	109
7.4. Filosofia (FI)	110
Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI01)	113
Etiikka, 2 op (FI02)	114
Yhteiskuntafilosofia, 2 op (FI03)	115
Totuus, 2 op (FI04)	116
Kohti filosofian ylioppilaskirjoituksia, 2 op (FI05)	117
7.5. Fysiikka (FY)	118
Fysiikka luonnontieteenä, 1 op (FY01)	121
Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta, 1 op (FY02)	122
Energia ja lämpö, 2 op (FY03)	122

Voima ja liike, 2 op (FY04)	123
Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY05)	124
Sähkö, 2 op (FY06)	125
Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY07)	126
Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY08)	126
Kokeellinen fysiikka, 2 op (FY09)	127
Fysiikan opintojen kertaus, 2 op (FY010)	128
Fysiikka YO-kokeena, 2 op (FY011)	129
7.6. Maantiede (GE)	130
Maailma muutoksessa, 2 op (GE01)	133
Sininen planeetta, 2 op (GE02)	135
Yhteinen maailma, 2 op (GE03)	136
Geomedia - tutki, osallistu ja vaikuta, 2 op (GE04) ..	138
Kehitysmaiden maantiede, 2 op (GE05)	139
Maantieteen kertaus, 1 op (GE06)	140
7.7. Historia (HI)	140
Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI01)	144
Kansainväliset suhteet, 2 op (HI02)	145
Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI03)	147
Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI04)	148
Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI05)	149
Maailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI06)	151
Kaikki tiet vievät Roomaan, 2 op (HI07)	152
Maailmantilanne nyt, 2 op (HI08)	154
Naishistoriaa, 2 op (HI09)	155
Sotahistoriaa, 2 op (HI010)	156
Kohti historian YO-tutkintoa, 1 op (HI011)	157
7.8. Kemia (KE)	159
Ihmisen ja elinympäristön kemia, 2 op (KE01)	162
Molekyylit ja mallit, 2 op (KE02)	164
Kemiallinen reaktio, 2 op (KE03)	165
Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE04)	166
Kemiallinen tasapaino, 2 op (KE05)	167
Kokeellinen kemia, 2 op (KE06)	168
Kemian kokoava opintojakso, 2 op (KE07)	169

Kohti kemian YO-koetta, 2 op (KE08)	169
Orgaaninen kemia, 2 op (KE09)	170
Vesiympäristö, 2 op (TOBIKE)	171
7.9. Uskonto (KT)	171
7.9.1. Evankelisluterilainen uskonto (KT1)	173
Uskonto ilmiönä -juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UE01)	174
Maailmanlaajuinen kristinuskko, 2 op (UE02)	175
Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UE03)	176
Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UE04)	177
Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UE05)	178
Uskonto, tiede ja media, 2 op (UE06)	179
Kaikki tiet vievät Roomaan, 2 op (UE07)	180
Kohti uskonnon ylioppilaskirjoituksia, 2 op (UE08)	181
Kansanusko, salatieteet ja uushenkisyys, 2 op (UE09)	183
Rauha, ihmisoikeudet ja uskonnot, 2 op (UE10)	184
7.10. Kuvataide (KU)	185
Kuvataide 1, 2 op (KU01)	189
Taide rakennetussa ja muotoillussa ympäristössä, 2 op (KU02)	190
Median ja taiteen kuvat ympärillämme, 2 op (KU03)	192
Visuaalista taidetta tutkien ja taiteillen, 2 op (KU04)	193
Plastinen sommittelu eli kolmiulotteinen muotoilu, 2 op (KU05)	195
Piirustus ja maalaus, 2 op (KU06)	196
Digitaalinen kuva/video, 2 op (KU07)	196
Abien penkkariprojekti, 2 op (KU08)	197
7.11. Lukiodiplomit (LD)	198
Kuvataiteen lukiodiplomi, 2 op (KULD2)	199
Liikunnan lukiodiplomi, 2 op (LILD4)	200
Musiikkidiplomi, 2 op (MULD6)	201
Kirjallisuusdiplomi, 2 op (ÄILD14)	202

7.12. Liikunta (LI)	203
Oppiva liikkuja, 2 op (LI01)	205
Aktiivinen elämä, 2 op (LI02)	206
Uudet mahdollisuudet, 2 op (LI03)	207
Yhdessä liikkuen, 2 op (LI04)	208
Virkistystä liikunnasta, 2 op (LI05)	209
Wanhat tanssit, 2 op (LI06)	210
Mailapelit, 2 op (LI07)	210
Kehonhuolto ja rentoutus, 2 op (LI08)	211
Jotain uutta abiliikuntaan, 2 op (LI09)	211
Liikuntaa kansainvälistäen, 2 op (LI010)	212
Kunnossa inttiin, 2 op (LI011)	213
Kuntosaliharjoittelu, 2 op (LI012)	213
Tanssiliikunta 1, 2 op (LI013)	214
Tanssiliikunta 2, 2 op (LI014)	215
Tanssiliikunta 3, 2 op (LI015)	216
Retkeilyopintojakso, 2 op (LI016)	217
7.13. Matematiikka (MA)	218
7.13.1. Matematiikan pitkä oppimäärä (MAA)	220
Funktiot ja yhtälöt 1, 3 op (MAA02)	220
Geometria, 2 op (MAA03)	221
Analyttinen geometria ja vektorit, 3 op (MAA04) .	222
Funktiot ja yhtälöt 2, 2 op (MAA05)	223
Derivaatta, 3 op (MAA06)	224
Integraalilaskenta, 2 op (MAA07)	224
Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAA08)	225
Talousmatematiikka, 1 op (MAA09)	226
3D-geometria, 2 op (MAA010)	227
Algoritmit ja lukuteoria, 2 op (MAA011)	228
Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op (MAA012)	228
Peruslaskutaidot ja ohjelmistot tehtävän ratkaisun apuna, 2 op (MAA013)	229
Pitkän matematiikan kokoava opintojakso, 2 op (MAA014)	230
Pitkä matematiikka YO-kokeena, 2 op (MAA015)	231

7.13.2. Matematiikan lyhyt oppimäärä (MAB)	232
Lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB02)	232
Geometria, 2 op (MAB03)	233
Matemaattisia malleja, 2 op (MAB04)	233
Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB05)	234
Talousmatematiikka, 2 op (MAB06)	235
Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB07)	237
Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat, 2 op (MAB08)	238
Lyhyen matematiikan kokoava opintojakso, 2 op (MAB09)	238
Kohti lyhyen matematiikan YO-koetta, 2 op (MAB010)	239
Tukijakso, 1 op (MAB011)	239
7.13.3. Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus (MAY)	240
Luvut ja yhtälöt, 2 op (MAY01)	240
7.14. Musiikki (MU)	241
Musiikki 1, 2 op (MU01)	244
Musiikki 2, 2 op (MU02)	245
Musiikki 3, 2 op (MU03)	246
Musiikki 4, 2 op (MU04)	247
Ykkösten bändi, 2 op (MU05)	248
Kakkosten bändi, 2 op (MU06)	249
Kolmosten bändi, 2 op (MU07)	250
Kampuksen kuoro 1, 2 op (MU08)	251
Kampuksen kuoro 2, 2 op (MU09)	252
Kampuksen kuoro 3, 2 op (MU010)	253
Soittotunti 1, 2 op (MU011)	254
Soittotunti 2, 2 op (MU012)	256
Soittotunti 3, 2 op (MU013)	257
Yhteismusisointi ja esiintyminen, 2 op (MU014)	258
Musiikkiprojekti, 2 op (MU015)	259
Rockjazzbändi, 2 op (MU016)	260
7.15. Opinto-ohjaus (OP)	261
Minä opiskelijana, 2 op (OP01)	263
Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus, 2 op (OP02) ..	264

Työelämä, 2 op (OP03)	266
Oppimisen tuki, 2 op (OP04)	267
7.16. Psykologia (PS)	267
Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS01)	270
Kehittyvä ihminen, 2 op (PS02)	271
Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS03)	272
Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS04)	274
Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS05) ...	275
Hyvinvointia lukiolaiselle, 2 op (PS06)	277
Pärjäämiskoulu, 2 op (PS07)	278
Pahuuden psykologia, 2 op (PS08)	279
Ihmissuhteiden psykologia, 2 op (PS09)	282
Kohti psykologian ylioppilaskirjoituksia, 2 op (PS010)	282
7.17. Terveystieto (TE)	283
Terveys voimavarana, 2 op (TE01)	285
Terveys ja ympäristö, 2 op (TE02)	286
Terveys ja yhteiskunta, 2 op (TE03)	288
Kohti terveystiedon YO-koetta, 2 op (TE04)	289
7.18. Toinen kotimainen kieli, ruotsi (TKRU)	289
7.18.1. Ruotsi, B1-oppimäärä (TKRUB1)	294
Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUB01)	294
Ruotsin kieli arjessani, 3 op (RUB02)	295
Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB03)	296
Ympäristömme, 2 op (RUB04)	297
Opiskelu ja työelämä, 2 op (RUB05)	297
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUB06)	298
Kestävä elämäntapa, 2 op (RUB07)	298
Abiruotsi 1, 2 op (RUB08)	299
Abiruotsi 2, 2 op (RUB09)	300
Kuuntelun intensiivijakso, 1 op (RUB010)	300
Ruotsin lukiostartti, 1 op (RUB011)	301
7.19. Temaattiset opinnot (TO)	301
Vesiympäristö, 2 op (TOBIKE)	302
Maailma kutsuu!, 2 op (TOKV)	302

7.20. Vieraat kielet (VK)	304
7.20.1. Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä (VKENA1) 310	
Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (ENA01)	310
Englanti globaalina kielenä, 3 op (ENA02)	311
Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (ENA03)	311
Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA04)	312
Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA05)	313
Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA06)	313
Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA07)	314
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA08)	315
Yhteinen maailma ja kansainvälistyminen, 2 op (ENA09)	316
Abikertaus, 2 op (ENA010)	316
Puheviestintää englanniksi, 2 op (ENA011)	317
Startti englannin kieleen, 1 op (ENA012)	317
7.20.2. Vieraat kielet, espanja, B3-oppimäärä (ESP3) 318	
Perustason alkeet 1, 2 op (ESP31)	318
Perustason alkeet 2, 2 op (ESP32)	319
Perustason alkeet 3, 2 op (ESP33)	319
Perustaso 1, 2 op (ESP34)	320
Perustaso 2, 2 op (ESP35)	320
Perustaso 3, 2 op (ESP36)	321
Perustaso 4, 2 op (ESP37)	321
Perustaso 5, 2 op (ESP38)	322
7.20.3. Vieraat kielet, ranska, B3-oppimäärä (RAB3) 322	
Perustason alkeet 1, 2 op (RAB31)	323
Perustason alkeet 2, 2 op (RAB32)	323
Perustason alkeet 3, 2 op (RAB33)	324
Perustaso 1, 2 op (RAB34)	324
Perustaso 2, 2 op (RAB35)	324
Perustaso 3, 2 op (RAB36)	325

Perustaso 4, 2 op (RAB37)	325
Perustaso 5, 2 op (RAB38)	326
7.20.4. Vieraat kielet, saksa, B2-oppimäärä (SAB2)	326
Perustason alkeet 3, 2 op (SAB21)	326
Perustaso 1, 2 op (SAB22)	328
Perustaso 2, 2 op (SAB23)	328
Perustaso 3, 2 op (SAB24)	329
Perustaso 4, 2 op (SAB25)	330
Perustaso 5, 2 op (SAB26)	330
Perustason jatko 1, 2 op (SAB27)	331
Perustason jatko 2, 2 op (SAB28)	331
Saksan kertaus, 2 op (SAB29)	332
7.20.5. Vieraat kielet, saksa, B3-oppimäärä (SAB3)	333
Perustason alkeet 1, 2 op (SAB31)	333
Perustason alkeet 2, 2 op (SAB32)	334
Perustason alkeet 3, 2 op (SAB33)	334
Perustaso 1, 2 op (SAB34)	335
Perustaso 2, 2 op (SAB35)	335
Perustaso 3, 2 op (SAB36)	337
Perustaso 4, 2 op (SAB37)	337
Perustaso 5, 2 op (SAB38)	338
7.20.6. Vieraat kielet, venäjä, B3-oppimäärä (VEB3)	338
Perustason alkeet 1, 2 op (VEB31)	339
Perustason alkeet 2, 2 op (VEB32)	339
Perustason alkeet 3, 2 op (VEB33)	340
Perustaso 1, 2 op (VEB34)	341
Perustaso 2, 2 op (VEB35)	341
Perustaso 3, 2 op (VEB36)	342
Perustaso 4, 2 op (VEB37)	342
Perustaso 5, 2 op (VEB38)	342
7.21. Yhteiskuntaoppi (YH)	343
Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH01)	345
Taloustieto, 2 op (YH02)	347
Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH03)	349
Lakitieto, 2 op (YH04)	350

Politiikan syventävä opintojakso, 2 op (YH05)	351
Yhteiskunta- ja talouspolitiikka, 2 op (YH06)	352
Kohti yhteiskuntaopin YO-tutkintoa, 1 op (YH07)	353
7.22. Kampus-opinnot (KAO)	354
Ajokorttikurssi, 2 op (KAO1)	354
Ohjelmoinnin pilottiopintojakso, 2 op (KAO2)	355
Ensiapu 1, 1 op (KAO3)	355
Ensiapu 2, 1 op (KAO4)	356
Järjestyksenvalvoja, 1 op (KAO5)	356
7.23. Korkeakouluopinnot (KK0)	356
Onnistuneen tapahtuman järjestäminen 1, 4 op (KK01) ..	357
Onnistuneen tapahtuman järjestäminen 2, 4 op (KK02) ..	357
Lyhytelokuvatuotanto, 4 op (KK03)	358
Lyhytelokuvan editointi, 4 op (KK04)	358
Kirjoitusviestinnän perusteet, 2 op (KK05)	358
Yritystoiminta ja yrittäjyys -verkkokurssi, 3 op (KK06)	359
Energia ja kestävä kehitys, 6 op (KK07)	359
7.24. Sedun opinnot (SE0)	360
Miten saan rahat riittämään ja jopa lisääntymään, 2 op (SE01)	360
Unelmakoti, 2 op (SE02)	361
Podcast, 2 op (SE03)	361
7.25. Tietotekniikka (TI0)	361
Tietokone työvälineenä, 1 op (TI01)	361
Ohjelmointi 1, 2 op (TI02)	362
Ohjelmointi 2, 2 op (TI03)	363
7.26. Yrittäjyys-opinnot (YR0)	363
Yrittäjyys, 2 op (YR01)	363
Nuori yrittäjä, 2 op (YR02)	364
Työelämäviestintä, 2 op (YR03)	365
7.27. Integraatio-opintojaksot	366
Vesiympäristö, 2 op (TOBIKE)	366
8. Liitteet.....	367
8.1. Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta.....	367

8.2.	Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko..	367
8.3.	Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.....	379
8.3.1.	Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.....	379
8.4.	Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset.....	386
	sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.....	386
8.4.1.	Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.....	386
8.5.	Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen.....	393
	arviointi.....	393
8.5.1.	Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi....	393

1. Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö

1.1. Opetussuunnitelman laatiminen

Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmajärjestelmän osia ovat

- lukiolaki (714/2018)*
- valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta (810/2018)*
- Opetushallituksen määräys lukion opetussuunnitelman perusteista*
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma*
- vuosittain laadittava opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma.*

Kaikki nuorten lukiokoulutuksen järjestäjät laativat paikallisen opetussuunnitelman näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan, jollei opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämästä järjestämisluvasta muuta johdu. Jos lukiokoulutuksen järjestämislupaani liittyy erityinen koulutustehtävä, siihen liittyvät määräykset otetaan huomioon opetussuunnitelmaa laadittaessa. Lukiokoulutus on kokonaisuus, jossa eri toimintojen tavoitteet ja sisällöt liittyvät yhteen ja muodostavat opetuksen ja toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi lukion opetussuunnitelman perusteet sisältävät tavoitteita, keskeisiä sisältöjä ja opiskelijan oppimisen arviointia koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Tekstin muodosta ilmenee, onko kyseessä velvoittava määräys vai sitä tarkentava tai selittävä teksti.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään lukion opetus- ja kasvatustyöstä. Koulutuksen järjestäjä laatii vuosittain hyväksymäänsä opetussuunnitelmaan perustuvan suunnitelman opetuksen käytännön järjestämisestä. Opiskelija laatii oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman.

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon muiden oppilaitosten opetustarjonta sekä lukion toimintaympäristö, paikalliset osaamisvahvuudet ja erityisresurssit. Lukiopaikkakunnan tai -alueen luonto ja ympäristö, historia, kieliolosuhteet sekä elinkeino- ja kulttuurielämä tuovat opetussuunnitelmaan paikallisuutta. Käytännön yhteistyö eri alojen asiantuntijoiden kanssa lisää opiskelun elämänläheisyyttä ja syvällisyyttä. Opetussuunnitelmaa laadittaessa myös ajankohtaistetaan lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyjä asioita.

Koulutuksen järjestäjä hyväksyy paikallisen opetussuunnitelman ennen sen käyttöönottoa erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä ja tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

Lukiolain (714/2018) 13 §:n mukaan opiskelijan mahdollisuus suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvät opinnot kolmessa vuodessa on turvattava järjestämällä opintojen eteneminen joustavasti ja tarjoamalla tarvittava oppimisen ja opiskelun tuki. Paikallinen opetussuunnitelma tulee laatia siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden

yksilöllisiin opintoja koskeviin valintoihin omassa oppilaitoksessaan sekä halutessaan myös muissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa.

Koulutuksen järjestäjä päättää, miten paikallinen opetussuunnitelma laaditaan lukion opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan yhteistyössä lukion henkilöstön, opiskelijoiden, opiskelijoiden huoltajien sekä säännösten edellyttämiltä osin lisäksi kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Yhteistyötä opetussuunnitelman laatimisessa voidaan tehdä myös muiden koulutuksen järjestäjien ja eri sidosryhmien kanssa. Kaikilla opiskelijoiden huoltajilla tulee olla mahdollisuus tutustua opetussuunnitelmaan. Ennen opetussuunnitelman hyväksymistä koulutuksen järjestäjän tulee kuulla lukion opiskelijakuntaa ja henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyöllä eri tahojen kanssa pyritään varmistamaan lukiokoulutuksen korkeatasoisuus, yhteiskunnallinen merkittävyys sekä koko yhteisön sitoutuminen yhdessä määriteltäviin tavoitteisiin ja toimintatapoihin.

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa pyritään ratkaisuihin, jotka kehittävät lukion toimintakulttuuria, tukevat opiskelijoiden hyvinvointia, jaksamista ja osallisuutta sekä monipuolistavat vuorovaikutusta lukion sisällä ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

1.2. Opetussuunnitelman sisältö

Paikallinen opetussuunnitelma sisältää seuraavat osat:

- lukion toiminta-ajatus ja arvopainotukset
- oppimiskäsitys, opiskeluympäristöt ja -menetelmät
- lukion toimintakulttuurin pääpiirteet
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä lukion tuntijako
- lukion kieliohjelma
- itsenäisen opiskelun periaatteet
- laaja-alaisen osaamisen osa-alueet
- oppiaineen tehtävä, oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet ja arviointi
- opintojaksojen tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutuminen ja arviointi opintojaksoittain
- kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttaminen
- ohjaussuunnitelma
- oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus
- kieli- ja kulttuuriryhmien opetus
- yhteistyö muiden lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa
- yhteistyö yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten sekä muiden tahojen kanssa
- kansainvälinen yhteistyö
- työelämäyhteistyö
- opiskeluhoito
- opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi
- toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi.

Mikäli lukio järjestää vieraskielistä opetusta tai mahdollisuuden suorittaa lukiodiplomeita, se tulee määritellä opetussuunnitelmassa.

Lukiolain (714/2018) 33 §:ssä säädetään opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien turvaamisesta ja opiskelijakunnasta. Pykälässä tarkoitettu toiminta tulee suunnitella paikallisen opetussuunnitelman ja muiden siihen perustuvien suunnitelmien osana tai yhteydessä.

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltosuunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016] 1 mom.).

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §:n mukaan suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on kirjattava oppilaitoskohtaiseen opiskeluhuoltosuunnitelmaan.

Lukiolain (714/2018) 40 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee laatia ja ohjeistaa paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista.

Sukupuolten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, muutettu lailla 1329/2014) 5 a §:n mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tasa-arvosuunnitelma voidaan sisällyttää osaksi paikallista opetussuunnitelmaa tai muuta lukion suunnitelmaa.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 6 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Yhdenvertaisuussuunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan.

2. Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta

2.1. Lukiokoulutuksen tehtävä

Lukiokoulutuksen tehtävänä on laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen. Lukiokoulutuksessa yleissivistys koostuu arvoista, tiedoista, taidoista, asenteista ja tahdosta, joiden avulla kriittiseen ja itsenäiseen ajatteluun pystyvät yksilöt osaavat toimia vastuullisesti, myötätuntoisesti, yhteisöllisesti ja itseään kehittäen.

Lukioaikana opiskelija kartuttaa ihmistä, kulttuureja, ympäristöä ja yhteiskuntaa koskevaa olennaista tietoa, osaamista ja toimijuutta. Lukio-opetus valmistaa opiskelijaa ymmärtämään elämässä ja maailmassa vallitsevia monitahoisia keskinäisriippuvuuksia sekä jäsentämään laaja-alaisia ilmiöitä.

Lukiokoulutuksella on opetus- ja kasvatustehtävä. Lukiokoulutuksen aikana opiskelija rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla opiskelija kehittää suhdettaan menneisyyteen ja suuntautuu tulevaisuuteen. Lukiokoulutus syventää opiskelijan kiinnostusta tieteiden ja taiteiden maailmaan sekä kehittää valmiuksia elämänhallintaan ja työelämään.

Lukiokoulutus rakentuu perusopetuksen oppimäärälle. Se antaa yleiset ja monipuoliset jatko-opintovalmiudet yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja lukion oppimäärään perustuvaan ammatilliseen koulutukseen. Lukiossa hankittuja tietoja ja taitoja osoitetaan lukion päättötodistuksella, ylioppilastutkintotodistuksella, lukiodiplomeilla ja muilla näytöillä.

Lukiokoulutus ohjaa opiskelijaa tulevaisuuden suunnitelmien laadintaan, maailmankansalaisuuteen kasvamiseen ja jatkuvaan oppimiseen.

2.2. Arvoperusta

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arvoperusta rakentuu demokratialle ja suomalaiselle sivistysihanteelle, jonka mukaan opiskelu ja oppiminen uudistavat yhteiskuntaa ja kulttuuria. Sivistys on yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan avulla. Sivistykseen kuuluu taito ja tahto käsitellä inhimillisten pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välisiä ristiriitoja eettisesti, myötätuntoisesti ja ratkaisuja etsien. Sivistys ilmenee huolenpitona, avarakatseisuutena, laaja-alaisena todellisuuden hahmottamisena ja sitoutumisena toimintaan myönteisten muutosten puolesta. Lukion sivistysihanteena on pyrkimys totuuteen, hyvyyteen, kauneuteen, oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan.

Lukio-opetuksen perustana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä ihmisarvon loukkaamattomuus. Lukio-opetus pohjautuu keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin. Opiskelija muodostaa lukioaikanaan jäsenyteen käsityksen perus- ja ihmisoikeuksien taustalla olevista arvoista,

keskeisistä perus- ja ihmisoikeusnormeista sekä näitä oikeuksia edistävistä toimintatavoista. Lukio-opetus kehittää arvo-osaamista kannustamalla omien arvojen syvälliseen pohdintaan sekä käsittelemällä julkilausuttujen arvojen ja todellisuuden välisiä jännitteitä.

Lukio-opetus edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä demokratiaa ja hyvinvointia. Lukio-opetus on opiskelijaa uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamaton, eikä sitä saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen välineenä. Lukio-opetus kannustaa pohtimaan suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen kehityksen mahdollisuuksia, vaihtoehtoja ja epäkohtia. Osallisuus, toimijuus ja yhteisöllisyys korostuvat kaikessa lukion toiminnassa.

Lukio-opetuksessa ymmärretään kestävän elämäntavan välttämättömyys sekä rakennetaan osaamisperustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle. Opiskelija ymmärtää oman toimintansa ja globaalin vastuun merkityksen luonnonvarojen kestävässä käytössä, ilmastonmuutoksen hillinnässä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä. Lukio-opetus kannustaa vastuulliseen toimijuuteen sekä kansainväliseen yhteistyöhön ja maailmankansalaisuuteen YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti.

Jokainen lukio on yhteisö, jossa erilaisista taustoista tulevilla ihmisillä on mahdollisuus tunnistaa ja pohtia yhteisiä hyvän elämän arvoja ja periaatteita sekä oppia yhteistyöhön. Lukiossa kannustetaan keskinäiseen välittämiseen ja huolenpitoon. Luovuutta, aloitteellisuutta, rehellisyyttä ja sisua arvostetaan. Inhimillinen ja kulttuurinen moninaisuus nähdään rikkautena ja luovuuden lähteenä. Kulttuuriperintöjä vahvistetaan välittämällä, arvioimalla ja uudistamalla niihin liittyvää tietoa ja osaamista.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa arvoperustaa tarkennetaan oman lukion kannalta olennaisissa asioissa. Arvoperusta toteutuu lukion toimintakulttuurissa, kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja työskentelyn organisoinnissa. Lukion arvoperustaa konkretisoi näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvattu laaja-alainen osaaminen.

Kurikan lukion arvoperustan keskeisimmät painopisteet ovat hyvinvointi, vastuullisuus ja yhteisöllisyys. Kurikan lukion arvoperusta pohjautuu Kurikan kaupungin arvoihin ja niistä erityisesti hyvinvoinnin kehittämiseen. Arvoperustan ja lukion toiminnan taustalla on käsitys laajasta tiedollisesta, taidollisesta ja sosiaalisesta sivistyksestä.

Hyvinvointi

- Kurikan lukio on opiskelijalähtöinen lukio. Lukiossamme opiskelijoiden sosiaalisen, fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin turvaaminen on kaikkien tehtävä.
- Lukiossamme kannustetaan jokaista huolehtimaan omasta hyvinvoinnistaan ja rohkaistaan aktiiviseen elämäntapaan.
- Lukiossamme luodaan avoin ja luottamuksellinen ilmapiiri, jossa uskaltaa yrittää, erehtyä ja pyrkiä rohkeasti kohti omia tavoitteita.

Vastuullisuus

- Opiskelija kantaa vastuun omista opinnoistaan. Häntä kannustetaan toimimaan sinnikkäästi ja tarttumaan haasteisiin.
- Opiskelijoita ohjataan ennakoimaan toimintansa seurauksia ja ottamaan huomioon ympäristönsä kestävä kehityksen näkökulmasta.

Yhteisöllisyys

- Yhteisömmme jäsenet rakentavat myönteistä ilmapiiriä. Vastuu yhteisön ilmapiiristä ja toimintaympäristöstä on jokaisella yhteisön jäsenellä. Keskinäinen välittäminen ja arvostus mahdollistavat tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden toteutumisen.
- Opiskelijoita rohkaistaan tuomaan oma näkemyksensä esiin ja siten vaikuttamaan asioihin sekä osallistumaan aktiivisesti koulun yhteiseen toimintaan ja tapahtumiin.

3. Opetuksen toteuttaminen

3.1. Opintojen rakenne

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä. Lukio-opinnot muodostuvat lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (810/2018) liitteen 1 mukaisista pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijalle. Valtioneuvoston asetuksen mukaisia valtakunnallisia valinnaisia opintoja nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärään tulee sisältyä vähintään 20 opintopistettä. Oppimäärään voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Opetushallitus on laatinut lukion opetussuunnitelman perusteet lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen liitteessä 1 tarkoitettuihin pakollisiin ja valtakunnallisiin valinnaisiin opintoihin lukuun ottamatta temaattisia opintoja. Lisäksi Opetushallitus on laatinut opetussuunnitelman perusteet lukiodiplomeihin. Lukiodiplomien laajuus on kaksi opintopistettä.

Koulutuksen järjestäjä päättää, minkä laajuisina opintojaksoina opinnot tarjotaan opiskelijalle. Koulutuksen järjestäjän tulee kuitenkin tarjota opiskelijalle mahdollisuus suorittaa lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen liitteen 1 mukaisia valtakunnallisia valinnaisia opintoja kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään, missä järjestyksessä oppiaineen opinnot suoritetaan ja miten ne jaetaan opintojaksoihin.

Kurikan lukion opintotarjonta

Alla olevassa taulukossa näkyy jokaisen oppiaineen valtakunnalliset pakolliset, valtakunnalliset valinnaiset sekä koulukohtaiset opintopisteet.

Oppiaine	Valtakunnalliset pakolliset	Valtakunnalliset valinnaiset	Muut valinnaiset (koulukohtaiset)
Äidinkieli	12	6	10
Suomi toisena kielenä	12	6	
Biologia	4	6	3
Elämäntutkimus	4	8	
Filosofia	4	4	2
Fysiikka	2	12	6
Maantiede	2	6	3
Historia	6	6	7
Kemia	2	8	10
Uskonto	4	8	4
Kuvataide	4	4	8
Liikunta	4	6	16
Lyhyt matematiikka	12	4	5
Pitkä matematiikka	20	6	6
Musiikki	2	4	24
Opinto-ohjaus	4		4
Psykologia	2	8	8
Terveystieto	2	4	2
Ruotsi B1	10	4	6
Englanti A1	12	4	7
Saksa B2		16	2
Saksa B3		16	
Espanja B3		16	
Yhteiskuntaoppi	6	2	5
Tietotekniikka			3
Temaattiset opinnot			4
Sedun opinnot			6
Korkeakoulu-opinnot			20
Yrittäjyys-opinnot			4

3.2. Oppimiskäsitys

Lukion opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta. Oppimisprosessin aikana opiskelija tulkitsee, analysoi ja arvioi eri muodoissa esitettyä dataa, informaatiota tai tietoa aikaisempien kokemusten ja tietojen pohjalta. Hän kehittää ratkaisuja ja luo uudenlaisia kokonaisuuksia yhdistäen tietoja ja taitoja uudella tavalla. Ohjaus ja rakentava palaute vahvistavat itseluottamusta ja auttavat opiskelijaa asettamaan omia tavoitteita, kehittämään ajatteluaan ja työskentelemään tarkoituksenmukaisella tavalla tavoitteiden suuntaisesti.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajien, asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa erilaisissa ympäristöissä. Se on monimuotoista ja sidoksissa siihen toimintaan, tilanteeseen ja kulttuuriin, jossa se tapahtuu. Myös kieli, kehollisuus ja eri aistien käyttö ovat oppimisen kannalta olennaisia. Lukio-opinnoissa opiskelijaa ohjataan havaitsemaan käsitteiden, tiedonalojen ja osaamisen välisiä yhteyksiä sekä soveltamaan aiemmin oppimaansa muuttuvissa tilanteissa. Näin kehittyvät myös jatkuvan oppimisen edellyttämät taidot. Oppimisprosesseistaan tietoinen opiskelija osaa arvioida ja kehittää opiskelu- ja ajattelutaitojaan sekä toimia opinnoissaan vähitellen yhä itseohjautuvammin. Opintoihin liittyvät onnistumisen kokemukset ja rohkaiseva ohjaus vahvistavat uskoa omiin mahdollisuuksiin ja innostavat opiskeluun.

3.3. Opiskelu ympäristöt ja -menetelmät

Lukion opiskelu ympäristöjä ja -menetelmiä koskevien ratkaisujen lähtökohdista ovat oppimiskäsitys sekä opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskelu ympäristöjen kehittämisessä ja menetelmien valinnassa otetaan huomioon myös opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat ja edellytykset, kiinnostuksen kohteet, näkemykset ja yksilölliset tarpeet sekä tulevaisuuden ja työelämän asettamat tarpeet.

Opiskelu ympäristöt

Lukion monipuoliset, turvalliset ja viihtyisät opiskelu ympäristöt edistävät opiskelumotivaatiota, rikastuttavat opiskeluun liittyviä kokemuksia ja kannustavat kestävästi kehityksen mukaiseen toimintaan. Hyvä opiskelu ympäristö tukee sekä vuorovaikutusta ja yhdessä työskentelyä että itsenäistä opiskelua. Opiskelu ympäristöjen suunnittelussa kiinnitetään huomiota saavutettavuuteen ja esteettömyyteen. Opiskelijoita aktivoidaan kehittämään opiskelu ympäristöjään.

Rakennettuja tiloja ja luontoa hyödynnetään opiskelussa siten, että luova ajattelu ja tutkimiseen perustuva opiskelu on mahdollista. Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten, kirjastojen, liikunta- ja luontokeskusten, kansalaisjärjestöjen sekä taide- ja kulttuurilaitosten tiloja, materiaaleja ja asiantuntemusta hyödynnetään niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Oppimiseen tarjotaan tilaisuuksia myös autenttisissa työympäristöissä, kuten yritysissä, muissa työelämän organisaatioissa tai omassa

harjoitusyrityksessä. Opiskelu ympäristöä laajennetaan oppilaitoksen ulkopuolelle myös tieto- ja viestintäteknologian avulla.

Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskelu ympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä tiedon hankintaan, käsittelyyn ja arviointiin sekä tuottamiseen ja jakamiseen. Yksilöllistä etenemistä, henkilökohtaisia oppimispolkuja ja osaamisen kehittymistä voidaan tukea tarjoamalla opiskelijalle mahdollisuuksia suorittaa opintoja myös verkko-opiskeluna.

Itsenäistä opiskelua järjestettäessä otetaan huomioon opiskelijan edellytykset suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta sekä hänen ohjauksen ja tuen tarpeensa.

Opiskelumenetelmät

Lukiossa käytetään monipuolisia opetus-, ohjaus- ja opiskelumenetelmiä, joilla on yhteys oppiaineissa edellytettyyn tiedonalan käsitteelliseen ja menetelmälliseen osaamiseen. Opetusta koskevilla ratkaisuilla rakennetaan myös kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää osaamista. Tutkimiseen, kokeilemiseen ja ongelmanratkaisuun perustuvat opiskelumenetelmät edistävät oppimaan oppimista ja kehittävät kriittistä ja luovaa ajattelua.

Merkitykselliset oppimiskokemukset sitouttavat ja innostavat opiskeluun. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuuksia työskentelyyn, joka kytkee opiskeltavat tiedot ja taidot sekä hänen kokemuksiinsa että ympäristössä ja yhteiskunnassa esiintyviin ilmiöihin. Opiskelijaa rohkaistaan ja ohjataan ratkomaan avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä, havaitsemaan ongelmia sekä esittämään kysymyksiä ja etsimään vastauksia.

Lukion opetuksen ja opiskelumenetelmien tarkoituksena on edistää opiskelijan aktiivista työskentelyä ja yhteistyötaitojen kehittymistä. Opiskelijaa ohjataan suunnittelemaan opiskeluaan, arvioimaan toiminta- ja työskentelytaitojaan sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Opiskelija käyttää monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä itsenäisessä että yhteisöllisessä työskentelyssä.

Opiskelumenetelmien valinnassa ja työskentelyn ohjauksessa kiinnitetään huomiota yhdenvertaisiin opiskelumahdollisuuksiin sekä sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

3.4. Toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on käytännön tulkinta lukion opetus- ja kasvatustehtävästä. Se tulee näkyväksi yhteisön kaikessa toiminnassa ja sen jäsenten tavassa kohdata toinen toisensa. Lukio on oma koulutusmuotonsa, ja jokaisella lukiolla on omanlaisensa toimintakulttuuri. Paikallisen opetussuunnitelman eri osat konkretisoituvat lukion toimintakulttuurissa. Toimintakulttuuri sisältää sekä tiedostettuja että tiedostamattomia tekijöitä, jotka heijastuvat oppilaitoksen toimintaan.

Toimintakulttuurin tulee tukea opiskelijan omaa aktiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa. Sen tulee edistää jokaisen opiskelijan mahdollisuuksia osallistua lukion opiskeluympäristön ja yhteisöllisen toimintakulttuurin kehittämiseen. Lukion opetussuunnitelman perusteissa korostetaan toimintakulttuuria, joka luo myönteistä asennetta, innostaa oppimiseen ja edistää kestävästä tulevaisuudesta. Toimintakulttuuria kehitetään yhdessä opiskelijoiden, huoltajien, lukion koko henkilöstön ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Toimintakulttuurin kehittämisen ja arvioinnin periaatteet, erityiset koulutustehtävät sekä mahdolliset paikalliset painotukset kuvataan paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana ovat seuraavat teemat.

Oppiva yhteisö

Lukio on oppiva yhteisö, joka edistää kaikkien jäsentensä oppimista ja haastaa tavoitteelliseen työskentelyyn. Yhteisön rakentuminen edellyttää, että jokainen osallistuu välittämisen ilmapiiriin luomiseen. Yhteisöllistä ja yksilöllistä oppimista vahvistavia käytäntöjä kehitetään suunnitelmallisesti. Toiminta on opiskelijalähtöistä, ja se vahvistaa opiskelijan omaa kehitystä ja hyvinvointia sekä oppimista ja jaksamista. Myönteinen asenne oppimiseen luo perustaa tulevaisuuden taidoille ja myöhemmälle oppimiselle.

Oppiva yhteisö luo toimintatapoja vuorovaikutukselle niin oppilaitoksen sisällä kuin ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Tämä edellyttää yhteistyötä huoltajien, muiden oppilaitosten ja koulutusasteiden, kulttuuri- ja tutkimuslaitosten, kansalaisjärjestöjen sekä työ- ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa. Digitalisaatio tuo mahdollisuuksia yhteisölliseen oppimiseen ja tiedon luomiseen sekä erilaisten opiskelu- ja tietoympäristöjen hyödyntämiseen. Opiskelijaa ohjataan toimimaan verkostoituneessa ja globalisoituneessa maailmassa.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Osallisuus ja demokraattinen toiminta luovat perustaa opiskelijan kasvuun aktiiviseen kansalaisuuteen. Lukiossa edistetään jokaisen opiskelijan osallisuutta ja luodaan monipuolisia mahdollisuuksia osallistua opiskeluympäristön ja toimintakulttuurin kehittämiseen sekä opiskelijaan itseensä vaikuttavien päätösten valmisteluun. Opiskelijan osallisuudesta yhteisön toiminnan ja hyvinvoinnin rakentamisessa huolehditaan. Opiskelijaa rohkaistaan ilmaisemaan mielipiteensä, osallistumaan yhteisistä asioista päättämiseen sekä toimimaan vastuullisesti yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Häntä kannustetaan aktiivisuuteen ja osallistumiseen muun muassa opiskelijakunnan ja tutortoiminnan avulla.

Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä rakentavia menettelytapoja kehitetään suunnitelmallisesti yhteisön ja yhteistyökumppaneiden välisessä vuorovaikutuksessa. Opetuksessa hyödynnetään yhteistoiminnallisuutta ja tuetaan ryhmän sosiaalisten suhteiden muotoutumista. Yhteisöllisiin toimintatapoihin harjaannuttaminen esimerkiksi ryhmäohjauksen avulla korostuu lukio-opintojen alkuvaiheessa.

Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus

Lukiokoulutus vahvistaa opiskelijan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä antaa valmiuksia niiden ylläpitämiselle elämän eri vaiheissa. Vaikutukset opiskelijan hyvinvointiin otetaan huomioon kaikessa lukion suunnittelu- ja kehittämistyössä, johon osallistetaan myös opiskelijat. Hyvinvoinnin näkökulmat ohjaavat kaikkea lukion toimintaa ja jokaisen työtä niin arkisissa kohtaamisissa kuin osana opetusta.

Liikunnallinen toimintakulttuuri lisää motivaatiota elämänmittaiseen liikunnallisuuteen ja luo rakenteita liikkumiseen lukion arjessa. Samalla se vähentää paikallaan oloa ja stressin kokemuksia sekä edistää oppimista. Riittävästä levosta huolehtiminen ja opiskelupäivän aikaiset tauot tukevat jaksamista ja palautumista. Ruokailu on osa opiskelijoiden hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Yhteisöllisyyttä, turvallista ilmapiiriä ja mielen hyvinvointia edistävät toimintatavat ovat osa jokaista koulupäivää. Opiskelijaa ohjataan tunnistamaan oma ainutlaatuisuutensa, luomaan ja ylläpitämään ihmissuhteita sekä arvostamaan itseään ja muita.

Opiskelijaa rohkaistaan toimimaan oikeudenmukaisen ja kestäväen tulevaisuuden puolesta. Vastuullinen suhtautuminen ympäristöön heijastuu oppilaitoksen arjen valintoihin ja toimintatapoihin. Toimintatavat ja käytännöt tukevat opiskelijan ja yhteisön hyvinvointia sekä ilmapiirin kiireettömyyttä ja turvallisuutta. Yhteisön vuorovaikutuksessa korostuvat avoimuus, välittäminen ja keskinäinen arvostus. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen oppilaitoksen toimintaan ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Ohjaus ja opiskeluhuolto ovat oppilaitoksessa yhteinen tehtävä. Opiskelijalla on oikeus saada säännösten mukaista ohjausta ja tukea hänen yksilöllisyytensä ja erityistarpeensa huomioon ottaen.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Lukio edistää kaikessa toiminnassaan yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kuulluiksi, kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina. Oikeudenmukaisuuden, turvallisuuden ja hyväksytyksi tulemisen kokemukset luovat luottamusta ja edistävät työrauhaa. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia tai syrjintää ei hyväksytä, vaan niitä ennaltaehkäistään ja niihin puututaan.

Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista ja arvostamista. Opetus on sukupuolitietoista ja jokaisen yksilöllisyyttä kunnioittavaa. Oppiva yhteisö rohkaisee opiskelijaa tunnistamaan omat arvonsa, asenteensa ja voimavaransa. Opiskelijaa ohjataan suhtautumaan eri oppiaineisiin ja valintoihin ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja sekä suuntautumaan tulevaisuuteensa ja omiin päämääriinsä avoimin mielin.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Lukiossa arvostetaan kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta. Eri kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Oppiva yhteisö hyödyntää maan kulttuuriperintöä, kansallista ja vähemmistökieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta. Yhteisössä ymmärretään

kielten keskeinen merkitys oppimisessa ja vuorovaikutuksessa sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on tapansa käyttää kieltä, oma käsitteistönsä ja omat tekstikäytäntönsä, jotka avaavat käsiteltäviin ilmiöihin eri näkökulmia. Kielitietoisessa lukiossa kehitetään opiskelijan monikielistä osaamista, joka koostuu tieteenalojen kielten, äidinkielen, niiden murteiden ja rekistereiden sekä muiden kielten eritasoisesta hallinnasta. Lukiossa jokainen opettaja on myös oppiaineensa tiedonalan kielen ja monilukutaidon opettaja.

Kurikan lukion toimintakulttuuri:

Kurikan lukion toiminnan lähtökohtana on oppimista, osallisuutta, hyvinvointia ja vastuullisuutta edistävä toimintakulttuuri, joka luo opiskelijoille valmiudet jatko-opinnoissa ja työelämässä menestymiseen.

Kurikan lukio tarjoaa opiskelijoilleen laajan yleissivistyksen ja hyvät edellytykset jatko-opintoihin sekä elämään. Kaikkia yhteisön jäseniä kannustetaan toimimaan lukion arvoperustan mukaisesti omaa ja yhteisön hyvinvointia edistäen, vastuuta kantaen sekä yhteisöllisesti toimien. Opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti tuetaan opiskelijoiden itsetunnon kehitystä ja kasvatetaan heistä suvaitsevaisia kansalaisia, jotka osaavat ottaa toiset ihmiset huomioon nyt ja tulevaisuudessa.

Kurikan lukion arviointikulttuuri:

Kurikan lukion arvioinnissa toimitaan lukion opetussuunnitelman mukaisesti. Arviointi on jatkuvaa, rohkaisevaa, kannustavaa ja todenmukaista. Tarkemmat arviointiperusteet tulevat ilmi ainekohtaisissa opetussuunnitelmassa ja arviointiperusteet käydään opiskelijoiden kanssa läpi jokaisen opintojakson alussa. Arviointikulttuuria ja -käytänteitä seurataan ja kehitetään säännöllisesti muun muassa arviointikokouksissa.

3.5.Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Lukiolain (714/2018) 31 § edellyttää, että nuorten lukiokoulutuksessa tehdään yhteistyötä kotien kanssa. Yhteistyön lähtökohtana on avoin ja yhdenvertainen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus. Aktiivinen yhteistyö tukee opiskelijan oppimisen edellytyksiä, tervettä kehitystä ja hyvinvointia. Yhteistyö vahvistaa opiskelijoiden ja huoltajien osallisuutta sekä oppilaitosyhteisön hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Yhteistyö huoltajien ja kotien kanssa kuuluu lukion toimintakulttuuriin, ja se jatkuu säännöllisenä opiskelijan koko lukio-opiskelun ajan.

Yhteistyö on monipuolista, ja sen toteuttamisen tapoja kehitetään suunnitelmallisesti. Lukiosta koulutusmuotona ja sen käytänteistä tiedotetaan huoltajia ja heitä kannustetaan tukemaan opiskelijan opintoja sekä osallistumaan oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen ja yhteistyöhön. Opiskelijan työskentelyä ja opintojen edistymistä seurataan yhdessä opiskelijan kanssa, ja niistä annetaan riittävän usein tietoa hänen huoltajilleen. Lisäksi opiskelijoille ja huoltajille annetaan tietoa ohjauksesta, yhteisöllisestä opiskeluhuollosta sekä erityisopetuksesta ja muusta oppimisen tuesta.

Opiskelijan yksilölliset edellytykset ja tarpeet ohjaavat yhteistyön toteutusta. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyössä ja erityisesti yksilökohtaisessa opiskeluhouollossa otetaan huomioon aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan kehittyvä itsenäisyys ja oma vastuullisuus. Yhteistyössä huomioidaan myös perheiden moninaisuus ja yksilöllisyys. Huoltajien osaamisen hyödyntäminen oppilaitoksessa vahvistaa toimintakulttuuria. Yhteistyö korostuu koulutuksen nivelvaiheissa, opintojen suunnittelussa ja mahdollista tukea tarvitsevan opiskelijan ohjaamisessa ja tukemisessa.

Vastuu yhteistyön kehittämisestä sekä sen edellytysten ja toimintatapojen luomisesta on koulutuksen järjestäjällä. Koulutuksen järjestäjä päättää paikallisessa opetussuunnitelmassa kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttamisesta. Lukiolain (714/2018) 31 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee määräajoin selvittää opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta.

3.6. Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys

Nuorten lukiokoulutuksessa opiskelijalla tulee olla mahdollisuus kehittää jatko-opintovalmiuksiaan, kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan (lukiolaki 714/2018, 15 §). Opiskelijan lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman.

Opiskelijalle järjestetään mahdollisuuksia yksilöllisiin opintoihin koskeviin valintoihin niin, että hän voi hyödyntää korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opetustarjontaa kotimaassa ja kansainvälisesti.

Lukio-opinnoissa hyödynnetään monipuolisesti opiskeluympäristöjä, jotka lisäävät jatko-opintojen sekä yritys- ja työelämän tuntemusta myös kansainvälisesti, tukevat opiskelijan opiskelumotivaatiota sekä auttavat häntä löytämään omat vahvuutensa (valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 4 §). Lisäksi opiskelijalle avataan näkyviä tulevaisuusajatteluun ja ennakkointiin.

Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen (lukiolaki 714/2018, 27 §).

Lukion opintotarjontaa suunniteltaessa voidaan opintojaksoihin yhdistää kansainvälisyys- ja työelämäosaamisen osioita sekä korkeakouluopintoihin tutustumista. Paikallisessa opetussuunnitelmassa konkretisoidaan yhteistyön tavoitteet ja muodot sekä päätetään yhteistyötahoista. Jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksia vahvistetaan lukion toimintakulttuurissa, laaja-alaisen osaamisen toteutuksissa ja kaikkien oppiaineiden opinnoissa.

Korkeakouluyhteistyö

Lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. (Lukiolaki 714/2018, 2 § 1 mom.)

Osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista on järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa ja kokemuksia korkeakouluopiskelusta. Keskeisenä tavoitteena on sujuvoittaa opiskelijan siirtymistä lukiosta korkea-asteen opintoihin ja edelleen työelämään.

Korkeakouluopintoja ja niihin liittyviä valmiuksia kytketään sekä laaja-alaiseen osaamiseen että eri oppiaineiden tavoitteisiin ja sisältöihin. Lukion ohjaustoiminta yhteistyössä eri oppiaineiden opetuksen kanssa motivoi opiskelijaa tutustumaan korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opintotarjontaan sekä niiden kautta avautuviin elämänvalintoihin ja työ- ja uramahdollisuuksiin. Ohjaustoiminta tukee myös konkreettisesti opiskelijan jatko-opintosuunnitelman laatimista. Korkeakouluopintoihin tutustumiseen tähtäävät ja korkeakouluissa suoritettavat opinnot sisällytetään osaksi opiskelijan henkilökohtaista opintosuunnitelmaa.

Opiskelijaa ohjataan tutustumaan korkeakoulujen tarjontaan ennakkoluulottomasti, ilman sukupuolittuneita tai muita ennakoasenteita. Opiskelijaa ohjataan valmistautumaan jatkuvaan oppimiseen ja hankkimaan monipuolisia valmiuksia, joita tarvitaan erilaisissa korkeakouluopinnoissa ja työelämän eri aloilla. Lukiossa tutustutaan kansainvälisiin jatko-opinto- ja uranäkymiin. Yleissivistyksen, kulttuurien tuntemuksen ja kielitaidon merkitystä tuodaan esille edellytyksinä korkeakouluopinnoissa ja työelämässä menestymiselle. Korkeakouluopintoihin valmistautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Korkeakouluopintoihin tutustumisen konkreettiset muodot päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Työelämävalmiudet

Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on yhtäläiset ja monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa työelämän tarjoamista mahdollisuuksista ja kehityssuunnista oman tulevaisuutensa ja jatko-opintojensa hahmottamiseen. Opiskelijaa rohkaistaan myös tutustumaan työelämän tarjoamiin kansainvälisiin ja globaaleihin näkymiin. Opiskelija tutustuu uusiin työn, yrittäjyyden ja taloudellisen toimeliaisuuden muotoihin muodostaakseen käsityksen siitä, millaista osaamista nyt ja tulevaisuudessa tarvitaan. Opiskelijalle tarjotaan oppimiskokemuksia, jotka kannustavat ennakkoluulottomuuteen, aloitteellisuuteen, yrittäjämäiseen toimintaan, yhteistyöhön, vastuullisuuteen sekä rakentavaan ongelmanratkaisuun kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti.

Opiskelijaa kannustetaan toimimaan luovasti, eettisesti kestävästi ja rohkeasti nopeasti muuttuvissa toimintaympäristöissä, työelämässä ja muissa elämäntilanteissa sekä tarttumaan erilaisiin mahdollisuuksiin. Häntä ohjataan tiedostamaan ja dokumentoimaan opintoihin ja työhön liittyviä kiinnostuksen kohteitaan, vahvuuksiaan ja osaamistaan. Lukio luo edellytykset sille, että opiskelijat jakavat ja refleктоivat työelämään ja yrittäjyyteen liittyviä teemoja ja osaamistaan aktiivisesti, ennakkoluulottomasti ja järjestelmällisesti.

Opiskelijan yrittäjyys- ja työelämävalmiuksia syvennetään eri oppiaineissa osana opintojaksoja ja opiskelujen ohjausta sekä muissa lukion toiminnoissa kehittämällä erityisesti monipuolisia lukion ja työelämän sekä lukion, yritysten ja kolmannen sektorin välisiä yhteistyömuotoja. Oppiaineet ja laaja-alainen osaaminen sekä opintoihin hyväksi luettava lukion ulkopuolinen toiminta avaavat näkymiä merkitykselliseen elämään, jossa työ on yhtenä keskeisenä osana.

Työelämään valmentautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat elämönhallinnan taidot, yhteistyö- ja tiimitaidot, kieli- ja kulttuuritaidot, motivoituminen uuden oppimiseen, joustavuus, kyky arvioida ja kehittää omaa osaamistaan sekä ymmärrys työelämään vaikuttavien muutosten vaikutuksesta oman osaamisen kehittämiseksi.

Lukio linjaa paikallisessa opetussuunnitelmassa yhteistyöstään työelämän, kuten yritysmaailman, julkisen sektorin ja kolmannen sektorin edustajien kanssa.

Kansainvälinen osaaminen

Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukiokoulutuksen kansainvälisyys monipuolistaa opiskelijan kokemusmaailmaa, avartaa maailmankuvaa sekä vahvistaa valmiuksia eettisesti kestävään toimintaan globalisoituneessa haasteiden ja mahdollisuuksien maailmassa. Osaamisen kehittämisessä otetaan huomioon YK:n kestävä kehityksen ohjelma Agenda 2030 ja erityisesti sen tavoite 4.7, jossa kuvataan globaalikansalaisuuden piirteitä.

Opiskelijan kansainvälistä osaamista kartutetaan eri oppiaineiden, niiden välisen yhteistyön sekä laaja-alaisen osaamisen kautta. Huomiota kiinnitetään lukion ja koulutuksen järjestäjän monipuoliseen kieliohjelmaan ja sen ratkaisuihin sekä kulttuurien tuntemuksen syventämiseen.

Opiskelijaa ohjataan aktiiviseen ja suunnitelmalliseen kansainväliseen toimintaan hyödyntämällä kotikansainvälisyyttä ja kansainvälistä liikkuvuutta. Kotikansainvälisyys käsittää esimerkiksi kansainvälisiä vierailuja tai projekteja, jotka toteutetaan lukiossa, sen lähiympäristössä tai virtuaaliteknologian avulla. Opiskelijaa kannustetaan myös osallistumaan omaehtoisesti tai lukion tarjonnan

mukaisesti tutustumis- ja opintojaksoihin tai vaihto-opiskeluun ulkomailla.

Kansainvälistä osaamista vahvistavat laaja-alaisen osaamisen alueista erityisesti vuorovaikutusosaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat globaalikansalaisen asenne, kulttuuriset ja kielitaidot, yhteistyö- ja tiimitaidot sekä avoin kiinnostus uusien ulottuvuuksien ja mahdollisuuksien kohtaamiseen ja elinikäiseen oppimiseen.

Kansainvälisen osaamisen painotukset ja lukion kansainvälisen toiminnan muodot päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

4. Opiskelijan ohjaus ja tukeminen

4.1. Ohjaus

Lukiokoulutuksen oppimäärää suorittavalla opiskelijalla on oikeus saada tarpeidensa mukaista henkilökohtaista ja muuta opintojen ohjausta sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta (lukiolaki 714/2018, 25 § 2 mom.). Ohjaus on lukion toiminnassa kokonaisuus, jonka tulee syventää perusopetuksessa annettua ohjausta jatkumona lukion jälkeisiin opintoihin. Ohjauksen avulla opiskelija parantaa valmiuksiaan selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa sekä oppii arvioimaan lukio-opintoja ja jatko-opiskelua koskevia valintojaan tulevaisuuden osaamistarpeiden näkökulmasta. Lukion laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden mukaisesti lukio-opiskelu konkretisoituu elinikäisinä työelämävalmiuksina ja -taitoina sekä laajempaan yhteiskunnallisena osaamisena.

Ohjaustoiminta tukee opiskelijan hyvinvointia, kasvua ja kehitystä, tarjoaa aineksia itsetuntemuksen ja itseohjautuvuuden lisääntymiseen sekä kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen. Opiskelijoiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta, toimijuutta sekä luottamusta omaan osaamiseen kehitetään ja pidetään yllä lukio-opintojen ajan. Ohjauksen avulla edistetään koulutuksen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä ehkäistään syrjäytymistä. Sukupuolitietoisella ohjauksella luodaan tasavertaisia edellytyksiä eri sukupuolten sijoittumiselle jatko-opintoihin ja työelämään. Opiskelun ja hyvinvoinnin seuraamisesta ja tukemisesta huolehditaan yhteistyössä huoltajien sekä lukiokoulutuksen ja opiskelijahuoltohenkilöstön kanssa.

Ohjaus on lukiokoulutuksen henkilöstön tavoitteellisesti johdettua yhteistä työtä, johon kuuluu yhteistyö korkeakoulujen ja työelämän kanssa. Ohjausta voidaan järjestää opintojaksomuotoisena opetuksena, henkilökohtaisena ja pienryhmäohjauksena, vertaisohjauksena sekä näiden yhdistelmänä. Opiskelija on ohjauksessa aktiivinen ja osallistuva toimija, ja hänellä tulee olla mahdollisuus osallistua opintojensa aikana korkeakoulujen ja työelämän kanssa toteutettaviin opintokokonaisuuksiin. Opinto-ohjaaja vastaa oppilaitoksen opinto-ohjauksen koordinoinnista ja käytännön toteutuksesta. Ryhmäohjaaja toimii opiskelijaryhmänsä lähiohjaajana. Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa opettamansa aineen opiskelutaidoissa ja auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan. Lisäksi aineenopettaja tukee opiskelijan jatko-opintovalmiuksia ja työelämäntuntemusta oman oppiaineensa osalta korkeakoulujen ja työelämän kanssa tehtävässä yhteistyössä. Aineenopettaja sisällyttää opetukseensa kokonaisuuksia, jotka sitovat opiskeltavan aineen jatko-opintoihin ja työelämään.

Ohjausta tulee eriyttää ottamalla huomioon jokaisen opiskelijan yksilölliset lähtökohdat, tarpeet, tavoitteet, harrastukset, kiinnostusten kohteet, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Opiskelijan yksilöllisten tarpeiden huomioonottamista voidaan tehostaa eri asiantuntijoiden yhteistyöllä. Opiskelijan tulee saada tietoa siitä, mitkä ovat eri toimijoiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa sekä missä asioissa ja miten opiskelija voi saada heiltä tukea.

Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee sisältyä kuvaus siitä, miten siirtymävaiheen yhteistyötä toteutetaan perusopetuksen, ammatillisen koulutuksen, korkea-asteen koulutuksen sekä muiden koulutusta järjestävien tahojen kanssa. Korkea-asteen oppilaitosten kanssa tulee erikseen kehittää tapoja, jotka mahdollistavat opiskelijoille orientoivat opinnot korkea-asteella sekä vaihtoehtoiset väylät hakeutua jatko-opintoihin. Lisäksi tulee kuvata, miten alueellista monialaista yhteistyötä toteutetaan työelämän, paikallisten työ- ja elinkeinopalvelujen, sosiaali- ja terveystoimen, nuorisotoimen sekä muiden toimijoiden kanssa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan, miten ohjauksella varmistetaan opiskelijan mahdollisuus kehittää kansainvälisyys-, työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan.

Osaksi paikallista opetussuunnitelmaa laaditaan ohjaussuunnitelma, jossa kuvataan ohjauksen järjestäminen oppilaitoksessa. Se toimii ohjaustyön arvioinnin ja kehittämisen välineenä.

Lukion ohjaussuunnitelman tulee sisältää lukion opetussuunnitelman perusteiden pohjalta seuraavat:

- ohjauksen keskeiset käsitteet
- ohjauksen tehtävät ja tavoitteet
- ohjauksen järjestäminen
- ohjauksen toimijat ja työnjako
- ohjaus siirtymävaiheissa: yhteistyö perusopetuksen, korkea-asteen, toisen asteen ammatillisten oppilaitosten ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa sekä jatko-ohjauksen järjestäminen
- ohjauksen sisällöt, menetelmät ja työtavat
- ohjauksen yhteistyö työelämän ja muiden oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa
- ohjaustoiminnan arviointi.

Ohjaussuunnitelmassa tarkastellaan myös esteettömyyttä siirtymävaiheissa. Suunnitelmassa kuvataan toimintamalleja, joiden avulla turvataan yhdenvertaisuus hakeutumisvaiheessa lukioon ja sieltä jatko-opintoihin. Lisäksi suunnitelmaan sisällytetään kuvaus toimenpiteistä, joiden avulla varmistetaan esteetön opintopolku ja oppimisympäristö.

Lukiolain (714/2018) 26 §:n 1 momentin mukaan lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi. Lukiolain 26 §:n 2 momentin mukaan henkilökohtainen opintosuunnitelma laaditaan opintojen alussa oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella ja sitä päivitetään säännöllisesti opintojen edetessä.

Henkilökohtainen opintosuunnitelma koostuu seuraavista osista:

- 1) opiskelusuunnitelma
  - aikaisempi koulutus ja muu osaaminen
  - suomen/ruotsin kielen taito ja muu kielitaito sekä kielenopiskeluvalmiudet

- hyväksi luettavat opinnot ja/tai oppimäärät sekä muu hyväksi luettava osaaminen
- suoritettavat opinnot; lukio-opinnoissa eteneminen, opintojaksovalinnat
- opiskeluolosuhteet, opintojen suorittamistavat ja mahdolliset erityiset opetusjärjestelyt
- opiskeluvalmiudet ja mahdollinen tuen tarve
- korkeakouluissa ja mahdollisesti muissa oppilaitoksissa toteutettavat opiskelu- ja/tai tutustumisjaksot
- työelämän tutustumisjaksot
- arvioitu opiskeluaika

2) ylioppilastutkintosuunnitelma

3) jatko-opinto- ja urasuunnitelma.

Lukiolain (714/2018) 27 §:n 1 momentissa määrätään, että koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Lukiolain 27 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Lukiolain 27 §:n 3 momentin mukaan opiskelijan on tarvittaessa osoitettava osaamisensa koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Ohjauksen merkitys korostuu koulutuksen nivel- ja siirtymävaiheissa. Oppilaitos antaa tietoa lukiokoulutuksesta perusopetuksen oppilaille, heidän huoltajilleen, opinto-ohjaajille ja opettajille sekä tarjoaa heille mahdollisuuksia tutustua opetukseen lukiossa. Lukio-opintonsa aloittava opiskelija perehtyy oppilaitoksen toimintaan sekä opiskelun käytänteisiin. Ohjausprosessin aikana opiskelija suunnittelee opinto-ohjelmaansa siten, että hän tunnistaa ja huomioi jatko-opintojen ja työelämän tarjoamia mahdollisuuksia. Näitä asioita käsitellään ohjauksessa koko lukio-opintojen ajan.

Opiskelijalla on oikeus saada ohjausta muihin opintoihin hakeutumisessa, jos hänen opiskeluoikeutensa lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamiseen on päättymässä tai hän on ilmoittanut eroamisestaan (lukiolaki 714/2018, 25 § 3 mom.). Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneella opiskelijalla, joka ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus saada opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Ohjauksesta vastaa koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa opiskelija on suorittanut oppimäärän. (Lukiolaki 714/2018, 25 § 4 mom.)

Paikallinen ohjaussuunnitelma on osa opetussuunnitelmaa ja se toimii koko oppilaitoksen ohjaustyön kehittämisen ja arvioinnin välineenä. Ohjaussuunnitelmassa kuvataan, miten opinto-ohjaus järjestetään lukiossa ja mitkä ovat ohjaustoiminnan tavoitteet.

Ohjauksen keskeiset käsitteet

Ohjaus on prosessinomaista jatkuvaa, vuorovaikutteista ja tavoitteellista toimintaa, jonka tarkoituksena on tukea opiskelijan kasvua, kehitystä ja oppimista. Jatko-opinto-, elämän- ja urasuunnittelun ohjauksen avulla opiskelijat oppivat arvioimaan

valmiuksiaan, taitojaan, arvojaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksiaan ja suunnittelemaan tulevaisuuttaan. Koulutuksen nivel- ja siirtymävaiheet ovat ohjauksen näkökulmasta keskeisiä. Ohjauksen tulee olla tasa-arvoista, yhdenvertaista, sukupuoli- ja kielitietoista ja tukea esteettömyyttä. Ohjauksella on keskeinen merkitys opiskelijoiden hyvinvoinnin lisäämisessä ja syrjäytymisen ehkäisyssä.

Ohjauksen tehtävät ja tavoitteet

Ohjaus on kaikkien ohjaustoimijoiden yhteistyötä ja muodostaa lukion toiminnassa kokonaisuuden, joka tukee opiskelijaa lukio-opintojen eri vaiheissa sekä kehittää hänen valmiuksiaan tehdä koulutusta ja tulevaisuutta koskevia valintoja ja ratkaisuja. Ohjaustoiminta tukee opiskelijoiden hyvinvointia, kasvua ja kehitystä, tarjoaa aineksia itsetuntemuksen ja ohjautuvuuden lisääntymiseen, selviytymiseen muutostilanteissa sekä kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen. Ohjauksen tavoitteena on vastata mahdollisimman hyvin kunkin opiskelijan yksilöllisiin ohjaus- ja tukitarpeisiin.

Ohjauksen avulla opiskelijoiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja toimijuutta kehitetään ja pidetään yllä lukio-opintojen ajan. Lisäksi ohjauksen avulla ehkäistään syrjäytymistä sekä edistetään koulutuksen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa tiedostamalla sukupuolijakoon ja jatko-opintojen sekä työelämän segregatioon liittyviä rakenteita.

Opinto-ohjaajan työn sisällöt, menetelmät ja työtavat

Opinto-ohjaukselle on yksilöllisyyden lisäksi luonteenomaista prosessinomaisuus ja ohjaus muodostaa koko lukiokoulutuksen ajan kestävä jatkumon, jonka aikana opiskelijalle tarjoutuu mahdollisuus hankkia perustiedot ja -taidot, joiden avulla hän suunnittelee lukio-opintojaan ja jatko-opintojaan sekä pohtii urasuuntautumistaan. Tulokselliseen ohjaukseen tarvitaan sekä opiskelijan että ohjaajan panosta ja yhteistyötä.

Opinto-ohjausta järjestetään opintojaksomuotoisena opetuksena, henkilökohtaisena ja pienryhmä- sekä vertaisohjauksena. Ohjausta eriytetään opiskelijan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti.

Opinto-ohjaukseen sisältyy kaksi pakollista opintojaksoa (yhteensä 4 op). Ensimmäisen opintojakson (2 op) sisältö painottuu alussa lukio-opiskelijaksi orientoitumiseen, itsetuntemukseen, elämönhallinta- ja opiskelutaitoihin. Toisen opintojakson (2 op) sisältö painottuu enemmän jatko-opinto- ja urasuunnitteluun sekä työelämätaitojen hallintaan. Opintojaksoilla keskitytään kulloinkin ajankohtaisena oleviin asioihin ja sisältöihin. Lisäksi opiskelijoille on tarjolla valinnaisia koulukohtaisia opintojaksoja.

Opiskelijalla on oikeus saada henkilökohtaista ohjausta säännöllisesti ja tarpeen mukaisesti. Ohjauksen tarkoituksena on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman ja ylioppilastutkintosuunnitelman ajantasainen tarkastelu ja päivittäminen, toimijuuden ja hyvinvoinnin tukeminen sekä jatko-opinto- ja urasuunnittelun tukeminen.

Pienryhmä- ja vertaisohjauksessa opiskelijalla on mahdollisuus käsitellä asioita, jotka ovat jaettavissa muiden opiskelijoiden kanssa ja joiden esille ottaminen ryhmässä on mielekästä.

Ohjauksen järjestäminen, toimijat ja työnjako

Ohjaus on lukiokoulutuksen henkilöstön tavoitteellisesti johdettua yhteistä työtä, jolle rehtori luo edellytykset. Opinto-ohjaaja on ohjauksen asiantuntija, ja hänellä on päävastuu opinto-ohjauksen käytännön järjestämisestä sekä ohjauksen kokonaisuuden suunnittelusta ja toteutuksesta. Opiskelija saa sekä opintojen alussa että opintojen aikana tietoa siitä, mitkä ovat eri toimijoiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa sekä missä asioissa ja miten opiskelija voi saada heiltä tukea.

Ohjaus toteutuu lukiossa yhteisenä työnä, jolloin jokaisella toimijalla on oma vastuunsa ja roolinsa. Yhteistyön edellytyksenä on, että kaikilla toimijoilla on yhteinen käsitys tavoitteista ja toimintatavoista.

Opiskelija on koko ohjausprosessin ajan aktiivinen ja osallistuva toimija. Opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman. Opiskelijaa ohjataan ja tuetaan tarpeen mukaisesti ja oikea-aikaisesti suunnitelman laadinnassa ja päivittämisessä. Opiskelijaa ohjataan ja tuetaan niin, että hänen oppimaan oppimisen taitonsa ja itseohjautuvuutensa kasvaa ja hän pystyy tekemään omia lukio-opintojaan ja jatko-opintojaan sekä tulevaisuuttaan koskevia päätöksiä.

Opinto-ohjaaja vastaa opinto-ohjauksen kokonaisuuden organisoinnista, opinto-ohjauksen kurseista, nivelvaiheiden ohjauksesta sekä opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman tekemisestä ja päivittämisestä. Opinto-ohjaaja tukee opiskelijaa lukio-opintojen suorittamisessa sekä jatko-opinto- ja urasuunnittelussa. Opinto-ohjaajan tehtävänä on suunnitella opintojaksomuotoinen ohjaus, henkilökohtainen- ja pienryhmäohjaus, erilaiset oppimis- ja itsearviointitehtävät sekä korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö siten, että ne muodostavat eheän kokonaisuuden.

Ryhmänohjaaja on opiskelijaryhmänsä lähiohjaaja. Ryhmänohjaaja pitää ryhmänohjauksen säännöllisesti ja tiedottaa opiskeluun liittyvistä ajankohtaisista asioista, seuraa opiskelijoiden läsnäoloa ja opintojen etenemistä. Ryhmänohjaaja puuttuu mahdollisiin ongelmiin ja toimii yhteistyössä opiskelijahuoltohenkilöstön kanssa. Tavoitteena on tukea opiskelijoiden opintojen sujuvuutta ja taata varhaisen puuttumisen toteutuminen tilanteissa, joissa opiskelijan opintojen eteneminen hankaloituu.

Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa opettamansa aineen opiskelututkimuksissa ja -taidoissa, tarvittaessa myös tukiopetuksena. Hän auttaa opiskelijaa kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja tukee opiskelijoiden jatko-opintovalmiutta sekä yrittäjyys- ja työelämäntuntemusta oman oppiaineensa osalta.

Erityisopettaja vastaa oppimisen tukemiseen liittyvien testien tekemisestä, ohjaa ja avustaa oppimisen tukea tarvitsevia opiskelijoita yhdessä aineenopettajien ja opiskelijahuoltoryhmän kanssa. On tärkeä taata opiskelijalle oppimisen esteettömyys ja saavutettavuus, ennaltaehkäistä oppimisen vaikeuksia sekä tunnistaa tuen tarpeet varhaisessa vaiheessa.

Opiskelijaterveydenhuollon toimijat varmistavat omalta osaltaan ja yhteistyössä opinto-ohjaajan ja muun opetushenkilöstön kanssa, että opiskelija saa tukea siten, että hän selviytyy ja etenee opinnoissaan suunnitelmien mukaisesti.

Ohjaus siirtymävaiheissa

Ohjaus eri siirtymävaiheissa mahdollistaa ohjausprosessin jatkumon, siirtymien sujuvuuden, uusiin opintoihin kiinnittymisen sekä ennaltaehkäisee koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäämistä. Siirtymävaiheita ovat siirtyminen perusopetuksesta lukioon ja lukiosta jatko-opintoihin sekä mahdollinen koulutuspaikan vaihtaminen opintojen aikana.

Peruskoulun oppilaille annetaan monipuolisesti tietoa lukio-opinnoista ja niiden jälkeisistä jatko-opinto- ja uramahdollisuuksista. Heille ja heidän huoltajilleen järjestetään tilaisuuksia, joissa voi tutustua lukio-opiskeluun. Peruskoulun oppilashuollon toimijoiden kanssa pidetään tiedonsiirtopalaveri, jotta opintojen järjestämisen ja sujuvuuden kannalta tarpeelliset tiedot siirtyvät lukiolle.

Lukio-opintonsa aloittavat opiskelijat perehtyvät lukion alkaessa uuteen oppimisympäristöön, opiskeluryhmään, lukion toimintaan sekä lukio-opiskelun ohjeisiin ja menettelytapoihin ryhmänohjaajan ja opinto-ohjaajan johdolla sekä ainekohtaisissa asioissa aineenopettajan johdolla. Perehtyminen auttaa opiskelijaa sitoutumaan lukio-opintoihin ja tukee henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadintaa.

Jos opiskelija vaihtaa koulutuspaikkaa kesken lukio-opintojen, opinto-ohjaaja auttaa häntä hakeutumaan hänelle itselleen parhaiten sopiviin vaihtoehtoihin.

Opiskelijoille tarjotaan yhteistyössä toisen asteen oppilaitosten kanssa mahdollisuuksia opiskella muita kuin oman lukion tarjoamia opintoja.

Opiskelijoille tarjotaan tilaisuuksia hankkia tietoa jatkokoulutusvaihtoehtoista ja ammattialoista erilaisissa yhteyksissä. Lukiolle kutsutaan eri koulutus- ja ammattialojen edustajia kertomaan opiskelu- ja työmahdollisuuksista. Opiskelijat tutustuvat eri korkeakoulujen oppimisympäristöihin ja opintotarjontaan oppilaitosvierailuilla. Aineenopettajat sisällyttävät opetukseensa kokonaisuuksia, jotka sitovat opiskeltavan aineen jatko-opintoihin ja työelämään ja järjestävät oman oppiaineensa osalta tutustumismahdollisuuksia työpaikkoihin.

Opiskelijoille tarjotaan yhteistyössä korkeakoulujen kanssa mahdollisuuksia opiskella lukioaikana korkeakoulujen tarjoamia opintoja. Näin opiskelijalla on mahdollisuus orientoitua korkeakouluopintojen sisältöihin ja vaatimuksiin ja hyödyntää tietoa jatko-opintosuunnittelussaan. Korkeakouluopintojen suorittaminen voi tarjota opiskelijalle myös väylän hakeutua jatko-opintoihin.

Opiskelijalla on oikeus saada jatko-opinto- ja uraohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden ajan.

Ohjauksen yhteistyö työelämän ja muiden oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa

Ohjauksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä työ- ja elinkeinopalvelujen, kansaneläkelaitoksen sekä eri työelämän edustajien kanssa, jotta opiskelijalla on mahdollisuus muodostaa käsitystä työelämän tarpeista, tulevaisuuden osaamistarpeista, yrittäjyydestä sekä opintojen rahoittamisesta. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua työelämään, yrittäjyyteen ja oman kiinnostuksensa mukaisesti ammattialoihin ja alueella järjestettäviin nuorille suunnattuihin

työelämä- ja rekrytointitapahtumiin. Opiskelijoita kannustetaan tutustumaan työelämään myös kesätyön kautta.

Paikallisten sosiaali- ja terveystalvelujen, nuorisotoimen ja muiden nuoriin liittyvien toimijoiden kanssa tehdään yhteistyötä opiskelijoiden ryhmäytymisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi ryhmätasolla ja tarpeen mukaisesti yksilötasolla. Käytettävissä olevat terveys- ja sosiaalipalvelut, nuorisotoimen tarjonta sekä Ohjaamon ja etsivän nuorisotyön palvelut esitellään opiskelijoille. Näin opiskelijat saavat käsityksen nuorille tarjolla olevista palveluista.

Opiskelijoita tiedotetaan kansainvälisistä opiskelu-, vapaaehtoistoiminta- ja työmahdollisuuksista ulkomailla. Heitä kannustetaan osallistumaan koulun mahdollisuuksien mukaan järjestettäviin kansainvälisyysprojekteihin, opintomatkoihin ja kotikansainvälistymiseen. Opiskelijoita tiedotetaan eri mahdollisuuksista hakeutua opiskelijavaihtoon.

Ohjaustoiminnan arviointi

Ohjaustoimintaa tulee arvioida säännöllisesti. Rehtorin vastuulla on huolehtia siitä, että ohjauksen eri osa-alueita arvioidaan ja että arvioinnin tulosten perusteella kehitetään lukion ohjaustoimintaa.

Opiskelijoilta ja toimijoilta kerätään palautetta ja ohjausta arvioidaan esimerkiksi seuraavia kohtia hyödyntäen:

- Ohjausta tarjotaan suunnitelmallisena ja rakenteiltaan selkeänä ja toimivana prosessina kaikille opiskelijoille.
- Ohjaussuhteen rakentaminen aloitetaan opiskelijan opintojen alusta ja ohjaussuhdetta ylläpidetään koko lukio-opintojen ajan.
- Opiskelija saa sekä jatkuvaa että tarvelähtöistä ohjausta koko lukioajan.
- Ohjaussuhde on luottamuksellinen, tavoitteellinen ja opiskelijaa kunnioittava.
- Ohjausta toteutetaan oikea-aikaisesti.
- Ohjauksella tuetaan opiskelijan lukio-opintojen etenemistä.
- Ohjauksella annetaan opiskelijalle valmiuksia lukio-opintojen suorittamiseen, jatko- sekä ura- ja elämänsuunnittelun tukemiseen.
- Ohjauksella vastataan opiskelijan henkilökohtaisiin ohjaustarpeisiin.
- Ohjaus vahvistaa opiskelijan omaa toimijuutta ja kasvattaa itseohjautuvuutta.
- Ohjauksessa hyödynnetään tavoitteiden ja tarpeiden mukaisesti monipuolisesti ohjauksen eri menetelmiä (ryhmäohjaus, pienryhmäohjaus, henkilökohtainen ohjaus, vertaisohjaus).
- Ohjauksen rakenteet, tavoitteet ja työnjako ovat selvät kaikille toimijoille.
- Henkilöstö tekee aktiivista yhteistyötä opiskelijan ohjaamiseksi opiskelijan tarpeita kunnioittaen.
- Korkeakoulujen sekä työ- ja elinkeinoelämän kanssa tehtävällä yhteistyöllä tuetaan opiskelijan valmistumista toiselta asteelta ja sujuvaa siirtymistä jatko-opintoihin.
- Ohjauksen toimijoilla on vahva osaaminen, joka pohjautuu tutkimusperustaiseen tietoon.
- Ohjauksen kokonaisuudesta vastaa pätevä opinto-ohjaaja.
- Ohjauksen toimijat kehittävät omaa osaamistaan jatkuvasti.

- Fyysiset tilat ja laitteet ovat ohjauksen kannalta tarkoituksenmukaiset.

4.2. Oppimisen tuki ja erityisopetus

4.2.1 Oppimisen tuki

Oppimisen tuki merkitsee opiskelijan yksilöllisiin tuen tarpeisiin vastaamista sekä yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä tukiratkaisuja. Oppimisen tukea järjestetään opiskelijoille monipuolisesti, joustavasti ja vaihtoehtoisia menetelmiä hyödyntäen. Oppimisen tukea voidaan toteuttaa opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti sekä yksilö- että ryhmämuotoisesti.

Oppimisen tuen pääpaino on helposti saavutettavassa tuessa, jota annetaan opiskelijalle heti tuen tarpeiden ilmetessä ja jolla voidaan ennaltaehkäistä vaikeuksien kasautumista. Oppimisen tuki on tarkoitettu aineenopetuksen tueksi niille opiskelijoille, joilla on vaikeuksia suoriutua opinnoistaan. Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Tukitoimia ovat aineenopettajan antama tukiopeutus, aineenopettajan ja erityisopettajan antama opetus sekä erityisopettajan, opinto-ohjaajan ja muun henkilöstön antama tuki ja ohjaus. Tukitoimia on annettava riittävästi, oikea-aikaisesti ja siten, että ne edistävät opiskelijoiden oppimista, osaamisen osoittamista, jatko-opintoihin siirtymistä ja hyvinvointia.

Aineenopettaja ottaa huomioon opiskelijan tuen tarpeet oppituntien suunnittelussa ja opetusjärjestelyissä, esimerkiksi valitsemalla monipuolisia opetusmenetelmiä ja eriyttämällä opetusta.

Opiskelijalla on oikeus saada tukiopeutusta eli aineenopettajan antamaa opetusta ja ohjausta opiskelijan oppimiseen liittyviin tuen tarpeisiin vastaamiseksi. Tukiopeutusta voidaan antaa opiskelijalle, joka on jäänyt tilapäisesti jälkeen opinnoissaan tai joka tarvitsee muusta syystä tukea tai ohjausta lukio-opintojen suorittamiseksi. Tukiopeutusta voidaan antaa myös opiskelutaitojen, kuten kielellisten, matemaattisten tai tietoteknisten valmiuksien, vahvistamiseksi taikka opiskelutekniikkaan liittyvien taitojen tukemiseksi. Tukiopeutukseen voi sisältyä kielitaidon vahvistamista silloin, kun opiskelijalla on puutteellinen osaaminen opetuskielen sanastossa tai kielen käytön tavoissa.

Osana oppimisen tukea tarjotaan erityisopettajan antamaa opetusta, tukea ja ohjausta. Tällaisesta erityisopettajan antamasta oppimisen tuesta ei tehdä lukiolain (714/2018) 28 b §:n mukaista erityisopetuksen hallintopäätöstä.

Erityisopettajan antama tuki voi olla esimerkiksi keskustelua opiskelijan tuen tarpeista ja opiskelua tukevista keinoista tai

lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksien testaamista. Lisäksi erityisopettaja voi yhdessä opiskelijan kanssa etsiä tälle sopivia opiskelustrategioita sekä antaa tukea ja ohjausta opiskelutaitojen kehittämiseen, kokonaisuuksien jäsentämiseen, tehtävien aikatauluttamiseen ja valmiiksi saamiseen sekä itsenäiseen ja tavoitteelliseen opiskeluun. Erityisopettaja voi tukea opiskelijaa konsultoimalla muita opettajia ottamaan huomioon opiskelijoiden tuen tarpeita. Tällainen erityisopettajan tuki on useimmiten riittävää niille opiskelijoille, joilla on esimerkiksi kapea-alaisia oppimisen vaikeuksia tai lukemisen ja kirjoittamisen tai matemaattisen hahmottamisen vaikeuksia.

Erityisopettajan antama oppimisen tuki voi olla myös ylioppilastutkinnon erityisjärjestelyjen tarpeen arviointia sekä lukioaikaisten oppimisen ja osaamisen osoittamisen tapojen ja erityisjärjestelyjen suunnittelua yhteistyössä aineenopettajien kanssa. Opiskelijalle tulee antaa mahdollisuus kokeilla erityisjärjestelyjä lukio-opintojen aikana, jotta niiden tarvetta ja toimivuutta voidaan arvioida. Tarvittaessa erityisopettaja ohjaa tarvittavien lausuntojen hankkimisessa ja erityisjärjestelyjen hakemisessa ylioppilastutkinnon kokeita varten.

Lukiolain 28 §:n mukaan opiskelijan tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Opettajat arvioivat tuen tarvetta yhdessä opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan kanssa. Arvioinnissa voivat opiskelijan suostumuksella olla mukana myös muut tuen järjestämisen kannalta tarpeelliset asiantuntijat. Tuen tarpeen tunnistaminen voi perustua myös perusopetuslain (628/1998, muutettu lailla 1288/2013) 40 §:n ja oppivelvollisuuslain (1214/2020) 23 §:n perusteella siirrettävään koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömään tietoon tai opettajien ja muun henkilöstön havaintoihin. Lisäksi tuen tarpeen arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten alkuseulontoja ja haastatteluja. Opiskelijaa on hyvä rohkaista myös itse kertomaan aineenopettajille, erityisopettajille tai opinto-ohjaajille sellaisista oppimisen vaikeuksistaan, jotka eivät välttämättä tule muutoin esille.

Opiskelija voi hakeutua itsenäisesti tai hänet voidaan ohjata tukitoimien pariin. Opiskelijalla ei ole kuitenkaan velvollisuutta ottaa vastaan oppimisen tukea. Lukiokoulutuksen suorittaminen perustuu opiskelijan aktiivisuuteen ja oma-aloitteisuuteen opintojen edistämisessä. Oppimisen tukea ei ole suunnattu tilanteisiin, jossa opiskelija omavalintaisten tai luvattomien poissaolojen vuoksi jää jälkeen opinnoissaan. Tällöinkin tärkeää on ottaa huomioon oppimisen tuen tarpeen arvioinnissa opiskelijan elämäntilanne kokonaisuudessaan.

Opiskelijaa opettavat aineenopettajat, erityisopettajat ja opinto-ohjaajat suunnittelevat tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa. Tukitoimet voidaan tarvittaessa ja opiskelijan suostumuksella suunnitella yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa. Tukitoimet ja niiden mahdolliset muutokset kirjataan opiskelijan pyynnöstä hänen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaansa (lukiolaki 28 § 2 mom.). Tukitoimista vastaava opettaja tai opinto-ohjaaja huolehtii siitä, että opiskelijalla on tieto mahdollisuudesta saada tukitoimet kirjattua. Hän

voi samalla selvittää opiskelijan tahdonilmaisun kirjaukseen. Tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti.

Opiskelijan oppimista ja hyvinvointia tuetaan tarvittaessa monialaisena yhteistyönä. Opiskelija voi saada tarpeen mukaan oppimisen tukea ja ohjausta aineen- ja erityisopettajien ja opinto-ohjaajien lisäksi muulta henkilöstöltä, kuten opiskeluhuollon henkilöstöltä.

Osana oppimisen tukea opiskelijan oppimista voidaan edistää myös tarjoamalla oppimista ja hyvinvointia lisääviä lukion oppimäärään sisältyviä opintoja, jotka antavat tukea esimerkiksi opiskelutaitoihin, elämänhallintaan tai eri oppiaineiden opiskeluun.

4.2.2 Erityisopetus

Opiskelijalla on oikeus erityisopetukseen, jos edellä kuvattu oppimisen tuki ei riittävää opiskelijan tuen tarpeeseen nähden ja hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi erityisopetusta lukion oppimäärän suorittamiseksi.

Todennetuilla oppimisvaikeuksilla tarkoitetaan sellaisia opiskelijan oppimista vaikeuttavia tekijöitä, jotka on tunnistettu joko perusopetuksen tai lukio-opintojen aikana. Nämä tekijät voivat johtua pitkäkestoisesta oppimisvaikeudesta, neuropsykiatrisesta vaikeudesta tai muusta oppimista haittaavasta vammasta tai sairaudesta. Muulla rinnastettavalla syyllä tarkoitetaan tilanteita, joissa opiskelija tarvitsisi erityispedagogista tukea jonkin muun syyn kuin oppimisvaikeuksien, vamman tai sairauksien takia. Muu syy voi olla esimerkiksi vaikeaan elämäntilanteeseen liittyvä syy, joka vaikeuttaa merkittävästi ja pitkäkestoisesti opiskelua ja oppimista.

Mikäli opiskelija on perusopetuksen aikana saanut oppilaskohtaista tai erityistä tukea, hänen saamansa tukitoimet on kirjattu koulutuksen järjestäjän käytettävissä oleviin opiskelijan tukea koskeviin asiakirjoihin. Nämä asiakirjat siirtyvät lukiokoulutuksen järjestäjälle oppivelvollisuuslain 23 §:n ja lukiolain 28 b §:n perusteella: perusopetuksen järjestäjän on toimitettava lukiokoulutuksen järjestäjälle perusopetuslain mukainen perusopetuksen päättyessä voimassa oleva oppimisen tukea tai erityisopetusta koskeva hallintopäätös. Lukiokoulutuksen järjestäjän on tällöin selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisopetuksen tarve perusopetuksen aikana tehdyn päätöksen pohjalta.

Lukion aikana oppimisvaikeudet voidaan todentaa esimerkiksi seulojen ja testien perusteella. Osana arviointia voidaan tarvittaessa haastatella opiskelijaa ja häntä opettavia opettajia, jotta voidaan arvioida opiskelijan oppimisvaikeuksien vaikutukset opiskeluun sekä tarvittavat

tukitoimet. Tarvittaessa oppimisvaikeuksien todentaminen tehdään yhteistyössä opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten kanssa. Oppimisen tuen riittävyttä voidaan arvioida esimerkiksi opiskelijan ensimmäisen lukuvuoden kevätlukukaudella. Jos luvussa 4.2.1 kuvatut oppimisen tuen keinot arvioidaan heti lukio-opintojen alussa riittämättömiksi, erityisopetusta voidaan tarjota ja erityisopetuksen päätös tehdä tuen tarpeen perusteella jo lukion alkuvaiheessa. Silloinkin rinnalla voidaan käyttää muita oppimisen keinoja, kuten tukiopetusta ja eriyttämistä.

Erityisopetusta antaa erityisopettaja, jonka kelpoisuudesta säädetään asetuksessa opetustoimen henkilöstön kelpoisuudesta. Erityisopettaja vastaa erityispedagogisten tukitoimien tarpeen arvioinnista ja opiskeluun sekä osaamisen osoittamiseen liittyvien tukitoimien suunnittelusta. Erona luvussa 4.2.1 esiteltäisiin erityisopettajan antamaan oppimisen tukeen on se, että hallintopäätökseen perustuva erityisopetus kohdentuu syvällisemmin todennettuihin oppimisvaikeuksiin tai muihin niihin rinnastettaviin syihin, eli se on systemaattisempaa ja tarkemmin tavoitteellistettua kuin oppimisen tuki. Tällainen erityisopetus voi olla esimerkiksi oppimisen tukeen nähden perusteellisempaa opiskelutaitojen ja -strategioiden opettamista, toiminnanohjausta tai tukea ajanhallintaan sekä itsenäiseen opiskelun tavoitteiden asettamiseen ja niiden saavuttamiseen. Pääsääntöisesti olennaista on, että tukitoimia arvioitaessa luvussa 4.2.1 esiteltyä oppimisen tukea on kokeiltu monipuolisesti ja se on todettu riittämättömäksi opiskelijan tuen tarpeiden kannalta.

Erityisopettaja suunnittelee tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa. Niiden toteutuksessa ovat tarvittaessa mukana myös aineenopettajat ja opinto-ohjaajat. Erityisopetuksessa otetaan huomioon myös opiskelijan tarvitsemat erityisjärjestelyt osaamisen osoittamiseen liittyvissä tilanteissa lukiokoulutuksen aikana sekä ylioppilaskokeissa. Erityisopetus kirjataan opiskelijan pyynnöstä opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. Keskustellessaan erityisopetuksen tukitoimista erityisopettaja voi selvittää opiskelijan tahdonilmaisun kirjaamiseen.

Lukioon hyväksyttävillä tulee olla riittävät edellytykset suoriutua lukion oppimäärän opinnoista. Lukiokoulutuksessa ei ole mahdollista poiketa oppimäärän mukaisista tavoitteista. Erityisopetuksessa tehdään tarpeen mukaan yhteistyötä opiskeluhoillon sekä opiskelijan hoito- ja kuntoutusverkoston kanssa. Vammaisten opiskelijoiden tuen tarpeiden vastaamiseksi tehdään tarvittaessa yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa. Opiskelun poikkeavaa järjestämistä kuvataan luvussa 4.2.3.

Koulutuksen järjestäjä tekee hallintopäätöksen opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta. Hallintopäätös tehdään erityisopetuksen tarpeen ilmetessä tai opiskelijan tai alaikäisen opiskelijan huoltajan tai laillisen edustajan tuen tarvetta koskevan pyynnön tai tahdonilmaisun perusteella. Päätös voi olla myönteinen tai kielteinen sen mukaan, kuinka koulutuksen järjestäjä arvioi erityisopetuksen antamisen kriteerien täyttyvän. Opiskelijaa ja alaikäisen opiskelijan huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla

ennen päätöksen tekemistä. Päätöksenteossa noudatetaan yleisiä päätöksentekoa koskevia säännöksiä, lähinnä hallintolaki (434/2003) ja kunnissa myös kuntalakia (365/1995).

Tukitoimien vaikuttavuutta arvioidaan opintojen kuluessa ja tarvittaessa tukea vahvistetaan tai vähennetään. Erityisopetuksesta on myös mahdollista luopua ja tuki lakkauttaa, mikäli tuen tarvetta ei enää ole. Tällöin lakkauttamisesta tehdään hallintopäätös.

4.2.3 Opiskelun poikkeava järjestäminen ja avustajapalvelut

Lukiolain 29 §:n mukainen opiskelun poikkeava järjestäminen voi koskea myös oppimisen tukea tai erityisopetusta tarvitsevaa opiskelijaa. Opiskelun poikkeava järjestäminen ei tarkoita poikkeamista lukiokoulutuksen oppimäärän tavoitteista, vaan sitä, että opiskelijan opiskelu oppimäärän tavoitteiden saavuttamiseksi voidaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja valtioneuvoston asetuksessa lukiokoulutuksesta säädetään sekä paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään. Poikkeavat järjestelyt voidaan tehdä opiskelijan hakemuksesta tai hänen suostumuksellaan. Ne kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan.

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Tukea tarvitsevalle opiskelijalle turvataan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin esimerkiksi tilanteissa, joissa kirjallinen tuottaminen on haastavaa. Osaamisen osoittamisen tavat ja tilanteet suunnitellaan opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Osaamisen osoittamisessa käytettäviä yksilöllisiä järjestelyjä ovat esimerkiksi lisäajan antaminen, pienryhmätilan käyttäminen, materiaalin kirjasinkoon suurentaminen tai mahdollisuus käyttää erillistä näyttöä. Opiskelijan tarpeiden mukaan voidaan käyttää myös muita tarkoituksenmukaisia opetusjärjestelyjä. Ylioppilaskokeiden mahdollisia erityisjärjestelyjä varten opiskelijaa ohjataan tarvittavien lausuntojen hankkimisessa ja erityisjärjestelyjen hakemisessa ylioppilastutkintolautakunnalta.

Opiskelijaa ohjataan tarvittaessa hakemaan vammaispalvelulain tai muun lain mukaisia avustajapalveluita, erityisiä apuvälineitä ja muita palveluita. Opiskelijan jaksamisen ja hyvinvoinnin tukemisessa voidaan tehdä yhteistyötä opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten tai tarvittaessa muiden toimijoiden kanssa. Erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen rinnalla opiskelijalla on oikeus saada myös yksilökohtaista opiskeluhuoltoa oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 15 §:n ja 16 §:n mukaisesti.

4.2.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan oppimisen tuen ja erityisopetuksen järjestäminen käytännössä seuraavissa asioissa:

- tukitoimista, erityisopetuksesta ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille
  - Tukitoimista, erityisopetuksesta ja niitä koskevista oikeuksista tiedotetaan opiskelijoille ja huoltajille opintojen alussa ja niiden aikana.
- tukitoimien ja erityisopetuksen tarpeen arviointi
  - Jokaiselle lukio-opinnot aloittavalle tehdään NMI:n digilukiseula-testi, ja testin tulosten perusteella tehdään tarkempia yksilötestejä. Nivelpalavereista ja -lomakkeista saatavaa tietoa hyödynnetään tukitoimien tarpeen arvioinnissa. Tukitoimien tarvetta kartoitetaan myös opiskelijan ja huoltajan esittämien tuen tarpeiden sekä opiskelijan omien havaintojen pohjalta. Lisäksi aineenopettajien tehtävänä on tarkkailla tuen tarvetta jatkuvasti ja tiedottaa havainnoistaan eteenpäin erityisopettajalle ja tarvittaessa OHR:lle.
- tukitoimien ja erityisopetuksen kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan
  - Lukiossa tarjottavat tukitoimet ovat osa opiskelijan henkilökohtaista opintosuunnitelmaa ja ne kirjataan ajantasaisesti Wilmaan. Opiskelijan tuen tarpeet kirjaa tukitoimista vastaava opettaja opiskelijan suostumuksella. Aineenopettaja, opinto-ohjaaja, psykologi tai erityisopettaja kirjaa toteutuneet tukitoimet.
- oppimisen tuen ja erityisopetuksen toteuttaminen
  - Tuen toteuttamisen menetelmissä nojataan valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan ja tuki suunnitellaan yksilökohtaisesti. Tuen suunnittelu ja toteuttaminen tapahtuu opiskelijan ja opetushenkilöstön yhteistyönä. Aineenopettaja toteuttaa oppimista tukevia tukitoimia. Erityisopettaja tarjoaa opiskelijalle yksilöllistä tukea. Opiskelijan tuen tarpeesta ja toteuttamisesta tiedotetaan tarvittaville tahoille opiskelijan suostumuksella.
- tuen ja erityisopetuksen toteutumisen seuranta ja arviointi
  - Kaikki tukea antavat toimijat seuraavat ja arvioivat tuen toteutumista omalta osaltaan opintojen kuluessa. Myös opiskelija itse seuraa tukitoimien toimivuutta ja omalla kohdallaan ja kertoo havaintonsa tuen toimivuudesta aineenopettajalle tai erityisopettajalle.
- erityisopetuksen päätös ja opiskelijan ja huoltajan kuuleminen erityisopetuksen päätöksessä
  - Erityisopetusta toteutetaan opetussuunnitelman mukaisesti. Erityisopetuksen päätöksen tekee oppimisen tuen päällikkö sen jälkeen. Ennen päätöksen tekemistä erityisopettajan on kuultava opiskelijaa ja alaikäisen opiskelijan huoltajaa tai laillista edustajaa.
- yhteistyö, vastuut ja työnjako edellä mainituissa asioissa
  - Tukea toteutetaan yhteistyössä opetushenkilöstön, erityisopettajan ja tarvittaessa OHR-toimijoiden kanssa.

Erityisopettaja vastaa oppimisen tuen koordinoinnista, lukiseulan ja yksilöttestien toteuttamisesta ja valmistelee Ylioppilastutkintolautakunnan lausunnot. Aineenopettaja osallistuu tukitoimien tarpeen kartoittamiseen, tukitoimien suunnitteluun ja toteuttamiseen sekä arvioi tukitoimien toimivuutta.

4.3. Opiskeluhoolto

Lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään lukiolain (714/2018) mukaisen käsitteen opiskelijahuolto sijasta oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) käsitettä opiskeluhoolto.

Lukion opiskeluhoollon tavoitteena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia ja huolehtia oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista sekä opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Opiskeluhooltoja toteutetaan sekä yhteisöllisenä että yksilökohtaisena opiskeluhoollona. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 2 ja 3 §.)

Lukion opiskeluhoollon kokonaisuuteen sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoolto sekä opiskeluhoollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä opiskeluterveydenhuollon palvelut. Opiskeluhoollon palveluiden järjestämisestä vastaa lähtökohtaisesti oppilaitoksen sijaintikunta. Yksityinen koulutuksen järjestäjä tai valtio koulutuksen järjestäjänä voi päättää järjestää näitä palveluja kokonaan tai osittain omana toimintanaan ja omalla kustannuksellaan. Opiskelijalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhoolto, jota koulutukseen osallistuminen edellyttää, lukuun ottamatta yli 18vuotiaiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja. Opiskelijoille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa opiskelijoiden käytettävissä olevasta opiskeluhoollosta ja opiskelijaa ohjataan hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhoollon palveluja. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3, 9 [muutettu lailla 1409/2014] ja 11 §.)

Opiskeluhooltoja toteutetaan monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Opiskeluhooltoja toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoollossa huolehditaan kaikkien opiskelijoiden mahdollisuudesta osallistua opiskeluhoollon suunnitteluun ja kehittämiseen. Opiskeluhoolto on kaikkien oppilaitoksissa työskentelevien ja opiskeluhoolltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu opiskeluyhteisön hyvinvoinnista on oppilaitoksen henkilökunnalla. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3, 4 ja 9 §; lukiolaki 714/2018, 33 §.)

4.3.1. Opiskeluhoollon keskeiset periaatteet

Näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa määrätään opiskeluhoollon keskeisistä periaatteista, opetustoimeen kuuluvan opiskeluhoollon tavoitteista sekä opetussuunnitelman ja oppilaitoskohtaisen

opiskeluhoitosuunnitelman laatimisesta (lukiolaki 714/2018, 32 §; oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016]).

Yhteisöllinen opiskeluhoolto

Opiskeluhoitoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä yhteisöllisenä opiskeluhoitona. Opiskeluhoolto on osa lukion toimintakulttuuria ja toimia, joilla edistetään opiskelijoiden osallisuutta, oppimista, hyvinvointia, terveyttä ja sosiaalista vastuullisuutta. Lisäksi edistetään ja seurataan opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3 ja 4 §.)

Yhteisöllisen opiskeluhoollon suunnittelun ja kehittämisen lähtökohtana on opiskelijan osallisuus, myönteinen vuorovaikutus sekä aikuistuvan nuoren itsenäistymisen tukeminen. Kaikilla opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osallistua yhteisöllisen opiskeluhoollon toimintatapojen kehittämiseen ja mielipiteensä ilmaisemiseen opiskelijoita ja oppilaitosyhteisöä koskevissa asioissa (lukiolaki 714/2018, 33 §; oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 18 §). Huoltajien mahdollisuutta osallistua yhteistyöhön tuetaan. Huoltajia kannustetaan osallistumaan yhteisöllisen opiskeluhoollon kehittämiseen ja oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin ja yhteistyön vahvistamiseen. Yhteistyötä tehdään myös kunnassa nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Lukiolain mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön (lukiolaki 714/2018, 40 §). Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on opiskelijoiden ja henkilökunnan turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Opiskelijoiden osallisuus opiskeluyhteisön turvallisuuden edistämiseksi tukee hyvinvointia ja tarkoituksenmukaista toimintaa turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa. Turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen on osa lukion toimintakulttuuria, ja se otetaan huomioon kaikessa lukion toiminnassa.

Yksilökohtainen opiskeluhoolto

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan yksittäiselle opiskelijalle annettavia opiskeluhoollon palveluja, joita ovat opiskeluterveydenhuollon palvelut, opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä yksittäistä opiskelijaa koskeva monialainen yksilökohtainen opiskeluhoolto, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 5 §).

Yksilökohtaisen opiskeluhoollon tehtävänä on edistää hyvinvointia, terveyttä ja opiskelukykyä sekä tunnistaa näihin ja opiskelijan elämäntilanteeseen liittyviä yksilöllisiä tarpeita. Tavoitteena on myös varhaisessa vaiheessa ehkäistä ongelmia ja huolehtia tarvittavan tuen järjestämisestä.

Yksilökohtaista opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan kanssa ja hänen suostumuksellaan. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä itseään koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuisissa. Lähtökohtana on opiskelijaa arvostava, hänen mielipiteitään kuunteleva ja luottamusta rakentava vuorovaikutus sekä

opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhooltoon liittyvissä kysymyksissä. Opiskelijalle ja hänen huoltajalleen annetaan tietoa yksittäisen opiskelijan oikeuksista opiskeluhoollossa sekä asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 11 ja 18 §.)

Opiskeluhooltoryhmät monialaisessa yhteistyössä

Opiskeluhoollon monialaiseen yhteistyöhön kuuluvien opiskeluhooltoryhmien toiminta on osa opiskeluhoollon kokonaisuutta. Opiskeluhooltoryhmiä ovat 1) opiskeluhoollon ohjausryhmä, 2) oppilaitoskohtainen opiskeluhooltoryhmä sekä 3) tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 14 § [muutettu lailla 1501/2016].)

Koulutuksen järjestäjä asettaa opiskeluhoollon ohjausryhmän ja oppilaitoskohtaisen opiskeluhooltoryhmän. Yksittäistä opiskelijaa koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Kaikki opiskeluhooltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on mukana opetushenkilöstöä sekä opiskeluterveydenhuollon palveluja ja psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano.

Opiskeluhoollon ohjausryhmä vastaa koulutuksenjärjestäjäkohtaisen opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla useamman koulutusmuodon yhteinen.

Oppilaitoskohtaisen opiskeluhooltoryhmän tehtävänä on vastata oppilaitoksen opiskeluhoollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Koulutuksen järjestäjä ja opiskeluhoollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä sen kokoonpanosta sekä tehtäviin liittyvistä toimintatavoista. Opiskeluhooltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on oppilaitosyhteisön terveellisyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttaminen ja kehittäminen. Oppilaitoskohtaisen opiskeluhooltoryhmän sijasta edellä kuvattuja tehtäviä voi hoitaa opetuksen järjestäjän nimeämä muu tehtävään soveltuva monialainen oppilaitoskohtainen ryhmä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 14 § [muutettu lailla 1501/2016]).

Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen opiskelijan tai opiskelijaryhmän opiskeluhoollon tuen tarpeen selvittämiseksi ja palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoaa se opetushenkilöstön tai opiskeluhoollon palvelujen edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Asiantuntijaryhmän tapauskohtainen kokoonpano perustuu yksilölliseen harkintaan, käsiteltävään asiaan ja siinä vaadittavaan osaamiseen. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan tai, ellei opiskelijalla poikkeuksellisesti ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumuksella. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella

hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia opiskeluhoollon yhteistyötahoja tai opiskelijan läheisiä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 19 §).

4.3.2. Opiskeluhoollon suunnitelmat ja niiden laatiminen

Paikallisella tasolla opiskeluhoollon suunnittelua ja toteuttamista ohjaa kolme eri suunnitelmaa. Suunnitelmat ovat 1) lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon sisältyy opiskeluhoollon koskeva osuus, 2) paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus opiskeluhoollon sekä 3) oppilaitoskohtainen opiskeluhoollon suunnitelma. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 12 ja 13 § [muutettu lailla 1501/2016]; lastensuojelulaki 417/2007, 12 § [muutettu lailla 1292/2013]; lukiolaki 714/2018, 32 §; terveydenhuoltolaki 1326/2013, 17 §.)

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on kunnan tai useamman kunnan yhdessä laatima kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Se hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. (Lastensuojelulaki 417/2007, 12 § [muutettu lailla 1292/2013].)

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon, kun valmistellaan paikallisen opetussuunnitelman opiskeluhoollon koskevaa osuutta sekä oppilaitoskohtaisia opiskeluhoollon suunnitelmia.

Opiskeluhoollon opetussuunnitelmassa

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan käytännön tasolla lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyjen asioiden toteutus, opetussuunnitelman yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sekä linjaukset oppilaitoskohtaisen opiskeluhoollon suunnitelman laatimiseksi.

Paikallinen opetussuunnitelma tulee opiskeluhoollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa (lukiolaki 714/2018, 32 §; terveydenhuoltolaki 1326/2013, 17 §). Opetussuunnitelman laatimisessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa (lukiolaki 714/2018, 32 §).

Osa oppilaitoskohtaiseen opiskeluhoollon suunnitelmaan sisältyvistä asioista on tarkoituksenmukaista kuvata yhdenmukaisesti kaikissa koulutuksen järjestäjän oppilaitoksissa siten, että niitä täsmennetään ja täydennetään oppilaitoskohtaisesti. Tämä tukee oppilas- ja opiskeluhoollon laissa (1287/2013) mainittua opiskeluhoollon palvelujen yhdenvertaista laatua ja saatavuutta.

Oppilaitoskohtaisen opiskeluhoollon suunnitelman laadinta

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltosuunnitelma. Opiskeluhuoltosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaitoksen ja opiskeluhuollon henkilöstön sekä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016].) Suunnitelmaa laadittaessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Oppilaitoksen opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan seuraavat asiat:

1. Opiskeluhuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut

Opiskeluhoitosuunnitelmassa esitetään arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista niiden yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi ja toiminnan tarkoituksenmukaiseksi kohdentamiseksi. Opiskeluhuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevien opiskeluhoitopalvelujen määrä ilmoitetaan sen mukaisena, mitä ne ovat suunnitelmaa valmisteltaessa. Arviota voidaan tarpeiden muuttuessa tarkistaa.

Arviossa otetaan huomioon opiskelijoiden terveyteen ja hyvinvointiin sekä opiskeluyhteisöön ja ympäristöön liittyvät tarpeet. Arviota laadittaessa hyödynnetään monipuolisesti näihin liittyviä selvityksiä ja seurantatietoja, opiskeluhoitossa muodostunutta tietoa sekä huoltajilta ja erityisesti opiskelijoilta saatavaa tietoa.

Opiskeluhoitohoitosuunnitelmaan sisällytetään arvio oppilaitoksen käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista, joita ovat opiskeluterveydenhuolto- sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut.

Lisäksi suunnitelmassa kuvataan

- opiskeluhoollon palveluiden järjestäminen ja sen edellyttämä työn- ja vastuunjako, palvelujen toteuttamisessa tarvittava yhteistyö sekä palveluista tiedottaminen ja niihin ohjaaminen
- opiskeluhoollon palveluiden kohdentaminen yksittäisiin opiskelijoihin, oppilaitosyhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä opiskeluhoollon kehittämiseen ja seurantaan.

2. Yhteisöllinen opiskeluhoito ja sen toimintatavat

Oppilaitoksen opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan yhteisöllisen opiskeluhoollon järjestäminen opiskelijan ja opiskeluyhteisön terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen seuraamiseksi ja edistämiseksi.

Suunnitelmassa kuvataan

- toimenpiteet yhteisöllisyyden edistämiseksi oppilaitosyhteisössä
- toimenpiteet opiskeluyhteisön sekä ympäristön terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi
- yhteistyö ja toimenpiteet opiskelijoiden osallisuuden vahvistamiseksi

- yhteistyö ja toimenpiteet huoltajien yhteistyön ja osallisuuden vahvistamiseksi
- oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitoryhmän tai muun tehtävään soveltuvan monialaisen ryhmän toimintatavat ja käytännöt
- opiskeluhoollon kokonaisuudesta tiedottaminen
- yhteistyö nuorisotoimen, lastensuojelun ja poliisin sekä muiden opiskeluhoollon kehittämiseen tarvittavien tahojen kanssa
- terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välinen yhteistyö
- opiskeluun osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin puuttuminen
- toimenpiteet esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseksi opiskeluympäristössä
- tapaturmien ehkäiseminen, ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus oppilaitoksessa
- tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen
- yhteistyö ja käytänteet oppilaitoksen terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa
- suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- toiminta äkillisissä kriiseissä sekä uhka- ja vaaratilanteissa.

Seuraavassa määritellään kahden viimeksi mainitun suunnitelman tarkempi sisältö:

a) Suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä laaditaan suunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016]). Suunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon sekä opiskelijoiden keskinäiset että opiskelijoiden ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet oppilaitoksessa.

Suunnitelman tulee sisältää seuraavat kuvaukset:

- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja niihin puuttuminen
- edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla
- yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta
- yhteistyö huoltajien kanssa
- yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi.

b) Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Opiskeluhooltosuunnitelmassa määritellään toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa otetaan huomioon myös toimintavalmiudet ylioppilastutkinnon kokeiden aikana mahdollisesti tapahtuvassa äkillisessä uhka- ja vaaratilanteessa. Kriisisuunnitelma valmistellaan yhteistyössä tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen

huomioon muut uhka-, vaara- ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset, kuten pelastussuunnitelma (pelastuslaki 379/2011, 15 §; valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 407/2011, 1 ja 2 §).

Suunnitelmassa kuvataan

- kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa
- johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako erilaisissa kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa
- sisäisen ja ulkoisen sekä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet
- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- toimintavalmiuksien harjoittelu
- suunnitelman arviointi ja päivittäminen.

3. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestäminen

Opiskeluhooltosuunnitelmassa kuvataan yksilökohtaisen opiskeluhuollon toteuttamistavat ja yhteistyö opiskelijan terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseksi ja seuraamiseksi sekä tarvittavien yksilöllisten tukitoimien järjestämiseksi.

Suunnitelmassa kuvataan

- opiskeluterveydenhuolto- sekä kuraattori- ja psykologipalvelujen järjestäminen, keskinäinen työn- ja vastuunjako sekä palvelujen järjestämisessä tarvittava yhteistyö
- monialaisen asiantuntijaryhmän toimintatapojen ja käytäntöjen sopiminen sekä yksilöllisten tukitoimien järjestämisen periaatteet
- opiskeluhoollon yhteistyö opiskelijan opintojen ohjauksessa ja jatko-opintojen suunnittelussa
- opiskeluhooltokertomuksen laatiminen ja säilytys
- sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestämiseen liittyvä yhteistyö oppilaitoksessa
- opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalveluiden järjestämistapa ja ohjaus niihin hakeutumiseksi
- tarvittava yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa (esimerkiksi erikoissairaanhoido, sosiaalitoimi, poliisi, nuorisotoimi).

4. Yhteistyö opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa

Opiskeluhoolltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa.

Suunnitelmassa kuvataan

- opiskelijan ja huoltajan osallisuus ja yhteistyö opiskeluhoollon suunnittelussa, kehittämisessä ja arvioimisessa
- opiskelijalle ja hänen huoltajalleen annettava tieto yksittäisen opiskelijan asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä

- opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhoollon asiakkaana ja suostumuksen hakeminen opiskelijalta ja tarvittaessa tämän huoltajalta yksilökohtaisessa opiskeluhoollon
- käytänteet opiskelijan toiveiden huomioimisessa häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa sekä huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä
- käytänteet opiskelijan kehitystason ja edun toteutumisen arvioimiseksi opiskeluhoollon henkilöstöön kuuluvan sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön toimesta
- menettelytavat yksittäistä opiskelijaa koskevan asian käsittelyssä monialaisessa asiantuntijaryhmässä.

5. Opiskeluhooltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Koulutuksen järjestäjä vastaa opiskeluhoollon kokonaisuuden omavalvonnasta toteutumisesta yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 26 §).

Opiskeluhooltosuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta).

Suunnitelmassa esitetään

- seurattavat asiat
- tietojen kokoamiseksi käytettävät menetelmät, seurannan aikataulu sekä vastuussa oleva taho
- seurantatietojen käsittely ja niiden hyödyntäminen opiskeluhoollon kehittämisessä
- seurannan keskeisistä tuloksista tiedottaminen opiskelijoille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyökumppaneille.

Paikallinen tarkennus:

Kurikan kaupungin Lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (hyväksytty valtuustossa 17.6.2019) löytyy osoitteesta (<https://kurikka.fi/kaupunki-ja-hallinto/strategiat-ja-toimintaohjelmat/toimintaohjelmat/>)

Kurikan kaupungilla käytössä oleva Etelä-pohjalainen oppilas- ja opiskeluhooltosuunnitelma löytyy osoitteesta (<https://kurikka.fi/varhaiskasvatus-ja-opetus/perusopetus/tietopankkiperuskouluista/opetussuunnitelma/>)

Kurikan kaupungin kouluille on laadittu yhteinen suunnitelma liittyen kriisi- uhka ja vaaratilanteisiin. Suunnitelma on osa laajempaa kaupungin turvallisuussuunnitelmaa.

4.4. Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä

Lukiolain (714/2018) 40 §:n 1 momentin mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Koulutuksen järjestäjän tulee suojata

opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Lukiolain 30 §:n 2 momentin mukaan opiskelijan on käyttydyttävä muita kiusaamatta ja vältettävä toimintaa, joka voi vaarantaa muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskelu ympäristön turvallisuutta tai terveyttä. Lukioyhteisön yhteistyö ja erilaiset pedagogiset ratkaisut luovat edellytyksiä hyvän työrauhan rakentumiselle. Lukiokoulutuksen järjestäjällä on oikeus käyttää myös lukiolain mukaisia kurinpitokeinoja.

Lukiolain 40 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä laatia ja ohjeistaa suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallitus antaa määräykset suunnitelman laatimisesta lukion opetussuunnitelman perusteissa. Suunnitelman tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä opiskelijoiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös lukion järjestyssääntöjen toteutumista.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain lainmukaisia keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla oikeassa suhteessa tekoon, eikä niitä saa käyttää asiaan kuulumattomassa tarkoituksessa, kuten kostamis- tai loukkaamistarkoituksessa.

Koulutuksen järjestäjä laatii suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista yhteistyössä lukion henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Ennen suunnitelman hyväksymistä tai sen päivittämistä koulutuksen järjestäjän tulee kuulla opiskelijakuntaa ja lukion henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyö opiskelijoiden huoltajien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden tarvittavien viranomaistahojen kanssa tukee suunnitelman laatimista ja toteuttamista.

Suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista tulee sisältää seuraavat asiakokonaisuudet:

- menettelytavat rike- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämisvastuut, työnjako sekä kuulemis- ja kirjaamisen menettelyt
- periaatteet hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattamiseen kurinpitokeinoja käytettäessä
- henkilökunnan perehdyttäminen ja osaamisen varmistaminen kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä
- suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpitokeinoista tiedottaminen eri tahoille
- yhteistyö eri viranomaistahojen ja huoltajien kanssa
- menettelytavat suunnitelman seurantaan sekä sen toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten.

Suunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan, tai se voi olla erillinen.

4.5. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä

Kaikkien opiskelijoiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Opiskelijan kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan lukio-opetuksessa huomioon. Jokaisen opiskelijan kieli- ja kulttuuri-identiteettejä tuetaan monipuolisesti. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan perustuslain mukaista oikeutta jokaisen omaan kieleen ja kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa.

Tavoitteena on ohjata kaikkia opiskelijoita arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä edistää kaksi- ja monikielisyttä ja siten vahvistaa jokaisen opiskelijan kielellistä tietoisuutta ja metakielellisiä taitoja. Lukio-opiskeluun voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita.

Lukiokoulutuksessa oppilaitoksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan lukiolain (714/2018) 14 §:n 1 momentin mukaisesti antaa muulla kuin edellä mainitulla opiskelijan omalla kielellä. Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee tällöin kirjata, missä oppiaineissa, minkä verran ja millä tavoin edellä mainittuja kieliä käytetään opetuksessa tai opiskelussa.

Saamelaiset ja saamenkieliset

Saamelaisopiskelijoiden opetuksessa otetaan huomioon, että saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jolla on oma kieli ja kulttuuri. Saamelaisopiskelijoiden lukio-opetuksen erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisönsä sekä rakentaa omaa identiteettiään. Lukio-opetus voi tukea myös menetetyn alkuperäiskielen uudelleen oppimista ja kielen elvyttämistä. Lukio-opetus edistää oman historian, kulttuurin ja usean valtion alueelle ulottuvan saamelaisyhteisön tuntemusta sekä tietoisuutta saamelaisista yhtenä maailman alkuperäiskansoista ja antaa mahdollisuuksia perinteisen tiedon oppimiseen. Lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia saamen kielen ja saamenkielisiin korkea-asteen opintoihin Suomessa ja naapurimaissa.

Suomessa puhuttuja saamen kieliä - inarinsaamea, koltansaamea ja pohjoissaamea - voidaan opettaa lukiossa lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Saamen kieltä voidaan opettaa myös vieraan kielen eripituisina oppimäärinä tai lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Saamen kieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta saamen kielellä. Saamea äidinkielenä opiskeleville opiskelijoille opetetaan suomen kieltä tai ruotsin kieltä joko erillisen saamenkielisille tarkoitetun oppimäärän tai suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Saamelaisille opiskelijoille, joilla ei ole ollut mahdollisuutta oppia saamea omassa ympäristössään, voidaan tarjota saame vieraana kielenä -opetusta. Opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena.

Saamen kieli voi olla lukio-opetuksen opetuskieli, ja perusopetuksessa saamenkielistä opetusta saaneille opiskelijoille pyritään turvaamaan saamenkielisen opetuksen jatkuminen myös lukiossa. Saamenkielisen opetuksen erityisenä tavoitteena on opiskelijoiden tukeminen heidän kasvamisessaan kaksikielisyyteen. Opetus tukee myös saamelaisten yhdenvertaisia opiskelu- ja toimintamahdollisuuksia sekä saamen- että suomenkielisessä yhteisössä. Saamenkielisessä opetuksessa eri oppiaineiden opetus ja opiskelu tukevat saamen kielen taitojen kehittymistä. Saamenkielisessä opetuksessa noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon saamelaisen kulttuurin erityispiirteitä. Opetuksessa painotetaan saamelaisten oman historian sekä saamelaisyhteisön perinteisten elinkeinojen, perinteisen tiedon, saamelaisalueen luonnon sekä saamelaisen musiikki-, kertoma- ja käsityöperinteen tuntemusta. Opetuksen resursseina käytetään lähiympäristöä, sukuyhteisöä, saamenkielistä mediaa ja aktiivisia yhteyksiä muille saamelaisalueille.

Saamen opiskelijoita on tiedotettava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Romanit

Romaniopiskelijoiden opetuksessa tulee ottaa huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Lukio-opiskelun erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisönsä sekä rakentaa yhteiskunnallista osallisuuttaan ja omaa identiteettiään. Tavoitteena on lisäksi edistää romaniopiskelijoiden siirtymistä jatkoopintoihin.

Romanikieltä voidaan opettaa lukiossa lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaisesti äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Romanikieltä voidaan opettaa myös lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Romanikielen lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia sekä kielen elvyttämiseen että romanikielen korkea-asteen opintoihin. Romanikielen opetus lukiossa vahvistaa romaniopiskelijoiden identiteettiä ja antaa heille mahdollisuuksia käyttää kieltään ja ilmaista itseään siten, että huomioidaan heidän kotoaan, yhteisöstään ja perusopetuksesta saamansa taidot ja tiedot sekä heidän oma halunsa ilmaista identiteettiään. Opetus edistää romaniopiskelijoiden oman historian ja kielen tuntemusta sekä tietoisuutta romaneista Suomessa ja muissa maissa. Romanikielen opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena. Opiskelussa voidaan hyödyntää lähiympäristöä, romaniyhteisöä ja romanikielistä mediaa.

Viittomakieliset

Viittomakielisten lukiokoulutuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden viittomakielistä identiteettiä sekä opettaa heitä arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan tasaarvoisena enemmistökielen ja -kulttuurin rinnalla. Viittomakieltä käyttävät opiskelijat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia.

Viittomakielisten opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan lukion yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita soveltaen niitä viittomakieliseen kulttuuriin ja viestintään. Opetuskielenä voi olla suomalainen tai suomenruotsalainen viittomakieli, jolloin suomea tai ruotsia käytetään

luku- ja kirjoituskielenä. Viittomakieliä tai niistä johdettuja kommunikaatiomenetelmiä voidaan käyttää myös suomen- tai ruotsinkielisen opetuksen rinnalla. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään viittomakielisiä tulkki- ja yhteiskuntapalveluja. Tavoitteena on myös viittomakielisestä kulttuurista ja toimintatavoista poikkeavan äänimaailman sekä kuulevien kulttuurin ja toimintatapojen tiedostaminen ja oppiminen niin, että joustava toimiminen kahden tai useamman kulttuurin piirissä on mahdollista. Viittomakieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta viittomakielellä. Viittomakieltä äidinkielenä opiskeleville opiskelijoille opetetaan suomen tai ruotsin kieltä joko erillisen viittomakielisille tarkoitettun oppimäärän mukaan tai suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan.

Koska suomalainen viittomakieli ja suomenruotsalainen viittomakieli ovat vähemmistökieliä, opetuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota mahdollisimman rikkaan viittomakielisen opiskeluympäristön luomiseen. Viittomakielestä ei ole olemassa yleisesti käytössä olevaa kirjoitusjärjestelmää, joten henkilökohtaisen kielellisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu. Opetuksessa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia viittomakieliseen viestintään ja tiedonsaantiin. Opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena.

Viittomakielisiä opiskelijoita on tiedotettava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnoissa.

Muut monikieliset opiskelijat

Muiden monikielisten opiskelijoiden opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden ja paikallisen opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita ja periaatteita huomioiden opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat, kuten suomen/ruotsin kielen taito, äidinkieli, suomalaisen lukiokoulutuksen ja opiskelukulttuurin tuntemus sekä aikaisempi koulunkäynti. Opetus ja opiskelu lukiossa tukevat opiskelijan opetuskielen hallintaa, monikielistä identiteettiä, oman kieli- ja kulttuuritaustan arvostusta sekä kasvua kulttuurisesti monimuotoisen yhteiskunnan aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Opiskelijalle, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi/ ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen tai ruotsin kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen/ruotsin kielen taito ei anna riittäviä edellytyksiä suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan opettaa lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan myös opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppimääränä lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan. Koulutuksen järjestäjä päättää, miten suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus, omakielinen opetus ja opiskelijan oman äidinkielen opetus järjestetään ja milloin sitä on tarkoituksenmukaista toteuttaa useiden oppilaitosten yhteistyönä.

Opiskelijoita on informoitava heidän opiskelumahdollisuuksistaan ja tukijärjestelyistä lukiossa sekä heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnoissa.

Jos opiskelija on suorittanut lukiokoulutuksen opintoja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävässä lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, ne voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin.

5. Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi

5.1. Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida monipuolisesti. Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijalla on oikeus saada tieto arvioinnissa käytettävistä arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen. Opiskelijalle on lukio-opintojen aikana annettava mahdollisuus itsearviointiin. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 1 mom.)

Arviointi on aina sidoksissa tavoitteisiin ja kulloiseenkin tilanteeseen. Lukiokoulutuksessa arvioinnilla on kaksi keskeistä tehtävää:

1. Oppimisen tukeminen ja ohjaaminen. Tätä tehtävää toteuttaa opintojakson aikana annettava palaute, formatiivinen arviointi. Palautteella kuvataan opiskelijan edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Se on tärkeä osa opiskelijan ja opettajan vuorovaikutusta. Opintojakson aikainen palaute sekä lukio-opintojen aikainen, opettajan tuella tehty itsearviointi ja vertaisarviointi auttavat opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään niin, että oppimiselle asetetut tavoitteet voivat toteutua.
2. Osaamiselle ja oppimiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen näkyväksi tekeminen. Tätä tehtävää toteuttaa osaamisen ja opitun arviointi, summatiivinen arviointi. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan.

Sekä formatiiviseen että summatiiviseen arviointiin kuuluu opiskelijan työskentelyn arviointi, joka perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen.

Arvioinnin tulee olla monipuolista ja tarkoituksenmukaisin menetelmin toteutettua. Opiskelijalla on oltava opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Arvioinnilla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti.

Yleisten arviointiperusteiden lisäksi kunkin opintojakson tavoitteet ja arviointiperusteet on selvitettävä opiskelijalle opintojakson alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa ja tuetaan heidän opintojensa suunnittelua. Opiskelijan tulee saada tietää, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen edistymistään arvioidaan. Arviointiperusteilla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä.

Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät kiteytyvät lukion arviointikulttuurissa, joka on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria. Arviointikulttuurilla tarkoitetaan niitä arvoja, normeja ja käytänteitä, joita sovelletaan yhteisessä arviointityöskentelyssä. Arviointikulttuurin näkyväksi tekeminen ja kehittäminen edellyttävät, että lukiossa on kirjattu yhtenäisiä arviointiin liittyviä periaatteita ja käytänteitä, joiden toteutumista seurataan.

Kurikan lukion arviointikulttuuri:

Kurikan lukion arvioinnissa toimitaan lukion opetussuunnitelman mukaisesti. Arviointi on jatkuvaa, rohkaisevaa, kannustavaa ja todenmukaista. Tarkemmat arviointiperusteet tulevat ilmi ainekohtaisissa opetussuunnitelmissa ja arviointiperusteet käydään opiskelijoiden kanssa läpi jokaisen opintojakson alussa. Arviointikulttuuria ja -käytänteitä seurataan ja kehitetään säännöllisesti muun muassa arviointikokouksissa.

5.2. Opintojakson arviointi

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida opetussuunnitelman mukaisen opintojakson suorittamisen aikana suhteessa opintojaksolle asetettuihin tavoitteisiin. Opiskelijan tulee saada palautetta oppimisensa kehittymisestä. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 2 mom.)

Opetussuunnitelman mukainen opintojakso arvioidaan sen suorittamisen päätteeksi. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 3 mom.)

Opiskelijan oppimista arvioidaan opintojakson aikana antamalla hänelle arviointipalautetta opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Oppimista tukevaa palautetta tulee antaa riittävän aikaisessa vaiheessa opintojaksoa, jotta opiskelijalla on mahdollisuus kehittää sen perusteella opiskeluaan ja työskentelyään.

Opiskelijan opintosuorituksista annetaan arvosana tai suoritusmerkintä opintojakson päätyttyä. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana. Jos kyse on usean oppiaineen yhteisestä opintojaksosta, arvosanat annetaan oppiaineittain. Arvosanojen tulee perustua monipuoliseen oppimisen, osaamisen ja opitun näyttöön opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely. Arviointi ei kohdistu

opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Arvioinnin toteuttamisesta päätetään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Oppimisen tuen tarpeet, kuten sairaudesta tai vammasta johtuvat haasteet, lukemisen tai kirjoittamisen erityisvaikeus, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa arvioinnissa huomioon siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa.

5.2.1. Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät

Numeroin annettavassa arvostelussa käytetään asteikkoa 4-10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4. Opintojakso tai oppiaine, jota ei arvostella numeroin, arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 17 §.)

Opiskelija saa arvosanan opintojaksoihin sisältyvistä opinnoista. Opintojaksoihin sisältyvistä pakollisista opinnoista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista annetaan numeroarvosanat lukuun ottamatta opinto-ohjauksen opintojaksoja, joista annetaan suoritusmerkintä (S = suoritettu, H = hylätty). Muista valinnaisista opinnoista voidaan antaa arvosanaksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla numeroarvosana tai suoritusmerkintä.

Arvosanaa voidaan täydentää ja täsmentää kirjallisesti annetulla sanallisella arvioinnilla tai arviointikeskustelussa annetulla palautteella. Kesken olevan opintojakson merkintätavasta ja suorituksen täydentämiskäytännöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Lukiolain (714/2018) 37 §:n 3 momentin mukaan opiskelijalle tulee varata mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa opintojaksolla edellytetyt tiedot ja taidot, mikäli hän ei ole suorittanut opintojaksoa hyväksytysti. Opiskelijalla on oikeus korottaa sekä hyväksytyä että hylättyä arvosanaa siten, että hän voi osoittaa osaamistaan opintojakson keskeisissä tiedoissa ja taidoissa. Uusimisen käytännöistä määritellään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa. Arvioinnin tulee tällöinkin olla monipuolista. Lopulliseksi arvosanaksi tulee eri uusimiskertojen arvosanoista paras.

5.2.2. Itsenäisesti suoritettavat opinnot

Osa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvistä opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti, jos se ei vaaranna koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista ja opiskelijan edellytyksiä oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen. Opiskelijalle voidaan vastaavin edellytyksin myös hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja itsenäisesti. (Lukiolaki 714/2018, 25 §.)

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään opinnoista, jotka voidaan edellyttää itsenäisesti opiskeltaviksi tai joita toisaalta ei voi

itsenäisesti suorittaa. Itsenäisesti opiskellun opintojakson opinnoista edellytetään hyväksytty arvosana.

Jos opiskelija opiskelee opintojakson kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvin osin edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laajasti ja monipuolisesti.

5.2.3. Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen käytöstä tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä määrätään erikseen kyseisiä oppiaineita koskevissa luvuissa lukion opetussuunnitelman perusteissa. Todistus valinnaisiin opintoihin kuuluvasta suullisen kielitaidon kokeesta annetaan päättötodistuksen liitteenä.

5.2.4. Opinnoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa

Nuorille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvia opintoja järjestettäessä koulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä opiskelijoiden huoltajien kanssa. Huoltajille on annettava riittävän usein tietoa opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä. Koulutuksen järjestäjän tulee määräajoin selvittää opiskelijoiden huoltajien näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta. (Lukiolaki 714/2018, 31 § 1 mom.)

Opetus- ja ohjaushenkilöstön tulee seurata opiskelijan opintojen etenemistä. Opintojen etenemiseen liittyvistä käytännöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Opintojen etenemisen määrittelyllä ei voida kuitenkaan tiukentaa näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyä oppiaineen oppimäärän suoritusvaatimusta.

Sen varmistamiseksi, että huoltajat saavat tiedon opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä, lukio voi edellyttää huoltajan allekirjoitusta tai vastaavaa sähköistä kuittausta todistuksiin tai tiedotteisiin, jos opiskelija ei ole täysi-ikäinen.

5.2.5. Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen

Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa

opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava toisessa [lukio]lain mukaista koulutusta antavassa oppilaitoksessa suoritettut 11 §:ssä tarkoitettut opinnot hyväksi lukemalla ne osaksi lukiokoulutuksen oppimäärää. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Opiskelijan osaamisen tunnustamisessa noudatetaan, mitä 37 ja 38 §:ssä säädetään opiskelijan arvioinnista ja siitä päättämisestä. Tarvittaessa osaaminen on osoitettava koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään sitä erikseen pyydettyä ennen opintojen tai hyväksi luettavaa osaamista koskevan opintokokonaisuuden alkamista. Opetushallitus antaa tarkempia määräyksiä osaamisen tunnustamisesta ja sitä koskevasta menettelystä. (Lukiolaki 714/2018, 27 §.)

Sen lisäksi, mitä lukiolaissa säädetään, tulee opintojen hyväksilukemisella ja muutoin hankitun osaamisen tunnustamisella välttää opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentää opiskeluaikaa.

Opiskelija osoittaa lukion rehtorille hakemuksen muualla suorittamiensa opintojen tai muutoin hankkimansa osaamisen tunnustamiseksi. Opiskelijan tulee esittää luotettava selvitys opinnoistaan tai osaamisestaan. Tunnustamista varten lukio voi pyytää opiskelijaa täydentämään näyttöään suhteessa lukiokoulutuksen tavoitteisiin. Lukion rehtorin tulee varmistaa, että muualla suoritettujen opintojen sisällöt ja laajuus tai muutoin hankittu osaaminen vastaavat lukiopetuksen tavoitteita. Opiskelijalle annetaan tietoa osaamisen tunnustamisen käytännöistä.

Muualla suoritettuja opintoja tai muutoin hankittua osaamista voidaan lukea hyväksi vahvistamalla ne osaksi lukion oppimäärää. Mikäli opinnot tai muutoin hankittu osaaminen luetaan hyväksi lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan numerolla arvioitaviin opintoihin, tulee opinnoista antaa numeroarvosana. Arvosanan määrittelyn tueksi voidaan edellyttää opiskelijalta lisänäyttöä. Muualla hankitun osaamisen arvioinnissa menetellään, kuten lukion opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisessa opetussuunnitelmassa opintojaksojen ja oppimäärän arvioinnista määrätään.

Luettaessa opiskelijalle hyväksi opintoja muista oppilaitoksista pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamassa arvioinnissa. Jos kyseessä ovat paikallisessa opetussuunnitelmassa numeroin arvioitavat opinnot, arvosanat muutetaan lukion arvosana-asteikolle seuraavan vastaavuusasteikon mukaisesti:

asteikko 1-5	lukioasteikko	asteikko 1-3
1 (tyydyttävä)	5 (välttävä)	1
2 (tyydyttävä)	6 (kohtalainen)	1
3 (hyvä)	7 (tyydyttävä)	2
4 (hyvä)	8 (hyvä)	2
5 (kiitettävä)	9 (kiitettävä), 10 (erinomainen)	3

Tapauksissa, joissa lukio ei voi päätellä, kumpaa lukion arvosanaa toisessa oppilaitoksessa suoritettut opinnot vastaavat, ylempää vai alemmää, on vastaavuus määriteltävä opiskelijan eduksi. Ulkomailta

suoritettujen opintojen hyväksilukemisessa ja osaamisen tunnustamisessa noudatetaan samoja periaatteita kuin kotimaassa suoritetuissa opinnoissa.

Opiskelijalla voi olla päättötodistuksessaan oppiaineesta vain yhden laajuinen oppimäärä. Opiskelijan siirtyessä oppiaineen pitkästä oppimäärästä lyhyempään hänen suorittamansa pitkän oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Pitkän oppimäärän opintojen arvosanat siirtyvät suoraan lyhyen oppimäärän opintojen arvosanoiksi, jollei opiskelija anna korkeampaan arvosanaan oikeuttavaa lisänäyttöä. Jos opiskelija pyytää, tulee hänelle järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteutukseksi. Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytysti suoritettut opinnot tai opintojen osat voivat olla lyhyen oppimäärän valinnaisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Opiskelijan siirtyessä kesken oppimäärän lyhyemmästä pidempään oppimäärään menetellään edellä olevien periaatteiden mukaisesti. Tällöin voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös jo suoritettujen opintojen arvosanat harkitaan uudelleen.

Jos opiskelijan äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääränä on suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus (jäljempänä S2/SV2-oppimäärä), häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä S2/SV2-oppimäärän mukaista opetusta tai onko lukio voinut tarjota vain osan S2/SV2-oppimäärän opintojaksoista. Suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti suoritettut opinnot luetaan hyväksi täysimääräisesti S2/SV2-oppimäärän opintoihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy S2/SV2-opintojen arvosanaksi. S2/SV2-opinnot korvaavat suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opinnot siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Opiskelijalla voi olla todistuksessaan arvosana vain joko suomen/ruotsin kielen ja kirjallisuuden oppimäärästä tai suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärästä, mutta ei molemmista.

5.2.6. Laaja-alaisen osaamisen arviointi

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Osa-alueet ovat 1) hyvinvointiosaaminen, 2) vuorovaikutusosaaminen, 3) monitieteinen ja luova osaaminen, 4) yhteiskunnallinen osaaminen, 5) eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä 6) globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa on kuvattu kaikissa oppiaineissa, miten laaja-alaisen osaamisen osa-alueet sisältyvät oppiaineen opintoihin. Ne on otettu huomioon myös oppiaineiden tavoitteissa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään, miten laaja-alaisen osaamisen tavoitteita ja osa-alueita toteutetaan eri opintojaksoissa. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana kunkin opintojakson formatiivista ja summatiivista arviointia.

5.3. Oppiaineen oppimäärän arviointi

Kun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvat opinnot tulevat suoritetuiksi, annetaan jokaisen oppiaineen oppimäärästä päättöarviointina arvosana. Opiskelijalle, joka ei ole tullut hyväksytyksi jossakin oppiaineessa tai joka haluaa korottaa saamaansa arvosanaa, on järjestettävä mahdollisuus suorittaa oppiaineen oppimäärä hyväksytysti tai korottaa arvosanaansa. [Lukiolain] 28 §:ssä tarkoitettut tukitoimet ja 29 §:ssä tarkoitettut opiskelun poikkeavat järjestämistavat voidaan ottaa huomioon opintojakson arvioinnissa ja päättöarvioinnissa. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 3 mom.)

Kunkin opintojakson arvioinnista päättää opiskelijan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Oppiaineen päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. (Lukiolaki 714/2018, 38 §.)

Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman mukaisesti opiskelemista opinnoista. Opiskelijan opintosuunnitelma tarkentuu lukio-opintojen aikana. Sen laatiminen ja seuranta ohjaavat opiskelijaa tarkoituksenmukaisiin ja tavoitteellisiin opintojaksojen valintoihin. Samassa oppiaineessa eri opiskelijoilla voi olla erilaajuiset oppimäärät.

Eri oppiaineiden pakolliset ja valtakunnalliset valinnaiset opinnot on kuvattu lukion opetussuunnitelman perusteissa. Matematiikan yhteinen moduuli luetaan opiskelijan valitsemaan matematiikan oppimäärään. Jälkikäteen ei voi poistaa opiskelijan opiskelemia pakollisia opintoja eikä hyväksytysti suoritettuja valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muiden valinnaisten opintojen ja temaattisten opintojen mahdollisesta kuulumisesta jonkin oppiaineen oppimäärään määrätään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niistä luetaan oppiaineen oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Saadakseen oppiaineen oppimäärän hyväksytysti suoritetuksi opiskelijan on suoritettava pääosa oppiaineen opinnoista hyväksytysti. Hylättyjä arvosanoja saa olla pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa enintään seuraavasti:

Opiskelijan opiskelemia pakollisia ja valinnaisia opintoja, 2-5 opintopistettä	joista voi olla hylättyjä opintoja enintään 0 opintopistettä
6-11 opintopistettä	2 opintopistettä
12-17 opintopistettä	4 opintopistettä
18 opintopistettä tai enemmän	6 opintopistettä

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen arvosanojen opintopisteiden mukaan painotettuna aritmeettisena keskiarvona.

Mikäli opiskelija osoittaa erillisessä kuulustelussa suurempaa kypsyyttä ja parempaa oppiaineen hallintaa kuin opintojaksojen arvosanoista määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, tulee arvosanaa korottaa. Lisäksi arvosanaa voidaan korottaa, jos opiskelijan arvioinnista vastaavat päättävät, että opiskelijan tiedot ja taidot ovat hänen

antamiensa näyttöjen perusteella oppiaineen päättövaiheessa opintojaksojen arvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

Pakollisten oppiaineiden ja valinnaisten vieraiden kielten oppimääristä annetaan lukiokoulutusta koskevan valtioneuvoston asetuksen (810/2018) mukainen numeroarvosana. Opintoohjauksesta annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain kaksi opintopistettä, sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää korkeintaan neljä opintopistettä.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellyt muut lukion tehtävään soveltuvat opinnot arvioidaan siten kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

5.4. Lukion oppimäärän suoritus

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä - - . (Lukiolaki 714/2018, 10 § 3 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärä sisältää äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opintoja, matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia ja uskonnon tai elämäntutkimustiedon opintoja ja taito- ja taideaineiden opintoja (oppiaineryhmät) sekä opinto-ohjausta. - - Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja. Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää myös eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavia erityistä osaamista ja harrastuneisuutta osoittavan näytön sisältäviä opintokokonaisuuksia (lukiodiplomi). (Lukiolaki 714/2018, 11 § 1 ja 2 mom.) Lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimääriin sisältyy [valtioneuvoston] asetuksen liitteen 1-3 mukaisesti pakollisia ja valtakunnallisia valinnaisia opintoja, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijoille. Oppimääriin voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 12 §.)

Lukiokoulutuksen oppimäärä tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä tulee suoritetuksi, kun oppimäärään kuuluvat opinnot on suoritettu siten kuin 11 §:n 4 momentissa tarkoitetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ottaen lisäksi huomioon mahdollinen 6 §:ssä tarkoitettu erityinen koulutustehtävä tai 18 §:ssä tarkoitettu kokeilulupa. (Lukiolaki 714/2018, 36 § 1 mom.)

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät hyväksytysti ja lukio-opintojen vähimmäismäärä 150 opintopistettä täyttyy. Lukion oppimäärän tulee sisältää vähintään 20 opintopistettä valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muista kuin pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Opiskelijan opiskelu voidaan opiskelijan hakemuksesta tai suostumuksella järjestää osittain toisin kuin [lukio]laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos:

1. opiskelijalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan lukiokoulutuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot;
2. lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaminen olisi opiskelijalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta;
3. se on perusteltua opiskelijan sairauteen, vammaan tai muuhun terveydentilaan liittyvistä syistä. (Lukiolaki 714/2018, 29 §.)

Jos opiskelijan opiskelu järjestetään toisin kuin lainsäädännön nojalla määrätään, säädetyn opintopisteiden vähimmäismäärän 150 on joka tapauksessa täytyttävä.

5.5. Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus

Opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Opiskelija voi pyytää rehtorilta opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. Opiskelija saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista siten kuin hallintolaissa säädetään. Otettuaan oikaisuvaatimuksen tutkittavakseen aluehallintovirasto voi muuttaa hallintopäätöstä, kumota päätöksen, hylätä oikaisuvaatimuksen tai palauttaa asian rehtorille uudelleen käsiteltäväksi. (Lukiolaki 714/2018, 53 §.)

Lukiokoulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijoille arvioinnin uusimis- ja oikaisumahdollisuudesta.

[Lukio]laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jos päätös koskee:

1. opiskelijaksi ottamista
2. 23 §:n 2 momentissa tarkoitettua lisäajan myöntämistä tai 24 §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden päättymistä
3. suoritettujen opintojen hyväksi lukemista
4. opiskelun poikkeavaa järjestämistä
5. oikeutta saada uskonnon tai elämäkatsomustiedon opetusta. (Lukiolaki 714/2018, 49 §.)

[Lukiolain] 49 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin

hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. (Lukiolaki 714/2018, 50 § 2 mom.)

Jollei [lukio]laissa toisin säädetä, hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. (Lukiolaki 714/2018, 52 §.)

Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 49 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva valitus, ja aluehallintoviraston päätökseen, jolla on ratkaistu 53 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva oikaisuvaatimus, ei saa hakea muutosta valittamalla. (Lukiolaki 714/2018, 54 § 2 mom.)

Kun opetusta järjestetään ulkomailla, toimivaltainen hallinto-oikeus on Helsingin hallinto-oikeus ja toimivaltainen aluehallintoviranomainen on Etelä-Suomen aluehallintovirasto. (Lukiolaki 714/2018, 55 §.)

5.6. Todistukset ja niihin merkittävät tiedot

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. Opiskelijalle, jonka opiskeluoikeus on päättynyt kesken lukiokoulutuksen tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisen, annetaan todistus suoritetuista opinnoista. Aineopiskelijalle ja lukion oppimäärän erityisessä tutkinnossa osittain suorittaneelle annetaan todistus suoritetuista oppiaineiden oppimäärästä ja muista opinnoista. [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. Opetushallitus määrää opetussuunnitelman perusteissa todistuksiin merkittävistä tiedoista ja muista kuin 3 momentissa mainituista todistusten liitteistä. (Lukiolaki 714/2018, 39 §.)

Lukiossa käytetään seuraavia todistuksia:

1. Lukion päättötodistus annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut lukion koko oppimäärän. Lisäksi päättötodistuksen liitteenä annetaan erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta.
2. Todistus oppimäärän suorittamisesta annetaan, kun opiskelija on suorittanut yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän.
3. Todistus lukiosta eroamisesta (erotodistus) annetaan opiskelijalle, joka eroaa lukiosta ennen lukion koko oppimäärän suorittamista.

Lukion todistusten tulee sisältää seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- suoritettut opinnot
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä ja rehtorin allekirjoitus

- arvosana-asteikko
- selvitys kielten oppimäärästä

S2/SV2 = äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä

A = perusopetuksen vuosiluokilla 1-6 alkaneen A-kielen oppimäärä

B1 = perusopetuksessa alkaneen B1-kielen oppimäärä

B2 = perusopetuksessa alkaneen valinnaisen B2-kielen oppimäärä

B3 = lukiossa alkaneen valinnaisen B3-kielen oppimäärä

ÄO/M = äidinkielenomainen oppimäärä toisessa kotimaisessa kielessä (ruotsi/suomi)

- merkintä, että todistus on Opetushallituksen päättämien lukion opetussuunnitelman perusteiden 2019 mukainen.

Lukion päättötodistukseen merkitään: "Lukion oppimäärä sijoittuu tasolle neljä kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä."

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon arvosana merkitään todistuksissa merkinnällä "uskonto/ elämäkatsomustieto" erittelemättä, mihin opetukseen opiskelija on osallistunut.

Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus merkitään todistuksessa Äidinkieli ja kirjallisuus -kohtaan.

Lukion päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta merkitään opiskelijan opiskelemat oppiaineet, niissä suoritettujen opintopisteiden määrä sekä kunkin oppiaineen arvosana sanallisesti ja numeroin (esimerkiksi kiitettävä 9) tai merkintä oppiaineen hyväksytystä suorittamisesta (suoritettu S).

Temaattiset opinnot merkitään suoritusmerkinnällä. Temaattisten opintojen opintojaksoiden nimet eritellään liitteeseen.

Päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta kuuluu myös kohta Lisätietoja. Tähän kohtaan merkitään päättötodistuksen liitteenä annettavat ja sitä täydentävät todistukset lukio-opintoihin liittyvistä näytöistä, kuten suoritettut lukiodiplomit, suullisen kielitaidon kokeet sekä erittely temaattisista opinnoista ja sellaisista muista lukion oppimäärään kuuluneista opinnoista, jotka eivät sisälly oppiaineiden oppimääriin.

Mikäli opiskelija on opiskellut yli puolet oppiaineen oppimäärän opinnoista muulla kuin koulun varsinaisella opetuskielellä, tulee siitä tehdä merkintä todistuksen lisätietoihin.

Lukion erotodistukseen merkitään oppiaineet, niissä suoritettut opinnot ja opintopistemäärät sekä muut opiskelijan suorittamat lukio-opinnot ja niistä saadut arvosanat joko numeroina tai suoritusmerkintänä (S = suoritettu, H = hylätty).

Lukiossa pidetään opiskelijan opinnoista rekisteriä, josta ilmenevät suoritettut opinnot ja niiden arvosanat.

Lukion koko oppimäärän suorittamisesta ei anneta yhteistä arvosanaa oppiaineiden arvosanojen keskiarvona eikä muullakaan tavalla.

Todistukseen merkitään opiskelijan suorittamien opintojen määrä opintopisteinä. Kokonaismäärään lasketaan hylättyjä opintoja vain pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa.

Lukiokoulutuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta. Todistus suullisen kielitaidon kokeesta ja lukiodiplomitodistus annetaan lukion päättötodistuksen liitteinä.

Suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annettavaan todistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- kokeessa suoritettu kieli ja sen oppimäärä sekä kokeesta saatu arvosana
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

Lukiodiplomitodistus on lukion päättötodistuksen liite, ja se merkitään Lisätietoja-kohtaan. Lukiodiplomitodistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- oppiaine tai vastaava, jonka lukiodiplomitodistuksesta on kyse
- arvosana
- lukiodiplomiaineessa suoritettujen opintojen opintopisteiden määrä mukaan lukien lukiodiplomiopintojakso
- paikkakunta, todistuksen päivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

5.7. Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arviointiluvun perusteella keskeiset paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävät asiat ovat seuraavat:

- opintojaksoittain päätettävät asiat: opintojakson tavoitteet, keskeiset sisällöt, laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden ja osa-alueiden toteutuminen opintojaksossa ja opintojakson arviointi
- oppilaitoksen arviointikulttuurin periaatteet ja yhteiset arviointiin liittyvät käytänteet
- arvioinnin toteuttaminen ja siihen kuuluvat erilaiset arviointipalautteen antamisen käytänteet
- arviointiin liittyvien yhteisten periaatteiden ja käytänteiden toteutumisen seuraaminen
- kesken olevan opintojakson merkintätapa ja suorituksen täydentämiskäytännöt
- hyväksytyjen ja hylättyjen arvosanojen uusimisen periaatteet ja uusimiskertojen määrä
- opinnot, jotka on mahdollista edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti • opintojen mahdollisten etenemistapojen määrittely
- todistusten ulkoasu.

Opintojaksojen suorittamiseen liittyviä asioita tarkennetaan vuosisuunnitelmassa.

6. Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt

6.1. Opetuksen yleiset tavoitteet

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään lukiokoulutusta koskevassa valtioneuvoston asetuksessa (810/2018) määriteltyjen lukiokoulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden mukaan siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kasvaa sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi, hankkia muuttuvan toimintaympäristön edellyttämiä tietoja ja taitoja sekä kartuttaa jatkuvan oppimisen taitoja. Tavoitteet korostavat laaja-alaisen yleissivistyksen ja kokonaisuuksien ymmärtämisen merkitystä sekä kannustavat eettisesti vastuulliseen ja aktiiviseen toimijuuteen osana paikallista, kansallista, eurooppalaista ja globaalia yhteisöä.

Lukio-opetus lujittaa opiskelijan identiteettiä ja ohjaa oman ainutlaatuisuuden ymmärtämiseen ja arvostamiseen. Sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuden ymmärtäminen luo edellytyksiä sukupuolitietoiselle opetukselle.

Lukio-opetus vahvistaa opiskelijan ymmärrystä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristön tilaan ja ohjaa häntä toimimaan kestävän elämäntavan hyväksi tavoitteellisesti, tietoperustaisesti ja monipuolisessa yhteistyössä. Opetus kannustaa opiskelijaa tunnistamaan ja käsittelemään eettisiä kysymyksiä, ristiriitoja ja jännitteitä monista näkökulmista. Se rohkaisee opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan nykyistä oikeudenmukaisemman, kestävämmän ja ihmisoikeuksia paremmin kunnioittavan yhteiskunnan ja maailman puolesta.

Lukioaikana opiskelija saa monipuolisia kokemuksia uuden tiedon ja osaamisen rakentamisesta laaja-alaisesti ja oppiainerajat ylittäen. Opiskelija kehittää tiedonhankinta- ja soveltamistaitojaan sekä

ongelmanratkaisutaitojaan. Hän saa kokemuksia tutkivasta oppimisesta sekä osallisuudesta tieteen ja tutkimuksen tekoon. Opetus vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa niin, että hän ymmärtää tieteen- ja taiteenaloille ominaista kieltä sekä motivoituu erilaisten tekstien tutkimisesta, tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija tottuu arvioimaan tekstien ja tiedon luotettavuutta. Lukio-opetuksessa arvostetaan ja tuodaan näkyväksi kieliä monipuolisesti. Opiskelija oppii toimimaan sekä molemmilla kotimaisilla kielillä että koko kielivaroaan käyttäen. Opetus ohjaa opiskelijaa syventämään ymmärrystään tieto- ja viestintäteknologiasta sekä käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja turvallisesti niin itsenäisessä kuin yhteisöllisessä työskentelyssä.

Lukio-opetus rakentaa yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja hyvinvointia vahvistamalla vuorovaikutus-, yhteistyö- ja ilmaisutaitoja. Opiskelussa saadaan kokemuksia tavoitteellisesta toiminnasta ja vertaisoppimisesta tiimeissä ja projekteissa. Lukio-opetus kannustaa opiskelijoita eri taiteenaloille ominaiseen ilmaisuun ja toimintaan sekä taide- ja kulttuurielämään osallistumiseen. Fyysinen aktiivisuus ja terveelliset elämäntavat ymmärretään terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksiksi.

Lukioaikana opiskelijan oppimaan oppimisen taidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Opiskelija oppii tuntemaan vahvuuksiaan ja kehittymistarpeitaan oppijana sekä luottamaan mahdollisuuksiinsa oppia. Opiskelija ymmärtää sitoutumisen merkityksen oppimiselleen, mikä vahvistaa hänen itseohjautuvuuttaan. Lukio-opetus auttaa opiskelijaa tunnistamaan hänelle sopivia opiskelustrategioita ja kehittymään niissä taitavaksi. Lukioaikana opiskelijalle muodostuu vankka jatkuvan ja uudistuvan oppimisen taito ja tahto.

Opetus antaa opiskelijalle koulutusmahdollisuuksista, yhteiskunnasta ja työelämästä tietoja ja kokemuksia, joiden avulla hän osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan, jatkokoulutustaan ja tulevaa työelämää kotimaassa ja kansainvälisesti. Opetus vahvistaa opiskelijoiden yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia mahdollisuuksia kehittää osaamistaan sekä tehdä opiskeluaikaisia ja tulevaisuutta koskevia valintoja.

6.2. Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella on lukiokoulutusta eheyttävä tehtävä. Laaja-alaisen osaamisen osaalueet muodostavat lukion oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Laaja-alaisen osaamisen kokonaisuus on kuvattu alla olevassa kuviossa.

Laaja-alainen osaaminen lukiossa

#LOPS2021

Tavoitteina

- hyvä yleissivistys
- kestävän tulevaisuuden rakentaminen
- vahvat jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiudet

Lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvatut oppiaineiden oppimäärät muodostavat lukiokoulutuksessa saavutettavan osaamisen perustan. Lukiokoulutuksen tehtävän mukainen yleissivistys rakentuu oppiaineissa määritellystä tiedonalakohtaisesta osaamisesta, jota laaja-alainen osaaminen tukee ja syventää.

Laaja-alainen osaaminen käsittää opiskelijan hyvään yleissivistykseen ja hyväksi ihmiseksi kasvamiseen, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen sekä jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksiin tarvittavien tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostaman kokonaisuuden.

Lukiokoulutuksen arvoperusta, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan laaja-alaisen osaamisen kehittymiselle. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden tavoitteisiin pyritään kaikissa lukio-opinnoissa. Kukin oppiaine lähestyy laaja-alaista osaamista oman tiedon- ja tieteenalansa lähtökohdista. Laaja-alainen osaaminen on keskeinen osa sekä oppiainekohtaisia että oppiaineita yhdistäviä opintoja.

Laaja-alaista osaamista kehittävässä opinnoissa opiskelija syventää osaamistaan tarkastelemalla monitahoisia kulttuurisia ja yhteiskunnallisia ilmiöitä sekä niiden yhteyksiä ja keskinäisriippuvuuksia. Opiskelija oppii soveltamaan aiemmin oppimaansa sekä hakemaan, tulkitsemaan, arvottamaan, jakamaan ja tuottamaan tietoa eri muodoissa, ympäristöissä ja erilaisissa yhteisöissä sekä erilaisten välineiden avulla. Kehittyvä laaja-alainen osaaminen tukee opiskelijoiden kriittisen ajattelun, yhteistyötaitojen, luovan ongelmanratkaisun, oppimaan oppimisen ja elinikäisen oppimisen taitojen kehittymistä.

Edellä esitetyn kuvion mukaisesti kaikille lukioille yhteisiä laaja-alaisen osaamisen osa-alueita on kuusi. Ne muodostavat toisiaan täydentävän ja yhdistävän kokonaisuuden. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ovat

- hyvinvointiosaaminen

- vuorovaikutusosaaminen
- monitieteinen ja luova osaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Kaikkia osa-alueita opiskeltaessa on tarkoitus, että opiskelija

- havainnoi ja analysoi nykyajan ilmiöitä ja toimintaympäristöjä sekä oppii etsimään hyvän tulevaisuuden rakentamisen elementtejä
- osaa esittää perusteltuja käsityksiä toivottavista muutoksista ja rohkaistuu toimimaan eettisesti kestävien ratkaisujen puolesta sekä oman arjen että yhteiskunnan tasolla
- saa mahdollisuuksia oman mukavuusalueen haastamiseen, osaamisen jakamiseen ja vertaisoppimiseen sekä ratkaisujen yhdessä ideointiin ja tuottamiseen.

Laaja-alaista osaamista täydennetään ja konkretisoidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa kunkin oppiaineen kohdalla sekä jokaisen opintojakson kuvauksessa. Laaja-alainen osaaminen otetaan huomioon lukion toimintakulttuurissa. Sen toteutusta täydennetään opetussuunnitelmaan sisällytettävissä korkeakouluopintoihin ja työelämään tutustumisen sekä kansainvälisen osaamisen järjestelyjen kuvauksissa. Temaattisten opintojen sisältöjä voidaan valita laaja-alaisen osaamisen osa-alueista.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden yksityiskohtaisemmat tavoitteet ovat seuraavat. Osaalueet ja niiden tavoitteet etenevät yksilöllisestä näkökulmasta laajempiin yhteyksiin.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija rakentaa identiteettiään tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan sekä syventämällä osaamistaan lisääntyvän itsetuntemuksen pohjalta. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan epävarmuuden sietokykyä, sinnikkyyttä ja luottamusta tulevaisuuteen.

Opiskelija ymmärtää terveyden ja terveellisten elämäntapojen merkityksen sekä vaalii fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyään ja hyvinvointiaan. Opiskelija omaksuu hyvinvointiaan tukevia ja iloa tuottavia toimintatapoja sekä tunnistaa niitä edistäviä yhteisöjä. Riittävä fyysinen aktiivisuus, uni, opiskelupäivän aikaiset tauot ja terveellinen ravinto tukevat oppimista sekä opiskelijan jaksamista ja palautumista. Opiskelija vahvistaa myös elämäntapoja, joissa korostuvat itselle merkityksellinen kulttuuri, teknologian vastuullinen käyttö ja eettisyys.

Opiskelija toimii aktiivisesti oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan valmiuksia tunnistaa myös hyvinvointia ja turvallisuutta heikentäviä tekijöitä, kuten uupumusta, kiusaamista ja häirintää, ja osallistua niiden ehkäisemiseen. Opiskelija saa valmiuksia hakeutua itse tai ohjata muita hakeutumaan palvelujärjestelmien piiriin ongelma- ja poikkeustilanteissa.

Lukio-opinnoissa tutustutaan yhteiskunnallisiin, kulttuurisiin ja globaaleihin keinoihin, joiden avulla edistetään yhteisöjen ja ekosysteemien hyvinvointia. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus toimia ja oppia yhdessä sekä löytää tapoja kohdata muuttuvan maailman epävarmuutta.

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvän vuorovaikutuksen lähtökohta on myötätunto, joka mahdollistaa merkityksellisyyden kokemisen. Opiskelija saa kokea kuuluvansa lukioyhteisöön, ja hän tulee kuulluksi omana itsenään. Opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan tunnistamalla, käsittelemällä ja säätelämällä tunteitaan. Hän oppii myös kuuntelemaan, kunnioittamaan ja ennakoimaan toisten tunteita ja näkemyksiä sekä niiden ilmaisuja. Hän oppii käyttämään tunteita voimavarana vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusta opitaan yhdessä ja yhteistyössä sekä erilaisissa ympäristöissä. Samalla opiskelijat kehittävät kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan. He ymmärtävät niiden keskeisen merkityksen tiedon tuottamisessa ja tulkinnessa sekä ratkaisujen etsimisessä. Vuorovaikutusosaaminen tukee opiskelijoita heidän asettaessaan tavoitteita opiskelulle ja muulle toiminnalleen.

Lukio-opinnot antavat opiskelijalle valmiuksia rakentavaan vuorovaikutukseen. Hän syventää kykyään käsitellä ristiriitoja ja konflikteja rakentavasti ja myös sovittelun keinoin. Opiskelija saa kokemuksia toiminnasta viestien ja merkitysten välittäjänä myös kieli- ja kulttuurirajoja ylittävässä vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusosaamisen kehittämisessä pohditaan sananvapauden merkitystä, sen vastuullista käyttöä sekä tiedonkäsityksen ja tiedonvälityksen muuttumista eri näkökulmista. Opiskelija hahmottaa rakentavan vuorovaikutuksen ja kulttuurienvälisen ymmärryksen merkityksen kestäväälle tulevaisuudelle, demokratialle ja rauhalle.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen osaaminen tukee opiskelijan ajattelun, näkemysten ja toiminnan eettisten, esteettisten ja ekologisten arvolähtökohtien pohdintaa. Hän tutustuu erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin ja harjaantuu käyttämään niitä. Samalla hän vahvistaa kykyään arvioida tiedon luotettavuutta. Opiskelija tottuu arvioimaan erilaisen tiedon tarpeellisuutta ja merkittävyyttä elämänhallinnan, opiskelun ja työ- ja jatko-opintosuunnitelmiansa sekä eri yhteisöjensä kannalta. Tätä konkretisoidaan tutustumalla korkeakouluopiskelun ja työssä oppimisen tapoihin rakentaa tietoa ja hyödyntää osaamista. Samalla opiskelija vahvistaa oppimaan oppimisen taitojaan sekä valmiuksiaan jatko-opintoihin ja muita elämänvaiheita varten.

Opiskelijan monilukutaitoa syvennetään tavoitteellisesti. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Lukio-opinnot vahvistavat opiskelijan uteliaisuutta ja taitoa löytää, tulkita ja tuottaa monenlaisia tekstejä vaativuusastetta, näkökulmia ja konteksteja vaihdellen. Lukioopinnoissa pohditaan, miten teknologia ja digitalisaatio tukevat yksilöiden ja yhteisöjen kyvykkyyksiä. Opiskelija tutkii mahdollisuuksia ratkaista monimutkaisia ongelmia.

Opiskelija pohtii tulevaisuuden kannalta kestäviä ratkaisuja, joissa otetaan huomioon ympäristön, talouden, teknologian ja politiikan yhteyksiä, ja oppii tekemään ja arvioimaan vaihtoehtoisia tulevaisuusskenaarioita yksilön, yhteisöjen ja ekosysteemien näkökulmasta.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelijan monimuotoiset osallistumis-, vaikuttamis- ja työkokemukset sekä niiden reflektointi ovat yhteiskunnallisen osaamisen lähtökohtana. Opinnot syventävät opiskelijan ymmärrystä omasta roolistaan, vastuustaan ja mahdollisuuksistaan tukea demokratian monimuotoista toteutumista ympäröivässä yhteiskunnassa ja yhteistyössä muiden kanssa.

Yhteiskunnallinen osaaminen tukee opiskelijaa hänen suuntautuessaan jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaistoimintaan. Yhteiskunnallisen osaamisen myötä opiskelija sisäistää yritteliään ja uudistumishenkisen asenteen eri elämäntilanteilla. Hän harjaantuu suunnittelemaan tulevaisuuttaan avarakatseisesti sekä rohkaistuu ottamaan perusteltuja riskejä ja sietämään epävarmuutta, turhautumista ja epäonnistumisia.

Opiskelija oppii ymmärtämään ja arvostamaan demokraattisen, oikeudenmukaisen sekä tasaarvoon ja yhdenvertaisuuteen perustuvan yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja rakenteita. Hän ymmärtää, miten yhteinen sosiaalinen pääoma muodostuu ja miten sitä voi kartuttaa. Opiskelija omaksuu aktiivisen kansalaisuuden ja toimijuuden taitoja. Hän motivoituu ottamaan kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja tekemään aloitteita sekä viemään niitä eteenpäin yhteistyössä paikallisesti ja kansainvälisesti. Opiskelijan oman työn merkitystä hyvän tulevaisuuden rakentamisessa tehdään näkyväksi.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija arvioi ja suunnittelee toimintaansa eettisyyden ja vastuullisuuden lähtökohdista. Hän oppii perusasioita kestävästä elämäntavan ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta sekä näiden keskinäisriippuvuuksista. Opiskelija ymmärtää, miksi ihmisen toiminta on sovitettava luonnonympäristöjen kantokykyyn sekä rajallisiin luonnonvaroihin ja niiden kestäväan käyttöön. Kokemukset ihmisiin ja luontoon kohdistuvasta huolenpidosta vahvistavat luottamusta siihen, että arkisilla hyvillä teoilla on vaikutusta.

Opiskelija tutustuu tutkimustietoon ja käytäntöihin, jotka liittyvät ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen. Hän saa mahdollisuuksia havainnoida, suunnitella, tutkia ja arvioida toimintaa, jolla näitä ilmiöitä voidaan muuttaa kestäväan suuntaan. Opiskelija reflektoi havaintojaan yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkökulmasta pyrkien tunnistamaan rakenteita, jotka mahdollistavat eri yhteisöjen kestäväan toiminnan tai ovat sen esteenä.

Opiskelija ymmärtää perusasiat globalisaatiosta ja siitä, miten se vaikuttaa erilaisissa olosuhteissa elävien ihmisten mahdollisuuksiin noudattaa kestäväan elämäntapaa. Hän tuntee YK:n kestäväan kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n tavoitteita ja arvioi niissä edistymistä.

Opiskelija pohtii ja vahvistaa omaa panostaan ja tarvittavia kumppanuuksia kestäväen tulevaisuuden hyväksi.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija syventää tietojaan ja ymmärrystään omasta identiteetistään sekä lukioyhteisön ja yhteiskunnan moninaisuudesta, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Opiskelija vahvistaa kansainvälistä osaamistaan ja monilukutaitoaan hyödyntämällä kulttuurisesti ja kielellisesti monimuotoisia verkostoja, medioita ja lähdeaineistoja. Hän saa kokemuksia opiskelusta, yhteistyöstä ja eettisestä toimijuudesta erilaisia kansainvälisyyden toimintamuotoja ja teknologiaympäristöjä hyödyntäen.

Opiskelija oppii tunnistamaan ja refleктоimaan kulttuuriperintöjä, arvoja, ihmisten erilaisia toimintaympäristöjä ja muita seikkoja, joiden pohjalle kulttuuri-identiteetit ja elämäntavat rakentuvat omassa arjessa sekä suomalaisessa yhteiskunnassa, Euroopassa ja globaalisti. Samalla hän harjaantuu arvostamaan ihmisten ja yhteisöjen oikeutta kulttuuriseen identiteettiin sekä toimimaan kulttuurisen moninaisuuden puolesta.

Opiskelija saa monenlaisia tilaisuuksia tutkia, harjoitella ja kartuttaa maailmankansalaisen taitoja ja etiikkaa YK:n kestäväen kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti. Samalla hän oppii erittelemään kansainvälistymistä ja globalisaatiota ilmiöinä. Opiskelija vahvistaa ihmisoikeuksien tuntemustaan ja toimijuuttaan ihmisoikeuksien, yhdenvertaisuuden, oikeudenmukaisuuden ja eettisesti vastuullisten elintapojen edistämiseksi. Hän tunnistaa ja oppii hyödyntämään mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön hyvän tulevaisuuden rakentamiseksi.

7. Oppiaineet

7.1. Äidinkieli ja kirjallisuus (AI)

Oppiaineen tehtävä

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden kielitaitoa, vuorovaikutustaitoa ja monilukutaitoa. Opiskelu syventää kiinnostusta kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin sekä lisää tietoisuutta omista taidoista viestijänä ja kielenkäyttäjänä. Opiskelu tukee kielitietoisuuden kehittymistä, kulttuurista yleissivistystä sekä oppimista kaikissa oppiaineissa. Tavoitteena on, että opiskelijat oppivat sellaisia tietoja ja taitoja, jotka tukevat jatkoopintoja ja aktiivista kansalaisuutta.

Oppiaineena äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen tieto-, taito- ja kulttuuriaine. Oppiaineessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja viestintätieteiden sekä kulttuurintutkimuksen tarkastelemat ilmiöt. Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu tutustuttaa kulttuuriperintöön ja sen eri muotoihin, sanataiteeseen sekä media- ja viestintäkulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, tekstien tulkintaan, aktiiviseen tiedonhankintaan sekä tiedon kriittiseen käsittelyyn ja eettiseen pohdintaan. Opiskelu kehittää ajattelemisen ja oppimaan oppimisen taitoja, metakielellisiä taitoja ja luovuutta. Tavoitteena on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja monimuotoisten tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja.

Kielitieto integroidaan oppiaineen muihin sisältöihin, ja sen opiskelu kehittää tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Kirjallisuuden opiskelun tavoitteena on sekä kauno- että tietokirjallisuuden ymmärtäminen, elämyksellinen lukeminen sekä tekstien analysoinnin ja tulkinnan taitojen kehittyminen. Kirjallisuuden opiskelu tukee esteettisen ja eettisen pohdinnan kehittymistä ja antaa aineksia luovuuden, vuorovaikutustaitojen ja oman ilmaisun kehittämiseen. Medialukutaidon opiskelu syventää mediatekstien ja -sisältöjen kriittisen lukemisen, tuottamisen ja tulkitsemisen taitoja sekä mediakulttuurin ymmärtämistä ja auttaa omaksumaan aktiivisen ja vastuullisen kansalaisen taitoja.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitykseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypillisiä tekstejä ovat fiktiiviset ja asiatekstit, mediatekstit sekä institutionaaliset ja arkikeskustelut.

Äidinkieli ja kirjallisuus on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi kielten roolia oppimisessa. Kielten opiskelu kehittää opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään.

Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetuksessa otetaan huomioon Suomen kielellinen moninaisuus, suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä sekä saamen kielet maan alkuperäiskansan kielinä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa tehdään yhteistyötä kirjastojen kanssa. Lisäksi hyödynnetään muita vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten teattereita, museoita ja arkistoja sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijalle riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä. Tekstejä tuotetaan ja tulkitaan sekä itsenäisesti että vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa toteutetaan oppiaineen tavoitealueiden integraatiota. Eri oppimäärät tekevät yhteistyötä sekä toistensa että muiden oppiaineiden kanssa.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen karttuu äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa oppiaineen sisäisinä ja oppiainerajat ylittävinä teemoina ja osaamisalueina. Oppiaine on osa lukion kulttuuri-, media- sekä kansalais- ja demokratiakasvatusta.

Laaja-alaisista osaamisen alueista korostuvat äidinkielessä ja kirjallisuudessa **monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen** sekä **yhteiskunnallinen osaaminen**.

Opiskelussa opitaan kielen, ilmaisun, tekstien ja vuorovaikutuksen keinoja rakentaa merkityksiä ja yhteyksiä ihmisten välille. Vaikuttamisen, argumentoinnin, omien tekstien tuottamisen sekä vuorovaikutustaitojen kehittyminen tukee aktiivisen kansalaisen ja työelämätaitoja. Kriittisen ja kulttuurisen lukutaidon, tekstien tuottamisen taitojen, monilukutaidon sekä kielitietoisuuden ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen tukee opiskelua ja oppimista kaikissa oppiaineissa sekä oppiaineiden yhteistyössä. Taitojen kehittyminen edellyttää pitkäjänteistä, luovaa, tutkivaa, toiminnallista ja prosessimaista työskentelyä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu vahvistaa **eettisyyttä, ympäristöosaamista** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamista**, jotka otetaan huomioon opiskelun sisältöjen valinnassa. Opiskelu lisää ymmärrystä aikamme ajankohtaisista ympäristöhaasteista sekä antaa valmiuksia kestävän tulevaisuuden rakentamiseen. Mediataitojen sekä tiedonhankinta- ja tiedonhallintataitojen opiskelu kytkeytyy kriittiseen ja kulttuuriseen lukutaitoon ja eettisyyteen. Opiskelussa ohjataan kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen sekä identiteettien pohdintaan ja tunnistamiseen. Tavoitteena on ymmärtää omaa identiteettiä suhteessa suomalaiseen, eurooppalaiseen ja globaaliin kulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa saavutettava osaaminen tukee monin eri tavoin opiskelijan **hyvinvointiosaamisen** kehittymistä. Kielitietoisuuden, vuorovaikutusosaamisen ja monilukutaidon kehittyminen tukee ja vahvistaa opiskelijan identiteettien kehittymistä. Opiskelussa harjaannutaan oman ja toisten osaamisen rakentamaan

arviointiin ja reflektointiin. Kulttuurin ja erityisesti kirjallisuuden opiskelun avulla syvennetään käsitystä elämästä, ihmisistä ja maailmasta. Oppiaine antaa välineitä omien ajatusten, tunteiden ja kokemusten kielentämiseen sekä oman elämäntarinan ja vahvuuksien hahmottamiseen. Oppiaine tukee keskeisiä elämäntaitojen taitoja: vuorovaikutus- ja tekstitaitoja sekä taitoa toimia vastuullisesti, eettisesti ja rakentavasti eri tilanteissa.

7.1.1. Suomen kieli ja kirjallisuus (AI1)

Oppiaineen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan suomen kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta sekä monilukutaitoa, vuorovaikutustaitoja ja mediataitoja. Opiskelu syventää opiskelijan käsitystä kieli- ja kulttuuritietoisuuden, kielitaidon ja vuorovaikutusosaamisen merkityksestä yksilöiden identiteettien ja yhteisöjen rakentumisessa. Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opiskelu kartuttaa monipuolisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia teksti- ja vuorovaikutustaitoja. Opiskelussa tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen ja kirjallisuuden opintoja korkeasteella.

Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän opiskeluun kuuluu kokonaisteosten lukeminen ja laajojen tekstien kirjoittaminen. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään kahdeksan kokonaisteosta, joista vähintään yksi on tietokirja.

Tavoitteet

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena

niiden tavoitteista ja konteksteista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä

- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan kielen rakenteista, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.

Osaamisen arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Suomen kielen ja kirjallisuuden opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteista johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

Tekstien tulkitseminen

- monimuotoisten tekstien, erityisesti mediatekstien analysoiminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

Tekstien tuottaminen

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- yleiskielen hallinta
- tiedonhankinnan taidot, lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

- kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen
- oppiaineeseen kytkeytyvien tiedonalojen kielten ymmärtäminen
- kielitiedon ja oppiaineen käsitteiden hallinta

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

Opintojaksot

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (ÄI01)

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (ÄI1), Pakollinen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen
Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kohderyhmän, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alaisesta osaamisesta painottuvat lähdekriittisyys ja monilukutaito.

Kieli- ja tekstitietoisuus sekä vuorovaikutus, 2 op (ÄI02)

Opintojakson moduulit

- Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (ÄI2), Pakollinen
- Vuorovaikutus 1, 1 op (ÄI3), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli- ja tekstitietoisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina • ymmärtää kielen sosiaalisen luonteen ja merkityksen niin yksilön kuin yhteisöjen kannalta.

Vuorovaikutus 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan, syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä

- syventää ryhmäviestintätaitojaan sekä oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Kieli- ja tekstietoisuus

- erilaiset käsitykset kielestä: kieli rakenteena, merkitysten muodostajana, sosiaalisena ja yhteisöllisenä ilmiönä sekä vallan välineenä
- monilukutaidon käsite, laaja tekstikäsite, tekstilajin käsite
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet

Vuorovaikutus 1

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä sekä ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio • kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista painottuvat oma kieli-identiteetti sekä oman ja toisen kulttuuriperinnön tunteminen.

Kirjallisuus 1, 2 op (ÄI03)

Opintojakson moduulit

- Kirjallisuus 1, 2 op (ÄI4), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjallisuus 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee kauno- ja tietokirjallisuuden lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- ymmärtää kirjallisuuden monitulkintaisuutta.

Keskeiset sisällöt

Kirjallisuus 1

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä tai muissa mediateksteissä
- kirjallisuuden tulkinnan erilaisia lähestymistapoja

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista painottuu erityisesti luova osaaminen: kyky tuottaa uusia merkityksiä kaunokirjallisuuden avulla.

Tekstien tulkinta 1, 2 op (ÄI04)

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta 1, 2 op (ÄI5), Pakollinen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä, erityisesti mediatekstejä, sekä analysoimaan niiden ilmaisutapoja ja vuorovaikutusta
- perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta 1

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja -hallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista painottuvat yhteiskunnallinen osaaminen, vaikuttamisen taidot ja lähdekriittisyys.

Kirjoittaminen 1 ja vuorovaikutus 2, 2 op (ÄI05)

Opintojakson moduulit

- Kirjoittaminen 1, 1 op (ÄI6), Pakollinen
- Vuorovaikutus 2, 1 op (ÄI7), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjoittaminen 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan*
- *syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin*
- *syventää taitoaan käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta.*

Vuorovaikutus 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä*
- *kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä*
- *syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.*

Keskeiset sisällöt

Kirjoittaminen 1

- *kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen*
- *tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuolto*
- *tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia*

Vuorovaikutus 2

- *esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu*
- *puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot*
- *vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa*
- *puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Osa käsiteltävistä aiheista liittyy eettisyyteen ja ympäristöosaamiseen.

Kirjallisuus 2, 2 op (ÄI06)

Opintojakson moduulit

- Kirjallisuus 2, 2 op (ÄI8), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjallisuus 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- tuntee Suomen kirjallisuuden ja maailmankirjallisuuden keskeisiä teoksia ja teemoja sekä osaa analysoida niitä osana kulttuurikontekstia.

Keskeiset sisällöt

Kirjallisuus 2

- Suomen kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä osana maailmankirjallisuutta
- kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson aikana kehittyy suomalaisen, eurooppalaisen ja globaalin kulttuuriperinnön tuntemus.

Vuorovaikutus 3, 2 op (ÄI07)

Opintojakson moduulit

- Vuorovaikutus 3, 2 op (ÄI9), valinnainen

Tavoitteet

Vuorovaikutus 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- monipuolistaa erityisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitojaan
- kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta
- syventää kykyään analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

Vuorovaikutus 3

- opiskelussa ja työelämässä tarvittavat vuorovaikutustaidot, esimerkiksi kokouksiin, neuvotteluihin ja työhaastatteluihin liittyvät vuorovaikutustaidot
- oman idean tai näkemyksen vakuuttava esittäminen, argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointia sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä
- dialoginen ja rakentava vuorovaikutus, vuorovaikutukseen liittyvä etiikka
- mahdollisesti osallistuminen toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli PUHVI-kokeeseen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija kehittyy viestijänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija harjaantuu tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja saa eväitä oman identiteetin rakentamiseen.

Kirjoittaminen 2, 2 op (ÄI08)

Opintojakson moduulit

- Kirjoittaminen 2, 2 op (ÄI10), valinnainen

Tavoitteet

Kirjoittaminen 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kirjallista ilmaisukykyään ja taitoaan tuottaa asiatyylinen, laajahko teksti aineistoja hyödyntäen
- kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiään.

Keskeiset sisällöt

Kirjoittaminen 2

- *kantaa ottavien ja pohtivien tekstien suunnittelu ja tuottaminen*
- *tiedonhallinnan taidot, lähteiden arviointi, lähdekritiikki, tekijänoikeudet*
- *kirjoittamisen eri vaiheiden ja ajankäytön hallinnan harjoittelu*
- *aiheen rajaaminen, näkökulman ja aineistojen valinta, aineistojen käyttötavat tekstissä*
- *tekstin muokkaaminen ja viimeistely, tekstin omaäänisyys, kielen- ja tekstinhuoltoa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson aikana pyritään syventämään opiskelijan taitoa tuottaa ja muokata omia tekstejä.

Tekstien tulkinta 2, 2 op (ÄI09)

Opintojakson moduulit

- *Tekstien tulkinta 2, 2 op (ÄI11), valinnainen*

Tavoitteet

Tekstien tulkinta 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan*
- *osaa analysoida, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä*
- *ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinnassa*
- *osaa esittää ja perustella tulkintansa teksteistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.*

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta 2

- *monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien analyysi ja tulkinnan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö*
- *erilaisia tapoja tulkita tekstejä*
- *tekstin sijoittaminen tilanne- ja kulttuurikontekstiinsa*
- *monimuotoisten tekstien tavat rakentaa merkityksiä, esimerkiksi ilmaisutavat ja -muodot sekä rakenteet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelijan taidot ymmärtää erilaisia konteksteja ja monimuotoisia tekstejä syventyvät, ja opiskelija pystynee hyödyntämään opittuja taitoja esimerkiksi työelämässä ja jatko-opinnoissa.

Startti, 1 op (ÄI010)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii käyttämään yleiskieltä virheettömästi.
- Opiskelija saa apua ennen muuta suomen kielen ja kirjallisuuden ja vieraiden kielten sekä muiden lukion oppiaineiden opiskeluun.
- Opiskelija harjoittelee lähdeviittaustekniikkaa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- kieliopin termit
- kielenhuollon keskeinen sisältö
- lähdeviittaustekniikat

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alaisesta osaamisesta painottuvat kielitietoisuus ja omien opiskelutaitojen kehittäminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana käydään läpi kielenhuollon keskeiset asiat ja harjoitellaan aineistoon viittaamista. Monipuolisten harjoitusten avulla opitaan käyttämään yleiskieltä asiayhteyteen sopivasti, vivahteikkaasti ja virheettömästi. Opintojakso suoritetaan lukio-opintojen alussa.

Tekstien viimeistely, 1 op (ÄI011)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija vahvistaa asiakirjoittamisen taitoja.
- Opiskelija oppii analysoimaan ja hiomaan kirjallista ilmaisua.

- Opiskelija oppii käyttämään yleiskieltä vivahteikkaasti ja kontekstiin sopivasti.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- keskeiset kirjakieltä ohjaavat normit
- erilaiset tyyliä konteksteissaan

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Laaja-alaisesta osaamisesta painottuvat kielitietoisuus ja tekstin viimeistelyn taidot.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana käydään läpi keskeiset kirjakieltämme ohjaavat normit, tarkastellaan ja hiotaan tyyliä sekä tehdään runsaasti harjoituksia. Opintojakso suoritetaan lukio-opintojen loppupuolella

Luova kirjoittaminen, 2 op (ÄI012)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kehittää sanoilla luomisen taitoja.
- Opiskelija kehittää tekstin analysointi-, arviointi- ja muokkaustaitoja.
- Opiskelija kehittää yhteistyötaitoja.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- monipuolisia luovan kirjoittamisen harjoituksia
- tekstin analysointi-, arviointi- ja muokkausharjoituksia

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alaisesta osaamisesta painottuvat luovan kirjoittamisen ja rakentavan viestinnän taidot.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Luovan kirjoittamisen opintojaksolla pyritään kehittämään sanoilla luomisen taitoa, koskettamaan ja vaikuttamaan. Opintojakson aikana tutkitaan kaunokirjallisten tekstien lajeja ja tyytlejä, harjoitellaan erilaista kirjoittamista sekä käytetään aikaa toisten tekstien lukemiseen ja kommentoimiseen.

Ilmaisutaito, 2 op (ÄI013)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kehittää esiintymis- ja yhteistyötaitojaan.
- Opiskelija kiinnostuu luovasta ilmaisusta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- erilaiset rentoutumis-, keskittymis-, kontakti-, eläytymis-, aistihavainto-, assosiaatio- ja improvisaatioharjoitukset
- draamaprosessin suunnittelu ja mahdollinen toteutus

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Laaja-alaisesta osaamisesta painottuvat tunne- ja empatiataidot, sosiaaliset taidot sekä oman identiteetin rakentaminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Ilmaisutaidon opintojaksolla etsitään omia ilmaisun keinoja ja rohkaistutaan käyttämään niitä. Draamaharjoituksia tekemällä kehitetään osallistujien yksilöllisiä taitoja ja ryhmässä toimimisen valmiuksia.

Voidaan suunnitella ja toteuttaa ryhmän kiinnostuksen mukaisesti erilaisia draamaprosesseja.

7.1.2. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus (AI6)

Oppiaineen tehtävä

Opiskelijalle, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen kielen taito ei anna riittäviä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppijan oppimistilanne: opiskelija oppii suomea suomenkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy vähitellen monipuolinen suomen kielen taito aiemmin oppimiensa kielten rinnalle. Oppimäärän tavoitteet ja sisällöt perustuvat perusopetuksessa tai muualla hankittuun suomen kielen perusteiden hallintaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen keskeinen tavoite on saavuttaa sellainen suomen kielen taito ja suomalaisen kulttuurin tuntemus, jolla opiskelija selviää jatko-opinnoissa ja työelämässä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan monikielisyyden kehittymistä, suomen kielen moniluku- ja vuorovaikutustaitoja sekä kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta. Yhteistyössä opiskelijan oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden opetuksen kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus tukee opiskelijan kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentumista kulttuurisesti moninaisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa. Opetus syventää opiskelijan käsitystä kielitaidon, kielitietoisuuden sekä omien kielten ja kulttuurien merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteisöille.

Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opetus edistää kielenoppimista kaikissa vuorovaikutustilanteissa. Kielen ja vuorovaikutustaitojen hyvä hallinta on merkityksellistä jatko-opintojen, työelämän ja arjessa selviytymisen kannalta.

Kaikissa moduuleissa kehitetään kirjoitetun kielen hallintaa, monilukutaitoa sekä puhe- ja vuorovaikutustaitoja sekä opitaan analysoimaan ja arvioimaan tekstejä ja vuorovaikutustilanteita kriittisesti osin jo aiemmin hankitun käsitteellisen osaamisen ja analysointitaitojen avulla. Näitä taitoja syvennetään ja laajennetaan kullakin opintojaksolla lukemalla erityisesti pitkiä kaunokirjallisia ja tietotekstejä sekä analysoimalla niitä itsenäisesti ja yhdessä. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään neljä kokonaisteosta. Opetuksessa ohjataan pohtimaan kieli- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä jatko-opintojen kannalta sekä tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen opintoja korkea-asteella.

Tavoitteet

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kielitietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen esiintymis- ja ryhmäviestintätilanteissa
- osaa arvioida, eritellä ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
  - ymmärtää yhä käsitteellisempää opetuspuhetta ja muodollisia puhetilanteita, osaa toimia niissä ja hallitsee niihin sopivia viestintä- ja vuorovaikutusstrategioita
- on tietoinen vuorovaikutustilanteiden kulttuurisidonnaisuudesta ja osaa tarkastella ja tulkita erilaisia vuorovaikutustilanteita ja niiden etiikkaa

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää käsitteellisen kielen taitoaan sekä kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että ymmärtää monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, ja hyödyntää sopivia strategioita niiden lukemisessa ja tulkitsemisessa
- kehittää lukemalla sana-, fraasi- ja käsitevarantoaan sekä käsitystään kirjoitetun kielen rakenteista ja osaa arvioida tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, monipuolistaa lukemistoaan ja syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä oppii lukemaan ja tulkitsemaan myös pitkiä tietotekstejä, kokonaisia kaunokirjallisia teoksia ja tietokirjoja
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksiperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää käsitteellisen kielen taitoaan sekä kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ilmaista ja perustella ajatuksiaan, valita tilanteeseen ja tarkoitukseen sopivan kielimuodon sekä käyttää aiheeseen sopivia kielen rakenteita, sanastoa, fraaseja ja käsitteitä
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa

- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisesti sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia

Kielitietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteetille sekä oppii kehittämään kielitaitoaan erilaisissa kielenkäyttöympäristöissä ja -tilanteissa ja käyttämään oppimisessaan koko kielivarantoaan
- syventää tietojaan kielen rakenteista, eri rekistereistä, tyylipiirteistä ja sävyistä sekä niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- ymmärtää kielen oppimisen prosessia sekä oppii tuntemaan ja hyödyntämään itselleen sopivimpia keinoja ja välineitä kielitaitonsa kehittämiseksi

Osaamisen arviointi

Jos opiskelijan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaista opetusta tai onko lukio voinut tarjota vain osan suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduuleista. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti suoritettavat moduulit luetaan hyväksi täysimääräisesti suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduuleihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduulin arvosanaksi. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduulit korvaavat suomen kielen ja kirjallisuuden moduulit siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Tällöin pakollisten moduulien osalta voidaan edellyttää lisänäyttöjä ja arvosana harkitaan uudelleen niiden yhteydessä.

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijoiden taitojen karttumista. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi

sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltäviä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Kielitaidon arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä voidaan soveltuvin osin käyttää eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteista johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

- kuullun ymmärtämisen ja puhumisen taitojen kehittyminen
- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

Tekstien tulkitseminen

- monimuotoisten tekstien ymmärtäminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

Tekstien tuottaminen

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen
- kielen abstraktiotason kehittyminen ja yleiskielen hallinta

Kielitietoisuuden kehittyminen

- tiedonalojen kielten ja kielellisen moninaisuuden ymmärtäminen
- kielitiedon ja oppimäärän käsitteiden hallinta sekä kielen havainnointi ja käyttö tilanteen, tarkoituksen ja tekstilajin mukaisesti

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

Opintojaksot

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (S201)

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (S21), Pakollinen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja*
- *oppii havainnoimaan kielen rakenteiden ja ilmausten käyttöä erilaisissa teksteissä ja hyödyntämään sitä omassa kirjoittamisessaan*
- *oppii käyttämään erilaisia tekstejä oman kirjoittamisen pohjana*
- *syventää kirjoitusprosessin eri vaiheisiin liittyviä taitojaan.*

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

- *pitkien tekstien lukeminen, mahdollisesti myös muilla opiskelijan osaamilla kielillä: tekstin tavoitteen ja sisällön ymmärtäminen*
- *keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät*
- *luettavien tekstien ymmärtämisessä tarvittavat strategiat, abstraktin kielen taito, sana-, fraasi- ja käsitevaranto*
- *kielen- ja tekstinhuoltoa*
- *erilaisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi*
- *kokonainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alaisesta osaamisesta painottuvat lähdekriittisyys ja monilukutaito.

Kieli- ja tekstitietoisuus sekä vuorovaikutus, 2 op (S202)

Opintojakson moduulit

- Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (S22), Pakollinen
- Vuorovaikutus 1, 1 op (S23), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli- ja tekstitietoisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan*
- *ymmärtää kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle*

- oppii hyödyntämään erilaisia kielenkäyttötilanteita ja -ympäristöjä kielitaitonsa kehittämisessä sekä käyttämään koko kielivarantoaan oppimisessa
- oppii arvioimaan omaa kielitaitoaan.

Vuorovaikutus 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää lukiokoulutuksen edellyttämiä viestintätaitojaan kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana
- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- oppii tarkastelemaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutustaitoja erilaisten kontekstien, vuorovaikutussuhteiden ja puhekuulttuurien näkökulmasta
- oppii havainnoimaan ja ymmärtämään ryhmäviestinnän ilmiöitä.

Keskeiset sisällöt

Kieli- ja tekstitietoisuus

- suomen kielen ominaispiirteet, vertailu opiskelijan aiemmin oppimiin ja koulussa opiskeltaviin kieliin, Suomen kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus, monikielisyys, kielellinen repertuaari, monilukutaidon käsite, erilaiset tekstit ja niissä vakiintuneet ilmaisukeinot, esimerkiksi kirjoitetun kielen rakenteet
- eri kielimuodot: puhekielen ja yleiskielen sekä epävirallisen ja virallisen viestinnän erot, abstraktin ja konkreettisen kielenkäytön erot
- opetuspuheen, muodollisen puheen ja luetun ymmärtämisessä tarvittavat strategiat

Vuorovaikutus 1

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, viestintärohkeus sekä harjaantuminen kuuntelemaan, tavoitteelliseen ja monipuoliseen vuorovaikutukseen
- kuullun ymmärtämisen ja keskusteluun osallistumisen strategiat ja institutionaalisen vuorovaikutuksen kielelliset keinot
- tekstien kirjoittaminen osana suullisia vuorovaikutustilanteita: esimerkiksi yhteisten projektien suunnitelmat, muistiinpanot monimediaisista teksteistä
- verbaalinen ja nonverbaalinen viestintä
- ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista painottuvat oma kieli-identiteetti sekä oman ja toisen kulttuuriperinnön tunteminen.

Kirjallisuus 1, 2 op (S203)

Opintojakson moduulit

- Kirjallisuus 1, 2 op (S24), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjallisuus 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu lukemaan, ymmärtämään ja tulkitsemaan kaunokirjallisia tekstejä*
- *kehittää ymmärrystään kirjallisuuden lajeista ja niiden ominaispiirteistä ja ilmaisukeinoista*
- *kiinnostuu ja oppii nauttimaan kirjallisuudesta*
- *oppii perustelemaan tulkintaansa teksteistä sekä suullisesti että kirjallisesti*
- *kehittää kielellisten rakenteiden ja sanaston hallintaa lukemalla suomenkielistä kaunokirjallisuutta.*

Keskeiset sisällöt

Kirjallisuus 1

- *kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä*
- *eläytyvää ja analyyttistä kirjoittamista ja keskustelua kirjallisuuden pohjalta*
- *kielen kuvallisuus ja kulttuurisidonnaisuus, monitulkintaisuus ja kielellä leikittely*
- *kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä tai muissa mediateksteissä*
- *kokonainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja itsenäisesti tai yhdessä luettuna*

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaaja-alaisen osaamisen osa-alueista painottuu erityisesti luova osaaminen: kyky tuottaa uusia merkityksiä kaunokirjallisuuden avulla.

Tekstien tulkinta, 2 op (S204)

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta 1, 2 op (S25), Pakollinen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta 1

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- oppii tarkastelemaan erilaisissa teksteissä käytettäviä vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoja
- osaa tarkastella myös kaunokirjallisuutta mielipiteiden ja maailmankuvan muokkaajana • oppii perustelevaan omia mielipiteitään yhä monipuolisemmin kirjoittajana ja puhujana.

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta 1

- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot, argumentoinnin tavat sekä retoriset keinot
- perustelemisen harjoittelu suullisesti ja kirjallisesti, lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- argumentoivan kielenkäytön sanastoon ja rakenteisiin perehtyminen: geneeriset ilmaukset, modaalisuuden ja affektisuuden ilmaisukeinot
- kielellisten keinojen valinta, tekstilaji ja tyyli
- yhteiskunnallisesti merkittävä tai ajankohtainen kokonaisteos

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista painottuvat yhteiskunnallinen osaaminen, vaikuttamisen taidot ja lähdekriittisyys.

Kirjoittaminen 1 ja vuorovaikutus 2, 2 op (S205)

Opintojakson moduulit

- Kirjoittaminen 1, 1 op (S26), Pakollinen
- Vuorovaikutus 2, 1 op (S27), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjoittaminen 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin sekä oppii laatimaan ja muokkaamaan laajahkoja asiatekstejä
- oppii kirjoittamaan tekstejä myös yhdessä muiden kanssa.

Vuorovaikutus 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kuullun ymmärtämisen, kuuntelemisen, vuorovaikutuksen sekä suullisen viestinnän strategioita ja taitoja
- lisää viestintätarohkeuttaan ja kehittää esiintymistaitojaan niin, että pystyy hyödyntämään omia vahvuuksiaan erilaisissa kielenkäyttötilanteissa
- hahmottaa puheen toimintana, jossa jokainen vuoro sekä tulkitsee että rakentaa tilannetta
- oppii tarkastelemaan kielen merkitystä ja vaihtelua vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Kirjoittaminen 1

- kirjoittaminen prosessina: aiheen ja aineiston valinta ja ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien jakaminen ja vertaisarvioinnin taidot
- sidosteisuus tekstin eri tasoilla, esimerkiksi tekstin kokonaisrakenne, kappaleet, virke, sanajärjestys
- asiatyylille ominaisten kielellisten rakenteiden hallinta, esimerkiksi infiniittiset rakenteet, yhdyslauseet, viittaussuhteet

Vuorovaikutus 2

- kuullunymmärtämis- ja kuuntelustrategiat ja -taidot, vuorovaikutustilanteiden havainnoiminen
- yksilön kielellinen repertuaari, kielenkäyttötilanteiden ja kielen vaihtelu sekä puheen kielellisiä keinoja ja retoriikkaa
- esiintymistaidot: puheenvuoron rakentaminen, kohdentaminen, havainnollinen esittäminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Osa käsiteltävistä aiheista liittyy eettisyyteen ja ympäristöosaamiseen.

Kirjallisuus 2, 2 op (S206)

Opintojakson moduulit

- Kirjallisuus 2, 2 op (S28), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjallisuus 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää kaunokirjallisuuden tuntemustaan
- kehittää kykyään tarkastella kirjallisuutta sen kulttuurisessa ja historiallisessa syntykontekstissa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa

- tutustuu suomalaisen kirjallisuuden keskeisiin teoksiin ja teemoihin sekä osaa arvioida niiden merkitystä.

Keskeiset sisällöt

Kirjallisuus 2

- Suomen kirjallisuuden vaiheet osana maailmankirjallisuutta
- eri aikakausien kaunokirjallisuutta ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman näkökulmasta
- kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- merkittävä tai ajankohtainen kaunokirjallinen kokonaisteos

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson aikana kehittyy suomalaisen, eurooppalaisen ja globaalin kulttuuriperinnön tuntemus.

Vuorovaikutus 3, 2 op (S207)

Opintojakson moduulit

- Vuorovaikutus 3, 2 op (S29), valinnainen

Tavoitteet

Vuorovaikutus 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää vuorovaikutustaitojaan ja oppii arvioimaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutusosaamisen merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa, työelämässä ja yhteiskunnassa
- kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta • syventää kykyään tarkastella ja analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista
- syventää ymmärrystään kielen tilanteisesta vaihtelusta.

Keskeiset sisällöt

Vuorovaikutus 3

Keskeiset sisällöt

- kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojen sekä puhumisen ja esiintymisen taitojen monipuolistaminen, kielen rekisterit ja tilanteen edellyttämä kielenkäyttö

- vuorovaikutuksen ja vuorovaikutusosaamisen merkitys jatko-opinnoissa, työelämässä ja yhteiskunnassa, esimerkiksi erilaisissa järjestöissä sekä muissa muodollisissa ja epämuodollisissa yhteisöissä toimiminen
- dialoginen ja rakentava vuorovaikutus, vuorovaikutukseen liittyvä etiikka sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä
- vuorovaikutuksen kulttuuristen piirteiden ja erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointi
- mahdollisesti osallistuminen toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli PUHVI-kokeeseen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija harjaantuu tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja saa eväitä oman identiteetin rakentamiseen.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija kehittyy viestijänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

Kirjoittaminen 2, 2 op (S208)

Opintojakson moduulit

- Kirjoittaminen 2, 2 op (S210), valinnainen

Tavoitteet

Kirjoittaminen 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää edelleen taitoaan ilmaista ja perustella ajatuksiaan kirjoittamalla hyödyntäen muita tekstejä*
- *kehittää omaäänistä kirjoittamista*
- *kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiä*
- *syventää kirjoitetun kielen rakenteiden ja konventioiden tuntemusta*
- *osaa valita tilanteeseen ja tarkoitukseen sopivan kielimuodon.*

Keskeiset sisällöt

Kirjoittaminen 2

- *aineistopohjaisten laajojen tekstien tuottaminen ja lähteiden arviointi*
- *omaäänisten tekstien tuottaminen*
- *tekstin- ja kielenhuollon käytänteiden soveltaminen tekstien muokkaamisessa*

- *luettaville ja kirjoitettaville teksteille tyypillisten kielen rakenteiden, sanaston, fraasien ja käsitteiden käyttöön harjaantuminen*
- *ajankohtainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson aikana pyritään syventämään opiskelijan taitoa tuottaa ja muokata omia tekstejä.

Tekstien tulkinta 2, 2 op (S209)

Opintojakson moduulit

- *Tekstien tulkinta 2, 2 op (S211), valinnainen*

Tavoitteet

Tekstien tulkinta 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan*
- *osaa tulkita erilaisia monimuotoisia tekstejä*
- *ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinnassa.*

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta 2

- *monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien tulkinta*
- *analyysin ja tulkinnan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö*
- *runokokoelma tai näytelmäteksti*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelijan taidot ymmärtää erilaisia konteksteja ja monimuotoisia tekstejä syventyvät, ja opiskelija pystyy hyödyntämään opittuja taitoja esimerkiksi työelämässä ja jatko-opinnoissa.

7.2. Biologia (BI)

Oppiaineen tehtävä

Biologia on luonnontiede, joka tutkii elämään liittyviä ilmiöitä molekyyli- ja solutasolta biosfääriin. Biologian opetuksen tarkoituksena on herättää kiinnostusta bio- ja ympäristötieteisiin ja tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun kehittymistä. Opetus vahvistaa opiskelijan käsitystä biologian merkityksestä osana luonnontieteellisen maailmankuvan rakentumista. Luonnontieteellinen maailmankuva perustuu tieteelliseen tutkimukseen ja auttaa siten opiskelijaa tarkastelemaan maailmaa tietoperustaisesti. Biologian opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään elollisen luonnon rakennetta, toimintaa ja vuorovaikutussuhteita sekä evoluution merkityksen eliökunnan kehittämisessä.

Biologian oppiaine antaa opiskelijalle valmiuksia arkielämään, työelämään ja jatko-opintoihin. Biologian opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva siitä, että biotieteet ovat nopeasti kehittyviä tieteenaloja, joiden sovelluksia hyödynnetään monin tavoin esimerkiksi lääketieteissä, teollisuudessa sekä maa- ja metsätaloudessa. Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään biotieteiden tarjoamia mahdollisuuksia edistää ihmiskunnan, muun eliökunnan ja elinympäristöjen hyvinvointia.

Biologian opetukselle on ominaista havainnointiin ja kokeellisuuteen perustuva tiedonhankinta, tutkimuksellisuus sekä aktivoivat ja vuorovaikutteiset työ- ja toimintatavat. Biologian opetuksessa tehdään laborointeja ja työskennellään myös digitaalisissa ja koulun ulkopuolisissa opiskeluympäristöissä. Opiskelun edetessä kokeellisen työskentelyn taidot monipuolistuvat ja syventyvät. Opetuksessa tehdään monipuolisesti yhteistyötä muiden oppiaineiden kanssa. Biologian opetukseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti maantieteessä, kemiassa, fysiikassa, psykologiassa ja terveystiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla.

Laaja-alainen osaaminen

Biologian opetuksen perustana on luonnon monimuotoisuuden ja sen kehittymisen ymmärtäminen. Opetuksessa keskeinen teema on kestäväns tulevaisuuden rakentaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä biologian tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

Biologian opetus vahvistaa luontevasti opiskelijan **hyvinvointiosaamista**. Opetus lisää opiskelijan ymmärrystä monimuotoisen, puhtaan ja terveellisen ympäristön merkityksestä ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Biologiassa korostuvat yksilöiden erilaisuus ja monimuotoisuus sekä niiden biologinen tausta, mikä antaa opiskelijalle työkaluja moninaisuuden ymmärtämiseen. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteidensa asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.

Vuorovaikutusosaamisen osalta opiskelija oppii biologian oppiaineessa argumentoimaan ja arvioimaan omia ja muiden näkökulmia biologisen tiedon avulla. Opetusta annetaan erilaisissa oppimisympäristöissä ja

monipuolisilla työmenetelmillä, mikä kehittää opiskelijan sosiaalisia ja vuorovaikutuksellisia valmiuksia.

Biologian opetus ohjaa opiskelijaa luonnontieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan ja tietojen kriittiseen analyysiin tukien näin **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Opetuksessa perehdytään biologian ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Biologian opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä monitieteiseen ja luovaan työskentelyyn vaihtelevissa oppimisympäristöissä.

Yhteiskunnallisen osaamisen osalta biologian opetuksessa annetaan opiskelijalle valmiuksia työskennellä yhteiskunnan kannalta tärkeillä aloilla, kuten terveydenhuollossa, ympäristöalalla sekä maa- ja metsätaloudessa. Biotieteet ovat nopeasti kehittyvä kansainvälinen ala, jonka sovelluksia hyödynnetään yhteiskunnassa paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla.

Biologian opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävään elämäntapaan ja globaalin vastuun ottamiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä vahvistaen näin opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Biologian opetus kehittää opiskelijan **ympäristöosaamista** ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Siinä korostuu ymmärrys luonnon ainutlaatuisuudesta ja itseisarvosta. Opetuksessa käsitellään biologisten sovellusten ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestäväen tulevaisuuden kannalta. Opetus auttaa opiskelijaa tekemään kestäviä valintoja arkielämässä sekä soveltamaan biologista tietoa **eettisyyttä** vaativissa pohdinnoissa.

Tavoitteet

Biologian opetuksessa edistetään opiskelijan kykyä tarkastella ilmiöitä biotieteiden näkökulmasta sekä vahvistetaan ja syvennetään biologian tietoja, taitoja ja osaamista monipuolisesti. Tavoitteet liittyvät biologiseen tarkastelutapaan, biologian ilmiöihin ja prosesseihin sekä biologisiin taitoihin ja niiden soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Biologinen tarkastelutapa

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää biologian keskeisiä käsitteitä täsmällisesti ja oikeissa yhteyksissä
- osaa havainnollistaa biologialle ominaisia ilmiöitä lajiesimerkkien avulla
- ymmärtää, että biologinen tieto perustuu tutkimukseen ja että Suomessa tehdään merkittävää alan tutkimusta
- ymmärtää biologisen tiedon ja siihen perustuvien sovellusten merkityksen innovaatioissa sekä erilaisten ongelmien ratkaisuisissa

- saa kokemuksia, jotka syventävät kiinnostusta biologiaa ja sen opiskelua kohtaan.

Biologiset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eliöiden perusrakenteita ja toimintoja
- ymmärtää biologisia syy-seuraussuhteita molekyylitasolta biosfääriin
- ymmärtää evoluution merkityksen
- tuntee biologiseen tietoon perustuvia sovelluksia.

Biologiset taidot ja niiden soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- suunnittelee ja toteuttaa yksin tai ryhmässä kokeellista työskentelyä monipuolisissa oppimisympäristöissä, kuten maastossa, laboratoriossa ja virtuaalisissa ympäristöissä
- saa mahdollisuuden perehtyä biologian sovelluksiin vierailun, korkeakouluyhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- käyttää ja arvioi kriittisesti biologisia tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä biologialle ominaisella tavalla
- ymmärtää eliökunnan monimuotoisuuden säilyttämisen merkityksen, tiedostaa kestävä kehityksen välttämättömyyden sekä rohkaistuu toimimaan myönteisten ratkaisujen puolesta.

Osaamisen arviointi

Biologiassa arvioidaan oppiaineen tavoitteiden saavuttamista moduulikohtaisia tavoitteita ja sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoisiksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisen ja menetelmällisen osaamisen havainnointiin.

Arvioinnissa keskeisiä kohteita ovat opiskelijan tiedot ja taidot, kuten biologian peruskäsitteiden hallinta sekä ajattelu-, argumentointi- ja tutkimustaidot. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää biologista tietoa erilaisissa tilanteissa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota luonnontieteellisten lainalaisuuksien sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen, vuorovaikutussuhteiden merkityksen oivaltamiseen sekä kokonaisuuksien hahmottamiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan taito arvioida tietoa kriittisesti.

Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kokeellisilla työskentelyillä maastossa tai laboratoriossa sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

Opintojaksot

Elämä ja evoluutio, 2 op (BI01)

Opintojakson moduulit

- Elämä ja evoluutio, 2 op (BI1), Pakollinen

Tavoitteet

Elämä ja evoluutio

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää elämän tunnusmerkit ja perusedellytykset sekä tunnistaa niitä esimerkeistä
- osaa solun perusrakennetta ja toimintaa tasolla, joka mahdollistaa evoluution ja ekosysteemin toiminnan ymmärtämisen
- osaa selittää perinnölliseen muunteluun, luonnonvalintaan ja lajiutumiseen liittyviä mekanismeja ja osaa selittää näiden merkityksen evoluutiolle
- osaa jäsentää nykyisen eliökunnan rakenteen
- ymmärtää ja osaa selittää, miten biologinen tieto tuotetaan.

Keskeiset sisällöt

Elämä ja evoluutio

Biologia tieteenä

- elämän tunnuspiirteet ja organisaatiotasot
- biologiset tieteenalat ja tutkimusmenetelmät
- biologiset havainnot, tutkimuskysymykset ja hypoteesien muodostaminen

Evoluutio

- solujen synty ja kehittyminen
- suvullinen ja suvuton lisääntyminen
- muuntelu ja sen perinnölliset perusteet
- luonnonvalinta
- lajiutuminen
- kasvien ja eläinten evoluutio ja avainsopeumat
- ihmisen evoluutio
- evoluution tutkiminen

Eliökunta

- luokittelun periaatteet
- eliökunnan sukupuu ja keskeisimmät taksonit

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- monimuotoisuus

Monitieteinen ja luova osaaminen

- elämää ja evoluutiota käsitellään useiden aineiden sisällöissä

Vuorovaikutusosaaminen

- käsitteiden hallinta ja käyttö vuorovaikutustilanteissa

Ekologia, 2 op (BI02)

Opintojakson moduulit

- Ekologian perusteet, 1 op (BI2), Pakollinen
- Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin, 1 op (BI3), Pakollinen

Tavoitteet

Ekologian perusteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa selittää ja arvioida abioottisten ja bioottisten ympäristötekijöiden vaikutuksen eliöiden sopeutumiseen ja levinneisyyteen*
- *osaa selittää populaatioiden, eliöyhteisöjen ja ekosysteemien rakennetta ja toimintaa sekä kuvata niitä esimerkkien avulla*
- *osaa kuvata luonnon monimuotoisuutta ja perustella sen merkityksen.*

Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee menetelmiä, joilla voidaan tutkia ja seurata ympäristön tilaa sekä tunnistaa ympäristöongelmia*
- *osaa vertailla, analysoida ja arvioida ihmisen toiminnan vaikutuksia ekosysteemeissä*
- *osaa esittää perustellen ympäristöongelmien ratkaisukeinoja ja tunnistaa ympäristön tilassa tapahtuvia positiivisia kehityssuuntia*
- *osaa arvioida ja perustella omaa toimintaansa ekologisen kestävyyskannalta*
- *osaa hankkia, analysoida, tulkita ja esittää ekologista tutkimusaineistoa.*

Keskeiset sisällöt

Ekologian perusteet

Ekologian perusteet

- *ekosysteemien rakenne ja dynaamisuus*
- *hiilen, typen ja fosforin kierto ja energian virtaus ekosysteemeissä*
- *populaatioiden ominaisuudet*
- *sopeutuminen, ekolokerot ja levinneisyys*

- *lajien väliset suhteet*

Luonnon monimuotoisuus

- *lajin sisäinen monimuotoisuus, lajien monimuotoisuus, ekosysteemien monimuotoisuus*
- *monimuotoisuuden merkitys*

Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin

Ihmisen aiheuttamat ekosysteemien muutokset ja ympäristöongelmien ratkaisukeinoja

- *ilmastonmuutoksen vaikutukset ekosysteemeihin*
- *happamoituminen*
- *rehevöityminen*
- *vierasaineiden vaikutukset ravintoketjuissa*
- *ihmisen vaikutus luonnon monimuotoisuuteen*

Kestävää tulevaisuutta kohti

- *ekosysteemipalveluiden merkitys ja ekologisesti kestävä kehitys*
- *toiminta kestävän elämäntavan edistämiseksi ja ympäristön tilaan vaikuttaminen*

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- *luonnon monimuotoisuus ja lajien väliset suhteet*
- *ympäristöongelmat ja niiden torjunta*
- *kiertotalous*
- *kestävä kehitys*

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- *globaalit ympäristöongelmat*

Hyvinvointiosaaminen

- *ekososiaalisuus ja terveellinen ympäristö*

Monitieteinen ja luova osaaminen

- *ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta käsitellään useiden aineiden sisällöissä*

Vuorovaikutusosaaminen

- *käsitteiden hallinta ja käyttö vuorovaikutustilanteissa*
- *tutkimuksen tekeminen (voidaan toteuttaa esimerkiksi ryhmätyönä) • vaikuttamistaidot*

Yhteiskunnallinen osaaminen

- kestävä tulevaisuus

Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI03)

Opintojakson moduulit

- Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI4), valinnainen

Tavoitteet

Solu ja perinnöllisyys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa nimetä solun perusrakenteet*
- *osaa selittää solujen keskeisiä toimintoja*
- *hallitsee periytymisen perusmekanismit ja osaa soveltaa niitä esimerkkien avulla • osaa mikroskopoida erilaisia soluja ja tulkita solujen mikroskooppisia rakenteita*
- *osaa toteuttaa pienen kokeellisen työn.*

Keskeiset sisällöt

Solu ja perinnöllisyys

Tumallisen solun rakenne ja toiminta

- *solu tutkimuskohteena*
- *biomolekyylit*
- *eläin-, kasvi- ja sienisol*
- *geenien ilmeneminen ja sen säätely*
- *fotosynteesi*
- *soluhengitys, käymisreaktiot*

Solujen lisääntyminen

- *mitoosi ja solun jakautuminen*
- *meioosi ja sukusolujen synty*

Periytymisen perusteet

- *geenimutaatioiden tuottamat uudet alleelit*
- *mendelistinen periytyminen*
- *kodominantti periytyminen, polygeeninen periytyminen, sukupuoleen sitoutunut periytyminen, periytymistavan päättelemine sukupuusta*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- biomolekyyliä käsitellään myös esimerkiksi kemian ja terveystiedon sisällöissä

Vuorovaikutusosaaminen

- käsitteiden hallinta ja käyttö vuorovaikutustilanteissa

Hyvinvointiosaaminen

- ympäristön ja perimän vaikutukset hyvinvointiin

Ihmisen biologia, 2 op (BI04)

Opintojakson moduulit

- Ihmisen biologia, 2 op (BI5), valinnainen

Tavoitteet

Ihmisen biologia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa nimetä ja tunnistaa tärkeimpien elinten ja elimistöjen rakenteet ja selittää niiden toimintaperiaatteita
- ymmärtää, mitä homeostasia on, ja osaa kertoa esimerkkejä siihen vaikuttavista tekijöistä
- osaa kuvata elimistön viestintäjärjestelmiä ja selittää, kuinka eri osat viestivät keskenään
- osaa selittää elimistön kykyä aistia ympäristöä ja reagoida muutoksiin
- osaa selittää ja vertailla elimistön eri puolustusmekanismeja mikrobeja vastaan
- osaa kertoa ja perustella lisääntymisen keskeisimmät vaiheet hedelmöityksestä syntymään
- osaa toteuttaa pienimuotoisen, ihmisen elimistön toimintaa mittaavan kokeellisen työn ja esittää sen tulokset.

Keskeiset sisällöt

Ihmisen biologia

Solu, kudokset, elin

- solujen erilaistuminen kantasoluista ja syöpäsoluiksi
- elinten muodostuminen eri kudostyypeistä

Elimistön säätely

- hermoston rakenne ja toiminta
- umpirauhaset ja hormonit

Aineenvaihdunta

- ruoansulatuselimistö
- verenkiertoelimistö

- hengityselimistö
- kuona-aineiden erityys

Liikkuminen

- tuki- ja liikuntaelimity

Elimistön sopeutuminen ympäristöön

- iho ja lämmönsäätely
- aistit
- puolustusjärjestelmä

Lisääntyminen

- sukuelimet ja sukupuolen kehitys
- hedelmöitys, raskaus ja synnytys

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- terveys

Monitieteinen ja luova osaaminen

- ihmisen biologiaa käsitellään myös muissa oppiaineissa, kuten liikunnassa, terveystiedossa, maantieteessä ja psykologiassa

Vuorovaikutusosaaminen

- käsitteiden hallinta ja käyttö vuorovaikutustilanteissa

Biotekniikka ja sen sovellukset, 2 op (BI05)

Opintojakson moduulit

- Biotekniikka ja sen sovellukset, 2 op (BI6), valinnainen

Tavoitteet

Biotekniikka ja sen sovellukset

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee eri mikrobien rakenteet ja ymmärtää niiden perustoiminnot
- osaa kertoa esimerkkejä siitä, miten mikrobeja voidaan hyödyntää biotekniikassa
- syventää tietoja nukleiinihapoista ja niiden ominaisuuksista sekä tietää, miten niitä voidaan hyödyntää geenitekniikassa
- osaa selittää esimerkkien avulla biotekniikan keskeisimpiä sovelluksia ja innovaatioita sekä perustella niiden merkityksen jalostuksessa, lääketieteissä, teollisuudessa sekä ympäristönsuojelussa

- osaa tunnistaa ja arvioida biotekniikan mahdollisuuksia ja riskejä sekä esittää niistä perusteltuja eettisiä mielipiteitä
- osaa suunnitella ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeellisen työn.

Keskeiset sisällöt

Biotekniikka ja sen sovellukset

Mikrobit

- mikrobien luokittelu
- bakteerien rakenne, muuntelu, antibioottiresistenssi
- virusten rakenne ja lisääntyminen
- mikrobien hyödyntäminen biotekniikassa

DNA:n muokkaus ja tutkiminen geenitekniikalla

- tumallisen ja tumattoman solun perimän ja geenien toiminnan erot
- DNA:n monistaminen, pilkkominen ja palojen erottelu
- DNA:n sisältämän informaation selvittäminen
- geenien siirto- ja muokausmenetelmät

Biotekniikan keskeiset sovellukset ja merkitys

- perinteinen ja geenitekniikkaan perustuva kasvi- ja eläinjalostus
- lääketieteet
- genomitieto ja sen hyödyntäminen
- DNA-tietoon perustuva yksilön ja lajien tunnistus
- ympäristönsuojelu
- teollisuus

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- geenitestit
- geneettinen monimuotoisuus
- DNA:n muokkaus
- genomitieto
- jalostus

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- globaalit tekniikat biotekniikassa

Hyvinvointiosaaminen

- lääketiede

- ravinnon tuotanto

Vuorovaikutusosaaminen

- käsitteiden hallinta ja käyttö vuorovaikutustilanteissa

Monitieteinen ja luova osaaminen

- biomolekyylejä ja lääkeaineita käsitellään myös esimerkiksi kemian ja terveystiedon sisällöissä

Biologian kertaus, 1 op (BI06)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- syventää ja laajentaa biologian ylioppilaskokeeseen tarvittavaa osaamista ja tietoa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- eri tehtävätyyppeihin vastaamisen harjoittelu
- pakollisten ja syventävien opintojen keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- oppiainerajat ylittävä osaaminen ja asioiden yhdistäminen toisiinsa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla perehdytään biologian pakollisten ja syventävien opintojaksojen keskeisiin sisältöihin. Opintojaksolla harjoitellaan biologian eri tehtävätyyppeihin vastaamista ja saadaan täten laajempia valmiuksia menestyä ylioppilaskokeessa.

Vesiympäristö, 2 op (TOBIKE)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

7.3. Elämäkatsomustieto (ET)

Oppiaineen tehtävä

Elämäkatsomustieto on oppiaine, joka tukee opiskelijan elämäkatsomuksen ja identiteetin muodostumista sekä hyvän elämän tavoittelua. Elämäkatsomus tarkoittaa yksilön käsitystä maailmasta ja omasta paikastaan siinä.

Elämäkatsomustiedon lähtökohtana ovat valmiiden oppijärjestelmien sijaan opiskelijan elämismaailma ja sen ilmiöt. Oppiaine kannustaa opiskelijaa jäsentämään aktiivisesti omaa elämäkatsomustaan, refleктоimaan sen perusteita ja erittelemään siihen vaikuttavia tekijöitä. Samalla tarkastellaan erilaisia yleisiä maailmankatsomuksia, jotka voivat olla esimerkiksi poliittisia, tieteellisiä, elämänfilosofisia, aatteellisia, populaarikulttuurista nousevia tai uskonnollisia.

Oppiaine on taustaltaan monitieteinen. Elämäkatsomustiedon opetuksessa sovellettavista tieteistä tärkeimmät ovat antropologia, filosofia, kulttuurin, taiteen ja uskonnon tutkimus, kasvatustiede sekä yhteiskuntatieteet, kuten mediatutkimus, politiikantutkimus, sosiologia ja sukupuolentutkimus. Opetus integroi ja hyödyntää muissa oppiaineissa, kuten historiassa, psykologiassa, biologiassa ja maantieteessä, hankittuja tietoja elämäkatsomuksellisissa pohdinnoissa. Elämäkatsomustiedon opiskelu kehittää näkemyksellisyyttä, laaja-alaista kriittistä ajattelua sekä kykyä hahmottaa kokonaisuuksia ja ilmiöiden välisiä yhteyksiä.

Elämäkatsomustieto kartuttaa kulttuurista ja katsomuksellista yleissivistystä, arvostelukykyyä, toisten kunnioittamista sekä keskustelun, kuuntelun ja itseilmaisun taitoja. Oppiaine ankkuroituu ihmisoikeusetiikkaan ja kestävän tulevaisuuden rakentamiseen. Se pohjautuu ihmiskäsitykseen, jossa ihminen nähdään sosiaalisena olentona ja korostetaan ihmisten mahdollisuutta tutkia kriittisesti ympäröivää todellisuutta ja elää vapaina ja keskenään tasavertaisina, aktiivisina ja eettisinä yhteiskunnan jäseninä.

Oppiaineen luonne edellyttää vuorovaikutteisia ja keskustelevia työtapoja.

Laaja-alainen osaaminen

Elämäkatsomustieto tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä, hyvän elämän tavoittelua sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi ja eettisesti toimivaksi yhteiskunnan jäseneksi.

Elämäkatsomustiedossa käytetään ymmärrettävää yleiskieltä, jotta vuorovaikutus on helppoa ja katsomukselliset pohdinnat avautuvat mahdollisimman hyvin eri taustoista tuleville opiskelijoille. Tarpeen mukaan oppiaine hyödyntää erikoisalojen termistöä, mikä helpottaa asioiden käsitteellistä tarkastelua.

Elämäkatsomustieto kehittää eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset sekä heidän katsomuksensa ja tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään

minäkuvaa ja vahvistaa itsetuntemusta. Se vahvistaa näin osaltaan opiskelijan **hyvinvointiosaamisen** kehittymistä.

Elämäkatsomustieto tukee **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden saavuttamista. Elämäkatsomustiedolle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opinnoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelutapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät keskeisiä sosiaalisia taitoja.

Elämäkatsomustieto hyödyntää laajasti eri tietolähteitä ja kasvattaa kykyä arvioida niiden luotettavuutta. Kriittisen, rakentavan ja eettisen ajattelun oppiminen on keskeinen osa elämäkatsomustiedon tavoitteistoa. Oppiaine on **monitieteinen**, ja siinä yhdistellään ja sovelletaan **luovasti** eri lukioaineista sekä tieteistä ja taiteista omaksuttua tietoa ja osaamista.

Elämäkatsomustiedon opetuksen perustana ovat ihmisoikeuksien, demokratian ja kestävän tulevaisuuden periaatteet. Niiden edistämiseksi opetus rohkaisee yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Opetus kannustaa itsetutkiskeluun, omien eettisten arvojen punnitsemiseen sekä identiteetin ja omien vakaumusten rakentamiseen. Näin elämäkatsomustieto tukee **yhteiskunnallisen osaamisen** tavoitteita, kuten aktiivista kansalaisuutta, elämän valintojen tekemistä, suuntautumista jatko-opintoihin ja mielekkäälle elämänuralle sekä hakeutumista työelämän eri aloille.

Elämäkatsomustiedon opetuksessa opiskelija saa tilaisuuden pohtia globaalin ja ekologisen oikeudenmukaisuuden merkitystä ajankohtaisissa ja arkielämään liittyvissä kysymyksissä. Oppiaine harjaannuttaa monipuolisesti **eettisyyden** taitoja. Siinä opetetaan erottamaan perustellut väitteet perustelemattomista ja kannustetaan etsimään tieteellistä näyttöä uskomusten tueksi. Elämäkatsomustieto auttaa opiskelijaa ymmärtämään **ympäristöosaamisen** tavoitteiden mukaisesti luonnon monimuotoisuuden arvon ja opettaa pohtimaan keinoja, joilla yksilö ja yhteiskunta voivat toimia ekologisesti kestäväällä tavalla. Oppiaineessa sekä aktivoidaan toimintaa ilmastonmuutoksen torjumiseksi että pohditaan ilmastonmuutoksen kohtaamisen kannalta olennaisia asenteita ja tunnetaitoja.

Elämäkatsomustieto perustuu ajatukseen erilaisten kulttuurien ja katsomusten kohtaamisen ja vuoropuhelun tärkeydestä. Se tutustuttaa historiallisesti ja nykyajassa merkittäviin maailmankatsomuksiin, kulttuureihin ja kulttuuriperintökohteisiin. Oppiaine avartaa maailmankatsomusta ja opettaa ymmärtämään kulttuurisen moninaisuuden arvon. Se ohjaa toimimaan eettisesti ja kunnioittavasti niin oman kuin muidenkin kulttuurien ja yhteisöjen piirissä. Oppiaineessa pohditaan ihmiskunnan tulevaisuutta ja maailmaa muuttavia kehityskulkuja, kuten uutta mediaympäristöä, teknologian kehitystä ja ilmastonmuutosta. Näin elämäkatsomustieto vahvistaa opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Tavoitteet

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- saa tukea ja perusteita identiteettinsä ja elämäkatsomuksensa rakentamiseen
- osaa hyödyntää, yhdistellä ja soveltaa eri tieteissä ja lukion oppiaineissa omaksuttuja tietoja oman elämäkatsomuksensa rakentamisessa
- osaa arvioida kriittisesti maailmankatsomuksiin ja omaan elämäkatsomukseen vaikuttavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä
- osaa toimia rakentavasti erilaisissa ja erimielisissäkin vuorovaikutustilanteissa
- laajentaa ja syventää katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään
- kehittää kykyään reflektoida omaa ja muiden ajattelua ja toimintaa
- kunnioittaa ja osaa perustella periaatteita ja käytäntöjä, jotka edistävät ihmisoikeuksia, kulttuurien välistä myönteistä kohtaamista, yhteiskunnallista ja globaalia oikeudenmukaisuutta sekä kestävän tulevaisuuden rakentamista ja ilmastovastuuta.

Osaamisen arviointi

Elämäkatsomustiedossa arvioidaan sitä, kuinka laaja-alaisesti, monipuolisesti, johdonmukaisesti ja oivaltavasti opiskelija osaa pohtia katsomuksellisia kysymyksiä ja ilmaista ajatuksiaan. Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida oman elämäkatsomuksensa ja identiteettinsä rakentumista sekä kykyä perustella katsomuksellisia valintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon taito perustella katsomuksellisia käsityksiä kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

Elämäkatsomukselliset kysymykset ovat henkilökohtaisia ja nousevat opiskelijan omasta elämästä. Niiden pohdiskelun arviointi perustuu ajattelun taitoihin, kuten johdonmukaisuuteen, kriittisyyteen, ristiriidattomuuteen ja systemaattisuuteen. Opiskelijan suorituksissa arvioidaan taitoa tarkastella ja eritellä monipuolisesti erilaisia katsomuksellisia kantoja sekä taitoa esittää niistä perusteltuja arvioita.

Elämäkatsomustiedossa arvioidaan myös katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä, joka sisältää sekä tiedollisen ulottuvuuden että ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja. Nämä otetaan huomioon opintojaksojen arvioinnissa. Arviointi rohkaisee opiskelijaa oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

Opintojaksot

Minä ja hyvä elämä, 2 op (ET01)

Opintojakson moduulit

- Minä ja hyvä elämä, 2 op (ET1), Pakollinen

Tavoitteet

Minä ja hyvä elämä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää hyvän elämän pohtimiseen liittyvät keskeiset käsitteet ja osaa käyttää niitä oman elämänskatsomuksensa jäsentämisessä*
- tutustuu erilaisiin käsityksiin hyvästä elämästä, osaa arvioida niitä sekä tarkastella niitä suhteessa omiin elämäntavoitteisiin*
- osaa arvioida erilaisia hyvän elämän edellytyksiä ja identiteettivalintoja yhdenvertaisuutta kunnioittaen*

- - tuntee erilaisia ihmiskäsityksiä ja osaa eritellä, miten ne johtavat erilaisiin hyvän elämän ihanteisiin
  - ymmärtää oman identiteettinsä osa-alueita ja osaa eritellä siihen vaikuttavia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä tekijöitä
  - kehittää kykyään elämäkatsomukselliseen keskusteluun, vuorovaikutukseen ja näkemystensä ilmaisemiseen vastuullisesti, johdonmukaisesti ja luovasti.

Keskeiset sisällöt

Minä ja hyvä elämä

- *minus, elämäkatsomus, maailmankatsomus ja maailmankuva*
- *hyvän elämän tekijöitä ja ulottuvuuksia: tarpeet, onnellisuus, elämän merkityksellisyys, hyvinvointi ja toimintavalmiudet, erilaisia hyvän elämän malleja*
- *luonnon- ja ihmistieteellisiä, filosofisia, taiteessa ja populaarikulttuurissa ilmeneviä sekä sekulaareja ja uskonnollisia ihmiskäsityksiä ja -ihanteita*
- *yksilöllisyys, elämänvalinnat ja elämäntilanteen keinot: yksilön mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä, perimän ja ympäristön merkitys*
- *ihmisen identiteetti ja sosiaalisuus: yksilöt yhteisöissä, yksityinen ja julkinen, sosiaaliset suhteet, roolit ja normit, ihmisen yhteisöllisen aseman intersektionaalisuus*
- *ihmisen olemassaolon peruskysymyksiä: ihmissuhteet, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus, opiskelu ja työ, vanheneminen ja kuolema.*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelu-ympäristönä Studeo.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelu-ympäristönä Studeo.

Minä ja yhteiskunta, 2 op (ET02)

Opintojakson moduulit

- *Minä ja yhteiskunta, 2 op (ET2), Pakollinen*

Tavoitteet

Minä ja yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

-
- hahmottaa yhteisöllisyyden merkityksen ihmisyydelle ja omalle identiteetille
- ymmärtää, että sosiaalisia ilmiöitä ja yhteiskunnallisia rakenteita voidaan tarkastella tieteellisesti ja niillä on suuri merkitys yksilön elämäntarkastukselle ja elämänvalinnoille
- osaa arvioida kriittisesti niin omia kuin muiden yhteiskunnallisia väitteitä ja katsomuksia
- osaa tulkita ja arvioida erilaisten medioiden ja muiden yhteiskunnallisten instituutioiden tarjoamaa informaatiota
- osaa tarkastella kriittisesti yhteiskuntaa ja sen osa-alueita, yhteiskunnallisia rakenteita, ideologisia piirteitä sekä vallitsevia yhteiskunnallisia arvoja
- ymmärtää ja osaa perustella ihmisoikeuksien, uskonnon- ja omantunnonvapauden, yhdenvertaisuuden, demokratian, rauhan, yhteiskunnallisen ja globaalien oikeudenmukaisuuden sekä kestäväns tulevaisuuden rakentamisen periaatteita
osaa jäsentää omaa asemaansa yksilönä yhteisöissä, kansalaisena valtiossa ja toimijana talousjärjestelmässä
- osaa arvioida yksilön vaikutusmahdollisuuksia sekä kasvattaa valmiuttaan rakentavaan ja vastuulliseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen.

Keskeiset sisällöt

Minä ja yhteiskunta

- kriittinen ajattelu ja väitteiden järkipäriäinen perustelu: ympäröivän todellisuuden jäsentäminen ja sen erilaiset vääristymät
- median ja muiden informaationlähteiden toimintalogiikka; koulun, politiikan, tieteen, taiteen, viihdeteollisuuden sekä kulttuuristen, mukaan lukien uskonnollisten yhteisöjen, vaikutus maailmankuviin ja -katsomuksiin sekä omaan elämäntarkastukseen
- aikalaiskritiikki: yhteiskunnan ja eri alakulttuurien aatteita ja arvoja
- yhteiskunnassa toimimisen ja aktiivisen kansalaisuuden tiedollisia perusteita: yhteiskunnalliset rakenteet, sosiaaliset tosiasiat, modernin länsimaisen yhteiskunnan erityispiirteet, kuten individualismi ja yhteisön ja yhteiskunnan ero, sekä näiden vaikutus yksilön elämään
- taloudellinen ja poliittinen valta Suomessa ja globaalissa markkinataloudessa, yksilön kuluttajana ja kansalaisena tekemien valintojen vaikutukset
- ihmisarvo, ihmisen arvokkuus ja ihmisoikeudet; ihmisoikeusasiakirjat, kuten YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus; ihmisoikeusloukkaukset, kuten holokausti
- globaali oikeudenmukaisuus, kestävä tulevaisuus, ilmastonmuutoksen torjunta sekä YK:n kestäväns kehityksen tavoitteet ja Agenda 2030

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova

osaaminen Opiskeluympäristönä

Studeo.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Kulttuurit, 2 op (ET03)

Opintojakson moduulit

- Kulttuurit, 2 op (ET3), valinnainen

Tavoitteet

Kulttuurit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää kulttuurin merkityksen ihmisyydelle ja omalle elämäntavalle sekä saa välineitä myönteisen kulttuurisen identiteetin rakentamisessa*
- *osaa käyttää kulttuuria koskevan tutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa*
- *osaa käyttää kulttuuria koskevan tutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa*
- *hahmottaa suomalaisuuden historiallisesti rakentuvana ja muuttuvana jatkumona, johon kuuluvat niin ulkoiset vaikutteet kuin sisäinen moninaisuus ja vähemmistökulttuurit*
osaa hahmottaa erilaiset elämäntavalliset ratkaisut ja identiteettivalinnat sekä maailman kulttuurisen moninaisuuden rikkautena ja perustella niiden yhdenvertaisen kohtelun
- *tunnistaa vihapuheen ja osaa erottaa sen sananvapauden vastuullisesta käytöstä.*

Keskeiset sisällöt

Kulttuurit

- *kulttuurin käsite ja merkitys sekä sen erilaiset luokittelut ja käyttötavat, kulttuuri merkityksiin perustuvana inhimillisenä toimintana, erilaisia teorioita kulttuurien kehityksestä ja suhteesta toisiinsa, etnosentrismi ja kulttuurirelativismi*
- *kulttuuria koskevan tutkimuksen perusteita: tutkittavan ja tutkijan näkökulmat, kenttätyö, etnografia, kysely, haastattelu*
- *kulttuuriperintö: tapakulttuurin monet muodot, kulttuurinen itseilmaisuus, kulttuurin vaikutus yksilön maailmankuvaan ja elämäntavalliseen, Unescon maailmanperintöohjelma*

-
- suomalaisen kulttuurin ja identiteettipolitiikan historiallinen rakentuminen, suomalaisuuden monimuotoisuus ja suomalaiset vähemmistökulttuurit
- kulttuurien ja sivilisaatioiden vuorovaikutus sekä monokulttuurisuuden mahdottomuus: monikulttuurisuus ja globaali kulttuuri sekä niiden erilaiset katsomukselliset ja yhteiskunnalliset tulkinnat ja vaikutukset
- etnisyyden, rasismien ja muun syrjinnän sekä keskinäisen kunnioituksen ja yhdenvertaisuuden historiaa ja nykypäivää eri kulttuureissa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova

osaaminen Opiskeluympäristönä

Studeo.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Katsomukset, 2 op (ET04)

Opintojakson moduulit

- Katsomukset, 2 op (ET4), valinnainen

Tavoitteet

Katsomukset

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eritellä maailman- ja elämäkatsomuksen sekä maailmankuvan käsitteitä, arvioida niihin liittyviä perusteita sekä erottaa katsomukselliset ja arvokysymykset mielipidekysymyksistä
- ymmärtää katsomusten, kulttuurien ja yhteiskuntamuotojen jatkuvaa historiallista muuttumista sekä osaa sen perusteella eritellä erilaisten maailmankatsomusten piirteitä ja lähtökohtia
- osaa eritellä ja arvioida evoluution, universaalien eettisten järjestelmien, Euroopan uuden ajan murroksen, valistuksen, tieteen sekä modernin markkinatalouden merkitystä maailmankuviin ja omaan elämäkatsomukseensa
- osaa arvioida erilaisten arvojen, maailmankuvien ja tietämisen tapojen sekä yksilöllisten, yhteisöllisten, poliittisten ja uskonnollisten ulottuvuuksien painoarvoa erilaisissa elämän- ja maailmankatsomuksissa
osaa eritellä oman elämäkatsomuksensa ja siihen liittyvien uskomusten perusteita ja muotoutumista sekä ymmärtää, että elämäkatsomuksen lähtökohdat olisivat voineet poiketa nykyisistä.

Keskeiset sisällöt

.

Katsomukset

- katsomuksellinen käsitteistö; katsomukset perustavina tapoina käsittää maailma ja katsomuksellisten kysymysten luonne
- ihmiskunnan katsomuksellisuuden muotoutuminen: evoluution, kielen ja joustavan yhteistyön merkitys ihmislajin kehityksessä; animismi, teismi, ateismi
- katsomusten historiaa: universaalien katsomusten ja moraalijärjestelmien synty, modernin subjektin ja tieteellisen maailmankuvan synty, edistysusko ja yhteiskunnan osa-alueiden eriytyminen uudenlaisten katsomusten taustana
- poliittisia maailmankatsomuksia, kuten liberalismi, sosialismi ja nationalismi; katsomusten ilmeneminen elämäntavassa, taiteessa, urheilussa sekä suhteessa luontoon ja ympäristöön
- elämänkatsomuksen jäsentäminen katsomushistorian näkökulmasta; oman elämänkatsomuksen taustalla olevat satunnaiset historialliset seikat

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova

osaaminen Opiskelu ympäristönä

Studeo.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Uskonnot ja uskonnottomuus, 2 op (ET05)

Opintojakson moduulit

- Uskonnot ja uskonnottomuus, 2 op (ET5), valinnainen

Tavoitteet

Uskonnot ja uskonnottomuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kykyä lukea, tulkita ja ymmärtää erilaisia uskonnollisia ja uskonottomia maailmankatsomuksia sekä kykyä verrata niiden lähtökohtia ja elämäntapaa omaan elämänkatsomukseensa
- tutustuu uskontojen, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden tieteelliseen tutkimukseen, määrittelyyn ja selittämiseen sekä uskontokritiikkiin
- hallitsee käsitteitä, tietoa ja taitoja, joiden avulla hän osaa pohtia ja analysoida maailmankatsomuksellisiin järjestelmiin, kuten sekulaariin humanismiin ja uskontoihin, liittyviä kysymyksiä sekä muodostaa niihin oman perustellun kantansa

-
- *perehtyy suuriin maailmanuskontoihin ja hahmottaa niiden keskeisiä piirteitä, sisäistä monimuotoisuutta sekä vaikutusta kulttuuriin ja yhteiskuntaan*
- *perehtyy ateismin, agnostismin ja humanismin historiaan*
- *ymmärtää, että uskonnottomuus ja uskonnollisuus ovat historiallisesti rakentuneita, monimuotoisia ja muuttuvia ilmiöitä, joilla on vahva kulttuurinen ja yhteiskunnallinen merkitys.*

Keskeiset sisällöt

Uskonnot ja uskonottomuus

- keskeisiä uskonnollisten ilmiöiden ymmärtämiseen liittyviä käsitteitä, kuten myytti, pyhä, riitti, symboli ja jumala
- kristinuskon ja islamin sekä buddhalaisuuden ja hindulaisuuden historiallinen ja maantieteellinen levinneisyys, jakautuminen ja peruspiirteet; Itä-Aasian katsomusperinteiden yleiset piirteet
- ateismi, agnostismi, uskonottomuus ja sekulaarin humanismin maailmankatsomukselliset perusteet
- uskonnon ja uskonottomuuden näkyminen ja vaikutus arkielämässä, politiikassa ja oikeudenkäytössä: liberaali ja fundamentalistinen uskonnollisuus, tapauskonnollisuus, uudet uskonnolliset liikkeet, sekularisaatio ja julkisen vallan tunnustuksettomuuden periaate

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova

osaaminen Opiskeluympäristönä

Studeo.

Vuorovaikutusosaaminen

Tulevaisuus, 2 op (ET06)

Opintojakson moduulit

- Tulevaisuus, 2 op (ET6), valinnainen

Tavoitteet

Tulevaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu tulevaisuuden tutkimisen keinoihin ja tehtäviin sekä ymmärtää, että vaikka tulevaisuutta on vaikea ennustaa, siihen voidaan vaikuttaa arvoilla, teoilla ja valinnoilla
- hahmottaa erilaisia suhtautumistapoja teknologian kehitykseen ja osaa arvioida, miten tekninen muutos vaikuttaa yhteiskuntaan, kulttuuriin ja ympäristöön
- omaksuu valmiuksia, niin asenteita, tietoja kuin tunnetaitojakin, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen ja ymmärtää ilmastonmuutoksen vaikutuksia sekä sen torjumisen keinoja ja niiden esteitä
- osaa arvioida tieteellis-teknologisen vallankumouksen vaikutusta nykyaikaisiin yhteiskuntiin, maailmankatsomuksiin ja omaan elämänkatsomukseensa
- ymmärtää utopioiden ja dystopioiden merkityksen historiallisten, ajankohtaisten ja tulevaisuuden kysymysten heijastajina.

Keskeiset sisällöt

Tulevaisuus

- *tulevaisuuden tutkimus, heikot ja vahvat signaalit, tulevaisuustyö; mahdollisia, todennäköisiä ja toivottavia tulevaisuuden skenaarioita*
- *tieteellis-teknologinen vallankumous ja teknologian kehittyminen, erityisesti digitalisaatio, koneoppiminen, tekoäly ja robotiikka, sekä niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin*
- *tieteellis-teknologinen vallankumous ja teknologian kehittyminen, erityisesti digitalisaatio, koneoppiminen, tekoäly ja robotiikka, sekä niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin*
- *yhteiskunnan, talouden rakenteiden ja työn muutos: esimerkiksi robotiikka, eriarvoistuminen, muutokset työn ja varallisuuden jaossa*
- *globaalisti vaikuttavat ekologiset muutokset: ilmastonmuutos, massasukupuutot, diversiteetin heikkeneminen, kansainvaellukset*
- *yksilön valinnat ja yhteistyö paremman tulevaisuuden puolesta; tekninen kehitys hyvän elämän mahdollistajana*
- *erilaisia fiktiivisiä tulevaisuuden kertomuksia ja niiden kritiikkejä, dystopiat ja utopiat*

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova

osaaminen Opiskeluympäristönä

Studeo.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

7.4.Filosofia (FI)

Oppiaineen tehtävä

Filosofia tarkastelee koko todellisuutta ja eri tapoja hahmottaa sitä. Sen kysymyksenasettelujen tunteminen luo pohjan maailmaa, yhteiskuntaa ja ihmistä koskevien käsitysten ymmärtämiselle ja niiden järkiperaiselle arvioinnille. Filosofisen ajattelun opiskeleminen harjaannuttaa punnitsemaan kriittisesti erilaisten käsitysten perusteluja.

Kriittisen ja perusteita etsivän luonteensa ansiosta filosofia auttaa jäsentämään nykypäivän informaatiotulvaa sekä erottamaan tosiasiaväitteet mielipiteistä. Näin filosofian opiskelu edistää opiskelijan yleisiä oppimisen ja ajattelun valmiuksia. Argumentaation ja pätevän päättelyn opiskelu kehittävät kykyä ymmärtää ja ilmaista mutkikkaitakin ajatuskulkuja.

Perinteisesti filosofiaa on kutsuttu kaikkien tieteiden äidiksi. Siksi sen luonteeseen kuuluu jo lähtökohtaisesti eri tiedonalojen integraatio, joka tukee laajojen käsitteellisten kokonaisuuksien ja yhteyksien hahmottamista. Filosofian opiskelu auttaa näkemään, miten eri

tieteenalojen ja ajatteluperinteiden käsitykset rakentuvat ja eroavat toisistaan. Tämä tukee eri tieteiden omaksumista, mikä helpottaa lukiolaisen siirtymistä jatko-opintoihin. Filosofian tuntemus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä.

Filosofian opiskelu vahvistaa opiskelijan käsitystä omasta identiteetistään. Se harjaannuttaa eettiseen pohdintaan ja auttaa ymmärtämään, mitä merkitystä erilaisilla tiedoilla ja taidoilla on yksilölle ja yhteiskunnalle. Filosofia kehittää arvostelukykystä sekä edistää luovan ja itsenäisen ajattelun kehitystä. Tämä tukee opiskelijan yksilöllisten näkemysten muodostamista ja kykyä osallistua järkipäiseen keskusteluun. Koska filosofisiin kysymyksiin on harvoin yksinkertaisia vastauksia, opiskelija oppii muodostamaan ja perustelemaan omia käsityksiään sekä samalla kunnioittamaan toisenlaisia perusteltuja näkemyksiä. Monimutkaisten kysymysten pohdiskelu ryhmässä kasvattaa opiskelijan luottamusta omiin ajattelutaitoihinsa. Oppiaineen luonteeseen sopivat keskustelevat ja dialogiset työtavat.

Laaja-alainen osaaminen

Filosofian opiskelu tukee monipuolisesti opiskelijan **vuorovaikutusosaamista sekä** kasvua sivistyneeksi, vastuulliseksi ja yhdenvertaisuutta kunnioittavaksi kansalaiseksi. Oppiaine korostaa dialogisuutta ja hyvää argumentaatiota, mikä edistää opiskelijan sitoutumista kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia yhdistelee tiedonaloja sekä tukee eri tieteiden omaksumista ja elinikäistä oppimista. Sen opiskelu kehittää kielellistä ilmaisua, analyttistä ajattelua ja loogista päättelykykyä.

Filosofiassa ongelmia jäsennetään käsitteellisesti ja dialogisesti. Siksi siinä korostuvat täsmällinen ja käsitteiden merkityksiä avaava kielenkäyttö sekä kielitietoisuus. Vaikka filosofia hyödyntää oman traditionsa ja muiden tieteenalojen termistöä, sen tavoitteena on selkeä ja ymmärrettävä kieli. Filosofian argumentatiivinen luonne kehittää ilmaisua, jossa painottuvat johdonmukaiset perustelut ja eri näkökulmien huomioiminen.

Hyvää elämää ja yhteiskuntaa koskevat pohdinnat kuuluvat perinteisesti filosofian ytimeen. Filosofian opiskelu tukee hyvinvointiosaamista kehittämällä opiskelijan ymmärrystä itsestään, ajattelustaan ja suhteestaan muihin. Ymmärryksen kasvu liittyy ihmisen kasvuun kokonaisuutena ja ohjaa hyveisiin ja hyvinvointiin. Filosofian keskusteleva ja hyvää argumentaatiota korostava opiskelutapa tukee opiskelijoiden yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutustaitoja sekä opettaa erilaisten näkemysten arvostamista. Samalla kannustetaan opiskelijaa sitoutumaan kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia kehittää epävarmuuden sietokykyä ja valmiutta toimia myös tilanteissa, joissa käytettävissä oleva informaatio on rajallista.

Filosofiaan kuuluu perinteisesti **monitieteistä ja luovaa osaamista** vahvistava, eri tiedonaloja integroiva lähestymistapa. Sen opiskelu rakentaa luontevasti siltoja eri tieteenalojen välille. Filosofia auttaa omaksumaan erilaisia tiedonhankintatapoja sekä yhdistämään eri tieteiden tuloksia, mikä helpottaa laajojen kokonaisuuksien hahmottamista.

Filosofisen ajattelun vahva johdonmukaisuuden vaatimus kehittää kykyä ymmärtää erilaisten argumenttien perusteita ja erottaa tosiasiaväitteet mielipiteistä. Kyseenalaistavana ja perusteita etsivänä oppiaineena filosofia rohkaisee luovaan ja itsenäiseen ajatteluun.

Yhteiskunnallisen osaamisen osalta filosofian opetuksessa sitoudutaan järkiperäiseen eettiseen ajatteluun, joka perustuu demokratian, ihmisoikeuksien ja kestäväen tulevaisuuden kunnioittamiseen. Oikeudenmukaisen yhteiskunnan ja aktiivisen kansalaisuuden ihanteet ovat paitsi tarkastelun kohteita myös tavoitteita, joihin opetus pyrkii kasvattamaan. Filosofia kehittää luovan, kriittisen ja itsenäisen ajattelun kykyä, joka vahvistaa valmiuksia jatko-opintoihin, mielekkääseen urasuunnitteluun ja tulevaisuuden työelämän muutoksiin.

Etiikka on filosofian perinteinen osa-alue ja siksi keskeinen osa filosofian opiskelua. Filosofia opettaa arvojen, normien ja merkitysten käsitteellistä jäsentämistä. **Eettinen** pohdinta kattaa niin yksilöä, yhteiskuntaa kuin ympäristöä koskevat kysymykset. Oppiaineen kriittinen perinne ohjaa opiskelijaa itsenäiseen ajatteluun ja kannustaa sitoutumaan moraalisesti kestäväen toimintaan. Filosofian opiskelu auttaa hahmottamaan moniulotteisia ongelmia ja luomaan niistä kokonaisjäsennyttä. Ymmärrys sosiaalisten ja ekologisten globaalien ongelmien luonteesta rohkaisee toimimaan niiden korjaamiseksi ja toteuttaa **ympäristöosaamisen** tavoitteita.

Gloobaali- ja kulttuuriosaamisen näkökulmasta filosofian opiskelu avartaa ajattelua ja auttaa ymmärtämään, että on olemassa erilaisia tapoja hahmottaa todellisuutta. Se kehittää herkkyyttä havaita yhtäläisyyksiä ja eroja maailman ilmiöissä. Filosofian osa-alueista erityisesti etiikka ja yhteiskuntafilosofia tarkastelevat ihmisten ja kulttuurien monimuotoisuutta sekä kannustavat ennakkoluulottomaan suhtautumiseen erilaisiin elämänilmiöihin. Filosofiset ajatuskokeet johdattavat hahmottelemaan mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja.

Tavoitteet

Filosofian opetuksen tavoitteena on,

että opiskelija

- osaa hahmottaa filosofisia ongelmia sekä niiden erilaisia mahdollisia ratkaisuja filosofian perinteessä ja ajankohtaisiin kysymyksiin sovellettuina
- osaa käsitteellisesti eritellä, jäsentää ja arvioida informaatiota, erityisesti erilaisia väitteitä, niiden merkityksiä ja perusteluja
- hallitsee johdonmukaisen argumentaation perustaidot, mikä auttaa kehittämään omaa ajattelua, arvioimaan sitä kriittisesti sekä pohtimaan sen rajoja eri tieteenaloilla ja arkielämässä
- kykenee arvioimaan moraalisia ongelmia ja niiden mahdollisia ratkaisuja sekä sitoutumaan eettisiin periaatteisiin
- oppii pohtimaan ja jäsentämään käsitteellisesti laajoja kokonaisuuksia sekä ajattelemaan ja toimimaan arvostelukykyisesti niin eettisissä kysymyksissä kuin muillakin elämänalueilla myös informaation ollessa epävarmaa tai ristiriitaista
- kehittää kykyään ilmaista näkemyksiään järkiperäisesti perustellen.

Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu keskeisten filosofisten kysymysten ymmärtämiseen, ajattelun taitojen ja käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista ja arvioida filosofista ajattelua. Tämä tarkoittaa kykyä hahmottaa ja täsmentää informaatiota käsitteellisesti sekä eritellä ja pohtia sitä kriittisesti. Lisäksi arvioidaan taitoa tunnistaa arkielämässä ja tieteessä filosofisia ongelmia ja muotoilla niitä käsitteellisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon filosofisiin kysymyksiin esitettyjen ratkaisujen tuntemus sekä taito esittää johdonmukaisia argumentteja kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida omaa ajatteluaan ja rohkaisee häntä oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Opintojaksojen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, ja filosofian yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta.

Opintojaksot

Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI01)

Opintojakson moduulit

- Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI1), Pakollinen

Tavoitteet

Johdatus filosofiseen ajatteluun

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- muodostaa käsityksen filosofian luonteesta ja menetelmistä tutustumalla filosofisiin ongelmiin ja niiden mahdollisiin ratkaisuihin
- oppii arvioimaan väitteiden totuutta sekä harjaantuu esittämään ja vaatimaan erilaisille väitteille perusteluja, hahmottamaan perustelujen rakennetta sekä arvioimaan niiden pätevyyttä
- tuntee ja oppii erilaisten vuorovaikutteisten harjoitusten ja keskustelujen kautta soveltamaan filosofian työtapoja, kuten oletusten kyseenalaistamista, käsitteiden luokittelua ja määrittämistä sekä ajatuskokeiden ja vastaesimerkkien käyttöä
- perehtyy joihinkin keskeisiin filosofisiin kysymyksiin ja niihin liittyviin käsitteellisiin erotteluihin
- osaa eritellä ja arvioida kriittisesti erilaisia tiedollisia uskomuksia ja tutustuu tietämiseen joissain lukion oppiaineissa.

Keskeiset sisällöt

Johdatus filosofiseen ajatteluun

- mitä filosofia on, filosofinen kysymyksenasettelu sekä ajattelu filosofian perinteessä ja ajankohtaisissa aiheissa
- johdonmukaisen argumentaation ja pätevän päättelyn perusteet sekä niiden harjoittaminen

suullisesti ja kirjallisesti, muun muassa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin sovellettuna

- keskeisiä filosofisia peruskysymyksiä ja -erotteluja: henki ja aine, vapaus ja välttämättömyys, käsitteellinen ja empirinen, objektiivinen ja subjektiivinen
- tiedon ja informaation, arkitiedon ja tieteellisen tiedon sekä tieteen ja pseudotieteen ero
- tiedon ja argumentaation luonne eri tiedonaloilla: miten väitteitä muodostetaan, koetellaan ja perustellaan joissain lukion oppiaineissa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- argumentaatioharjoitukset
- pari/ryhmäkeskustelut

Monitieteinen ja luova osaaminen

- väittelyt

Etiikka, 2 op (FI02)

Opintojakson moduulit

- Etiikka, 2 op (FI2), Pakollinen

Tavoitteet

Etiikka

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy filosofisen etiikan keskeisiin käsitteisiin, kysymyksiin ja teorioihin
- osaa perustella käsityksiä hyvästä ja oikeasta sekä hahmottaa normatiivisten ja kuvailevien väitteiden eron
- osaa esittää suullisesti ja kirjallisesti johdonmukaisia eettisiä argumentteja sekä perustella moraalinen velvoittavuutta
- oppii jäsentämään oman elämänsä merkityksellisyyttä ja elämänvalintojaan filosofisen käsitteistön avulla
- osaa eritellä ja arvioida toimintaa eettisesti sekä kykenee jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan ja arvioimaan filosofisen etiikan välinein
- osaa soveltaa etiikkaa yhteiskuntaa ja ympäristöä koskeviin kysymyksiin.

Keskeiset sisällöt

Etiikka

- *moraalin luonne normijärjestelmänä; moraalinen, lakien ja tapojen ero; moraalinen objektivismi, relativismi, subjektivismi*
- *moraalia tarkasteleva normatiivinen ja soveltava etiikka; hyveet, seuraukset, oikeudet ja velvollisuudet*
- *filosofisia teorioita elämän hyvyydestä ja merkityksellisyydestä sekä hyvästä elämäntavasta*
- *etiikka ja yksilön moraaliset ratkaisut: ihmissuhteet ja elämänvalinnat*
- *ympäristöä ja luontoa koskevia eettisiä kysymyksiä, kuten ilmastonmuutos ja eläinten oikeudet*
- *etiikka ja yhteiskunta: ihmis- ja perusoikeudet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- *toiminnallisuus/havainnollistaminen esim. luontoympäristön hyödyntäminen, mahdolliset vierailut esim. tuotantotilalle, kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen*

Hyvinvointiosaaminen

- *yhteistyö kansalaisjärjestöjen kanssa*

Vuorovaikutusosaaminen

- *ryhmätyöt*

Yhteiskuntafilosofia, 2 op (FI03)

Opintojakson moduulit

- *Yhteiskuntafilosofia, 2 op (FI3), valinnainen*

Tavoitteet

Yhteiskuntafilosofia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *perehtyy joihinkin yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin*
- *oppii erittelemään oikeudenmukaisuutta, vapautta, tasa-arvoa ja vallankäyttöä yksilöiden, yhteisöjen ja instituutioiden toiminnassa*
- *pystyy arvioimaan filosofisesti yhteiskunnan rakennetta ja sen oikeutusta • osaa soveltaa oppimaansa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin*
- *ymmärtää oikeuksien merkityksen yhteiskunnan perustana.*

Keskeiset sisällöt

Yhteiskuntafilosofia

- yhteiskuntajärjestyksen oikeuttaminen, yhteiskuntasopimusteoriat
- vallan, vapauden, tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden eri muodot
- ihmisoikeudet, kansalaisoikeudet ja oikeusvaltio; demokratia ja yhteisöllisyys yhteiskunnallisina arvoina
- poliittiset ihanteet: liberalismi, sosialismi, anarkismi, konservatismi, nationalismi; yhteiskunnalliset utopiat ja dystopiat
- hyvinvoinnin ja talouden suhde; tulo-, varallisuus- ja hyvinvointierojen oikeuttaminen; hyvinvointivaltio
- ajankohtaisia yhteiskuntafilosofisia kysymyksiä: ympäristöongelmat, kulttuurien kohtaaminen, teknologian ja tekoälyn vaikutukset, sukupuoli ja valta, eriarvoistavien rakenteiden tunnistaminen ja kritiikki

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- yhteiskunnallisen vaikuttamisen harjoittelemine toiminnallisesti (leikkimieliset vaalit tms.)

Totuus, 2 op (FI04)

Opintojakson moduulit

- Totuus, 2 op (FI4), valinnainen

Tavoitteet

Totuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa erottaa mielipiteet tosiasiaväittämistä ja ymmärtää tarpeen perustella tosiasiaväittämät
- ymmärtää kielen ja merkitysten roolin todellisuuden hahmottamisessa
- osaa eritellä ja arvioida filosofisia teorioita totuudesta, tiedosta, todellisuuden luonteesta ja tieteestä
- osaa jäsentää ja eritellä tieteellisen tutkimuksen, päättelyn ja selittämisen luonnetta
- osaa arvioida havainnon ja tiedon sekä tieteellisten teorioiden suhdetta totuuteen
- oppii arvioimaan tilanteita, joissa eri tutkimukset antavat erilaisia tuloksia ja toimintavaihtoehtoja.

Keskeiset sisällöt

Totuus

- kieli, merkitys ja totuus
- totuuden luonne ja totuusteoriat; totuuden lähestyminen; välttämätön ja kontingentti totuus • todellisuuden ja tietoisuuden luonne; realismi ja antirealism

- *tiedon lähteet, tiedon mahdollisuus ja rajat, tiedon oikeuttaminen, tiedon suhde varmuuteen*
- *tieteellisen tutkimuksen luonne ja menetelmiä sekä tieteellinen päättely; tieteen etiikka*
- *tieteen menetelmien ja teorioiden luotettavuus ja suhde todellisuuteen*
- *selittäminen, ennustaminen, ymmärtäminen ja tulkinta erilaisissa tieteissä*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- tutkimusharjoitus, jossa opiskelija opettelee arvioimaan kriittisesti tieteellistä tietoa valitsemastaan ilmiöstä

Kohti filosofian ylioppilaskirjoituksia, 2 op (FI05)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija muodostaa kokonaiskuvan filosofian valtakunnallisista opintojaksoista ja niiden välisistä yhtymäkohdista.
- Opiskelija kertaa ja syventää lukion oppimäärän filosofian osaamistaan.
- Opiskelija tuntee filosofian ainereaalikokeen rakenteen, tehtävätyypit ja sitä koskevat säädökset sekä terävöittää vastaustekniikkaa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- tuntee filosofian ainereaalikokeen rakenteen, tehtävätyypit ja sitä koskevat säädökset sekä terävöittää vastaustekniikkaa
- lukion filosofian oppimäärän kertaaminen ja eheyttäminen
- ainereaalikokeen rakenne, säädökset ja tehtävätyypit
- ylioppilastehtävien harjoittelu ja vastaustekniikka, henkinen valmennus.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Jakson aikana käytettävät opetusmenetelmät ovat luonteeltaan dialogisia ja reflektiivisiä menetelmiä, jotka vahvistavat opiskelijan vuorovaikutusosaamista. Erilaisten harjoitusten tavoitteena on kehittää filosofiselle keskustelulle tunnuspiirteisiä taitoja ja keskustelunormeja kuten "Sano, mitä uskot", "Perustele väitteesi", "Anna

vuoro toiselle”, ”Tulkitse hänen väitteitään suopeasti”, ”Kunnioita ristiriidan lakia” ja ”Ota huomioon kaikki relevantti informaatio”.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson aikainen opiskelu tukee laajasti opiskelijan monitieteistä ja luovaa osaamista. Syventyminen aikaisempiin filosofian opintojaksojen teemoihin antaa opiskelijalle valmiuksia tiedostaa, arvioida ja kehittää omia oppimisen taitojaan. Opintojakson aikana filosofisia kysymyksiä tarkastellaan monipuolisesti eri tieteiden näkökulmasta. Opintojakson aikana opiskelija harjaantuu esittämään väitteille perusteluja, harjoittelee erilaisten harjoitusten avulla johdonmukaista argumentaation ja pätevän päättelyn käyttöä filosofisissa kysymyksissä sekä syventyy erilaisiin filosofisiin työtapoihin esim. käsitteiden luokitteluun ja määrittelyyn sekä ajatuskokeisiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeromerkinnällä. Jakson päätteeksi opiskelijat osallistuvat filosofian preliminäärikokeeseen, joka toimii myös arvioinnin pohjana jatkuvan näytön lisäksi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tarkoituksena on syventää lukion filosofian pakollisten ja syventävien opintojaksojen sisältöjä. Lisäksi käydään läpi niitä teemoja, joihin ei valtakunnallisten opintojaksojen aikana ole ehditty kunnolla syventyä. Opintojakson aikana tutustutaan myös ainereaalikokeen rakenteeseen, ohjeisiin ja sääntöihin.

7.5. Fysiikka (FY)

Oppiaineen tehtävä

Fysiikan opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään fysiikan merkityksen jokapäiväisessä elämässä, ympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Fysiikan opetus antaa opiskelijalle valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla sekä hyödyntää fysiikan osaamistaan työelämässä. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

Fysiikan opetuksen tuella opiskelijan ymmärrys fysiikan käsitteistä rakentuu ja opiskelija ymmärtää niitä kvalitatiivisella ja kvantitatiivisella tasolla. Opiskelijan aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat johdonmukaiseksi käsitykseksi

ympäröivästä todellisuudesta opiskelijoiden ja opettajien vuorovaikutuksessa ja fysiikan teorioiden avulla.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat ympäristöstä tehdyt havainnot. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista sekä luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin moduulin keskeisten sisältöjen osalta. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan työturvallisuutta noudattaen.

Laaja-alainen osaaminen

Fysiikan opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin. Opetus kehittää **yhteiskunnallista osaamista** antamalla opiskelijalle valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja vaikuttaa yhteiseen päätöksentekoon.

Opiskelijoiden oma tutkimuksellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita fysiikan opiskeluun. Opiskelija kehittää **vuorovaikutusosaamistaan** ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.

Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan ja ympäristöstä, käyttämään fysiikan osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestäväen käytön, ympäristö- ja terveysvaikutusten sekä energiantuotantotapojen kannalta. Fysiikan opetus tukee näin **eettisyyttä ja ympäristöosaamista, globaali- ja kulttuuriosaamista** sekä **hyvinvointiosaamista**.

Fysiikan opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua tekstiä, kuvia, videoita, taulukoita, kuvaajia tai kaavoja. **Monitieteinen ja luova osaaminen** saa tukea fysiikan opiskelusta myös tieto- ja viestintäteknologian osalta. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin.

Tavoitteet

Fysiikan opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät fysiikan merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä fysiikan tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa arvioida fysiikan ja teknologian merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle
- tunnistaa fysiikan osaamistaan sekä kykenee asettamaan omia tavoitteitaan, kohtaamaan oppimishaasteitaan ja soveltamaan fysiikan opiskelustrategioita
- perehtyy fysiikan soveltamiseen monipuolisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä
- saa mahdollisuuksia perehtyä fysiikan sovelluksiin vierailujen, korkeakouluyhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja fysiikkaa soveltaville aloille
- saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten, ongelmanratkaisun tai muun toiminnan lähtökohdiksi
- osaa suunnitella ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa
- tunnistaa virhelähteiden vaikutuksen mittauksiin
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää fysiikan keskeisiä käsitteitä johdonmukaisesti ja oikeissa yhteyksissä
- jäsentää käsitystään luonnon rakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla
- osaa ilmaista johtopäätöksiä ja näkökulmia fysiikalle ominaisilla tavoilla
- ymmärtää fysiikan ilmiöitä ja periaatteita teknologisten sovellusten taustalla
- osaa muodostaa, tulkita ja arvioida erilaisia malleja sekä käyttää niitä ja simulaatioita ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen
- osaa käyttää asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida niitä kriittisesti fysiikan tietojensa avulla.

Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu fysiikan yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa fysiikan osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä. Samalla opiskelija harjaantuu itsearviointiin.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, esimerkiksi kysymysten muodostamista, ongelmanratkaisuprosessin kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

Opintojaksot

Fysiikka luonnontieteenä, 1 op (FY01)

Opintojakson moduulit

- Fysiikka luonnontieteenä, 1 op (FY1), Pakollinen

Tavoitteet

Fysiikka luonnontieteenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu fysiikkaan systemaattisena, kokeellisuuteen nojautuvana tieteenä
- tutustuu aineen rakenteen ja maailmankaikkeuden mittasuhteisiin
- tutustuu fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin
- osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita
- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa ja sen opiskelua kohtaan.

Keskeiset sisällöt

Fysiikka luonnontieteenä

Keskeiset sisällöt

- suure ja yksikkö sekä SI-järjestelmä
- mittaaminen, tulosten kerääminen, niiden esittäminen graafisesti ja luotettavuuden arviointi
- graafinen malli ja lineaarinen malli
- yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen suunnittelemisen ja toteutus

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- toisen hyväksyminen

- toisen mielipiteen kunnioittaminen
- aktiiviseen osallistumiseen kannustaminen

Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta, 1 op (FY02)

Opintojakson moduulit

- Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta, 1 op (FY2), Pakollinen

Tavoitteet

Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy energiaan fysiikan keskeisenä käsitteenä
- tuntee eri energialajeja ja energiantuotantotapoja
- osaa vertailla eri energiantuotantotapoihin ja niiden ympäristövaikutuksiin liittyviä suuruusluokkia
- saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon kestävän energiatalouden näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta

Keskeiset sisällöt

- energialajit, energian säilyminen ja muuntuminen
- energian tuotanto, teho, hyötysuhde ja energian siirtäminen
- energiantuotannon vaikutus ympäristöön ja ilmastonmuutokseen

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- energiantuotannon vaikutus ympäristöön ja ilmastonmuutokseen

Vuorovaikutusosaaminen

- saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon kestävän energiatalouden näkökulmasta

Energia ja lämpö, 2 op (FY03)

Opintojakson moduulit

- Energia ja lämpö, 2 op (FY3), valinnainen

Tavoitteet

Energia ja lämpö

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään energiasta fysiikan keskeisenä käsitteenä
- osaa tutkia aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä
- osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa ja kestävän tulevaisuuden rakentamisessa
- tunnistaa energiatasapainon ja lämmönsiirtymisen merkityksen ilmastonmuutoksessa.

Keskeiset sisällöt

Energia ja lämpö

Keskeiset sisällöt

- voima vuorovaikutuksen voimakkuuden mittana
- mekaaninen työ
- termodynaaminen systeemi ja tilanmuuttajat
- lämpötila, paine ja hydrostaattinen paine
- energian säilyminen, sisäenergia, energian siirtyminen ja lämpömäärä
- aineen lämpeneminen ja jäähtyminen sekä olomuodon muutokset
- lämpölaajeneminen
- kaasujen tilanmuutokset ja ideaalikaasun tilanyhtälö

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- biotalouden vaikutus yhteiskuntaan
- ilmastonmuutos

Voima ja liike, 2 op (FY04)

Opintojakson moduulit

- Voima ja liike, 2 op (FY4), valinnainen

Tavoitteet

Voima ja liike

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tutkia kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä
- osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittaussaineistosta
- ymmärtää säilymlakien merkityksen fysiikassa
- tuntee voimaan ja liikkeeseen liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

Keskeiset sisällöt

Voima ja liike

Keskeiset sisällöt

- tasainen ja tasaisesti kiihtyvä suoraviivainen liike
- kappaleiden vuorovaikutus ja voima sekä Newtonin lait
- voimien yhteisvaikutus, voimakuvio ja liikeyhtälö
- paino ja kitka
- liike-energia, potentiaalienergia ja mekaaninen energia
- mekaanisen energian säilyminen ja mekaniikan energiaperiaate
- liikemäärä, impulssi, liikemäärän säilyminen ja yksiulotteiset törmäykset

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- erilaisten esitysmuotojen käyttö tieteellisen tiedon esittämisessä

Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY05)

Opintojakson moduulit

- Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY5), valinnainen

Tavoitteet

Jaksollinen liike ja aallot

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa mallintaa planetaarista liikettä ympyräliikkeenä
- perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä
- osaa kuvata jaksollista liikettä fysikaalisilla ja matemaattisilla käsitteillä
- osaa mallintaa mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä.

Keskeiset sisällöt

Jaksollinen liike ja aallot

Keskeiset sisällöt

- momentti ja kappaleen kiertyminen
- tasapaino kiertymisen suhteen yksinkertaisissa tilanteissa
- tasainen ympyräliike ja normaalikiihtyvyyys
- gravitaatiolaki ja planetaarinen liike
- jaksollinen liike, jaksonaika, taajuus ja amplitudi
- harmoninen voima ja värähtelyliike sekä harmonisen voiman potentiaalienergia
- mekaanisten aaltojen synty, eteneminen ja heijastuminen

- mekaanisten aaltojen diffraktio ja interferenssi sekä seisovat aallot
- ääni aaltoliikkeenä, äänen intensiteettitaso, äänen ominaisuudet ja eteneminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- maailmankaikkeuden rakenne
- arjen jaksolliset ilmiöt

Sähkö, 2 op (FY06)

Opintojakson moduulit

- Sähkö, 2 op (FY6), valinnainen

Tavoitteet

Sähkö

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tutkia kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja tehdä sähköopin perusmittauksia
- osaa käyttää kentän ja potentiaalin käsitteitä sähkökentän kuvaamisessa • tuntee sähkölaitteisiin ja sähköenergian siirtoon liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

Keskeiset sisällöt

Sähkö

Keskeiset sisällöt

- jännite ja sähkövirta tasavirtapiireissä
- resistanssi ja Ohmin laki
- sähköteho ja Joulen laki
- vastusten kytkennät ja Kirchhoffin lait
- akut ja akun latauspiiri
- Coulombin laki ja homogeeninen sähkökenttä
- potentiaalienergia ja potentiaali homogeenisessa sähkökentässä
- kondensaattori ja kondensaattorin energia
- puolijohteet, diodi ja LED komponentteina virtapiirissä
- sähköturvallisuus: sulake, suojausluokitus ja läpilyöntilujuus

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- lääketieteellinen tutkimus

Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY07)

Opintojakson moduulit

- Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY7), valinnainen

Tavoitteet

Sähkömagnetismi ja valo

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää induktioilmiön keskeisen merkityksen sähkömagnetismissä*
- *ymmärtää sähköenergian tuotannon ja siirron fysikaaliset perusteet ja merkityksen yhteiskunnan toiminnan kannalta*
- *tunnistaa sähkömagneettisen säteilyn lähteitä ja vaikutuksia*
- *ymmärtää valon sähkömagneettisena ilmiönä.*

Keskeiset sisällöt

Sähkömagnetismi ja valo

Keskeiset sisällöt

- *ferromagnetismi ja magneettinen dipoli*
- *magneettinen vuorovaikutus ja magneettikenttä*
- *varatun hiukkasen liike homogeenisessa sähkö- ja magneettikentässä*
- *virtajohtimen magneettikenttä ja kahden virtajohtimen välinen voima*
- *sähkömagneettinen induktio, Lenzin laki ja pyörrevirrat*
- *generaattori, vaihtovirran synty, muuntaja ja energian siirto sähkövirran avulla*
- *sähkömagneettinen säteily ja sen spektri sekä mustan kappaleen säteilyn spektri*
- *valon heijastuminen, taittuminen ja kokonaisheijastuminen*
- *valon interferenssi ja diffraktio*
- *valon polarisaatio kvalitatiivisesti*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- *pitkäjänteinen työskentely*

Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY08)

Opintojakson moduulit

- Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY8), valinnainen

Tavoitteet

Aine, säteily ja kvantittuminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön*
- *tutustuu kvanttifysiikkaan perustuvaan maailmankuvaan alkeishiukkasfysiikasta kosmologiaan*
- *ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa.*

Keskeiset sisällöt

Aine, säteily ja kvantittuminen

Keskeiset sisällöt

- *energian kvantittuminen aineen ja säteilyn vuorovaikutuksessa*
- *fotoni sähkömagneettisen säteilykentän kvanttina*
- *atomin rakenne, atomin elektronien kvanttitilat ja aaltomekaanisen atomimallin periaate*
- *kvantittumiseen perustuva teknologia: laser ja kvanttirakenteet*
- *atomiytimen rakenne ja muutokset, radioaktiivinen hajoaminen*
- *ydinreaktiot, massan ja energian ekvivalenssi, ytimen sidosenergia*
- *ydinvoima, fissio ja fuusio*
- *hajoamislaki*
- *ionisoivan säteilyn lajit ja biologiset vaikutukset sekä soveltaminen lääketieteessä ja teknologiassa*
- *hiukkasfysiikan standardimalli*
- *maailmankaikkeuden kehitys*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- *ihminen ja maailma ovat samat globaalisti ja tätä hallitsevat fysiikan lait*

Kokeellinen fysiikka, 2 op (FY09)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- *Opiskelija saa kokea fysiikan kokeellisena luonnontieteenä ja saa harjoitusta yo-koetta vastaavien kokeellisten tehtävien käsittelyssä sekä sovellusohjelmien käytöstä.*

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- *Osaa muodostaa ja tulkita mittauksista saatua tietoa fysikaalisessa muodossa.*

- Tutustuu mittauksen suunnitteluun, toteutukseen, tuloksen tulkintaan ja virheen arviointiin.
- Tuntee mittalaitteiden nimet ja käytettävien antureiden toiminnan.
- Voi sisältyä laitosvierailu.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- yhdistää kokeelliset havainnot fysiikan malleihin

Hyvinvointiosaaminen

- tekemällä fysiikka tutuksi

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritettu (S) / hylätty (H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso on tarkoitettu lähinnä toisen vuoden opiskelijoille. Opiskelijat työskentelevät yhdessä pienryhmissä aktiivisesti osallistuen harjoitteluun ja omia taitojaan kehittäen. Opetusryhmän maksimikoko on 10 henkilöä.

Fysiikan opintojen kertaus, 2 op (FY010)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija muodostaa kokonais kuvan fysiikan opintojaksojen oppisisällöistä ja oppii yhdistämään opitut asiat erilaisissa sovellustehtävissä
- Opiskelija syventää ymmärrystään fysiikasta luonnontieteenä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Oppia esittämään tehtävän ratkaisu selkeästi ja perustellen.
- Osaa hyödyntää sovellusohjelmia tehtävien ratkaisun osana.
- Kerrataan valtakunnallisten opintojaksojen sisältämät asiakokonaisuudet.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- fysikaalisen ajattelun kehittyminen ja asioiden välisten yhteyksien ymmärtäminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Oppimista arvioidaan työskentelyn onnistumisen ja osallistumisen aktiivisuuden mukaan. Opintojakso arvioidaan suoritettu (S) / hylätty (H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso on tarkoitettu viimeisen vuoden opiskelijoille, joiden tavoitteena on osallistua ja menestyä fysiikan ylioppilaskokeessa. Opiskelijat työskentelevät yksin tai yhdessä aktiivisesti osallistuen harjoitteluun ja omia taitojaan kehittäen.

Fysiikka YO-kokeena, 2 op (FY011)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija osaa rakentaa perustellun vastauksen fysiikan tehtävään ja hänen ajattelunsa kehittyy kohti kypsempää fysikaalisen tiedon esittämistapaa
- Opiskelija saa valmiuksia fysiikan ylioppilaskokeessa menestymiseen
- Opiskelija osaa työskennellä yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Oppia esittämään tehtävän ratkaisu selkeästi ja perustellen.
- Osaa hyödyntää sovellusohjelmia tehtävien ratkaisun osana ja tuntee niiden rajoitukset.
- Kerrataan lukiofysiikan sisältämiä asiakokonaisuuksia.
- Harjoitellaan yo-kokeita vastaavia tehtäviä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- yhdessä kohti parempaa ymmärrystä luonnon laeista

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Oppimista arvioidaan työskentelyn onnistumisen ja osallistumisen aktiivisuuden mukaan.

Opintojakso arvioidaan suoritettu (S) / hylätty (H)

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso on tarkoitettu viimeisen vuoden opiskelijoille, joiden tavoitteena on osallistua ja menestyä fysiikan ylioppilaskokeessa. Opiskelijat työskentelevät yksin tai yhdessä aktiivisesti osallistuen harjoitteluun ja omia taitojaan kehittäen.

7.6. Maantiede (GE)

Oppiaineen tehtävä

Maantiede tarkastelee luonnon, ihmisen ja yhteiskunnan ilmiöitä ja vuorovaikutusta. Maantieteen opetuksen tehtävänä on avartaa opiskelijan maantieteellistä maailmankuvaa ja kehittää valmiuksia ymmärtää maailmanlaajuisia, alueellisia ja paikallisia ilmiöitä ja niiden ajallista muutosta sekä alueellisia ongelmia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa havaitsemaan muuttuvaan maailmaan vaikuttavia tekijöitä, muodostamaan perusteltuja näkemyksiä, ottamaan kantaa omassa ympäristössään, lähialueilla ja koko maailmassa tapahtuviin muutoksiin sekä toimimaan aktiivisesti luonnon ja ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Opetus harjaannuttaa opiskelijan osallistumis- ja vaikuttamistaitoja sekä tukee opiskelijaa kestävästä tulevaisuuden rakentamisesta. Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa tiedostamaan luonnon ja ihmistoiminnan vuorovaikutusta sekä tarkastelemaan maailmaa muuttuvana ja kulttuurisesti monimuotoisena elinympäristönä.

Maantieteen opetuksessa integroituvat luonnontieteelliset ja humanistis-yhteiskuntatieteelliset aiheet. Opetus antaa opiskelijalle valmiuksia ympäristö- ja ihmisoikeuskysymysten tarkasteluun sekä tukee opiskelijan kasvua sivistyneeksi ja vastuulliseksi kansalaiseksi.

Nuorten elämämaailma sekä opiskelijan arkiset kokemukset ja havainnot ovat maantieteen opetuksen lähtökohta. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia oppimisympäristöjä. Tutkiva lähestymistapa ja geomedian käyttö auttavat opiskelijaa syventämään maantieteellistä ajattelua sekä ymmärtämään arkiympäristössä ja paikallisella, alueellisella ja maailmanlaajuisella tasolla tapahtuvia muutoksia. Geomedialla tarkoitetaan maantieteellisiä tiedonhankinta- ja esitystapoja, esimerkiksi karttoja, paikkatietoa, diagrammeja, kuvia, videoita, kirjallisia lähteitä, mediaa ja suullisia esityksiä. Geomedian monipuolinen käyttö tukee opiskelijaa maantieteellisen tiedon hankinnassa, analysoinnissa, tulkinassa ja visuaalisessa esittämisessä. Ajankohtaisten uutisten käsittely opetuksessa kehittää opiskelijan maailmankuvan rakentumista ja kriittistä ajattelua sekä auttaa häntä ymmärtämään lähiympäristössä ja muualla maailmassa tapahtuvia muutoksia.

Laaaja-alainen osaaminen

Laaaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä maantieteen tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

Maantieteen opetuksessa tuetaan opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** kehittymistä. Maantieteen opetukselle ominaiset työskentelytavat ovat opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia vaihtelevissa oppimisympäristöissä. Maantieteen opetuksessa korostuvat erityisesti sosiaaliset ja yhteistyötaidot sekä vastuunotto omasta ja muiden työskentelystä. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteiden asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.

Maantieteen opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä **monitieteelliseen ja luovaan** työskentelyyn. Opetuksessa perehdytään maantieteen ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Geomediataidot vahvistavat opiskelijan monilukutaitoa. Maantieteen opetus motivoi opiskelijaa luonnontieteelliseen ja humanistis-yhteiskuntatieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan sekä tietojen kriittiseen analyysiin.

Maantieteen opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa. Opetus edistää opiskelijan ymmärrystä kestävästä kehityksen merkityksestä aluesuunnittelun lähtökohdista ja antaa opiskelijalle valmiuksia osallistuvaan suunnitteluun. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävään tulevaisuuteen ja globaalin vastuun ymmärtämiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä, mikä vahvistaa **yhteiskunnallista osaamista**.

Maantieteen opiskelu vahvistaa opiskelijan **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** monipuolisesti. Opetus lisää ymmärrystä kulttuurisesta monimuotoisuudesta ja luonnonympäristön merkityksestä. Maantieteen opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva kestävästä elämäntavasta välttämättömyydestä. Opetus auttaa opiskelijaa soveltamaan maantieteellisiä tietoja ja taitoja omassa arkielämässä, eettisissä pohdintoissa ja kestävässä kulutusvalinnoissa.

Maantieteen opetus syventää opiskelijan käsitystä ihmisoikeuksien merkityksestä, yhteiskunnan moninaisuudesta ja alueellisen identiteetin muodostumisesta tukien siten opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamisen** kehittymistä. Maantieteelle on ominaista tarkastella ajankohtaisia maailmanlaajuisia ilmiöitä ja niiden vuorovaikutussuhteita. Maantiede tukee opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksien ja tulevaisuuden taitojen rakentumista sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi.

Tavoitteet

Maantieteen opetuksessa vahvistetaan opiskelijan maantieteellistä ajattelua, syvennetään ilmiöiden ja prosessien ymmärtämistä sekä kehitetään monipuolisten taitojen hallintaa ja soveltamista. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Maantieteellinen ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan maantieteeseen ja maantieteen tapaan hahmottaa ja tutkia maailmaa

- ymmärtää, mikä on ominaista maantieteelle tieteenalana ja mihin maantieteellistä osaamista tarvitaan arkielämässä, opiskelussa ja työelämässä
- osaa käyttää maantieteellisiä käsitteitä täsmällisesti ja ilmaista perusteltuja näkemyksiä maantieteelle ominaisella tavalla oikeissa yhteyksissä
- syventää maailman karttakuvan ja paikannimistön hallintaansa
- osaa tarkastella maailmaa eri lähtökohdista, kuten yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmista
- ymmärtää kestäväen elämäntavan välttämättömyyden ja luonnonvarojen säästävän kiertotalouden merkityksen.

Maantieteelliset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja
- ymmärtää ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja
- ymmärtää luonnon- ja ihmismaantieteellisten ilmiöiden ja prosessien vuorovaikutuksen.

Maantieteelliset taidot ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa havainnoida arkiympäristöjä ja tulkita maisemaa
- osaa vertailla ja analysoida luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiöitä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita sekä niissä tapahtuvia muutoksia eri aluetasolla
- osaa havainnoida, kuvata ja analysoida ihmisten hyvinvointia paikallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti
- osaa pohtia ja arvioida mahdollisia ratkaisuja ympäristön muutoksiin ja ihmisen toiminnan aiheuttamiin muutoksiin
- ymmärtää, soveltaa ja analysoi maantieteellistä tietoa sekä hyödyntää monipuolisesti geomediala tiedon hankinnassa, arvioinnissa ja esittämisessä
- seuraa ajankohtaisia maailman tapahtumia ja osaa kriittisesti arvioida niihin vaikuttavia tekijöitä sekä mahdollisia seurauksia
- tuntee alueiden kehittämisen, osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja
- saa valmiuksia toimia kantaaottavana ja kestäväen tulevaisuutta edistävänä aktiivisena maailmankansalaisena.

Osaamisen arviointi

Maantieteen yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoiseksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin.

Maantieteen arvioinnin keskeisiä kohteita ovat maantieteellinen ajattelu, maantieteellisten ilmiöiden ja prosessien ymmärtäminen sekä maantieteellisten taitojen osaaminen ja soveltaminen. Opiskelija voi esittää maantieteellistä ajatteluaan ja tietoaan monipuolisin menetelmin. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida, havainnollistaa ja esittää maantieteellistä tietoa erilaisissa tilanteissa. Maantieteessä keskeisiä arvioitavia taitoja ovat karttojen luku- ja tulkintataito, graafiset esittämistaidot sekä muut geomeediataidot. Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kenttätöillä sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

Opintojaksot

Maailma muutoksessa, 2 op (GE01)

Opintojakson moduulit

- Maailma muutoksessa, 2 op (GE1), Pakollinen

Tavoitteet

Maailma muutoksessa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää maantieteellistä maailmankuvaansa ja osaa käyttää paikannimistöä luontevasti tarkoituksenmukaisissa yhteyksissä*
- *osaa analysoida ympäristön muutosten syitä ja arvioida ympäristön muutosten seurauksia eri alueilla*
- *tuntee keinoja ja osaa selittää, millaisten ratkaisujen avulla ympäristön muutoksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla*
- *osaa analysoida ihmiskunnan muutosten syitä ja arvioida muutosten seurauksia eri alueilla*
- *tuntee keinoja ja osaa arvioida, miten ihmistoiminnan aiheuttamiin muutoksiin voidaan vaikuttaa eri alueilla*
- *tuntee kestävän kehityksen sitoumuksia sekä osaa käyttää näitä eettisten perustelujen pohjana*
- *osaa hankkia, analysoida ja esittää asianmukaista ja luotettavaa tietoa alueellisista kysymyksistä geomeediaa hyödyntäen*
- *osaa arvioida kriittisesti ajankohtaisia alueellisia uutisia ympäristön tai ihmiskunnan muutoksista eri medioissa.*

Keskeiset sisällöt

Maailma muutoksessa

Maantiede tieteenalana

- *miten maantieteessä tarkastellaan ympäristöä ja maailmaa*
- *miten maantiedettä hyödynnetään työelämässä ja arjessa*
- *alueelliset ajankohtaiset uutiset*

Ympäristön muutoksia ja niiden ratkaisukeinoja

- *ilmastonmuutosten mekanismit*

- nykyisen ilmastonmuutoksen syitä ja seurauksia
- kuivuus, aavikoituminen, myrskyt, tulvat
- ympäristön muutoksiin sopeutuminen ja niiden hillintä

Ihmiskunnan muutoksia

- väestön kasvun ja vaurastumisen maailmanlaajuiset ympäristövaikutukset
- puhtaan veden puute, nälkä
- hyvinvoinnin jakautuminen, köyhyys
- pakolaisuus
- kestävä kehityksen sitoumukset

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- kiertotalous
- ilmasto-osaaminen
- hasardeihin varautuminen
- väestön kasvu

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaamisen osa-alue on läpileikkaava teema maantieteen oppiaineessa ja liittyy useisiin opintojakson aiheisiin.

Hyvinvointiosaaminen

- nälkä
- vedenpuute
- hyvinvoinnin jakautuminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- geomedia

Vuorovaikutusosaaminen

- käsitteiden hallinta ja käyttö vuorovaikutustilanteissa (aiheena voi esimerkiksi olla vuorovaikutus ilmastonmuutokseen liittyen)

Yhteiskunnallinen osaaminen

- väestön muutos
- kehittyneisyyden erot valtioiden välillä
- kestävä kehitys

Sininen planeetta, 2 op (GE02)

Opintojakson moduulit

- Sininen planeetta, 2 op (GE2), valinnainen

Tavoitteet

Sininen planeetta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti luonnonmaantieteen peruskäsitteitä ja paikannimistöä
- osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää luonnonmaantieteellistä tietoa geomedian avulla
- osaa selittää Maan planetaarisuudesta johtuvia ilmiöitä ja perustella ilmiöiden vaikutuksia luonnon järjestelmiin
- osaa kuvata ja analysoida elottoman ja elollisen luonnon alueellisuutta maapallolla
- osaa tulkita kuvista ja kartoilta luonnonmaisemien rakennetta, syntyä ja kehitystä sekä selittää perustellen, miten ja miksi luonnonmaisemat muuttuvat
- osaa analysoida luonnonriskien syitä ja arvioida luonnonriskien seurauksia eri alueilla
- osaa selittää ja vertailla esimerkkien avulla, miten luonnonriskien seurauksia voidaan ennakoida tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- ymmärtää luonnonmaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa ja ihmisten arkielämässä.

Keskeiset sisällöt

Sininen planeetta

Luonnonmaantieteellinen ajattelu

- luonnonmaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- luonnonmaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät

Ilmakehä ja vesikehä

- ilmakehän rakenne ja tuulet, muutokset otsonikerroksessa
- veden kiertokulku, sateet ja meriveden liikkeet, ENSO ja NAO
- sää ja sen ennustaminen
- ilmastoalueet

Kivikehä

- maapallon rakenne ja kiviaineksen kierto
- endogeeniset ja eksogeeniset tapahtumat maanpinnan muokkaajina
- endogeeniset ja eksogeeniset ilmiöt riskeinä, keskeiset riskialueet, ennakointi ja niihin varautuminen

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- oppiaineen käsitteiden hallinta ja käyttö vuorovaikutustilanteissa

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- ihmisen vaikutukset luonnon ympäristöihin

Monitieteinen ja luova osaaminen

- geomedia

Vuorovaikutusosaaminen

- oppiaineen käsitteiden hallinta ja käyttö vuorovaikutustilanteissa

Yhteinen maailma, 2 op (GE03)

Opintojakson moduulit

- Yhteinen maailma, 2 op (GE3), valinnainen

Tavoitteet

Yhteinen maailma

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti ihmismaantieteen käsitteitä ja paikannimistöä*
- *tunnistaa kulttuurisia piirteitä ja niiden eroja, arvostaa niiden moninaisuutta sekä ottaa toiminnassaan huomioon ihmisoikeudet*
- *osaa hankkia, analysoida, arvioida ja esittää ihmismaantieteellistä tietoa geomedian avulla*
- *osaa kuvata ja analysoida ihmistoiminnan alueellisia piirteitä sekä ihmisen ja luonnon välisiä riippuvuussuhteita eri aluetasoilla*
- *osaa analysoida luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien vaikutusta ihmisen toimintaan sekä vertailla eri alueita*
- *osaa analysoida esimerkkien avulla ihmiskunnan riskien ja ympäristöriskien syitä ja arvioida niiden seurauksia sekä tunnistaa keinoja, miten riskien seurauksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla*
- *ymmärtää ihmismaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa, ihmisten arkielämässä ja omassa toiminnassaan.*

Keskeiset sisällöt

Yhteinen maailma

Ihmismaantieteellinen ajattelu

- *ihmismaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen*
- *ihmismaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät*

- paikkojen kokeminen ja miellekartat

Väestö, asutus ja kulttuurit

- väestörakenne ja väestönmuutokset
- asutuksen sijoittuminen, muuttoliikkeet
- kulttuurien moninaisuus, alueellinen identiteetti ja ihmisoikeuksien toteutuminen, kuten alkuperäiskansojen asema

Kaupungit ja kaupungistuminen

- maankäyttö ja rakennettu ympäristö
- kaupunkiympäristön muutokset ja ekokaupungit

Tuotannon alueelliset piirteet ja luonnonvarojen kestävä käyttö

- maa-, metsä- ja kalatalous
- kaivannaiset, energialähteet
- teollisuus
- kiertotalous

Liikkuminen, palvelut ja vuorovaikutus

- saavutettavuus, liikenneverkot ja matkailu
- globalisaatio
- innovaatioiden alueellinen leviäminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- matkailu
- kehittyvät valtiot
- pakolaisuus
- ihmisoikeudet
- kulttuurien moninaisuus

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaamisen osa-alue on läpileikkaava teema maantieteen oppiaineessa ja liittyy useisiin opintojakson aiheisiin.

Hyvinvointiosaaminen

- luonnonvarojen käyttö
- aluesuunnittelu

Monitieteinen ja luova osaaminen

- geomedia
- aihetta käsitellään myös muissa oppiaineissa

Geomedia - tutki, osallistu ja vaikuta, 2 op (GE04)

Opintojakson moduulit

- Geomedia - tutki, osallistu ja vaikuta, 2 op (GE4), valinnainen

Tavoitteet

Geomedia - tutki, osallistu ja vaikuta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa asettaa maantieteellisiä kysymyksiä ja toteuttaa tutkimuksen tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin, jossa on paikallinen, alueellinen tai globaali ulottuvuus*
- *ymmärtää ja osaa selittää, miten geomediaa sovelletaan maantieteellisessä tutkimuksessa, omassa arjessa ja yhteiskunnan eri aloilla*
- *osaa hyödyntää paikkatietosovelluksia ja tietää niiden toimintaperiaatteita*
- *osaa havainnoida arkiympäristöjä, tulkita maisemaa ja karttoja sekä kuvata ja selittää luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiötä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita*
- *tuntee ja osaa kuvata aluesuunnittelun tavoitteet ja eri tasot sekä kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa oman ympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen.*

Keskeiset sisällöt

Geomedia - tutki, osallistu ja vaikuta

Maantieteellinen tutkimus

- *geomedian käyttö tutkimuksessa; kartografian ja paikkatiedon perusteet, kuvat, videot, diagrammit ja taulukot sekä muut alueellisen tiedon lähteet*
- *ongelmien asettaminen, tutkimusaineiston hankinta, käsittely, analysointi, tulkinta, arviointi, havainnollistaminen ja esittäminen*
- *luonnon- ja kulttuurimaisemien tulkinta karttojen, kuvien ja muun geomedian avulla*
- *geomedian käyttö arjessa, työelämässä ja kestäväen tulevaisuuden edistämisessä*

Aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet

- *kaavoitus eri aluetasoilla*
- *osallistumisen keinot*

Maantieteellinen tutkielma tai osallistumis- ja vaikuttamisprojekti (opiskelijan valinnan mukaan)

- *näkökulma voi olla aluemaantieteellinen tai ilmiöpohjainen, keskeistä aiheen käsittelyssä on alueellisuus sekä ymmärrys ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta*
- *tutkielma tai muu projekti laaditaan yksin tai ryhmässä*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- opiskelijaa ohjataan tunnistamaan disinformaatio oikeasta tiedosta

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- luonnon- ja kulttuurimaiseman tulkinta

Monitieteinen ja luova osaaminen

- geomedia ja paikkatieto-osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- aluesuunnittelu

Kehitysmaiden maantiede, 2 op (GE05)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- syventää tietämystä ja laajentaa maailmankuvaa kehittyvistä maista

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- kehitysmaantieteen perusteet
- kehittyvien maiden ongelmia ja ratkaisukeinoja

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- maailmankansalaisen asenne

Yhteiskunnallinen osaaminen

- kestävä kehitys

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- ihmisoikeudet

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana perehdytään kehittyvien maiden maantieteeseen. Opintojakso perehdyttää kehitysmaantieteen perusteisiin tarkastelemalla kehitysmaiden tunnuspiirteitä, historiallista kehitystä ja ympäristöongelmia.

Maantieteen kertaus, 1 op (GE06)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- syventää ja laajentaa maantiedon ylioppilaskokeeseen tarvittavaa osaamista ja tietoa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- pakollisten ja syventävien opintojen keskeiset sisällöt
- eri tehtävätyyppeihin vastaamisen harjoittelemine

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- oppiainerajat ylittävä osaaminen ja asioiden yhdistäminen toisiinsa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla perehdytään sekä käydään läpi maantieteen pakollisten ja syventävien opintojaksojen keskeisiin sisältöihin. Opintojaksolla harjoitellaan maantieteen eri tehtävätyyppeihin vastaamista ja saadaan laajempia valmiuksia menestyä ylioppilaskokeessa.

7.7. Historia (HI)

Oppiaineen tehtävä

Historian opetus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä ja edellytyksiä ymmärtää oman aikansa maailmaa sekä sen muutosprosesseja. Se antaa välineitä nykyisyyden ymmärtämiseen ja avaa näkökulmia tulevaisuuden kehityksen pohtimiseen. Kulttuurien tuntemusta edistävänä oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä sekä tukee opiskelijan kasvua aktiiviseksi ja moninaisuutta ymmärtäväksi yhteiskunnan jäseneksi.

Opetuksen lähtökohtana on historian luonne tieteenalana. Huomiota kiinnitetään historiallisen tiedon rakentumisen perusteisiin ja tiedon luotettavuuden kriittiseen arviointiin sekä ilmiöiden moniperspektiiviseen selittämiseen. Historian opiskelu kehittää kykyä hankkia tietoa, erottaa oleellinen tieto epäolennaisesta ja käsitellä laajoja tietokokonaisuuksia. Erityisenä tarkastelun kohteena ovat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden väliset riippuvuussuhteet sekä historian tiedon tulkinnallisuus ja sen käyttö yhteiskunnassa. Opetuksen tehtävänä on vahvistaa opiskelijan historiallista ajattelua. Historiallinen ajattelu koostuu historiatiedon tulkinnallisen luonteen ymmärtämisestä. Historian peruskäsitteiden, muutoksen ja jatkuvuuden sekä syyn ja seurauksen, hallinta on oleellinen osa historiallista ajattelua. Historialliseen ajatteluun kuuluu myös historian tekstitaitojen hallinta, kuten kyky analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä ja arvioida niiden tuottajien tarkoituksia. Historialle ominainen tapa lukea ja tulkita lähteitä antaa valmiuksia arvioida tiedon luotettavuutta myös tämän päivän maailmassa.

Historian opetuksessa tarkastellaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä, ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta sekä kulttuurin, vallankäytön ja talouden vuorovaikutusta. Siinä perehdytään yksilön merkitykseen ja mahdollisuuksiin toimijana nyt ja tulevaisuudessa sekä pohditaan yksilöiden ja väestöryhmien toiminnan taustatekijöitä ja motiiveja historiallisissa konteksteissaan. Historian opetuksessa opiskelijat myös harjoittelevat historiallista empatiaa eli asettumista menneisyyden ihmisen asemaan kulloisessakin kontekstissa. Tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään menneisyyden ihmisten tekemiä ratkaisuja. Opetuksessa korostetaan ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä sekä demokratian ja kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia oman aikamme ja tulevaisuuden haasteiden ratkaisemisessa. Suomen historiaa tarkastellaan maailmanhistorian taustaa vasten.

Laaja-alainen osaaminen

Historia tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettiseen toimijuuteen. Se auttaa opiskelijaa kasvamaan sivistyneeksi ja avarakatseiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Historian opetuksen tavoitteet toteutuvat linkittyen laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin.

Historia vahvistaa opiskelijan **hyvinvointiosaamista** kehittämällä eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset ja heidän näkökulmansa sekä tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaa sekä edistää omien vahvuuksien tunnistamista ja hyödyntämistä. Lisäksi se syventää ymmärrystä hyvinvointiyhteiskuntien kehityksestä.

Vuorovaikutusosaaminen näkyy historian opetuksessa oppiaineen tavoitteissa ja työskentelytavoissa. Historialle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opinnoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelu- ja työskentelytapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät oppimisen lisäksi sosiaalisia ja yhteistyötaitoja, kehittävät myötätuntotaitoja sekä vahvistavat kaikkien osallisuutta ja myönteistä oppimisilmapiiriä.

Historian oppiaineen lähtökohtana on oppia hyödyntämään ja arvioimaan kriittisesti erilaisia tietolähteitä ja niiden luotettavuutta sekä ymmärtämään ja arvostamaan tutkitun tiedon merkitystä. Opetuksessa opiskelija harjaantuu tuottamaan, yhdistelemään ja soveltamaan tietoa monialaisissa verkostoissa rohkeasti, luovasti ja tulevaisuuteen suunnaten. Historia vahvistaa monelta osin opiskelijan **monitieteisen ja luovan osaamisen** sekä monilukutaidon kehittymistä. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Historian opetuksessa korostetaan **yhteiskunnallista osaamista** tukevalla tavalla ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä. Demokratian, aktiivisen kansalaisuuden ja kansainvälisen yhteistyön moninaisia mahdollisuuksia tarkastellaan kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti. Lähdekriittisyyden ja medialukutaidon vahvistaminen ovat oppiaineessa keskeisessä roolissa. Historian opiskelu auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi historian yhteiskunnallisesta ja poliittisesta käytöstä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan sitä. Historiatietoisuus antaa pohjaa opiskelijan demokraattiselle osallistumiselle ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämiseksi.

Historian oppiaineessa tarkastellaan yksilön, luonnon ja yhteiskunnan välisten riippuvuussuhteiden muutosta pitkällä aikavälillä. Näitä käsitellään osana kestäväää tulevaisuutta **eettisyyden ja ympäristöosaamisen** tavoitteiden mukaisesti. Historia syventää käsitystä siitä, miten yhteiskunnan nykyinen arvopohja on syntynyt, ja antaa valmiuksia moniulotteisten ilmiöiden ymmärtämiseen ja ratkaisemiseen humanistisesta näkökulmasta. Historiallinen empatia vahvistaa opiskelijan kykyä monipuoliseen eettiseen pohdintaan.

Kulttuurien ja kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistavana oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä vahvistaen **globaali- ja kulttuuriosaamista**. Historian opetus tukee opiskelijan kasvua moninaisuutta ymmärtäväksi ja kansainvälisyyteen suuntautuneeksi yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi. Historian oppiaineessa korostetaan jokaisen oikeutta omiin kulttuurisiin juuriinsa.

Tavoitteet

Historian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät historialliseen ajatteluun: arvoihin, historiallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä historiallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Arvot

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee historian laaja-alaisuuden ja ymmärtää kulttuurien erilaisia ilmenemismuotoja ja niiden monimuotoisuutta
- saa valmiuksia muodostaa ihmisoikeuksia, tasa-arvoa, demokratiaa ja kestäväää elämäntapaa arvostavan maailmankuvan sekä osaa toimia niitä edistävänä vastuullisena kansalaisena

- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan historiaan ja ymmärrystä sen merkityksellisyydestä.

Historiallisten ilmiöiden ymmärtäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen ja maailmanhistorian keskeisimpiä historiallisia prosesseja taustoineen ja seurauksineen sekä osaa arvioida niiden merkitystä ja vuorovaikutussuhdetta
- ymmärtää historian monitulkintaisuuden ja historiallisen tiedon rakentumisen periaatteet
- ymmärtää nykyhetken historiallisen kehityksen tuloksena ja tulevaisuuden lähtökohtana
- osaa analysoida historiallisia ilmiöitä ja arvioida ihmisten toimintaa eri aikoina kunkin ajan omista lähtökohdista
- kykenee suhteuttamaan oman aikansa ja itsensä historialliseen jatkumoon sekä syventämään historiatietoisuuttaan.

Historiallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa etsiä, tulkita ja arvioida lähdekriittisesti erilaisia kirjallisia, tilastollisia ja kuvallisia lähteitä
- pystyy rakentamaan menneisyyttä koskevaa tietoa erilaisia tietolähteitä kriittisesti käyttäen • osaa hyödyntää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisessa ja arvioida kriittisesti historian käyttöä yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinona sekä muissa yhteyksissä
- osaa soveltaa historian osaamistaan yhteiskunnallisten ja taloudellisten haasteiden arvioimiseen ja nähdä niihin liittyviä vaihtoehtoisia ratkaisukeinoja myös tulevaisuudessa.

Osaamisen arviointi

Historian osaamisen arviointi kohdistuu historian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi oppimisestaan ja työskentelytavoistaan sekä kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa osaamistaan.

Historian arvioinnin keskeisiä kohteita ovat historian tiedonalalle ominaisten tietojen ja taitojen hallinta: kyky ymmärtää ajallista kehitystä, syy-yhteyksiä ja seurausvaikutuksia sekä taito hankkia informaatiota erilaisista lähteistä, erotella olennaista ja epäolennaista tietoa sekä arvioida historian ilmiöitä, tulkintoja ja historian tiedon käyttöä kriittisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan taito ymmärtää, soveltaa, analysoida ja yhdistellä historiallista tietoa erilaisissa tilanteissa, kuten taito käyttää historiallista tietoa perustellun mielipiteen

muodostamisen välineenä ja muodostaa tiedoistaan loogisia kokonaisuuksia.

Opintojaksot

Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI01)

Opintojakson moduulit

- Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI1), Pakollinen

Tavoitteet

Ihminen, ympäristö ja historia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ja tuottaa historian tiedonalalle ominaista asiatekstiä sekä hallitsee tilastojen lukutaidon
- ymmärtää historiallisen tiedon luonteen ja osaa käyttää historiallisia lähteitä sekä arvioida niitä kriittisesti
- tuntee eurooppalaisten yhteiskuntien ja globaalin talouden järjestelmän muodostumisen keskeiset prosessit
- ymmärtää nykypäivän taloudellisiin, yhteiskunnallisiin ja väestöllisiin ilmiöihin johtaneen kehityksen sekä osaa eritellä siihen vaikuttaneita tekijöitä
- osaa analysoida väestön, talouden ja yhteiskuntarakenteiden kehitystä ja riippuvaisuutta ympäristöstä
- osaa arvioida kriittisesti teknologian ja informaation muutoksen merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana.

Keskeiset sisällöt

Ihminen, ympäristö ja historia

Historia tieteenalana

- historian kehityslinjojen hahmottaminen ja sitominen aikaan
- historian tutkimusmenetelmät ja lähteiden käyttö

Maatalous luomassa pohjaa yhteiskuntien kehitykselle

- ihminen ympäristön muokkaajana eri aikoina
- maanviljely, työnjako ja kulttuurin synty
- väestönkasvu, yhteiskuntien ja valtioiden muodostuminen
- rahatalouden ja kaupan kehitys

Maailmankaupan synty ja vuorovaikutuksen lisääntyminen

- eurooppalaiset tutkivat ja valloittavat maailmaa
- kansainvälisen kaupan monipuolistuminen ja sen vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön

Teollistuminen muuttaa ihmisen ja luonnon suhdetta

- teollistumisen edellytykset ja vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön

- *väestökehitys ja muuttoliikkeet*
- *jälkitekollinen yhteiskunta ja globaali talous*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- *historiallinen empatia*
- *käsitteiden hallinta vuorovaikutustilanteissa*

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- *eurooppalaisen kulttuuriperinnön tuntemus ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen*

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- *ympäristön ja ilmaston muutosten historiallinen tarkastelu antaa valmiuksia tarkastella tämän päivän yhteisöjen toiminnan perusteita ja tehtyjen ratkaisujen seurauksia*

Yhteiskunnallinen osaaminen

- *historian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään yhteiskuntien muutoksen ihmisten toiminnan seurauksena sekä hahmottamaan omat mahdollisuudet vaikuttaa tämän päivän ja tulevaisuuden yhteiskuntiin*

Monitieteinen ja luova osaaminen

- *historian opetuksen lähtökohtana on tutkitun tiedon arvostaminen ja ymmärtäminen, minkä pohjalta on mahdollista muodostaa perusteltuja tulkintoja ja päätelmiä*

Kansainväliset suhteet, 2 op (HI02)

Opintojakson moduulit

- *Kansainväliset suhteet, 2 op (HI2), Pakollinen*

Tavoitteet

Kansainväliset suhteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee kansainvälisen politiikan peruskäsitteistön, toimintatavat ja keskeisimmät kehityslinjat*
- *osaa hyödyntää monipuolisia tietolähteitä ja tunnistaa tiedonvälitykseen liittyvää mielipidevaikuttamista eri aikoina*
- *osaa eritellä aatteiden ja taloudellisten eturistiriitojen merkityksen kansainvälisten suhteiden historiassa sekä pystyy arvioimaan niiden vaikutusta nykypäivään ja tulevaisuuteen*

- osaa analysoida kansainvälisten yhteistyörakennelmien sekä vastakkainasettelujen syitä, vaikutuksia ja ratkaisumahdollisuuksia
- seuraa aktiivisesti mediaa ja osaa tarkastella kriittisesti kansainvälisiä kysymyksiä
- osaa eritellä ja arvioida historian käyttöä politiikan välineenä.

Keskeiset sisällöt

Kansainväliset suhteet

Kansainvälisen politiikan perusteet

- kansainvälinen politiikka tutkimuskohteena ja keskeiset käsitteet
- poliittiset ideologiat ja niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kansainvälisiin suhteisiin

Eurooppakeskeinen kansainvälinen järjestelmä

- imperialismi politiikan, talouden ja kulttuurin ilmiönä
- maailmansotien syyt ja seuraukset
- demokratian ja totalitarismin vastakkainasettelu
- ihmisoikeuskysymykset, holokausti ja muut kansanmurhat

Kaksinapaisesta moninapaiseen maailmaan

- kylmän sodan supervaltakilpailu ja sen päättyminen
- dekolonisaation merkitys ja vaikutukset
- maailmanpolitiikka ja muuttuva vallan tasapaino

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- muutoksen ja jatkuvuuden ymmärtäminen erilaisissa yhteiskunnissa ja valtamalleissa (esimerkiksi demokratia ja diktatuuri)

Vuorovaikutusosaaminen

- omien vaikutusmahdollisuuksien ymmärtäminen suhteessa yhteiskuntaan
- sananvapauden merkitys korostuu erilaisia historiallisia ja nykypäivän yhteiskuntia vertailemalla

Monitieteinen ja luova osaaminen

- informaatiovaikuttaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- historianopetus tarkastelee, miten asenteet ja suhtautuminen muihin kulttuureihin ovat muuttuneet ja miten ne on perusteltu eri aikoina (esimerkiksi imperialismi, dekolonisaatio)

Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI03)

Opintojakson moduulit

- Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI3), Pakollinen

Tavoitteet

Itsenäisen Suomen historia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää Suomen valtiollisen kehityksen, kansainvälisen aseman ja yhteiskunnan muotoutumisen osana eurooppalaista ja kansainvälistä kehitystä
- tuntee suomalaisen kulttuurin, yhteiskunnan ja talouden keskeiset muutokset, ymmärtää niiden merkityksen 1860-luvulta nykypäivään ja osaa arvioida tulevaisuuden mahdollisuuksia
- ymmärtää talouden, yhteiskunnan, kulttuurielämän sekä aatteellisen ja valtiollisen elämän ilmiöiden keskinäisen riippuvuuden ennen ja nykyään
- pystyy arvioimaan Suomen historiasta tehtyjä tulkintoja ja niiden taustalla olevia vaikuttimia historiallisessa kontekstissaan
- osaa eritellä suomalaiseen identiteettiin ja kulttuuriin eri aikoina liitettyjä ominaisuuksia, mielikuvia ja ihanteita sekä niiden vaikutusta nykypäivän Suomeen.

Keskeiset sisällöt

Itsenäisen Suomen historia

Suomalaisen yhteiskunnan juuret

- Ruotsin ajan perintö ja autonomian merkitys Suomen ja suomalaisuuden rakentamisessa
- demografiset muutokset ja väestön moninaisuus
- suomalaisen yhteiskunnan modernisoituminen

Itsenäistyvä Suomi osana Eurooppaa

- itsenäistymisprosessi, sisällissota ja sen kansainvälinen konteksti
- eheyttämisen aika ja demokratian kriisi
- Suomi kansainvälisten kulttuurivirtausten osana

Suomi kansainvälisissä konflikteissa

- Suomi toisessa maailmansodassa
- kylmän sodan vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan ja politiikkaan

Kohti nykyistä Suomea

- yhteiskunnan ja talouden rakennemuutokset ja hyvinvointivaltio
- kulttuuri, tiede ja osaaminen
- kulttuurisesti monimuotoistuva Suomi kansainvälisen yhteisön jäsenenä

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- ymmärtää suomalaisen yhteiskunnan kehityksen ja nykypäivän yhteiskunnan pohjan

Hyvinvointiosaaminen

- historianopetus tukee oman identiteetin rakentamista ja tekee näkyväksi identiteettien moninaisuuden ja muutoksen erilaisissa ajallisissa ja maantieteellisissä konteksteissa
- maailmankuvan kehitys, historian käyttö (esimerkiksi suomalaisuuden synty ja hyvinvointivaltion kehitys)

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- historianopetus kannustaa kunnioittamaan kulttuuriperintöä, mutta myös kulttuuriperinnön kriittinen reflektointiin ja moniperspektiiviseen suhtautumiseen (esimerkiksi suomalaisuuden rakentaminen ja Suomen historian myytit)
- Suomen historiaa käsitellään paikallisessa kontekstissa (esimerkiksi nälkävuodet, siirtolaisuus, sodat)

Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI04)

Opintojakson moduulit

- Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI4), valinnainen

Tavoitteet

Eurooppalainen ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee keskeisen länsimaisen kulttuuriperinnön ja osaa eritellä sen muodostumista vuorovaikutuksessa muiden kulttuuripiirien kanssa*
- *ymmärtää tieteen, taiteen, ihmiskuvan ja sukupuoliroolien muutoksen suhteessa yhteiskunnalliseen kehitykseen*
- *ymmärtää taiteen ja populaarikulttuurin merkityksen historiakäsityksen luomisessa*
- *osaa eritellä tieteen saavutusten merkitystä ja eri aikakausien maailmankuvia*
- *osaa arvioida erilaisten aatteiden kehitystä sekä niiden vaikutuksia ympäröivään maailmaan*
- *pystyy analysoimaan kulttuuria sen historiallisessa kontekstissa sekä ymmärtämään kulttuurin ja politiikan keskinäisen vuorovaikutuksen*
- *osaa tarkastella eurooppalaista kulttuuria osana kulttuurin globalisaatiota.*

Keskeiset sisällöt

Eurooppalainen ihminen

Eurooppalainen kulttuuri ja maailmankuvan rakentuminen

- *tiede, taide, uskonto ja media maailmankuvan muokkaajana ja välittäjänä*

Eurooppalaisen kulttuurin juuret

- • *antiikin kulttuurien yleispiirteet*
- • *demokratian ja tieteellisen ajattelun synty*
- • *keskiajan kulttuuri ja kulttuuripiirien vuorovaikutus*

Yksilöllisen ajattelun ja tieteellisen maailmankuvan kehittyminen

- *tieteen ja taiteen kehitys uuden ajan alussa*
- *reformatio ja tiedon vallankumous*
- *valistus, ihmisoikeuksien ja tasa-arvoajattelun syntyminen*
- *1800-luvun aatteet sekä kulttuuriset ja yhteiskunnalliset muutokset*

Kohti nykyaikaa

- *taide, populaarikulttuuri ja kulttuurin globalisoituminen*
- *tiede uskonnollisen maailmankuvan haastajana, edistysusko ja uhkakuvat*
- *demokratian ja tasa-arvoajattelun leviäminen sekä niiden vastavoimat*
- *tiedon määrän kasvu ja kulttuurin pirstaloituminen*
- *sukupuoliroolien murros*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- *kulttuuriperinnön kunnioittaminen mutta myös sen kriittinen reflektointi ja moniperspektiivinen suhtautuminen (esimerkiksi suhtautuminen Euroopan ulkopuolisiin kulttuureihin ja globalisoituva maailma)*

Monitieteinen ja luova osaaminen

- *tulkinnan tulee perustua käytettävissä olevaan evidenssiin ja tieteenalojen tapoihin rakentaa tietoa*
- *historian tekstitaitojen vahvistaminen vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa*

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- *historiallinen empatia (kyky eläytyä toisen asemaan esimerkiksi Euroopan ulkopuolisiin kulttuureihin)*

Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI05)

Opintojakson moduulit

- Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI5), valinnainen

Tavoitteet

Ruotsin itämaasta Suomeksi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee Suomen alueen historiallisia lähteitä ja osaa arvioida niitä kriittisesti*
- *tuntee suomalaista, saamelaista ja muiden vähemmistöryhmien kulttuuriperintöä ja arjen historiaa*
- *hallitsee Suomen historialliset kehityslinjat sekä niiden yhteydet pohjoismaiseen kehitykseen ja Itämeren alueeseen*
- *kykenee yhdistämään historialliset kehityslinjat oman kotiseutunsa historiaan ja näkee kehityksen myös yksittäisen ihmisen kannalta*
- *osaa eritellä Suomen väestö-, sosiaali- ja taloushistoriallisen kehityksen • osaa arvioida suomalaisen sivistyksen yhteydet länsimaiseen kulttuuriin*
- *osaa tarkastella Suomen historian käyttöä politiikassa ja identiteetin luomisessa.*

Keskeiset sisällöt

Ruotsin itämaasta Suomeksi

Suomen alue esihistoriallisella ajalla

- *tutkimusmenetelmät ja lähteet*
- *käsitykset Suomen väestöryhmien alkuperästä*

Keskiaika

- *Itämeren alueen valtiollinen kehittyminen*
- *kirkollisen ja maallisen vallan muotoutuminen*
- *yhteiskunta, elinkeinot, elämäntapa ja kulttuuri*

Uusi aika

- *reformatio ja vahvistuva hallitusvalta*
- *Ruotsin suurvaltapyrkimysten vaikutus Suomeen*
- *elämäntapa sääty- ja maatalousyhteiskunnassa*
- *Suomen aseman muutos ja uudistukset Ruotsin ajan lopulla*

Suomi osana Venäjää

- *Suomen liittäminen Venäjään ja autonomian synty*
- *suomalaisen identiteetin luominen, sivistys, tiede ja taide*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- *historianopetus tarkastelee, miten asenteet ja suhtautuminen muihin kulttuureihin ovat muuttuneet ja miten ne on perusteltu eri aikoina*

(esimerkiksi suomalaisten, saamelaisten ja muiden vähemmistöjen kulttuuriperintö)

Hyvinvointiosaaminen

- suomalaisen identiteetin muotoutuminen

Vuorovaikutusosaaminen

- paikallisen näkökulman huomioiminen (esimerkiksi nuijasota, isoviha)

Maailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI06)

Opintojakson moduulit

- Maailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI6), valinnainen

Tavoitteet

Maailman kulttuurit kohtaavat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää kulttuurien vuorovaikutusta koskevia teorioita ja käytänteitä*
- *tunnistaa kulttuuristen arvojen ja maailmankuvien ilmenemisen arkielämässä ja sosiaalisissa suhteissa*
- *osaa eritellä kulttuurien välistä vuorovaikutusta sekä historiallisessa että nykypäivän kontekstissa*
- *analysoi esimerkiksi taiteissa, uskonnossa ja sosiaalisissa rakenteissa esiintyviä kulttuurisia arvoja ja käytäntöjä*
- *erittelee kulttuurien moninaisuutta historiallisena osana eurooppalaista kulttuuria ja pystyy arvioimaan sille annettuja merkityksiä*
- *osaa kriittisesti eritellä ja arvioida kulttuurisia eroja koskevia väitteitä, eri kulttuureihin liitettyjä stereotyyppioita sekä kulttuurien vaikutusta yksilöön*
- *tuottaa yksin tai ryhmässä historiallista asiatekstiä käyttämällä monipuolisesti ja kriittisesti lähdeaineistoa.*

Keskeiset sisällöt

Maailman kulttuurit kohtaavat

Kulttuurintutkimuksen perusteet ja käsitteet

- *kulttuurit ja niiden vuorovaikutus*

Moduulissa tarkasteltaviksi kohteiksi valitaan kaksi tai useampia kulttuureja seuraavilta alueilta:

- *Aasian kulttuurit*
- *Afrikan kulttuurit*
- *arktiset kulttuurit*

- *Australian ja Oseanian alkuperäiskulttuurit*
- *Latinalaisen Amerikan kulttuurit*
- *Lähi-idän kulttuurit*
- *Pohjois-Amerikan alkuperäiskulttuurit.*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Historianopetus tarkastelee, miten asenteet ja suhtautuminen muihin kulttuureihin ovat muuttuneet ja miten ne on perusteltu eri aikoina, esimerkiksi suhtautuminen Euroopan ulkopuolisiin kulttuureihin ja globaalistuva maailma. Historianopetus kannustaa kunnioittamaan kulttuuriperintöä, mutta myös kulttuuriperinnön kriittinen reflektointiin ja moniperspektiiviseen suhtautumiseen esimerkiksi eurosentrisyys. Historiallinen perspektiivi globalisaatioon, globaalin kansalaisuuden muotoutumiseen, maailman verkottumiseen ja keskinäisiin riippuvuuksiin auttaa ymmärtämään tätä päivää ja suuntaamaan tulevaisuuteen esimerkiksi globaalistuva kulttuuri.

Kaikki tiet vievät Roomaan, 2 op (HI07)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- lisää ymmärrystä ja kiinnostusta Italian ja Rooman historiaan, ympäristöön, kulttuuriin ja taiteeseen
- saa valmiuksia, kokemusta ja uskallusta toimia kansainvälisissä toimintaympäristöissä
- oppii arvostamaan kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta sekä lisäämään käsitystä monikulttuurisesta maailmasta
- saa entistä paremmat valmiudet jatko-opintoihin ja työelämään vahvistamalla omaa aktiivisuutta, yrittelijäisyyttä sekä oma-aloitteisuutta sekä tietämystä
- aktiivisesti ja oma-aloitteisesti vastaa osan kurssin opintomatkan rahoituksesta

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- antiikin Rooman kulttuuri ja historia
- perehtyminen eurooppalaiseen suurkaupunkiin, Roomaan: historian ja uskonnon, kulttuurin ja arkkitehtuurin näkökulmasta
- opintomatkan suunnittelu, budjetointi ja toteuttaminen yhdessä muun ryhmän kanssa
- rahoituksen hankkiminen opintomatkaa varten luomalla kontakteja alueellisiin yrityksiin ja hankkimalla yhteistyökumppaneita
- toimiminen vieraassa ja erilaisessa ympäristössä itsenäisesti sekä eri kulttuureista tulevien ja eri tavoin ajattelevien ihmisten kanssa

- antiikin Rooman kukoistus, tasavallan aika ja keisarit
- taiteen ja tieteen saavutukset

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- opiskelija harjaantuu arvostamaan ihmisten ja yhteisöjen oikeutta kulttuuriseen identiteettiin sekä toimimaan kulttuurisen moninaisuuden puolesta
- historiallinen empatia: Opiskelija ymmärtää antiikin ajan eri ihmisryhmien elämäntapaa ja maailmankuvaa.
- käsitteiden hallinta vuorovaikutustilanteissa. Antiikin käsityksien ja maailmankuvan merkitys historian ajanjaksoille ja ihmiskunnan kulttuurin kehitykselle

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- eurooppalaisen kulttuuriperinnön tuntemus ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen. Opiskelija ymmärtää antiikin ajan merkityksen eurooppalaisen sivistyksen pohjana ja sen vaikutuksen nykypäivän elämässä.
- tarkasteltaessa antiikin Rooman moninaisia ilmenemismuotoja, tulkintatapoja sekä sen suhdetta kulttuuriin ja yhteiskuntaan opiskelija syventää tietojaan ja ymmärrystään omasta identiteetistään sekä yhteiskunnan moninaisuudesta.
- opintojaksossa käsiteltyjen sisältöjen, kuten antiikin perinnön sekä antiikin ajan uskontojen tarkastelun kautta opiskelija oppii tunnistamaan ja refleктоimaan kulttuuriperintöjä, arvoja, ihmisten erilaisia toimintaympäristöjä ja muita seikkoja, joiden pohjalle kulttuuri-identiteetit ja elämäntavat rakentuvat

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksoon kuuluvan opintomatkan tavoitteena on perehtyä monipuolisesti eri työtavoin Rooman kaupungin historiaan, arkkitehtuuriin, kulttuuriin ja kuvataiteeseen, erityisesti historian näkökulmasta. Opintojakso tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuden syventyä antiikin ajan historiaan sekä opiskella Euroopan keskeistä aineellista ja henkistä kulttuuriperintöä. Opintojakson suunnittelussa ja toteutuksessa korostetaan opiskelijälähtöisyyttä ja omatoimisuutta. Tavoitteena on harjoitella itsenäistä tiedonhankintaa, tiedon arviointia kriittisesti, sekä kokonaiskuvan rakentamista Rooman kulttuurihistoriasta ja nykytilasta. Opintojakso on suunnattu historian kirjoittajille ja jakson ajankohta on 3. lukuvuoden syyslukukausi. Jakso toteutetaan yhteistyössä UE07-opintojakson kanssa. Arviointi: suoritusmerkintä.

Maailmantilanne nyt, 2 op (HI08)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- ymmärtää kansainvälisten suhteiden voimatasapainoja
- tutustua globaaleihin megatrendeihin ja nähdä vallitsevia kehityskulkuja
- hahmottaa eri medioiden roolia maailmanpolitiikan virtausten esittäjinä
- hahmottaa kansainvälisen politiikan voima- ja intressisuhteita jatkuvana tasapainoiluna ja etujen ristiriitoina

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys • opintojaksossa perehdytään

maailmanpolitiikan ajankohtaisiin tapahtumiin ja niiden taustoihin.

- tutustumme maailman suurvaltoihin sekä maailmanpolitiikkaa liikuttaviin tekijöihin, kuten taloudellisiin virtoihin, sotilaalliseen voimaan ja poliittisiin liittoihin.
- perehtyä maailmanpolitiikan ajankohtaisiin tai potentiaalisin konflikteihin
- opintojakson sisältö vaihtelee vuosittain, koska se perustuu ajankohtaiseen kansainväliseen tilanteeseen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- kansainvälisten suhteiden ja globaalin yhteisön väliset suhteet ja niiden taustalla olevien prosessien tarkastelu. Eri kulttuuripiirien vaikutus maailmantilanteeseen ja kansainväliseen vuorovaikutukseen
- globaalin maailman tarkastelu kietoutuneina, verkottuneina ja solmiintuneina intressirihmastoina auttaa avaamaan globaalin maailman kompleksisuutta ja historiallista kerrosteisuutta

Monitieteinen ja luova osaaminen

- historian opetuksen lähtökohtana on tutkitun tiedon arvostaminen ja ymmärtäminen, minkä pohjalta on mahdollista muodostaa perusteltuja tulkintoja ja päätelmiä.
- kansainvälinen politiikka on laajoista asiakokonaisuuksista ja eri vuorovaikutuksista koostuva kenttä, jonka tarkastelu vaatii monitieteistä lähestymistapaa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Mitä maailmassa tapahtuu juuri nyt? Opintojaksossa perehdytään maailmanpolitiikan ajankohtaisiin tapahtumiin ja niiden taustoihin. Tutustumme maailman suurvaltoihin sekä maailmanpolitiikkaa liikuttaviin tekijöihin, kuten taloudellisiin virtoihin, sotilaalliseen voimaan ja poliittisiin liittoihin. Lisäksi tutkimme maailmanpolitiikan ajankohtaisia tai potentiaalisia konflikteja. Opintojaksossa hyödynnetään aktiivisesti kotimaista ja kansainvälistä mediaa sekä harjoitellaan kriittistä suhtautumista median välittämään tietoon. HI8 syventää ja täydentää Kansainväliset suhteet (HI2) -opintojakson sisältöjä. Historian ainereaalikokeen lisäksi opintojakso tukee myös yhteiskuntaopin ylioppilaskirjoituksiin valmistautumista.

Naishistoriaa, 2 op (HI09)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- pyritään laajentamaan kuvaa menneisyydestä ja tuomaan entistä monipuolisemmin esiin monet toimijat
- tarkastellaan naisen asemaa ja sen muutosta historiassa
- ymmärretään historiallisen tarkastelun kautta tämän päivän sukupuolittuneita käsityksiä ja valtarakenteita

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- tutkitaan naisten yhteiskunnallista asemaa historian eri vaiheissa eri yhteiskunnissa
- sukupuolittunut yhteiskunta
- tutustutaan niin tunnettuihin kuin tavallisiin naisiin ja siihen, millaista heidän elämänsä on ollut eri aikakausina

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- historianopetus tarkastelee, miten asenteet ja suhtautuminen muihin sukupuoliin ovat muuttuneet ja miten ne on perusteltu eri aikoina

Vuorovaikutusosaaminen

- historiallinen empatia. Ymmärretään naisten asemaa ja sukupuolittuneita valtarakenteita

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Yhteiskunnallinen osaaminen

- historian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään yhteiskuntien muutoksen ihmisten toiminnan seurauksena sekä hahmottamaan omat mahdollisuudet vaikuttaa tämän päivän ja tulevaisuuden yhteiskuntiin
- nähdään naisen aseman muutos, sen yhteiskunnallisia seurauksia ja tulevaisuuden haasteita sukupuolittuneissa rakenteissa

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla keskitytään naisten historiaan ja tutkitaan, miten naisten asema on historiallisesti kehittynyt tai muuttunut. Esille tulee niin tunnettuja kuin tavallisiakin naisia ja se, millaista heidän elämänsä on ollut eri aikakausina eri kulttuureissa/yhteiskunnissa. Naishistorian tutkimus laajentaa kuvaa menneisyydestä ja tuo entistä monipuolisemmin esiin monet toimijat. Opintojakso järjestetään joka toinen vuosi.

Sotahistoriaa, 2 op (HI010)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- tarkastella sotaa jatkuvana prosessina, joka vaikuttaa merkittävästi yhteiskuntiin myös rauhan aikana
- nähdä sodan totaalisuus ihmistä ja ympäristöä rajusti muovaamana tekijänä
- ymmärtää sodan mielettömyys usealla eri osa-alueella
- rakentaa tulevaisuuden malleja ja ajattelutapoja, joissa aseellinen konflikti nähdään äärimmäisen heikkona ja huonoon lopputulokseen johtavana strategiana.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- historian saatossa käytyjen sotien järjettömyys ja heikkous erilaisten pyrkimysten saavuttamiseksi
- sotien popularisoiminen eri medialähteissä: elokuvissa, peleissä, musiikissa
- sodan eri puolten tarkastelu talouden, kansainvälisten suhteiden, teknologian, ihmiskuvan sekä taiteen näkökulmista

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

- sotien totaalisuuden tarkastelu monitieteisestä näkökulmasta rakentaa monitieteistä ja laajaa perspektiiviä isojen kokonaisuuksien tarkastelulle
- erilaisten medioiden tarkastelu laajan ilmiön hahmottamiseksi harjoittaa luovaa lähestymistapaa ja uusien näkökulmien löytämistä

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- sodan totaalisuuden ja mielettömyyden tarkastelu eettisten näkökulmien kannalta johtaa tiedostavaan ja vankkaan rauhan ja yhteistyön rakentamiseen
- ymmärretään ympäristön ainutkertaisuus ja haavoittuvuus ihmisten toimien seurauksena

Vuorovaikutusosaaminen

historiallinen empatia auttaa ymmärtämään pakolaisuutta konfliktialueilta ja sodan runtelemilta yhteiskunnilta

Opintojakson vapaa kuvaus

Sotahistorian opintojaksolla tarkastellaan sotaa laajasti yhteiskuntaa muuttavana ja jatkuvasti läsnä olevana voimana, joka vaikuttaa poliittisiin suhteisiin ja talouteen merkittävästi myös rauhan aikana. Jakson aihepiiriin kuuluu niin aseteknologinen kehitys, sodankäynnin muutokset, suuret taistelut, eri ihmisryhmien asema sodassa sekä se, miten sotaa käsitellään populaarikulttuurissa (musiikki, pelit, elokuvat). Kurssi järjestetään joka toinen vuosi.

Kohti historian YO-tutkintoa, 1 op (HI011)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- opiskelijoiden valmiuksien nostaminen YO-kirjoitusten edellyttämälle tasolle
- niihin asioihin perehtyminen, joissa opiskelijat tarvitsevat erityisesti tukea
- laajojen kokonaisuuksien hallinta • kokeiden tekeminen ja harjoittelu

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- nostetaan esiin keskeisiä historian moduulien teemoja ja kokonaisuuksia

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

- harjoitellaan keskeisiä käsitteitä ja niiden käyttöä
- harjoitellaan YO-kokeeseen vastaamista ja tutustutaan hyvän vastauksen piirteisiin
- kerrataan aiempia opiskeltuja asioita

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- opintojaksolla korostuu YO-kokeisiin valmistautuminen, omien vahvuuksien ja heikkouksien kartoittaminen ja opiskelu- ja vastaustekniikoiden hioutuminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Historian opetuksen lähtökohtana on tutkitun tiedon arvostaminen ja ymmärtäminen, minkä pohjalta on mahdollista muodostaa perusteltuja tulkintoja ja päätelmiä. Historiallinen tieto ei ole mielipidekysymys, vaan oppiaineessa tulkinnan tulee perustua käytettävissä olevaan lähdemateriaaliin ja tieteenalojen tapoihin rakentaa tietoa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso on tarkoitettu abiturienteille valmennusopinnoiksi ylioppilaskirjoituksiin.

7.8. Kemia (KE)

Oppiaineen tehtävä

Kemian opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja nykyaikaisen maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Se ohjaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, yhteiskunnassa ja ympäristöhaasteiden ratkaisemisessa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Opetus herättää kiinnostusta kemian opiskelua ja kemian alan ammatteja kohtaan sekä antaa valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

Kemian opetus tukee opiskelijan käsitteiden ja ilmiöiden ymmärtämistä siten, että niiden makroskooppinen, mikroskooppinen ja symbolinen taso muodostavat loogisen kokonaisuuden. Opiskelijan aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä ja matemaattisesti.

Kemian opetuksessa käytetään vaihtelevia ja monipuolisia opetus- ja opiskelumenetelmiä, joilla kehitetään opiskelijan käsitteellistä ja menetelmällistä osaamista. Opetuksen keskeisiin lähtökohtiin kuuluu havainnointi ja tutkiminen. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista ja luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan kemikaali-, jäte- ja työturvallisuuslainsäädännön mukaisesti. Opiskelijat harjaantuvat ottamaan vastuuta yhteisestä turvallisuudesta, jolloin myös työelämässä tarvittava turvallisuusosaaminen kehittyy.

Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin moduulin keskeisten sisältöjen osalta. Tutkimisen taitojen perustana on kysymysten ja havaintojen tekeminen. Mittaaminen, luokitteleminen ja muut tutkimisen taidot kehittyvät erilaisten menetelmien harjoittelun kautta. Myös opiskelijan tiedon käsittelyn ja esittämisen taidot karttuvat. Kokeellisen työn taidot etenevät kohti oman tutkimuksen suunnittelua. Samalla opiskelija oppii tekemään johtopäätöksiä sekä arvioimaan ja argumentoimaan tutkimuksen tuloksia.

Laaaja-alainen osaaminen

Kemian opetuksessa opiskelija omaksuu tietoja ja taitoja, jotka auttavat ymmärtämään kemian merkityksen oman arjen, terveyden ja elinympäristön kannalta, mikä tukee **hyvinvointiosaamisen** tavoitteita. Opiskelijalle

muodostuu kyky tehdä arkielämässään valintoja, jotka ovat suotuisia hänen oman henkilökohtaisen terveytensä, ympäristön ja yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta. Kemian opiskelumenetelmät tukevat työskentelyä, jossa opiskelija tunnistaa omat vahvuutensa ja asettaa itselleen tavoitteita. Suunnitelmallinen opiskelu on tärkeä arjen taito, joka vahvistaa opiskelijan jaksamista ja kehittää kykyä työskennellä myös muuttuvissa olosuhteissa.

Kemian opetuksen kokeellisuus ja opiskelijan oma tutkimuksellinen työskentely kehittävät työskentelyn ja yhteistyön taitoja sekä kriittistä ajattelua ja innostavat opiskelijaa kemian opiskeluun. Opiskelija kehittää **vuorovaikutusosaamistaan** ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.

Kemian opetuksessa tiedostetaan kemian täsmällisen kielenkäytön ja arkikielen välinen ero. Universaalia kemian kieltä lähestytään opiskelijan havaintojen ja arkikielen näkökulmasta.

Kemiassa kielitietoisuuden ja kielitaidon merkitys näkyy erityisesti käsitteistön oppimisessa ja omien päätelmien selkeässä ja johdonmukaisessa perustelemisessa.

Kemian opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista, argumentointia ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua kieltä, kuvia, videoita, malleja, simulaatioita, taulukoita ja kuvaajia tai kemian merkkikieltä. Kemiassa erityinen monilukutaidon muoto on kyky tulkita ja esittää symbolisia malleja ja submikroskooppisia kuvallisia malleja samoista ilmiöistä. Myös tieto- ja viestintäteknologia on osa nykyaikaista ja **monitieteistä osaamista** tukevaa kemian opetusta. Sitä käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin. Tietokonepohjaisella mittausjärjestelmällä voidaan korvata perinteisiä välineitä, ja tutkimusaineistoa on mahdollista taltioida myös kuvina ja videoina.

Luonnontieteellisessä työskentelyssä **luova osaaminen** näkyy kykyinä muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä soveltaa, arvioida, yhdistellä ja analysoida hankittuja tietoja. Tutkimuksellinen opiskelu ja ongelmanratkaisu edellyttävät luovaa lähestymistapaa ja kehittävät luovaa ajattelua.

Kemian opetus tukee opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamista**. Opetus kehittää opiskelijan valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja yhteiseen päätöksentekoon syventämällä opiskelijan luonnontieteellistä ajattelua ja ymmärrystä tiedon luotettavuudesta, merkityksestä ja käytöstä. Luonnontieteellisen tiedon historiallinen kehitys avaa opiskelijalle näkymän sekä tieteellisen maailmankuvan kehitykseen että kemian merkitykseen yhteiskunnallisissa muutoksissa. Kemian innovaatioiden ja modernien sovellusten kautta opiskelija ymmärtää myös kemian merkityksen nyky-yhteiskunnassa, teknologiassa ja työelämässä. Kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämiseksi sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Kemian opetus vahvistaa **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** syventämällä opiskelijan ymmärrystä erilaisista ympäristöongelmista ja niihin

johtaneista syistä. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan sekä ympäristöstä, käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja kiertotalouden kannalta. Opiskelija tunnistaa kemian tarjoamia ratkaisuja erilaisiin ympäristöhaasteisiin, kuten ilmastonmuutokseen ja luonnonvarojen riittävyyteen.

Tavoitteet

Kemian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kemian merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä kemian tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa ohjausta kemian osaamisensa tunnistamisessa, omien tavoitteiden asettamisessa, oppimishaasteiden kohtaamisessa ja kemian opiskelustrategioiden soveltamisessa
- osaa arvioida kemian ja siihen liittyvien teknologioiden tarjoamia ratkaisuja sekä niiden merkitystä yksilön, ympäristön ja yhteiskunnan kannalta
- saa mahdollisuuksia perehtyä kemian sovelluksiin vierailujen, korkeakouluyhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja kemiaa soveltaville aloille.

Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa yhteisöllisesti
- tuntee kemian turvalliset työskentelytavat ja osaa käsitellä syntyneet kemikaalijätteet asianmukaisesti
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten ja ongelmanratkaisun lähtökohdiksi
- osaa toteuttaa kokeellisia tutkimuksia käyttäen kemialle tunnusomaisia työmenetelmiä
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä analysoida ja arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

Kemian tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa kemian keskeisiä käsitteitä
- osaa käyttää erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämässä sekä ennusteiden tekemisessä

- osaa käyttää monipuolisesti asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida eri yhteyksissä esitettyä tietoa kriittisesti kemian osaamisensa avulla.

Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu kemian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute sekä itsearviointi tukevat opiskelijaa kemian osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, havainnollistaa ja esittää kemiallista tietoa. Kemiallisen tiedon soveltaminen, luonnontieteellisten lainalaisuuksien ja syy- ja seuraussuhteiden ymmärtäminen sekä kokonaisuuksien hahmottaminen ovat myös arvioinnin kohteita. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijan taitoon arvioida tietoa kriittisesti.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön ja opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Kemiallisen tiedon ymmärtämistä ja soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, kuten kysymysten muodostamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

Opintojaksot

Ihmisen ja elinympäristön kemia, 2 op (KE01)

Opintojakson moduulit

- Kemia ja minä, 1 op (KE1), Pakollinen
- Kemia ja kestävä tulevaisuus, 1 op (KE2), Pakollinen

Tavoitteet

Kemia ja minä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian alan ammatteihin ja jatko-opintomahdollisuuksiin
- saa valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun ja osaa arvioida tietolähteiden luotettavuutta
- oppii käyttämään jaksollista järjestelmää kemiallisen päättelyn apuna
- osaa käyttää ja soveltaa tietoa aineiden ominaisuuksista ja niiden turvallisuudesta arjen valinnoissa
- osaa tutkia kokeellisesti seoksen koostumusta ja pitoisuutta sekä ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat.
- Oppilas tutkii ja kokeilee arjen teknologisia sovelluksia, niiden käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita.

Kemia ja kestävä tulevaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian merkitykseen kestävä elämäntavan edistämässä*
- tutustuu luonnontieteellisen tiedon luonteeseen ja sen kehittymiseen sekä tieteellisiin tapoihin tuottaa tietoa*
- osaa tutkia aineen ominaisuuksia kokeellisesti*
- osaa soveltaa aineen rakenteen malleja aineen ominaisuuksien vertailussa*
- ymmärtää kemian merkityksen ympäristölle ja yhteiskunnalle ratkaisujen tarjoajana yhdessä muiden luonnontieteiden kanssa.*

Keskeiset sisällöt

Kemia ja minä

Keskeiset sisällöt

- arjen aineiden turvallisuuden arviointi ja kemian merkitys omassa elämässä*
- kemian merkitys työelämässä ja jatko-opinnoissa*
- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne elektronikuorimallin avulla*
- puhtaat aineet, seokset ja erotusmenetelmät*
- ainemäärä ja konsentraatio*

Kemia ja kestävä tulevaisuus

Keskeiset sisällöt

- tutustuminen joihinkin esimerkkeihin kestävä elämäntavan edistämässä luonnontieteissä*
- aineen rakenteen mallien ja yhdisteen kaavan esittäminen*
- alkuaineiden ja yhdisteiden vahvat ja heikot sidokset sekä poolisuus*
- aineiden ominaisuuksien tutkiminen kokeellisesti ja selittäminen aineen rakenteen avulla*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- aineiden ominaisuudet ja turvallinen käyttö*
- työturvallisuus*

Yhteiskunnallinen osaaminen

- tietolähteiden luotettavuuden arviointi*
- kemiaan liittyvä yhteiskunnallinen keskustelu*
- kemian alan ammatit ja jatko-opintomahdollisuudet*

- kemian merkitys ympäristölle ja yhteiskunnalle ratkaisujen tarjoajana

Monitieteinen ja luova osaaminen

- luonnontieteellisen tiedon luonne ja kehittyminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- tutustuminen joihinkin esimerkkeihin kestävän elämäntavan edistämässä luonnontieteissä

Molekyylit ja mallit, 2 op (KE02)

Opintojakson moduulit

- Molekyylit ja mallit, 2 op (KE3), valinnainen

Tavoitteet

Molekyylit ja mallit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa tietoa hiilen yhdisteistä jokapäiväisen elämän ilmiöissä
- osaa soveltaa ainemäärän ja konsentraation käsitteitä
- osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen hiilen yhdisteitä
- ymmärtää, kuinka tieto hiiliyhdisteistä rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä.

Keskeiset sisällöt

Molekyylit ja mallit

Keskeiset sisällöt

- liuoksen valmistus ja laimentaminen sekä standardisuoran sovittaminen pitoisuuden määrittämiseksi
- hiilivetyjen sekä hiilen happi- ja typpiyhdisteiden funktionaaliset ryhmät ja nimeämisen perusteet
- hapettuminen ja pelkistyminen hiilen happiyhdisteissä
- hiilen yhdisteiden rakenteiden mallintaminen ja ominaisuuksien selittäminen rakenteen avulla
- suhdekaavan ja molekyylikaavan selvittäminen laskennallisesti sekä rakenneisomeria
- kvantttimekaaninen atomimalli, hybridisaatio ja stereoisomeria hiiliyhdisteissä
- tutustuminen spektrien antamaan informaatioon aineen rakenteesta

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- hiiliyhdisteiden kemia
- kemian kansainvälinen merkkikieli

Yhteiskunnallinen osaaminen

- orgaanisten yhdisteiden merkitys yhteiskunnassa

Kemiallinen reaktio, 2 op (KE03)

Opintojakson moduulit

- Kemiallinen reaktio, 2 op (KE4), valinnainen

Tavoitteet

Kemiallinen reaktio

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokonaiskuvan kemiallisten reaktioiden moninaisuudesta ja merkityksestä elinympäristössämme
- osaa käyttää ja soveltaa reaktioihin liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä sekä nykYTEknologian sovelluksissa
- osaa tutkia kemiallisia reaktioita kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen • ymmärtää aineen häviämättömyyden merkityksen kemiassa.

Keskeiset sisällöt

Kemiallinen reaktio

Keskeiset sisällöt

- reaktioiden tutkiminen kokeellisesti sekä tutkimustulosten käsitteleminen, tulkitseminen ja esittäminen
- kemiallisen reaktion symbolinen ilmaisu ja tasapainottaminen, reaktiotuotteiden kaavat ja nimet
- saanto ja rajoittava tekijä kemiallisessa reaktiossa
- ideaalikaasun tilanyhtälö ja ainemäärä
- saostumis- ja hajoamisreaktio, palamisreaktio
- protolyysi, neutraloituminen ja titraus analyysimenetelmänä
- additio, eliminaatio, substituutio, kondensaatio ja hydrolyysi hiiliyhdisteissä sekä yleisimpien biomolekyylien muodostuminen
- polymeroitumisreaktiot, polymeerien ominaisuudet, käyttö ja elinkaari

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- reaktioihin liittyvien käsitteiden käyttö ja soveltaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- kemiallisten reaktioiden tutkiminen kokeellisesti tai malleja käyttäen pari- tai ryhmätöskentelyssä

Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE04)

Opintojakson moduulit

- Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE5), valinnainen

Tavoitteet

Kemiallinen energia ja kiertotalous

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kemiallisen energian varastoinnin ja hyödyntämisen periaatteita ja osaa perustella mielipiteitään keskustelussa energiaratkaisuista
- ymmärtää energian häviämättömyyden ja energianmuutokset kemiallisissa reaktioissa
- tuntee merkittävien metallien ominaisuuksia sekä valmistus- ja jalostusprosesseja ympäristövaikutuksineen
- osaa tutkia sähkökemian liittyviä ilmiöitä kokeellisesti ja kuvata niitä malleja käyttäen
- tuntee yhteiskunnassa merkittävien metallien kierrätyksen ja kiertotalouden periaatteet sekä niihin liittyviä ratkaisuja.

Keskeiset sisällöt

Kemiallinen energia ja kiertotalous

Keskeiset sisällöt

- reaktiossa sitoutuva tai vapautuva energia muodostumisentalpioiden, sidosenergioiden ja Hessin lain avulla
- reaktiosarja- ja seoslaskujen periaatteet
- hapetusluvut ja hapettumis-pelkistymisreaktiot
- metallien ominaisuuksia ja käyttökohteita, valmistus- ja jalostusprosesseja sekä riittävyys ja kierrätettävyyys
- sähkökemian keskeiset periaatteet: jännitesarja, normaalipotentiali, kemiallinen pari, elektrolyysi ja kemiallisen energian varastointi
- luonnontieteelliseen tutkimukseen tutustuminen tai tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointi ja suunnittelu

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- kemiallisen energian varastoinnin ja hyödyntämisen periaatteet
- metallien ominaisuudet, valmistuksen ja jalostuksen ympäristövaikutukset, kierrätys

Vuorovaikutusosaaminen

- erilaisten energiaratkaisujen pohdinta

Kemiallinen tasapaino, 2 op (KE05)

Opintojakson moduulit

- Kemiallinen tasapaino, 2 op (KE6), valinnainen

Tavoitteet

Kemiallinen tasapaino

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tunnistaa kemian merkityksen terveyteen ja ympäristöön liittyvien ongelmien ratkaisemisessa*
- *osaa tutkia kokeellisesti reaktionopeuteen ja kemialliseen tasapainoon liittyviä ilmiöitä*
- *osaa käyttää laskennallisia ja graafisia malleja reaktionopeuden ja kemiallisen tasapainon kuvaamisessa, selittämisessä ja ennusteiden tekemisessä*
- *osaa esittää tutkimustuloksia graafisesti ja arvioida tutkimustuloksia ja -prosessia*
- *tutustuu teollisuuden prosesseissa ja luonnossa tapahtuviin tasapainoreaktioihin ja niiden merkitykseen.*

Keskeiset sisällöt

Kemiallinen tasapaino

Keskeiset sisällöt

- *kemiallisen reaktion nopeus ja siihen vaikuttavat tekijät*
- *homogeenisen tasapainon kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen käsittely konsentraatioilla, tasapainotilaan vaikuttaminen*
- *hapot ja emäkset ja niihin liittyvät käsitteet sekä palamistuotteiden reaktiot vedessä*
- *happo-emästasapainon laskennallinen käsittely*
- *puskuriliuosten toimintaperiaate sekä elimistön ja luonnon puskurisysteemejä kvalitatiivisella tasolla*
- *reaktionopeuteen ja tasapainoreaktioihin liittyvien ilmiöiden tutkiminen kokeellisesti sekä ilmiöiden mallintaminen ja analysointi graafisesti tietokonesovelluksella*
- *tutustuminen kemian tarjoamiin mahdollisuuksiin jonkin terveyteen tai ympäristöön liittyvän ongelman ratkaisemisessa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- kemian merkitys terveyteen ja ympäristöön liittyvien ongelmien ratkaisemisessa

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- teollisuuden prosessien ja luonnon tasapainoreaktiot ja niiden merkitys

Monitieteinen ja luova osaaminen

- laskennallisten ja graafisten mallien käyttö

Kokeellinen kemia, 2 op (KE06)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Teorian ja käytännön välisen yhteyden oivaltaminen.
- Työohjeiden sujuva käyttö itsenäisessä työskentelyssä ja selkeiden/yksinkertaisten työselostuksien teko.
- Kokeellisten töiden avulla lisätään valmiuksia ja käytännön kokemuksia laboratoriotyöskentelyssä ja valmentaudutaan yo-kokeen kokeellisuuteen painottuviin tehtäviin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Perehdytään työturvallisuuteen ja työohjeiden käyttöön.
- Tehdään laboratoriotöitä mm. titrauksia, synteesejä, erilaisia määrityksiä esim. rautatabletin rautapitoisuus, sekä tutkitaan kemiallisia reaktioita esim. valmistamalla mustaa ruutia.
- Tutustutaan erilaisiin työmenetelmiin ja tehdään pienimuotoisia tutkimuksia sekä työselostuksia.
- Mahdollisuuksien mukaan tehdään yritys- tai laboratoriovierailu.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- teoriaopintojen soveltaminen käytäntöön

Yhteiskunnallinen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Tutustutaan konkreettisesti aineiden ominaisuuksiin ja mietitään niiden aiheuttamaa kuormitusta luontoon, vesiputkistoon, vedenpuhdistamoon.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Kemian kokoava opintojakso, 2 op (KE07)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kokonaiskuvan vahvistaminen kemian osa-alueista ja kemiasta keskeisenä luonnontieteenä.
- Tiedon syventäminen sekä soveltamisen ja matemaattisten ongelmanratkaisutaitojen kehittäminen yhdistelemällä lukion eri opintojaksojen sisältöjä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Lukion kemian oppimäärä ja matemaattiset/laskennalliset taidot.
- Opintojaksolla tutustutaan kemistin työhön vierailemalla lähipaikkakunnan yritykseen/ yrityksiin esim. Altia.
- Opintojaksolle osallistuvien on oltava 18 vuotiaita tai täytettävä 18 vuotta viimeistään kurssin aikana.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- sovelletaan eri opintojaksoilla opiskeltuja asioita

Yhteiskunnallinen osaaminen

- yhteiskunnan ilmiöiden ymmärtäminen tieteellisestä näkökulmasta.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- opiskelijasta kehittyy vastuullinen yhteiskunnan jäsen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla (4-10).

Kohti kemian YO-koetta, 2 op (KE08)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Ylioppilaskoe- ja pääsykoetehtävien vastaustekniikan kehittäminen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Aiempien vuosien ylioppilas- ja pääsykoetehtävien analysointi ja ratkaiseminen sekä teknisten apuvälineiden monipuolinen hyödyntäminen abittiympäristössä.
- Lukion kemian oppimäärä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Sovelletaan eri opintojaksoilla opiskeltuja asioita.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnan ilmiöiden ymmärtäminen tieteellisestä näkökulmasta.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelijasta kehittyy vastuullinen yhteiskunnan jäsen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla (4-10).

Orgaaninen kemia, 2 op (KE09)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelijoiden valmistaminen ylioppilas- ja pääsykoetehtävien kaltaisiin vaativampiin/ laajempiin tehtäviin.
- Erityisesti lääketieteellisen tai farmasian opintoja suunnitteleville orgaanisen kemian tietojen ja kokonaiskuvan vahvistaminen sekä syventäminen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Orgaanisten yhdisteiden luokittelu, ominaisuudet, nimeäminen, isomeria, reaktiot, jne.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Kun syvennetään orgaanisen kemian taitoja mietitään myös biologian näkökulmasta tilanteita ja taidon karttuessa luovuus kehittyy.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Orgaanisen kemian hallinta parantaa opiskelijoiden ympäristö osaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla (4-10).

Vesiympäristö, 2 op (TOBIKE)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

7.9. Uskonto (KT)

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijaa uskontoihin ja katsomuksiin liittyvän laajaalaisen yleissivistyksen muodostamisessa. Uskonnon opetuksessa perehdytään uskontoihin ja uskonnollisuuden ilmenemismuotoihin sekä uskonnottomuuteen. Opetuksessa uskontoja ja katsomuksia tarkastellaan osana kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä yksilön ja yhteisön elämää.

Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja kehittää opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää monilukutaitoa. Opiskelijaa ohjataan tarkastelemaan uskontoon liittyviä ilmiöitä analyttisesti eri näkökulmista sekä soveltamaan ja arvioimaan lähdekriittisesti uskontoja koskevaa informaatiota. Uskonnon opetus antaa valmiuksia oman maailmankatsomuksen rakentamiseen sekä dialogiin, jota käydään sekä uskontojen ja katsomusten sisällä että niiden välillä. Uskonnon opetus ottaa erilaiset näkemykset huomioon, kunnioittaa yksilöllisiä vakaumuksia ja edistää ihmisoikeuksien toteutumista. Oppiaine tukee opiskelijan kasvua yhteiskunnan aktiiviseksi ja vastuulliseksi jäseneksi.

Opetuksessa käytetään tutkimustietoa, uskontojen omia lähteitä ja ajankohtaisia media-aineistoja. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen tiedepohja on erityisesti teologiassa ja uskontotieteessä. Lisäksi opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti uskontoihin liittyvää kulttuurin, yhteiskunnan ja taiteen tutkimusta.

Oppiaineen tehtävä ja moduulien tavoitteet huomioon ottaen opetusta voidaan toteuttaa yhteistyössä oppiaineen eri oppimäärien ja muiden oppiaineiden kanssa. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti vuorovaikutteisia työtapoja sekä digitaalisia ja koulun ulkopuolisia oppimisympäristöjä ja asiantuntijoita. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Laaaja-alainen osaaminen

Laaaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä uskonnon oppiaineen tavoitteiden kanssa.

Uskonnon opetus edistää **hyvinvointiosaamista** tukemalla opiskelijan itsetuntemusta sekä itsensä ja muiden arvostamista. Opetus antaa opiskelijalle aineksia ja välineitä oman identiteetin, elämänskatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin.

Opetuksessa käytetään menetelmiä, jotka vahvistavat **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden mukaisesti opiskelijan sosiaalisia taitoja sekä kykyä yhteistyöhön ja empatiaan. Oppiaineen opetus on kieli-, katsomus- ja kulttuuritietoista, ja se antaa opiskelijalle valmiuksia osallistua dialogiin, joka liittyy uskonnollisiin, katsomuksellisiin, eettisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen vahvistuu uskonnon opetuksessa monipuolisesti. Opetuksessa perehdytään uskonnoille ominaisiin käsitteisiin, kieleen ja symboliikkaan sekä eri tieteenalojen uskontoa koskeviin näkökulmiin. Opetus antaa valmiuksia uskontoja ja katsomuksia koskevan informaation lähdekriittiseen arviointiin. Opetuksessa vahvistetaan opiskelijan monilukutaitoa ja rohkaistaan tietojen ja taitojen luovaan soveltamiseen moninaisissa toimintaympäristöissä.

Uskonnon opetus tukee opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista** vahvistamalla osallisuutta ja osallistumista. Opetus rohkaisee opiskelijaa toimimaan demokraattisen ja ihmisoikeuksia kunnioittavan yhteiskunnan ja erilaisten yhteisöjen vastuullisena jäsenenä. Oppiaine antaa valmiuksia toimia katsomuksellisesti ja kulttuurisesti moninaisissa työyhteisöissä. Kehittämällä opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää ymmärrystä ja dialogitaitoja oppiaine antaa valmiuksia rakentaa yhteiskuntarauhaa sekä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta.

Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan uskontojen eettisiä ulottuvuuksia ja rohkaistaan opiskelijaa pohtimaan omakohtaisesti arvoja ja eettisiä kysymyksiä **eettisyyden** tavoitteet huomioon ottaen. Opetuksessa tuetaan opiskelijan **ympäristöosaamista** lisäämällä ymmärrystä siitä, että uskonnoilla ja katsomuksilla eettisinä arvojärjestelminä on tärkeä merkitys ja rooli ekologisesti kestävänsä tulevaisuuden rakentamisessa.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen kehittäminen kytkeytyy vahvasti uskonnon oppiaineen keskeisiin tavoitteisiin. Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan monipuolisesti uskontojen, kulttuurien ja yhteiskuntien vuorovaikutusta ja vahvistetaan näin ymmärrystä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista kulttuuriperinnöstä ja niiden moninaisuudesta. Uskonnon opetus tarjoaa turvallisen tilan käsitellä yksilön, yhteisön ja suomalaisen yhteiskunnan suhteita sekä niihin liittyviä ajatuksia ja tunteita. Arvoja ja katsomuksia pohtivana oppiaineena uskonto rakentaa valmiuksia toimia moniarvoisissa globaaleissa toimintaympäristöissä sekä muuttuvissa media- ja teknologiaympäristöissä.

Tavoitteet

Uskonnon opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- osaa hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää tietoa
- kehittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää kulttuurista lukutaitoaan
- hallitsee uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyviä ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja
- tuntee uskonnon tutkimuksen keskeisiä käsitteitä, näkökulmia ja menetelmiä
- perehtyy uskontojen historialliseen ja ajankohtaiseen merkitykseen sekä yhteiskunnan, kulttuurin ja uskonnon vuorovaikutukseen eri puolilla maailmaa
- perehtyy opiskeltavan uskonnon erityispiirteisiin Suomessa ja muualla maailmassa
- tunnistaa ja ymmärtää uskontojen sisäistä moninaisuutta
- ymmärtää uskonnon erityisluonnetta, esimerkiksi uskonnollisen kielen ja symboliikan erityispiirteitä, sekä tunnistaa ja osaa analysoida uskonnollisen ja tieteellisen tiedon ominaispiirteitä
- kehittää valmiuksia rakentaa ja jäsentää omaa maailmankatsomustaan ja kulttuuriidentiteettiään
- kehittää valmiuksia ymmärtää ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus, sekä valmiuksia toimia moniarvoisissa, moniuskontoisissa ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä
- ymmärtää ja kunnioittaa ihmisoikeuksia ja osaa tarkastella uskontoja ja katsomuksia ihmisoikeusnäkökulmasta
- kehittää valmiuksia rakentaa ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta sekä toimia yhteiskunnan aktiivisena ja vastuullisena jäsenenä.

Osaamisen arviointi

Uskonnon oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on kannustaa opiskelijaa opiskelemaan ja oppimaan sekä antaa palautetta hänen oppimisprosessistaan ja osaamisestaan. Opetuksessa ohjataan ja tuetaan opiskelijaa oman oppimisprosessinsa pitkäjänteisessä suunnittelussa ja arvioinnissa. Arviointi on monipuolista, ja siihen kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja uskonnon oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan uskonnolliseen ja katsomukselliseen yleissivistykseen liittyvien tietojen ja taitojen havainnointiin. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota käsitteiden ja kokonaisuuksien hallintaan, tiedon soveltamiseen, analysointiin, arvioimiseen ja esittämiseen sekä tiedonhankintataitoihin ja työskentelyyn erilaisissa oppimistilanteissa.

7.9.1. Evankelisluterilainen uskonto (KT1)

Opintojaksot

Uskonto ilmiönä -juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op

(UE01)

Opintojakson moduulit

- Uskonto ilmiönä - juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UE1), Pakollinen

Tavoitteet

Uskonto ilmiönä - juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen sisäistä monimuotoisuutta*
- *osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä*
- *hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan sekä kehittää niihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa*
- *kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisissa ja monikulttuurisissa ympäristöissä ja työelämässä sekä keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.*

Keskeiset sisällöt

Uskonto ilmiönä - juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

- *uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely sekä uskonnon ja tieteen suhde*
- *maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena*
- *uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä*
- *juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kulttuuritausta, synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet*
- *pyhien kirjojen synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa*
- *juutalaisuuden ja islamin oppi, etiikka ja elämäntapa*
- *juutalaisuuden ja islamin sisäinen monimuotoisuus, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- *mahdollinen lukioiden yhteinen tutustumisretki kurssin aihepiiriin liittyviin kohteisiin kotimaassa*
- *mahdollisuutena myös Meet- vierailijat*

Hyvinvointiosaaminen

- maailmankatsomuksellinen pohdinta pari- ja ryhmätyöskentelyssä

Maailmanlaajuinen kristinusko, 2 op (UE02)

Opintojakson moduulit

- Maailmanlaajuinen kristinusko, 2 op (UE2), Pakollinen

Tavoitteet

Maailmanlaajuinen kristinusko

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa ja osaa analysoida kristinuskon merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää kristinuskoon liittyvää kulttuurista lukutaitoa*
- *tuntee kristinuskon keskeiset suuntauukset ja niiden syntytaustan sekä pystyy vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä*
- *perehtyy kristinuskon erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa*
- *osaa analysoida ja arvioida ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä mediasisältöjä ja keskusteluja*
- *kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä*

Keskeiset sisällöt

Maailmanlaajuinen kristinusko

- *kristinuskon asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa eri puolilla maailmaa*
- *uskonnon asema sekä uskonnon ja valtion suhteet Euroopassa*
- *katolisen, ortodoksisen ja protestanttisen, erityisesti luterilaisen, kristillisyyden synty, erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset*
- *karismaattinen kristillisuus ilmiönä*
- *kristillisperäisten uskontojen pääpiirteet*
- *ekumenia ja uskontodialogi*
- *kristinusko ja ympäristökysymykset sekä muita ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- *mahdollinen yhteistyö kirkon lähetysjärjestöjen kanssa, (etä)vierailut*

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- *ajankohtaisten ilmiöiden ja uutisten seuraaminen*

- pari- ja ryhmätyöskentelyn kautta syvennyttään ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden kysymyksiin

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UE03)

Opintojakson moduulit

- Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UE3), valinnainen

Tavoitteet

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy *Intiassa, Kiinassa ja Japanissa* syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin
- tunnistaa ja osaa analysoida *Intiassa, Kiinassa ja Japanissa* kehittyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa
- hahmottaa ja osaa analysoida *luonnonuskontojen* nykytilannetta ja keskeisiä piirteitä
- hahmottaa ja osaa analysoida *uusien uskonnollisten liikkeiden* taustoja ja keskeisiä piirteitä
- kehittää *uskontoihin* liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia *työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä*

Keskeiset sisällöt

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

- *hindulainen maailmankuva, elämäntapa ja etiikka, hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä Intian nykypäivän uskontotilanne*
- *jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet ja eettiset periaatteet*
- *buddhalainen elämäntapa ja etiikka sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin*
- *Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan sekä Kiinan nykypäivän uskontotilanne*
- *shintolaisuuden keskeiset piirteet sekä uskontojen vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan Japanissa*
- *Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen vaikutuksia länsimaissa*
- *luonnonuskontojen ja vodou-sukuisten uskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys*
- *uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- toiminnalliset ruoka- ja kulttuuriperinteen projektit

Yhteiskunnallinen osaaminen

- kehitetään opiskelijan ymmärrystä ja dialogitaitoja eri uskontoihin ja katsomuksiin ajankohtaisten uutisten ja materiaalien avulla

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- perehtyminen aasialaiseen ajatteluun esimerkiksi keskeisten ajattelijoiden kautta
- alkuperäiskansojen vaikutus, rooli ja merkitys ekologisesti kestävänsä tulevaisuuden rakentamisessa

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UE04)

Opintojakson moduulit

- Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UE4), valinnainen

Tavoitteet

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa sekä perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla*
- *ymmärtää, että tietoa uskonnoista ja katsomuksista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osaalueilla*
- *tunnistaa ja osaa analysoida muinaissuomalaisten uskontoperinteiden ja kristinuskon vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä*
- *osaa analysoida ja arvioida uskonnonvapauten, uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen sekä uskonnottomuuteen ja uskontokritiikkiin liittyvää ajankohtaista keskustelua*
- *kehittää valmiuksia osallistua uskonnollisia, katsomuksellisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä koskevaan dialogiin sekä osaa toimia kulttuuri- ja katsomustietoisena ja aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä*

Keskeiset sisällöt

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

- *Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio*
- *uskonto ja uskonnolliset yhteisöt suomalaisessa ja yleiseurooppalaisessa lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset*
- *uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa, uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina sekä uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä*

ja tapakulttuurissa huomioiden uskonnon rooli etnisten ja kielellisten vähemmistöjen elämässä Suomessa

- muinaissuomalaiset uskontoperinteet ja niiden merkitys suomalaisessa kulttuuriperinnössä sekä kristinusko yhteiskunnan ja kulttuurin muokkaajana Suomessa eri aikoina
- uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri nykypäivän Suomessa
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi nykypäivän Suomessa

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- tutustuminen oman alueen uskonnolliseen kenttään vierailujen ja vierailijoiden kautta (yhteiskunnallinen + hyvinvointiosaaminen)

Hyvinvointiosaaminen

- Mahdollisuuksien mukaan vapaaehtoistyön toteuttaminen paikkakunnan muiden toimijoiden kanssa

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UE05)

Opintojakson moduulit

- Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UE5), valinnainen

Tavoitteet

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää ja osaa analysoida uskonnon ja taiteen suhdetta: taiteen ja arkkitehtuurin merkitystä uskonnoissa sekä uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen*
- *perehtyy siihen, miten uskonnollisen taiteen kautta ilmaistaan uskonnon, erityisesti kristinuskon, keskeisiä oppeja ja kertomuksia*
- *tunnistaa uskonnollista symboliikkaa ja perehtyy siihen, miten taiteessa ja populaarikulttuurissa käsitellään uskonnollisia teemoja*
- *harjaannuttaa taitoa tulkita uskontoon liittyviä ulottuvuuksia taiteen ja populaarikulttuurin eri muodoissa*

Keskeiset sisällöt

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa

- *uskontojen ja taiteen vuorovaikutus, uskontojen merkitys taiteen kehityksessä • uskonnollinen taide ja uskonnon ilmeneminen eri taidemuodoissa*
- *uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri uskonnon ja sen erityispiirteiden kuvaajana*

- uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa
- Raamatun kertomusten ja kristillisen opin erilaisten tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- mahdollisuus suorittaa uskontotieteen opintojakso Turun yliopistossa osana kurssia

Vuorovaikutusosaaminen

- projektityöt opiskelijan omista kiinnostuksen kohteista

Uskonto, tiede ja media, 2 op (UE06)

Opintojakson moduulit

- Uskonto, tiede ja media, 2 op (UE6), valinnainen

Tavoitteet

Uskonto, tiede ja media

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ajankohtaista tutkimusta
- tunnistaa ja osaa analysoida uskontoon liittyviä ajankohtaisia teemoja ja sisältöjä mediassa
- osaa analysoida uskonnon ja median välisiä suhteita sekä arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä
- kehittää valmiuksia tuottaa ja esittää uskontoon liittyvää tietoa

Keskeiset sisällöt

Uskonto, tiede ja media

- uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla: uskontotieteen ja teologian eri tutkimusalat sekä taiteentutkimus, kulttuurintutkimus ja yhteiskuntatieteet
- uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa
- uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus
- uskontoilmiön käsittely mediassa, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, uskonnot ja ympäristökysymykset, uskonnot ja eettiset kysymykset, uskontokritiikki

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- mahdollisuus suorittaa uskontotieteen opintojakso TY osana kurssia
- mahdollinen lukioiden yhteinen tutustumisretki kurssin aihepiiriin liittyviin kohteisiin kotimaassa

Vuorovaikutusosaaminen

- projektityöt opiskelijoiden omien kiinnostuksen kohteiden mukaan

Kaikki tiet vievät Roomaan, 2 op (UE07)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija lisää ymmärrystään ja kiinnostustaan Italian ja Rooman historiaan, ympäristöön, kulttuuriin ja taiteeseen.
- Opiskelija saa valmiuksia, kokemusta ja uskallusta toimia niin kotimaisissa kuin kansainvälisissä toimintaympäristöissä.
- Opiskelija oppii arvostamaan kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta sekä lisäämään käsitystä monikulttuurisesta maailmasta.
- Opiskelija saa uskallusta ja mahdollisuuksia kohdata erilaisia ihmisiä ja kommunikoida heidän kanssaan.
- Opiskelija kehittää valmiuksiaan ymmärtää ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus ja toimia eri kulttuureista tulevien ja eri tavoin ajattelevien ihmisten kanssa.
- Opiskelija saa entistä paremmat valmiudet jatko-opintoihin ja työelämään vahvistamalla omaa aktiivisuutta, yrittelijäisyyttä sekä oma-aloitteisuutta sekä tietämystä em. asioista.
- Opiskelija vastaa aktiivisesti ja oma-aloitteisesti osan kurssin opintomatkan rahoituksesta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- perehtyminen eurooppalaiseen suurkaupunkiin Roomaan uskonnon ja historian, kulttuurin ja kuvataiteen/arkkitehtuurin näkökulmasta
- opintomatkan suunnittelu, budjetointi ja toteuttaminen yhdessä muun ryhmän kanssa
- rahoituksen hankkiminen opintomatkaa varten luomalla kontakteja alueellisiin yrityksiin ja hankkimalla yhteistyökumppaneita
- toimiminen vieraassa ja erilaisessa ympäristössä itsenäisesti sekä eri kulttuureista tulevien ja eri tavoin ajattelevien ihmisten kanssa
- oman kielitaidon vahvistaminen
- vahvistaa ymmärrystään ihmisistä, joilla on erilainen vakaumus
- hyödyntää erilaisia tiedotuskanavia matkan raportoinnissa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tarkasteltaessa katolisen kirkon moninaisia ilmenemismuotoja, tulkintatapoja sekä niiden suhdetta kulttuuriin ja yhteiskuntaan opiskelija syventää tietojaan ja ymmärrystään omasta identiteetistään sekä yhteiskunnan moninaisuudesta. Opintojaksossa käsiteltyjen sisältöjen, kuten katolisen kristillisyyden sekä antiikin ajan uskontojen tarkastelun kautta opiskelija oppii tunnistamaan ja refleктоimaan kulttuuriperintöjä, arvoja, ihmisten erilaisia toimintaympäristöjä ja muita seikkoja, joiden pohjalle kulttuuri-identiteetit ja elämäntavat rakentuvat omassa arjessa sekä suomalaisessa yhteiskunnassa, Euroopassa ja globaalisti.

Samalla hän harjaantuu arvostamaan ihmisten ja yhteisöjen oikeutta kulttuuriseen identiteettiin sekä toimimaan kulttuurisen moninaisuuden puolesta. Kristinuskon eri muotojen eettisen ajattelun ja arvojen pohtiminen rakentaa lisäksi valmiuksia toimia moniarvoisissa globaaleissa toimintaympäristöissä sekä muuttuvissa media- ja teknologiaympäristöissä.

Vuorovaikutusosaaminen

Perehdyttäessä katoliseen kirkkoon ja sen merkityksiin yksilöiden ja yhteisöjen elämässä, opiskelija saa välineitä huomioida katsomuksiin liittyviä tekijöitä omassa vuorovaikutuksessaan. Tämä luo valmiuksia toimia tiedostaen, empaattisesti ja kunnioittavasti kansainvälisissä ja katsomuksellisesti moninaisissa opiskelu- ja työympäristöissä. Moduulin tavoitteena on kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on perehtyä monipuolisesti eri työtavoin Rooman kaupungin uskuntoon, arkkitehtuuriin, kulttuuriin ja kuvataiteeseen, erityisesti katolisen kirkon näkökulmasta. Opintojakso tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuden syventyä antiikin ajan historiaan sekä opiskella Euroopan keskeistä aineellista ja henkistä kulttuuri- ja uskontoperintöä. Opintojakson suunnittelussa ja toteutuksessa korostetaan opiskelijälähtöisyyttä ja omatoimisuutta. Tavoitteena on harjoitella paitsi itsenäistä tiedonhankintaa, tiedon arviointia kriittisesti, sekä kokonaiskuvan rakentamista Rooman kulttuurihistoriasta ja nykytilasta.

Kohti uskonnon ylioppilaskirjoituksia, 2 op (UE08)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija muodostaa kokonaiskuvan uskonnon valtakunnallisista opintojaksoista ja niiden välisistä yhtymäkohdista.
- Opiskelija kertoo ja syventää lukion oppimäärän uskonnon osaamistaan.
- Opiskelija tuntee uskonnon ainereaalikokeen rakenteen, tehtävätyypit ja sitä koskevat säädökset sekä terävöittää vastaustekniikkaa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- ainereaalikoekysymystyyppien tunteminen ja niihin vastaaminen
- ainereaalikoekysymystyyppien tunteminen ja niihin vastaaminen
- ainereaalikokeen rakenne, säädökset ja tehtävätyypit
- ylioppilastehtävien harjoittelu ja vastaustekniikka, henkinen valmennus.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Jakson aikana käytettävät opetusmenetelmät ovat luonteeltaan dialogisia ja reflektiivisiä menetelmiä, jotka vahvistavat opiskelijan vuorovaikutusosaamista. Uskonnon valtakunnallisten opintojaksoihin syventyminen antaa opiskelijalle valmiuksia osallistua dialogiin, joka liittyy uskonnollisiin, katsomuksellisiin, eettisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson aikainen opiskelu tukee laajasti opiskelijan monitieteistä ja luovaa osaamista. Syventyminen aikaisempiin uskonnon opintojaksojen teemoihin antaa opiskelijalle valmiuksia tiedostaa, arvioida ja kehittää omia oppimisen taitojaan. Tutustuminen uskonnon ainereaalien näkökulmasta ajankohtaisiin teemoihin kehittää opiskelijan monitieteistä osaamista sekä antaa mahdollisuuden oman ajattelun, näkemysten ja toiminnan arvolähtökohtien pohdintaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeromerkinnällä (4-10). Jakson päätteeksi opiskelijat osallistuvat uskonnon preliminäärikokeeseen, joka toimii myös arvioinnin pohjana jatkuvan näytön lisäksi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tarkoituksena on syventää lukion uskonnon pakollisten ja syventävien opintojaksojen sisältöjä. Lisäksi käydään läpi niitä teemoja, joihin ei valtakunnallisten opintojaksojen aikana ole ehditty

kunnolla syventyä. Opintojakson aikana tutustutaan myös ainereaalikokeen rakenteeseen, ohjeisiin ja sääntöihin.

Kansanusko, salatieteet ja uushenkisyys, 2 op (UE09)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tulkita tämän päivän uusinta uskonnollista liikehdintää
- ymmärtää ilmiöiden historialliset juuret Suomessa ja Euroopassa
- kehittää valmiuksia ymmärtää ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- kansanusko Suomen historiassa
- esoteerisuus ja gnostilaisuus kristinuskon historiassa
- uushenkisyyden eri muodot nykyaikana

Laaja-alainen osaaminen

Paikallinen lisäys

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso tukee muiden ihmisten ja itsensä tuntemusta ja ymmärtämistä. Se antaa opiskelijalle aineksia ja välineitä oman identiteetin, elämäntutkimuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa perehdytään kansanuskolle ja uushenkisyydelle ominaisiin käsitteisiin, kieleen ja symboliikkaan sekä eri tieteenalojen uusimpaan tutkimukseen näitä koskien. Opintojakso antaa valmiuksia katsomuksia koskevan informaation lähdekriittiseen arviointiin.

Opintojakson arviointi

Opintojaksolla tehdään perehtymistyö jostain ilmiöstä soveltaen kurssilla opittua. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla (4-10).

Vapaa kuvailu

UE09 Kansanusko, salatieteet ja uushenkisyys (2 op)

Nykypäivänä erilaiset uushenkiset liikkeet yleistyvät Suomessa ja maailmalla. Opintojaksolla pyrimme ymmärtämään liikkeiden juuret ja aikaisemmat muodot historiassa. Syvennämme tietämystä myös kansanuskon eri muodoista enimmäkseen Suomessa. Mihin muinaissuomalaiset uskoivat? Millaisia muotoja kansanusko on saanut kristinuskon myötä? Tutustumme erilaisiin uushenkisiin liikkeisiin ja niiden vaikutukseen mediassa, taiteessa ja maailmanuskonnoissa.

Rauha, ihmisoikeudet ja uskonnot, 2 op (UE10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ja kunnioittaa ihmisoikeuksia ja osaa tarkastella uskontoja ja katsomuksia ihmisoikeusnäkökulmia
- kehittää valmiuksia rakentaa ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta sekä toimia yhteiskunnan aktiivisena ja vastuullisena jäsenenä
- kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa, moniuskontoisissa ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- erilaiset konfliktit historiassa, esimerkiksi sodat ja kansamurhat
- uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa
- uskontojen rooli kehitysavussa ja ihmisoikeusjärjestöissä

Laaja-alainen osaaminen

Paikallinen lisäys

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa käsitellään yksilön, yhteisön ja suomalaisen yhteiskunnan suhteita sekä niihin liittyviä ajatuksia ja tunteita. Arvoja ja katsomuksia pohtivana oppiaineena uskonto rakentaa valmiuksia toimia moniarvoisissa globaaleissa toimintaympäristöissä sekä muuttuvissa media- ja teknologiaympäristöissä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakso rohkaisee opiskelijaa toimimaan demokraattisen ja ihmisoikeuksia kunnioittavan yhteiskunnan ja erilaisten yhteisöjen vastuullisena jäsenenä. Opintojakso antaa valmiuksia toimia katsomuksellisesti ja kulttuurisesti moninaisissa työyhteisöissä. Antaa myös valmiuksia rakentaa yhteiskuntarauhaa sekä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta.

Opintojakson arviointi

Opintojaksolla tehdään tunnilla tehtäviä, harjoituksia ja vierailuja sekä perehdytään mediasisältöihin ja artikkeleihin. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Vapaa kuvailu

UE010 Rauha, ihmisoikeudet ja uskonnot (2 op)

Uskonnot ovat mukana rauhanrakentamisessa, kehitysyhteistyössä ja ihmisoikeuksien edistämisessä. Tutustumme erilaisten kehitysapu- ja ihmisoikeusjärjestöjen työhön. Tutustumme myös erilaisiin konflikteihin historiassa ja uskontojen rooliin niiden ratkomisessa.

7.10. Kuvataide (KU)

Oppiaineen tehtävä

Kuvataide on visuaalista kulttuurikasvatusta, jossa opiskelija tutkii todellisuutta taiteen keinoin. Oppiaineen keskeisenä päämääränä on, että opiskelija ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään. Kokemukset, mielikuviutus ja tavoitteellinen työskentely luovat perustan moniaistiselle oppimiselle. Opetuksessa tarkastellaan taiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja. Opiskelija vahvistaa aineettoman ja aineellisen kulttuuriperinnön tuntemustaan, joka tukee traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetuksella tuetaan laaja-alaisen yleissivistyksen rakentumista sekä aktiiviseen paikalliseen ja globaaliin toimijuuteen kasvamista. Opiskelijoille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia tulevaisuuden jatko-opinto-

työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksien kehittämiseen. Opinnot antavat edellytyksiä luovan ja kriittisen ajattelun kehittämiseksi, elinympäristöön vaikuttamiselle ja kestävä elämäntavan edistämiseksi.

Kuvataiteen opetuksessa syvennetään opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa ja kielitietoisuutta. Opiskelijat havainnoivat, tuottavat, tulkitsevat ja arvottavat kuvia hyödyntämällä visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja. Eri tiedonalojen kielet avaavat opiskeltavaan ilmiöön uusia näkökulmia. Opetuksessa kannustetaan kulttuurisen osaamisen syventämiseen taiteiden- ja tieteidenvälisyyttä hyödyntäen. Opiskelija perehtyy erilaisiin taidekäsitteisiin. Opinnoissa tarkastellaan visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista. Opiskelijaa ohjataan perustelevaan mielipiteitään ja näkemyksiään kuvataiteesta ja muusta visuaalisesta kulttuurista.

Kuvataiteen opetuksessa tutkitaan opiskelijoille tuttuja ja heille uusia visuaalisen kulttuurin teoksia, tuotteita ja ilmiöitä. Kuvilla tarkoitetaan kaksi- ja kolmiulotteisia teoksia ja tuotteita sekä niitä esittäviä jäljenteitä. Visuaalisen kulttuurin kenttään kuuluvat opiskelijoiden omaehtoisesti tekemät kuvat, luonto, rakennettu ympäristö, esineet, median kuvat ja taiteeksi määritetyt teokset. Opiskelijat osallistuvat sisältöjen ja ilmaisun keinojen valintaan. Opetuksessa tarjotaan edellytykset työtapojen ja opiskelu ympäristöjen monipuoliselle käytölle. Opiskelijaa kannustetaan välineiden, materiaalien ja ilmaisun keinojen kokeilemiseen sekä niiden luovaan soveltamiseen. Uudet teknologiat, mediaympäristöt ja audiovisuaalisen kulttuurin muodot ovat sekä tutkittavia ilmiöitä että kuvailmaisun välineitä. Opiskelijat perehtyvät ajankohtaisiin visuaalisen kulttuurin ilmiöihin ja toimintatapoihin sekä erilaisiin osallistumisen ja vaikuttamisen muotoihin. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti myös museoiden ja muiden kulttuuritoimijoiden tarjoamia mahdollisuuksia. Kuvataiteen lukio-opinnot luovat hyvän pohjan rakentaa omakohtaista ja elinikäistä suhdetta visuaaliseen kulttuuriin.

Laaaja-alainen osaaminen

Kuvataiteen opinnot tukevat opiskelijan **hyvinvointiosaamista** kuvailmaisuuksiin sisältyvien aistinautintojen, tunteiden ja henkilökohtaisten merkitysten avulla. Itselle merkityksellisen visuaalisen kulttuurin ymmärtäminen ja ilmaiseminen tukee identiteettien rakentumista, ihmisenä kasvua, hyvinvointia ja elinikäistä oppimista. Opinnot tarjoavat välineitä yksilöiden ja yhteisöjen kulttuurisen moninaisuuden kunnioittamiseen ja arvostamiseen. Opiskelijoita kannustetaan etsimään heitä itseään kiinnostavia kuvakulttuureja ja kuvailmaisun tapoja.

Kuvataiteen opinnoissa kehitetään **vuorovaikutusosaamista** rakentamalla dialogia ja ymmärrystä ihmisten välille erilaisia kuvakulttuureja tarkastelemalla, niitä jakamalla ja niistä keskustelemalla. Opinnot kehittävät yhteistoiminnallisia taitoja taiteelle ominaisen kokonaisvaltaisen työskentelyn avulla. Opiskelijat kehittävät vuorovaikutustaitojaan esimerkiksi visuaalisen kulttuurin kuvallisiin ja sanallisiin käsitteistöihin, kuvatyyppeihin ja kuvastoihin perehtymällä. Erilaisten kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen kuvien analysoinnissa, arvioinnissa ja tuottamisessa luo valmiuksia merkitysten jakamiselle ja niistä keskustelemiselle.

Kuvataide syventää opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa, jonka avulla myös **monitieteinen ja luova osaaminen** kehittyy. Taiteelle ominainen työskentely hyödyntää erilaisia tutkimisen, ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja. Opinnoissa kulttuurisia ilmiöitä tutkitaan visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttämällä. Kuvatulkinnassa tarkastellaan myös kuvan intertekstuaalisia viittauksia esimerkiksi lauluun, näytelmään tai toiseen kuvaan. Opiskelijat hyödyntävät eri taiteen- ja tieteenalojen näkökulmia heidän tuottaessaan ja tulkitessaan visuaalista kulttuuria.

Yhteiskunnallista osaamista syvennetään kuvataiteessa tutkimalla visuaalisen kulttuurin ilmentämiä arvoja ja merkityksiä esimerkiksi rakennetussa ympäristössä, esineissä, mediassa ja taiteessa. Opiskelijoita rohkaistaan ottamaan kantaa ja osallistumaan yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä vaikuttamaan kestävän tulevaisuuden puolesta. Oppiaine tarjoaa mahdollisuuksia tarkastella demokratian ja perusoikeuksien tilaa, toteutumista ja kehitystä taiteen keinoin. Opiskelijat perehtyvät myös oikeudellisesti suojeltuihin etuihin, kuten tekijänoikeuksiin, sananvapauteen ja yksityisyyteen. Opinnoissa tutustutaan työelämän, kansalaistoiminnan ja jatko-opintojen tarjoamiin mahdollisuuksiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin näkökulmasta.

Kuvataiteen opinnoissa syvennetään **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** tutkimalla ympäristön, yhteiskunnan ja globaalin maailman eettisiä ja ekologisia kysymyksiä kuvailmaisun keinoin. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan omia valintojaan, ratkaisujaan ja tekojaan kestävän elämäntavan näkökulmasta. Opinnot syventävät osaamista erilaisten materiaalien ja teknologioiden kestävästä käytöstä. Opiskelijoita rohkaistaan paikalliseen ja globaaliin toimijuuteen kulttuurisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävään kehitykseen liittyvissä kysymyksissä. Taiteellisen työskentelyn kautta avataan näköaloja vaihtoehtoisiin tulevaisuuksiin.

Globaali- ja kulttuuriosaamista syvennetään kuvataiteessa tutkimalla todellisuuden kulttuurista monimuotoisuutta. Opiskelijoita kannustetaan rakentamaan identiteettiään sekä arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä. Kuvataiteessa tarkastellaan ja pohditaan omaa suhdetta yhteiskunnassa vallitsevaan kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tutkimaan, miten visuaalinen kulttuuri heijastaa ja muokkaa yksilöitä, yhteisöjä ja maailmaa. Kulttuuriperintöä tarkastellaan globaalista, kansallisesta ja opiskelijan kulttuurisen taustan näkökulmasta. Opiskelijoita rohkaistaan käsittelemään kulttuuriseen moninaisuuteen ja globalisaatioon liittyviä ilmiöitä kuvallisessa työskentelyssä.

Tavoitteet

Kuvataiteen opetuksen yleiset tavoitteet on jäsennetty kolmeksi tavoitealueeksi: Kuvien merkitys, Osallisuus ja toimijuus sekä Ilmaisun ja tulkinnan taidot.

Kuvien merkitys

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- rakentaa kulttuuri-identiteettiään erilaisia kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla
- kehittää valmiuksiaan ja vahvuuksiaan vastaanottaa, ymmärtää ja tuottaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä
- tulkitsee, millaisia esteettisiä, ekologisista ja eettisiä arvoja kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin kytkeytyy
- tutkii kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle eri aikoina ja eri kulttuureissa
- ymmärtää aistinautintojen, mielikuvien, tunteiden ja luovan ajattelun merkityksen omalle oppimiselle ja hyvinvoinnille.

Osallisuus ja toimijuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- ottaa kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- osaa soveltaa kuvallisen tuottamisen, viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä, osallistumisessa ja vaikuttamisessa
- kehittää kriittistä ajatteluaan ympäristön havainnoinnissa ja omassa toiminnassa
- hyödyntää mielikuvia kuvallisessa ajattelussa, luomisprosessissa ja vaihtoehtoisten toimintatapojen kuvittelussa
- osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa suunnittelussa, työskentelyssä ja kuvailmaisussa
- ottaa toiminnassaan huomioon kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän elämäntavan näkökulmia.

Ilmaisun ja tulkinnan taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita taiteelle ominaiselle tutkivalle, pitkäkestoiselle ja ilmiökeskeiselle työskentelylle ja oppimiselle
- syventää visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa hyödyntämällä kuvien tekemisessä ja tulkinnassa erilaisia tietämisen tapoja
- kehittää kuvanlukutaitoa, medialukutaitoa ja ympäristönlukutaitoa visuaalisen kulttuurin tuottamisessa ja tulkinnassa
- syventää kuvailmaisun taitoja erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja toimintatapoja tarkoituksenmukaisesti käyttäen
- osaa tehdä ja tulkita kuvia liittämällä ne erilaisiin käsityksiin taiteesta
- tarkastelee kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän, vastaanottajan ja yhteiskunnan näkökulmasta.

Osaamisen arviointi

Kuvataiteen opetuksessa arviointi on kannustavaa, pitkäkestoista, vuorovaikutteista ja opiskelijan kuvataiteellista osaamista kehittävää. Arviointi tukee opiskelijan omakohtaista suhdetta kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin.

Arviointi kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja moduulikohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen sekä laaja-alaiseen osaamisen toteutumiseen kuvataiteessa. Monipuolinen arviointi edistää opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumista kaikissa oppimisprosessin vaiheissa. Näin arvioinnilla tuetaan opiskelijan oppimaan oppimisen taitojen syventämistä. Arvioinnin kokonaisuuteen kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kuvataiteellisen osaamisen kehittyminen, erilaiset työskentelyprosessit ja työskentelyn tulokset. Arvioinnilla ohjataan työtapojen ja opiskeluympäristöjen tarkoituksenmukaiseen käyttöön yksin ja ryhmässä.

Opintojaksot

Kuvataide 1, 2 op (KU01)

Opintojakson moduulit

- Omat kuvat, jaetut kulttuurit, 2 op (KU1), Pakollinen

Tavoitteet

Omat kuvat, jaetut kulttuurit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä kuvia sekä jakaa ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- käyttää erilaisia kuvailmaisun välineitä, materiaaleja, teknologioita ja lähestymistapoja itsenäisesti sekä ryhmän jäsenenä
- soveltaa visuaalisen viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä sekä osallistumisessa ja vaikuttamisessa
- tutkii ja tulkitsee taidetta yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmista
- tutkii ja tulkitsee eri aikojen, kulttuurien ja yhteisöjen visuaalista kulttuuria
- tutkii ja tulkitsee kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- ymmärtää kuvakulttuurien merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- ymmärtää visuaalisen kulttuurin merkityksen kulttuurisen moninaisuuden ilmentäjänä, kulttuuriperinnön uudistamisessa ja kestäväen tulevaisuuden kannalta.

Keskeiset sisällöt

Omat kuvat, jaetut kulttuurit

Omat kuvat

- opiskelijoiden omat kuvat sekä kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Taiteen ja ympäristön kuvat

- kuvan tuottamisen, muokkaamisen ja esittämisen keinoja taiteessa, ympäristössä ja mediassa
- kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin käsitteistöön ja kuvastoihin tutustuminen
- erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista tutustuminen
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen käyttäminen
- kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen kuvailmaisussa
- vaikuttaminen ja osallistuminen kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoin

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen sekä muut laaja-alaisen osaamisen osa-alueet: hyvinvointiosaaminen, vuorovaikutusosaaminen, globaali- ja kulttuuriosaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen ja eettinen ja ympäristöosaaminen toteutuvat eri painotuksin kuvataiteen opintojaksoilla. Kuvataiteen opinnoissa ohjataan opiskelijaa tarkastelemaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin välittämiä viestejä ja niissä ilmeneviä arvoja suhteessa ympäröivään kuvamaailmaan. Opetuksen tavoitteena on tukea opiskelijan kuvailmaisun, taitojen, taidekäsityksen ja itsetuntemuksen kehittymistä tavoitteellisen työskentelyn ja reflektoinnin kautta. Kuvataiteessa on tavoitteena havainnoida ympäristöä moniaistisesti eri menetelmin tulkiten ja kommunikoiden sekä pohtien omia valintojaan, ratkaisujaan ja tekojaan kestävän elämäntavan näkökulmasta.

Taide rakennetussa ja muotoilussa ympäristössä, 2 op (KU02)

Opintojakson moduulit

- Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 2 op (KU2), Pakollinen

Tavoitteet

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä teoksia, tuotteita ja palveluita sekä digitaalisia, rakennettuja ja luonnon ympäristöjä
- perustelee ympäristöihin, tuotteisiin ja palveluihin liittyviä havaintojaan ja ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- tarkastelee ympäristön kuvien yhteyksiä omiin kuviinsa, taiteeseen ja kulttuuriperintöön
- soveltaa arkkitehtuurin, muotoilun ja tuotteistamisen prosesseja, teknologioita ja toimintatapoja kuvailmaisussaan itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä
- tutkii ja tulkitsee rakennettua ympäristöä, tuotteita ja palveluja yhteiskuntakehityksen, oikeuksien ja kestävän tulevaisuuden näkökulmista
- kehittää osaamistaan ympäristön kuvien tekijänä, tulkitsijana, arvottajana ja toimijana
- ymmärtää visuaalisuuden merkityksiä tuotteiden, palveluiden ja arkkitehtuurin kestävässä suunnittelussa, viestinnässä ja käyttämisessä
- ymmärtää kuvilla vaikuttamisen ja osallistumisen mahdollisuuksia omassa elämässään esteettisesti, eettisesti ja ekologisesti kestävän tulevaisuuden kannalta.

Keskeiset sisällöt

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt

Omat kuvat

- opiskelijoiden omat kuvat sekä kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa ympäristön kuvaan ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Ympäristön kuvat

- kuvan tuottamisen, muokkaamisen ja esittämisen keinoja ympäristössä, mediassa ja taiteessa
- arkkitehtuurin, muotoilun ja median käsitteistöön ja kuvastoihin tutustuminen
- visuaalisen kulttuurin teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen käyttäminen
- ympäristön ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen kuvailmaisussa
- vaikuttaminen ja osallistuminen kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoin

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen sekä muut laaja-alaisen osaamisen osa-

alueet: hyvinvointiosaaminen, vuorovaikutusosaaminen, globaali- ja kulttuuriosaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen ja eettinen ja ympäristöosaaminen toteutuvat eri painotuksin kuvataiteen opintojaksoilla. Kuvataiteen opinnoissa ohjataan opiskelijaa tarkastelemaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin välittämiä viestejä ja niissä ilmeneviä arvoja suhteessa ympäröivään kuvamaailmaan. Opetuksen tavoitteena on tukea opiskelijan kuvailmaisun, taitojen, taidekäsityksen ja itsetuntemuksen kehittymistä tavoitteellisen työskentelyn ja reflektoinnin kautta. Kuvataiteessa havainnoidaan ympäristöä moniaistisesti eri menetelmin tulkiten ja kommunikoiden sekä pohtien omia valintojaan, ratkaisujaan ja tekojaan kestävän elämäntavan näkökulmasta.

Median ja taiteen kuvat ympärillämme, 2 op (KU03)

Opintojakson moduulit

- Kuva viestii ja vaikuttaa, 2 op (KU3), valinnainen

Tavoitteet

Kuva viestii ja vaikuttaa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää omakohtaista suhdettaan digitaaliseen kuvaan, mediaan, taiteeseen ja teknologiaan ajattelun ja ilmaisun taitojaan kehittämällä*
- *laajentaa median, taiteen, teknologian ja audiovisuaalisen kulttuurin tuntemustaan perehtymällä erilaisiin ilmaisu-, tuotanto- ja esitystapoihin*
- *tutkii mediakulttuuria tuottaessaan ja tulkitessaan teoksia, tuotteita ja palveluja*
- *hyödyntää mediateknologian keinoja, työtapoja ja prosesseja suunnittelussa, vuorovaikutuksessa ja osallistumisessa itsenäisesti sekä osana ryhmää*
- *tulkitsee tiedon tuottamisen tapoja yhdisteleviä visuaalisen kulttuurin tuotteita ja niihin sisältyviä intertekstuaalisia suhteita*
- *tulkitsee mediaesityksiä ja taidetta teoksen, tekijän, yleisön ja yhteiskunnan näkökulmista*
- *ottaa kuvillaan kantaa mediassa, kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin*
- *tutkii median ja taiteen kuvia identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.*

Keskeiset sisällöt

Kuva viestii ja vaikuttaa

Omat kuvat

- opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä mediakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa median kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Median kuvat

- kuvan tuottaminen, muokkaaminen ja esittäminen digitaalisesti ja muilla keinoilla
- median, viestinnän ja taiteen käsitteistöön ja kuvastoihin perehtyminen
- mediaesitysten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen
- opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen
- opiskelijoiden toimijuus mediassa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen sekä muut laaja-alaisen osaamisen osa-

alueet: hyvinvointiosaaminen, vuorovaikutusosaaminen, globaali- ja kulttuuriosaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen ja eettinen ja ympäristöosaaminen toteutuvat eri painotuksin kuvataiteen opintojaksoilla. Kuvataiteen opinnoissa ohjataan opiskelijaa tarkastelemaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin välittämiä viestejä ja niissä ilmeneviä arvoja suhteessa ympäröivään kuvamaailmaan. Opetuksen tavoitteena on tukea opiskelijan kuvailmaisun, taitojen, taidekäsityksen ja itsetuntemuksen kehittymistä tavoitteellisen työskentelyn ja reflektoinnin kautta. Kuvataiteessa havannoidaan ympäristöä moniaistisesti eri menetelmin tulkiten ja kommunikoiden sekä pohtien omia valintojaan, ratkaisujaan ja tekojaan kestävästä elämäntavasta.

Visuaalista taidetta tutkien ja taiteillen, 2 op (KU04)

Opintojakson moduulit

- Taiteen monet maailmat, 2 op (KU4), valinnainen

Tavoitteet

Taiteen monet maailmat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii, tulkitsee ja arvottaa taiteen kuvien henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä
- syventää omakohtaista suhdettaan eri aikojen ja eri kulttuurien kuvailmaisuun
- syventää kuvailmaisun taitojaan omien tavoitteiden suuntaisesti itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä
- soveltaa kuvan tekemisessä nykytaiteelle ominaisia ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja
- tulkitsee taidetta teoksen, tekijän, vastaanottajan, taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista
- tutkii ilmaisussaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- ottaa kuvillaan kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- tutkii kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestäväen tulevaisuuden näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

Taiteen monet maailmat

Omat kuvat

- opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä taiteen maailmat, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Taiteen kuvat

- kuvan tekemisen, muokkaamisen ja esittämisen perinteiset ja uudet keinot
- taiteen käsitteistöön ja kuvastoihin perehtyminen
- eri aikoina ja eri kulttuureissa tuotettu taide tutkimuksen kohteena
- teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen
- opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen
- opiskelijoiden toimijuus kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen sekä muut laaja-alaisen osaamisen osa-alueet: hyvinvointiosaaminen, vuorovaikutusosaaminen, globaali- ja kulttuuriosaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen ja eettinen ja ympäristöosaaminen toteutuvat eri painotuksin kuvataiteen opintojaksoilla. Kuvataiteen opinnoissa ohjataan opiskelijaa tarkastelemaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin välittämiä viestejä ja niissä ilmeneviä arvoja suhteessa ympäröivään kuvamaailmaan. Opetuksen tavoitteena on tukea opiskelijan kuvailmaisun, taitojen, taidekäsityksen ja itsetuntemuksen kehittymistä tavoitteellisen työskentelyn ja reflektoinnin kautta. Kuvataiteessa havainnoidaan ympäristöä moniaistisesti eri menetelmin tulkiten ja kommunikoiden sekä pohtien omia valintojaan, ratkaisujaan ja tekojaan kestävän elämäntavan näkökulmasta.

Plastinen sommittelu eli kolmiulotteinen muotoilu, 2 op (KU05)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Luova osaaminen, hyvinvointiosaaminen, vuorovaikutusosaaminen, eettinen ja ympäristöosaaminen toteutuvat eri painotuksin tällä opintojaksolla. Opetuksen tavoitteena on tukea opiskelijan kolmiulotteisen kuvailmaisun, kädentaitojen sekä itsetuntemuksen kehittymistä tavoitteellisen työskentelyn kautta. Tällä opintojaksolla pohditaan omia valintoja ja tekoja kestävän elämäntavan näkökulmasta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet: Opiskelija kehittää omaa muodon- ja estetiikantajuun kolmiulotteisen muotoilun kautta. Harjoitellaan tilallista ajattelua, kolmiulotteista työskentelyä sekä omaa kuvailmaisua. Tutustutaan kolmiulotteisessa muotoilussa hyödynnettävien materiaalien ominaispiirteisiin ja valmistetaan niistä opiskelijoiden toiveet huomioiden teoksia ja tuotteita.

Keskeiset sisällöt: Tutustutaan muotoilun periaatteisiin. Materiaaleina on esimerkiksi savi, paperimassa, kipsi, rautalanka ja kierrätysmateriaalit. Opiskelijoiden mielenkiinnon mukaan valmistetaan veistoksia, astioita, hahmoja ja korkokuvia. Kokeillaan muutamia koristelu- ja viimeistelytekniikoita.

Piirustus ja maalaus, 2 op (KU06)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Luova osaaminen, hyvinvointiosaaminen ja vuorovaikutusosaaminen toteutuvat eri painotuksin tällä opintojaksolla. Opetuksen tavoitteena on tukea opiskelijan kuvailmaisun ja itsetuntemuksen kehittymistä tavoitteellisen työskentelyn ja reflektoinnin kautta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet: Opiskelija kehittää henkilökohtaista taiteellista ilmaisuaan sekä vahvistaa taiteen tuntemustaan omakohtaisen tekemisen kautta. Opiskelijoiden mielenkiinnon mukaan tutustutaan uusiin tekniikoihin sekä kehitetään aikaisemmin opittuja taitoja. Tämä on hyvä opintojakso pohjustamaan kuvataiteen lukiodiplomin suoritusta sekä tulevia kuvataiteen opintoja.

Keskeiset sisällöt: Tutustutaan yhdessä opiskelijoiden kanssa valittuihin piirtimiin ja maalauksen työvälineisiin. Toteutettavat aiheet voivat olla esimerkiksi perspektiivi- ja tilankuvausharjoituksia, muotokuvia, varjostusharjoituksia sekä abstrakteja teoksia.

Digitaalinen kuva/video, 2 op (KU07)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen, globaali- ja kulttuuriosaaminen sekä yhteiskunnallinen osaaminen toteutuvat eri painotuksin tällä kuvataiteen opintojaksolla. Opinnoissa ohjataan opiskelijaa tarkastelemaan ympäröivän kuvamaailman välittämiä viestejä ja niissä ilmeneviä arvoja. Opetuksen tavoitteena on tukea opiskelijan kuvailmaisun kehittymistä tavoitteellisen työskentelyn ja reflektoinnin kautta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet: Opiskelija harjoittelee digitaalisen kuvan, elokuvan tai videon vaikuttamiskeinoja havainnoimalla ja tekemällä. Opintojaksolla herätellään kiinnostusta niitä kohtaan myös taidemuotoina. Opintojakson ideana ei ole niinkään teknisten hienouksien opettelu, vaan tavoitteena on löytää luovuus tekemisen kautta.

Keskeiset sisällöt: Keskitytään opiskelijoiden mielenkiinnon mukaan digitaaliseen kuvaan, elokuvaan tai videoon. Käydään läpi kuvaamisen ja editoinnin periaatteita sekä harjoitellaan kuvan/elokuvan analysointia. Mahdollinen kuvankäsittely tehdään pääsääntöisesti GIMP ohjelmalla, joka on sähköisissä kirjoituksissa käytettävä kuvankäsittelyohjelma.

Abien penkkariprojekti, 2 op (KU08)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Luova osaaminen, hyvinvointiosaaminen, kulttuuriosaaminen ja vuorovaikutusosaaminen sekä eettinen- ja ympäristöosaaminen toteutuvat eri painotuksin tällä opintojaksolla. Opetuksen tavoitteena on tukea opiskelijan kuvailmaisun, kädentaitojen sekä itsetuntemuksen kehittymistä tavoitteellisen, refleктоivan työskentelyn kautta. Tällä opintojaksolla pohditaan omia valintoja ja tekoja kestävän elämäntavan näkökulmasta ja tutustutaan Penkkariperinteisiin osana lukiolaisten toimintakulttuuria.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet: Abiturienteille suunniteltu opintojakso, jonka aikana suunnitellaan ja toteutetaan opiskelijoiden toiveen mukaan vaihtoehtoisesti esimerkiksi Penkkaripäivän abigaala tai lukion tilojen somistus sekä kuorma-autojen somistelakanoita ja abivideo.

Keskeiset sisällöt: Osallistujat suunnittelevat juhlan ja/tai somistuksen Penkkaripäivään, organisoivat toteutuksen ja valmistavat yhteistyössä kaikkien abiturienttien kanssa tapahtuman somisteineen ja rekvisiittoineen valmiiksi opintojakson aikana. Opintojakso päättyy Penkkaripäivänä.

7.11. Lukiodiplomit (LD)

Oppiaineen tehtävä

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määriteltäviin opintojaksoihin voivat kuulua eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavat lukiodiplomit. Lukiodiplomien tehtävänä on antaa opiskelijalle mahdollisuus osoittaa erityistä osaamistaan ja harrastuneisuuttaan pitkäkestoisen näytön avulla. Lukiodiplomi kuvaa monipuolisesti opiskelijan tavoitteellista työskentelyä, kehittyneitä taitoja ja syvällistä osaamista. Opiskelija tutkii ja ilmaisee kulttuurisesti moninaista todellisuutta eri oppiaineille ominaisin keinoin. Lukiodiplomin suorittaminen hyödyntää ja syventää lukio-opinnoissa kehittyvää laaja-alaista osaamista. Opiskelija ilmentää lukiodiplomillaan ajattelun, tuottamisen, tulkinnan ja arvottamisen taitojaan sekä omaehtoista harrastuneisuuttaan. Lukiodiplomi luo edellytyksiä oman ja toisten osallisuuden, toimijuuden ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamiselle lukioyhteisössä.

Lukiodiplomeja on mahdollista suorittaa kotitaloudessa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa, mediassa, musiikissa, tanssissa ja teatterissa. Lukiodiplomin laajuus on kaksi opintopistettä. Lukiodiplomit tarjoavat opiskelijalle mahdollisuuden arvioida lukio-opintojen aikana karttunutta osaamistaan ja vahvuuksiaan jatko-opintojen näkökulmasta. Lukiodiplomit täydentävät lukion päättötodistuksen ja ylioppilastutkintotodistuksen osoittamaa osaamista.

Lukiodiplomeja on koulutuksen järjestäjän päätöksellä mahdollista suorittaa lukiossa yhdessä tai useammassa oppiaineryhmässä tai oppiaineessa. Lukiodiplomi voi sisältyä oppiaineen oppimäärän valinnaisiin opintoihin paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyllä tavalla. Opetushallitus antaa erilliset ohjeet kunkin lukiodiplomin suorittamisesta.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan koulutuksen järjestäjän tarjoamien lukiodiplomien osalta lukiodiplomien tehtävä, yleiset tavoitteet ja arviointi sekä tavoitteet ja keskeiset sisällöt lukiodiplomeittain kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina.

Tavoitteet

Lukiodiplomien opetuksen yleiset tavoitteet

Lukiodiplomien opetuksen yleiset tavoitteet

Kaikkia lukiodiplomeja yhdistävinä tavoitteina on, että opiskelija

- asettaa lukiodiplomin suorittamiselle omat lähtökohdat ja tavoitteet
- työskentelee tavoitteellisella otteella itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa
- tutkii ja ilmaisee kulttuurista todellisuutta eri tiedonaloille ominaisilla tavoilla
- soveltaa lukioaikana karttunutta erityistä osaamista ja omaehtoista harrastuneisuutta

- hyödyntää ja syventää lukio-opinnoissa kehittyvää laaja-alaista osaamista
- valitsee tarkoituksenmukaisia opiskeluympäristöjä, työtapoja ja ilmaisen keinoja
- arvioi asetettujen tavoitteiden saavuttamista, työskentelyä, lopputulosta ja kokonaisuutta
- vahvistaa omaa ja toisten osallisuutta, toimijuutta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia lukioyhteisössä.

Osaamisen arviointi

Lukiodiplomin arviointi perustuu opiskelijan tai opiskelijoiden ryhmänä itsenäisesti toteuttamaan lukioaikaisen erityisen osaamisen ja harrastuneisuuden näyttöön. Opiskelijan toteuttama lukiodiplomi arvioidaan kokonaisuutena. Lukiodiplomin arvioinnissa annetaan palautetta lukiodiplomille asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. Lukiodiplomin arviointi on monipuolista ja luotettavaa, ja se vastaa opiskelijan oppiaineryhmässä tai oppiaineessa osoittamaa osaamisen tasoa. Lukiodiplomin suorittamiseen sisältyy opiskelijan itsearviointia.

Opintojaksot

Kuvataiteen lukiodiplomi, 2 op (KULD2)

Opintojakson moduulit

- Kuvataiteen lukiodiplomi, 2 op (KULD2), valinnainen

Tavoitteet

Kuvataiteen lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan kuvataiteessa
- osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin osaamistaan tuottamalla, tulkitsemalla ja arvottamalla monipuolisesti kuvia
- osaa kertoa ja välittää lukiodiplomille asettamansa tavoitteet ja lähtökohdat
- osaa tuottaa taiteellisen ja visuaalisen kokonaisuuden, jonka sisällön tuottamisen ja esittämisen tavat tukevat toisiaan
- osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemusta
- osaa arvioida työskentelyprosessia ja teosta oman oppimisen näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

Kuvataiteen lukiodiplomi

- perustuvat lukiodiplomille asetettuihin tavoitteisiin sekä valittuun tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan
- muodostuvat teoksesta sekä työskentelyprosessia, itsearviointia sekä kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemusta kuvaavasta portfoliosta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla (4-10).

Liikunnan lukiodiplomi, 2 op (LILD4)

Opintojakson moduulit

- Liikunnan lukiodiplomi, 2 op (LILD4), valinnainen

Tavoitteet

Liikunnan lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan liikunnassa
- pohtii monipuolisesti liikunnan merkitystä elämässään samalla kehittäen fyysistä toimintakykyään, liikunnallista erityisosaamistaan, harrastuneisuuttaan ja yhteistyökykyjään.

Keskeiset sisällöt

Liikunnan lukiodiplomi

- muodostuvat liikuntakykyisyyden, liikuntatietojen, erityisosaamisen, harrastuneisuuden ja yhteistyötaitojen sekä portfolion muodossa tehtävän itsearvioinnin muodostamasta kokonaisuudesta.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija pohtii monipuolisesti liikunnan merkitystä elämässään samalla kehittäen fyysistä toimintakykyään, liikunnallista erityisosaamistaan, harrastuneisuuttaan ja yhteistyökykyjään.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan liikunnassa. Liikunnalliset taidot osoitetaan fyysisillä näytöillä. Diplomisuoritukseen kuuluu myös tutkielma omista erityistaidoista sekä portfolio, jossa opiskelija arvioi omaa liikunnallista kehitystään sekä oppimisprosessejaan. Diplomin saamisen ehtona on, että on suorittanut vähintään viisi liikunnan opintojaksoa. Liikuntadiplomi arvioidaan

noudattaen opetushallituksen laatimia suoritusohjeita ja arviointikriteerejä.

Suositus: 1-3. vuosi.

Musiikkidiplomi, 2 op (MULD6)

Opintojakson moduulit

- Musiikin lukiodiplomi, 2 op (MULD6), valinnainen

Tavoitteet

Musiikin lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa lukioaikanaan näytön musiikillisesta erityisosaamisestaan ja erityisestä harrastuneisuudestaan musiikissa
- osoittaa musiikillista osaamistaan ja harrastuneisuuttaan valmistamalla musiikin taidollista ja tiedollista hallintaa osoittavan projektin tai kokoamalla näytesalkun lukioaikaisista musiikkiopinnoistaan ja toiminnastaan.

Paikallinen lisäys

- pohtia omia musiikillisia kiinnostuksen kohteita ja kehittää näitä taitoja
- harjoitella itsenäistä työskentelyä
- oppia tuottamaan kirjallisesti ja sisällöllisesti eheä kokonaisuus
- saada perusteellista, kannustavaa ja rakentavaa palautetta omasta työskentelystä

Keskeiset sisällöt

Musiikin lukiodiplomi

- opiskelijan musiikillinen omaelämäkerta, musiikkiprojekti tai musiikillinen näytesalkku, yhteenveto ja arvioitsijoiden lausunto
- erilaiset toteutustavat ja osa-alueet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- Opintojaksolla opitaan tunnistamaan omia vahvuuksia ja toisaalta kehittämisen kohteita.
- Opitaan arvioimaan omaa työskentelyä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

- Opintojaksolla tuotetaan taiteellinen ja kirjallinen kokonaisuus, mikä kehittää luovuutta ja monitieteistä osaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla (4-10).

Opintojakson vapaa kuvaus

Lukiodiplomiopintojaksolla opiskelija suorittaa musiikin lukiodiplomin. Edellytyksenä opintojaksolle osallistumiseen on suoritusmerkinnät vähintään neljästä lukion musiikin opintojaksosta. Lukiodiplomi on osoitus opiskelijan erityisestä harrastuneisuudesta ja musiikin erityisosaamisesta.

Musiikin lukiodiplomityössä opiskelija valmistelee ja toteuttaa itsenäisesti jonkin musiikillisen projektin tai tekee näytesalkun, jossa on koottuna lukioaikaisia töitä. Projektityön lisäksi opiskelija tekee kirjallisen työn, jossa kuvaa projektin etenemistä ja arvioi työskentelyään sekä projektin lopputulosta. Lukiodiplomi arvioidaan noudattaen opetushallituksen laatimia suoritusohjeita ja arviointikriteerejä. Diplomi arvioidaan numeerisesti 4-10. Lisäksi opiskelija saa työstään kirjallisen arvion sekä todistuksen.

Kirjallisuusdiplomi, 2 op (ÄILD14)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu sekä kotimaiseen että ulkomaiseen kirjallisuuteen monipuolisesti.
- Opiskelija syventää kirjallisuusnäkemystään ja tietojaan kirjallisuuden lajeista.
- Opiskelija oppii analysoimaan kaunokirjallisuutta.
- Opiskelija harjoittaa puheviestintätaitojaan.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- kirjallisuuden lajit: epiikka, draama, lyriikka
- kirjallisuusanalyysin keskeiset käsitteet ja niiden hallinta: juoni, henkilöt, teema ja niin edelleen
- eri aikakausien ja maiden teokset nykylukijan silmin
- puheviestintätaitojen hyödyntäminen (esimerkiksi selostaminen)

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista tällä opintojaksolla painottuvat globaali- ja kulttuuriosaaminen ja vuorovaikutusosaaminen. Eri kulttuureja ja aikakausia edustavat teokset lisäävät

kulttuurituntemusta. Kun kirjoista keskustellaan, vuorovaikutustaidot karttuvat.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Kirjallisuusdiplomi avaa ovet suomalaiseen ja ulkomaiseen kirjallisuuteen. Diplomin suorittaja lukee opettajan laatimalta listalta valitsemansa 16 teosta (suositus kahdeksan kotimaista ja kahdeksan ulkomaista). Lukemisen jälkeen kirja tentitään suullisesti. Diplomin voi suorittaa itsenäisesti opiskellen oman aikataulun mukaisesti lukio-opintojen aikana. Kirjallisuusdiplomi on laadittu yhteistyössä Jalasjärven, Kurikan ja Jurvan lukioden kanssa.

7.12.Liikunta (LI)

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista. Liikunnassa opetetaan taitoja ja tietoja, joiden avulla opiskelija pystyy arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyään. Opetuksen tavoitteena on ohjata opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta fyysisestä aktiivisuudestaan sekä toiminta- ja opiskelukyvystään. Opetuksessa korostetaan kokonaisvaltaista hyvinvointia edistävän liikunnan merkitystä osana aktiivista elämäntapaa. Opiskelija rakentaa myönteistä kehosuhdetta ja minäkuvaa liikunnan avulla. Liikunnassa opiskelija kokee iloa, onnistumista ja liikunnallista pätevyyttä sekä oppii keinoja oman jaksamisen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Lukion liikunnassa edistetään kaikkien opiskelijoiden tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla monipuolisesti ja turvallisesti ottaen huomioon eri opiskeluympäristöjen ja vuodenaikojen tarjoamat mahdollisuudet. Opetuksessa käytetään erilaisia työtapoja ja menetelmiä, osallistetaan opiskelijoita toiminnan suunnitteluun ja arviointiin sekä ohjataan heitä ottamaan vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta ja turvallisuudesta.

Opetusryhmiä muodostettaessa otetaan huomioon opiskelijan oikeus fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen turvallisuuteen. Oppimista tuetaan opetusta eriyttämällä ottaen huomioon opiskelijoiden yksilölliset lähtökohdat ja kehitystarpeet (lukiolaki 714/2018, 28 ja 29 §).

Laaja-alainen osaaminen

Liikunnan opetus vahvistaa opiskelijan motivaatiota, itseluottamusta ja pätevyyttä fyysiseen aktiivisuuteen sekä ymmärrystä elämänmittaisen liikunta-aktiivisuuden merkityksestä.

Liikunta tukee opiskelijan pitkäjänteisyyttä, sinnikkyyttä ja jaksamista vahvistaen **hyvinvointiosaamista** sekä laajemmin terveyttä ja hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Liikunnassa toimintakyvyllä tarkoitetaan fyysisiä, sosiaalisia ja psyykkisiä edellytyksiä selvitä erilaisista arkielämään kuuluvista toiminnoista. Liikunnassa opetellaan pitämään huolta omasta toimintakyvystä sekä opitaan ymmärtämään, miten toimintakyky vaikuttaa omaan fyysiseen ja kognitiiviseen suorituskyykyyn sekä hyvinvointiin.

Vuorovaikutusosaaminen kehittyy liikunnan opetuksen monipuolisten työtapojen ja menetelmien avulla. Vuorovaikutusosaamisen näkökulmasta on oleellista, että opiskelijan myönteistä minäkuvaa vahvistetaan niin, että hän oppii arvostamaan itseään. Hyvä vuorovaikutus edellyttää itsesäätelyn taitoja, kuten omien tunteiden tunnistamista, ymmärtämistä ja ilmaisun säätelystä. Näin liikunta oppiaineena edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä turvallisuutta kouluyhteisössä laajemminkin.

Lukion liikunta on monitieteinen oppiaine, joka tarjoaa mahdollisuuksia eri tieteenalojen ja oppiaineiden, esimerkiksi terveystiedon, biologian, fysiikan ja musiikin, ymmärtämiseen. **Monitieteinen ja luova osaaminen** kehittyy liikunnan oppimistilanteissa, jotka ovat luonteeltaan ongelmanratkaisutilanteita. Liikunta kehittää aivoja ja niiden hyvinvointia monipuolisesti tukien yleistä opiskeluvireyttä ja oppimisedellytyksiä.

Opiskelijan hyvä toimintakyky vahvistaa niin opiskelu- kuin työelämävalmiuksia. **Yhteiskunnallista osaamista** vahvistetaan liikunnassa opettamalla opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta ja yhteisestä toiminnasta ja sen turvallisuudesta sekä auttamalla ja avustamalla muita liikuntatunneilla. Parhaansa yrittäminen, ponnistelu ja pitkäjänteinen toiminta tavoitteiden saavuttamiseksi ovat niin liikunnan opiskelun kuin opiskelu- ja työelämänkin arkista ydintä. Liikunnassa opiskelijat kokevat yhteisöllisyyttä yhdessä tekemisen, keskinäisen kannustamisen, osallisuuden ja yhteiseen päämäärään pyrkimisen kautta.

Itsensä pitkäjänteinen kehittäminen, oman lihasvoiman käyttö sekä toisia kunnioittava toiminta ilmenevät **eettisyytenä ja ympäristöosaamisena**, joka toteutuu liikunnassa toimintana yhteiseksi hyväksi. Liikunnassa tuetaan opiskelijan myönteisiä sosiaalisia arvoja ja niiden mukaista toimintaa, kuten rehellisyyttä, vastuullisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Opiskelija oppii tunnistamaan ympäristöä säästäviä ja kuormittavia liikuntamuotoja oppien esimerkiksi luontoliikunnassa eettisesti kestävään liikuntakulutukseen.

Liikunnan opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan hyvinvointi- ja liikuntateknologiaa sekä opitaan tiedon kriittistä tulkintaa ja turvallista toimintaa mediassa, kuten paikkatietojen julkaisuja ja suoritusten kuvaamista. Liikunta globaalina, yhteisenä ja kehollisena, kielenä yhdistää erilaiset ihmiset ja kulttuurit vahvistaen opiskelijoiden **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Tavoitteet

Liikunnan opetuksen tavoitteena on,

että opiskelija

- oppii soveltamaan liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä)
- oppii arvioimaan fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä saadun tiedon pohjalta harjoittamaan niitä
- osaa tehdä perusteltuja valintoja fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn kehittämiseksi sekä fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi
- kehittää taitoa itsearviointiin (tavoitteenasettelu, suunnitelma ja toteutus tavoitteiden suuntaisesti sekä edistymisen arviointi)
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, oppii auttamaan ja avustamaan muita liikuntatunneilla, tukee yhteisöllisyyttä kannustamalla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia.

Osaamisen arviointi

Liikunnassa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä. Liikunnan arviointi perustuu opintojaksoissa määriteltyihin fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arviointi koostuu oppimista ja työskentelyä edistävästä palautteesta sekä tavoitteiden toteutumista kuvaavasta arvioinnista. Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön, ja siinä käytetään monipuolisesti opettaja-, vertais- ja itsearviointin eri muotoja. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Opiskelijan terveydentila ja erityistarpeet tulee ottaa huomioon liikunnan arvioinnissa siten, että opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa parasta mahdollista osaamistaan tarvittaessa vaihtoehtoisin tavoin ja erityisjärjestelyin (lukiolaki 714/2018, 28 ja 29 §).

Opintojaksot

Oppiva liikkuja, 2 op (LI01)

Opintojakson moduulit

- Oppiva liikkuja, 2 op (LI1), Pakollinen

Tavoitteet

Oppiva liikkuja

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä)
- osaa toimia vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittämällä itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

Oppiva liikkuja

- liikuntataitojen soveltaminen erilaisissa opetusryhmän yhteisissä liikuntatehtävissä, muodoissa ja -lajeissa opiskeluympäristön mahdollisuuksia (kesä-, talvi-, luonto- ja vesiliikunta) sekä sisä- ja ulkoliikuntaa monipuolisesti toteuttaen
- opetusryhmän yhteistyötaitoja ja yhteishenkeä kehittävät liikuntatehtävät ja -leikit sekä pelit

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- vuorovaikutusosaaminen kehittyy ryhmässä työskennellessä
- toisten huomioon ottaminen

Hyvinvointiosaaminen

- opiskelija ymmärtää kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tärkeyden
- opintojakson aihepiirejä käsitellään myös muissa oppiaineissa kuten esimerkiksi terveystiedossa ja psykologiassa

Yhteiskunnallinen osaaminen

- tasa-arvo ja suvaitsevaisuus

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- rehellisyys, vastuuntunto ja suvaitsevaisuus
- fair play

Aktiivinen elämä, 2 op (LI02)

Opintojakson moduulit

- Aktiivinen elämä, 2 op (LI2), Pakollinen

Tavoitteet

Aktiivinen elämä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- arvioi fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä asettaa kehittämistavoitteita saadun tiedon pohjalta
- osaa tehdä oman toimintakyvyn ja ympäristön kannalta perusteltuja valintoja fyysisen toimintakyvyn kehittämiseksi ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

Aktiivinen elämä

- fyysisten ominaisuuksien (voima, nopeus, kestävyys ja liikkuvuus) itsearviointi, ylläpito ja kehittäminen monipuolisesti liikkuen
- liikkuvuus ja kehonhuolto
- ergonomia liike- ja suoritustekniikoissa
- yhteistyötaitoja sekä yhteishenkeä kehittävät liikunnalliset pari- ja ryhmätehtävät

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- vuorovaikutusosaaminen kehittyy ryhmässä työskennellessä
- toisten huomioon ottaminen

Hyvinvointiosaaminen

- opiskelija ymmärtää kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tärkeyden
- opintojakson aihepiirejä käsitellään myös muissa oppiaineissa kuten esimerkiksi terveystiedossa ja psykologiassa

Monitieteinen ja luova osaaminen

- opintojakson aiheita käsitellään myös muissa oppiaineissa kuten esimerkiksi terveystiedossa

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- rehellisyys, vastuuntunto ja suvaitsevaisuus

Uudet mahdollisuudet, 2 op (LI03)

Opintojakson moduulit

- Uudet mahdollisuudet, 2 op (LI3), valinnainen

Tavoitteet

Uudet mahdollisuudet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjoittaa ja soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja monipuolisesti ja usein tavoin*
- *harjaantuu kehon hallinnassa*
- *tunnistaa tunteitaan, toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittaen sekä tukee yhteisöllisyyttä toisia auttaen ja kannustaen*
- *yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.*

Keskeiset sisällöt

Uudet mahdollisuudet

- *uusiin liikuntamuotoihin ja -lajeihin tutustuminen*
- *liikuntataitojen ja fyysisten ominaisuuksien monipuolinen ylläpito ja kehittäminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- *hyvinvointiosaaminen on läpileikkaava teema kaikissa liikunnan opintojaksoissa*
- *opiskelija tiedostaa syvemmin ja monipuolisemmin hyvinvointiin vaikuttavia asioita omassa ja muiden elämässä*
- *opiskelija kehittyy hyvinvointiosaamisen kartoittamisessa kokeilemalla eri liikuntamuotoja, eri vuodenaikoja ja olosuhteita hyödyntäen*

Yhdessä liikkuen, 2 op (LI04)

Opintojakson moduulit

- Yhdessä liikkuen, 2 op (LI4), valinnainen

Tavoitteet

Yhdessä liikkuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *toimii yhdessä asetetun liikunnallisen tavoitteen saavuttamiseksi*
- *toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia*

- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittään itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

Yhdessä liikkuen

- yhdessä toteutettava liikunta, kuten vanhojenpäivän tanssit, luontoliikunta tai muut projektiluonteiset kokonaisuudet.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- opintojaksossa toimitaan ryhmässä ja vuorovaikutustaitoja harjoitellaan yhdessä toimien
- ryhmädynamiikan hyödyntäminen opintojakson toteutuksessa

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- fair play
- toisten huomioiminen
- erilaisuuden hyväksyminen

Virkistystä liikunnasta, 2 op (LI05)

Opintojakson moduulit

- Virkistystä liikunnasta, 2 op (LI05), valinnainen

Tavoitteet

Virkistystä liikunnasta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- arvioi omaa jaksamistaan ja vireyttään sekä osaa tehdä perusteltuja liikunnallisia valintoja toiminta- ja opiskelukyvyn lisäämiseksi
- ymmärtää, miten liikunnan avulla voidaan edistää jaksamista ja opiskeluvireyttä
- osallistuu toimintaan asiallisesti, aktiivisesti ja yhteisöllisyyttä edistäen.

Keskeiset sisällöt

Virkistystä liikunnasta

- virkistystä lisäävät liikuntamuodot
- rentoutus ja kehonhuolto

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- opintojaksolla pyritään löytämään virkistystä ja iloa liikunnasta

Monitieteinen ja luova osaaminen

- opintojakson aiheita voidaan käsitellä myös muissa oppiaineissa kuten psykologia ja terveystieto

Wanhat tanssit, 2 op (LI06)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson tavoitteena on edistää opiskelijoiden sosiaalista yhteenkuuluvuutta, hyviä käytöstapoja ja yhdessä toimimista yhteisen projektin toteuttamiseksi. Työtavoissa painottuvat opiskelijaryhmän aktiivinen osallistuminen, toiminnallisuus ja yhteistoiminta.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tanssien kautta opiskelija pääsee tutustumaan eri maiden tansseihin, tanssein historiaan ja eri maiden kulttuuriin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Wanhojentanssien sisältönä ovat tanssien opettelu, yhteistyö ja hyvät tavat. Tavoitteena on opettaa juhlien suunnitteluun, työstämiseen ja toteutukseen liittyviä asioita. Opintojakso huipentuu vanhojen tanssien juhlaan.

Suositus: 2. vuosi.

Mailapelit, 2 op (LI07)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

210

Opintojakson tavoitteena on edistää opiskelijoiden sosiaalista yhteenkuuluvuutta, yhdessä toimimista sekä reilun pelin toimintatapoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroarviointilla (4-10).

Opintojakson vapaa kuvaus

Mailapelituntien sisältö painottuu mailapeleihin. Tavoitteena on virkistävä pelaaminen sekä pallopelien teknisten ja taktisten tietojen ja -taitojen lisääminen. Opintojaksolla painotetaan opiskelijaryhmän yhteistoimintaa ja omaehtoisia valintoja.

Suositus: 2. vuosi.

Kehonhuolto ja rentoutus, 2 op (LI08)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson aikana tavoitteena on opiskelijan hyvinvoinnin edistäminen ja itselleen sopivien kehonhuolto- sekä rentoutusmuotojen löytäminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteena on tukea opiskelijoiden fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä lukioopinnoissa jaksamista. Pääsisältö muodostuu hyvinvointiin ja jaksamiseen liittyvistä harjoitteista, kuten rentoutumisharjoituksista, kehonhuollosta sekä virkistävästä liikunnasta. Sisältö muokataan opettajan ja opiskelijoiden yhteissuunnittelun pohjalta.

Suositus 2. vuosi.

Jotain uutta abiliikuntaan, 2 op (LI09)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson tavoitteena on edistää opiskelijoiden sosiaalista yhteenkuuluvuutta, yhdessä toimimista sekä reilun pelin toimintatapoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Abiliikunnan tavoitteena on tukea opiskelijan jaksamista ja lisätä opiskeluvireyttä. Tuntien aikana pyritään kokeilemaan myös uusia liikuntamuotoja. Sisältö muokataan opettajan ja opiskelijoiden yhteissuunnittelun pohjalta.

Suositus: 3. vuosi.

Liikuntaa kansainvälistäen, 2 op (LI010)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Ryhmässä liikutaan eri tavoin luonnossa tai ympäristöä hyödyntäen. Toiminnoissa ryhmähenki tiivistyy uusia elämyksiä kokien.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija tutustuu toiseen kulttuuriin ja liikuntaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutustuminen vieraaseen kulttuuriin liikunnan kautta ja avulla. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus tutustua uusiin lajeihin luonnossa liikkuen, kulttuuriin tutustuen sekä kansainvälisyttä toisessa maassa tai kulttuurissa. Opintojaksoon yhdistyy mahdollisuus tutustua paikkakunnan opiskelijoihin tai opiskelupaikkoihin.

Suositus 1. vuosi.

Kunnossa inttiin, 2 op (LI011)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Liikkuminen ja leiriytyminen tapahtuu ryhmän yhteisin voimin ja edellyttää sosiaalisia vuorovaikutustaitoja. Opintojakso vaatii yhteishenkeä, mutta sen sisältö myös rakentaa sitä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelijat saavat mahdollisuuden kohentaa kuntoaan ennen maastojaksoa ja maastojaksolla tutustua armeijan toimintatapoihin maastossa. Tavoitteena on liikkua luonnossa ja ottaa vastuullisesti huomioon turvallisuus, luonnon monimuotoisuus, harjoitella armeijassa tarvittavia maastotaitoja ja toimia yhdessä muiden kanssa leiriolosuhteissa.

Suositus 3. vuosikurssi.

Kuntosaliharjoittelu, 2 op (LI012)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla (4-10).

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteena on perehtyä monipuoliseen voimaharjoitteluun ja hermo-lihasjärjestelmän kehittämiseen. Tunneilla käydään läpi lihaskuntoharjoittelun eri menetelmiä kuntosalilla sekä mahdollisuuksien mukaan myös muita ympäristöjä hyödyntäen. Sopii hyvin lihaskunnan ja voiman monipuolisesta kehittämisestä kiinnostuneille. Suositus: 3. vuosi.

Tanssiliikunta 1, 2 op (LI013)

Tavoitteet

- tutustua yhteen tai useampaan tanssilajiin
- harjoitella musiikin ja liikkeen yhdistämistä
- kehittää omia tanssitaitoja ja ilmaisua
- toimia yhteistyössä ja osallistua yhteissuunnitteluun
- saada mahdollisuus esiintymiskokemuksiin

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- eri tanssilajien perusteet ja harjoittelu
- musiikin ja liikkeen rytmisen yhdistäminen
- tanssillisen ilmaisun ja esiintymisen harjoittelu
- ryhmälähtöinen suunnittelu ja toteutus
- mahdolliset esiintymiset erilaisissa tilaisuuksissa

Laaaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija oppii edistämään hyvinvointiaan musiikkiliikunnan avulla. Tanssi tukee kehotietoisuutta ja liikuntakykyä sekä edistää lihaskuntoa, liikkuvuutta ja koordinaatiota. Tanssi voi olla voimakas itseilmaisun väline ja vähentää stressiä. Tanssin avulla voi kehittää tunteiden ilmaisua ja parantaa itseluottamusta.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijat oppivat, että kuinka antaa ja vastaanottaa palautetta, tehdä yhteistyötä muiden kanssa ja kehittää ryhmän yhteistä ilmaisua. Tanssi on luonnollinen väline tunteiden ja ajatusten välittämiseen ilman sanoja, mikä osaltaan edistää empatiaa ja vuorovaikutusta.

Arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan asteikolla suoritettu (S)/ hylätty (H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Tanssiliikunta 1 -opintojaksolla opiskelija pääsee tutustumaan ja harjoittelemaan yhtä tai useampaa eri tanssilajia. Ryhmässä harjoitellaan musiikin ja liikkeen yhdistämistä tanssin avulla ja kehitetään jo olemassa olevia taitoja. Opintojaksolla huomioidaan opiskelijaryhmän toiveet ja sisältö muokataan yhteissuunnittelun

pohjalta. Ryhmällä on mahdollisuus esiintyä erilaisissa tilaisuuksissa. Ensimmäistä kertaa Tanssiliikunta -opintojaksoa valitseva opiskelija valitsee Tanssiliikunta 1 -opintojakson riippumatta siitä, monettako vuotta hän opiskelee lukiossa.

Tanssiliikunta 2, 2 op (LI014)

Tavoitteet

- laajentaa ja vahvistaa omaa tanssillista osaamista
- monipuolistaa taitoja eri tanssi- ja musiikkiliikunnan muodoissa
- kehittää omaa ilmaisua ja esiintymisvalmiuksia
- osallistua aktiivisesti yhteissuunnitteluun
- syventää ryhmätyö- ja esiintymiskokemusta

Keskeiset sisällöt

- tanssitekniikan ja ilmaisun syventäminen
- monipuoliset tanssi- ja musiikkiliikunnan harjoitteet
- oman ilmaisun ja esiintymisen kehittäminen
- ryhmälähtöinen suunnittelu ja toteutus
- mahdolliset esiintymiset erilaisissa tilaisuuksissa

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija oppii edistämään hyvinvointiaan musiikkiliikunnan avulla. Tanssi tukee kehotietoisuutta ja liikuntakykyä sekä edistää lihaskuntoa, liikkuvuutta ja koordinaatiota. Tanssi voi olla voimakas itseilmaisun väline ja vähentää stressiä. Tanssin avulla voi kehittää tunteiden ilmaisua ja parantaa itseluottamusta.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijat oppivat, kuinka antaa ja vastaanottaa palautetta, tehdä yhteistyötä muiden kanssa ja kehittää ryhmän yhteistä ilmaisua. Tanssi on luonnollinen väline tunteiden ja ajatusten välittämiseen ilman sanoja, mikä osaltaan edistää empatiaa ja vuorovaikutusta.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla suoritettu (S) / hylätty (H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Tanssiliikunta 2 -opintojaksolla opiskelija laajentaa ja vahvistaa omaa tanssillista osaamistaan. Tavoitteena on monipuolistaa ja kehittää

opiskelijan osaamista ja omaa ilmaisua tanssi- ja musiikkiliikunnassa. Opintojaksolla huomioidaan opiskelijaryhmän toiveet ja sisältö muokataan yhteissuunnittelun pohjalta. Ryhmällä on mahdollisuus esiintyä erilaisissa tilaisuuksissa. Tanssiliikunta 2 -opintojakso valitaan, kun Tanssiliikunta 1 -opintojakso on suoritettu.

Tanssiliikunta 3, 2 op (LI015)

Tavoitteet

- syventää ja monipuolistaa aiemmin opittua tanssillista osaamista
- vahvistaa teknistä ja taidollista osaamista
- kehittää omaa, persoonallista tanssillista ilmaisua
- hyödyntää aiempaa tanssikokemusta osana oppimista
- toimia aktiivisesti yhteissuunnittelussa ja esiintymisissä

Keskeiset sisällöt

- tanssitekniikan ja ilmaisun syventävä harjoittelu
- oman liikeilmaisun ja persoonallisen tyylin kehittäminen
- aiemman osaamisen soveltaminen ja hyödyntäminen
- ryhmälähtöinen suunnittelu ja toteutus
- mahdolliset esiintymiset erilaisissa tilaisuuksissa

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija oppii edistämään hyvinvointiaan musiikkiliikunnan avulla. Tanssi tukee kehotietoisuutta ja liikuntakykyä sekä edistää lihaskuntoa, liikkuvuutta ja koordinaatiota. Tanssi voi olla voimakas itseilmaisun väline ja vähentää stressiä. Tanssin avulla voi kehittää tunteiden ilmaisua ja parantaa itseluottamusta.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijat oppivat, kuinka antaa ja vastaanottaa palautetta, tehdä yhteistyötä muiden kanssa ja kehittää ryhmän yhteistä ilmaisua. Tanssi on luonnollinen väline tunteiden ja ajatusten välittämiseen ilman sanoja, mikä osaltaan edistää empatiaa ja vuorovaikutusta.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla suoritettu (S)/ hylätty (H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Tanssiliikunta 3 -opintojaksolla opiskelija syventää ja monipuolistaa edelleen Tanssiliikunta 2 -opintojaksolla oppimaansa tanssillista osaamista. Tavoitteena on vahvistaa taidollista osaamista ja tukea opiskelijaa oman tanssillisen ilmaisun kehittämisessä. Mahdollisuuksien mukaan hyödynnetään myös opiskelijoiden aikaisempaa tanssillista kokemusta. Opintojaksolla huomioidaan opiskeluryhmän toiveet ja sisältö muokataan yhteissuunnittelun pohjalta. Ryhmällä on mahdollisuus esiintyä erilaisissa tilaisuuksissa. Tanssiliikunta 3 -opintojakso valitaan, kun Tanssiliikunta 2 -opintojakso on suoritettu.

Retkeilyopintojakso, 2 op (LI016)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää mikä merkitys ulkona luonnossa liikkumisella on ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille ja terveydelle
- saa luontoelämyksiä ja oppii nauttimaan luonnosta
- oppii retkeilyn perustaidot
- harjoituttaa kartan peruskartanlukutaitoa
- oppii vaellustaitoja käytännössä
- osaa antaa ensihoitoa vaelluksella syntyneisiin vammoihin

Keskeiset sisällöt

- retkeilytaidot yksin ja yhdessä
- valmiudet luonnossa liikkumiseen
- kartan ja kompassin käyttö
- retkeilyvarusteet
- jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet

Laaaja-alaisen osaamisen osa-alueet

Paikallinen lisäys

Vuorovaikutusosaaminen

Retki ja matka suunnitellaan ja tehdään ryhmässä, yhteistyössä muiden opiskelijoiden kanssa. Ryhmähenki tiivistyy uusia elämyksiä kokiin.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelijat oppivat luonnossa liikkumista ympäristöä hyödyntäen. Luonnon kunnioittaminen ja ympäristöosaaminen ovat keskeisessä roolissa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla suoritettu (S) / hylätty (H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Retkeilyopintojaksolla toteutetaan yhteinen vaellusreissu oman kuntopohjan ja varusteiden mukaan. Tavoitteena on saada varmuutta retkeilyyn, kokea uusia luontoelämyksiä ja oppii nauttimaan luonnosta. Opintojakson aikana saa oppia vaellukselle valmistautumisesta ja varustuksesta. Vaellusmatkan toteuttamisessa voidaan hyödyntää yhteistyötä muiden lukioden kanssa. Vaellusreissun kokonaiskesto on noin kolme päivää ja opintojakso sisältää muutamia ennakkotapaamisia.

7.13. Matematiikka (MA)

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opiskelu antaa opiskelijalle valmiudet ymmärtää, soveltaa ja tuottaa sekä arvioida matemaattisesti esitettyä tietoa. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään matematiikan merkityksen aikamme kulttuurissa ja huomaamaan sen välttämättömyyden eri aloilla kuten tekniikassa, lääke-, talous-, yhteiskunta- ja luonnontieteissä sekä taiteissa. Matematiikan opetuksen tehtävänä on perehdyttää opiskelija matematiikan peruskäsitteisiin, perusideoihin ja rakenteisiin sekä ohjata käyttämään puhuttua, kirjoitettua ja muutoin ilmaistua matematiikkaa. Opetus kehittää laskemisen, luovan ajattelun sekä ilmiöiden mallintamisen, ennustamisen ja ongelmien ratkaisemisen taitoja.

Matematiikan opiskelussa opiskelija kehittyy hyödyntämään tietokoneohjelmistoja ja digitaalisia tiedonlähteitä oppimisessa, tutkimisessa sekä ongelmanratkaisussa. Hän myös oppii arvioimaan tietoteknisten välineiden hyödyllisyyttä ja käytön rajallisuutta.

Laaaja-alainen osaaminen

Opetuksessa tutkitaan arkielämän ja matematiikan välisiä yhteyksiä sekä hyödynnetään mahdollisuuksia vahvistaa opiskelijan kiinnostusta, itsetuntoa ja tiedonhankintaprosesseja sekä kannustaa opiskelijaa kokeiluihin ja sinnikkääseen työskentelyyn. Matematiikassa opittavia taitoja sovelletaan omien tavoitteiden asettamisessa ja päätöksenteossa sekä pohditaan, kuinka matematiikan taitoja voidaan hyödyntää kestävään kehitykseen ja ihmiskuntaan liittyvien ongelmien ratkaisussa. Näin vahvistetaan opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista, eettistä ja ympäristöosaamista** sekä **hyvinvointiosaamista**.

Opetuksen lähtökohdat valitaan opiskelijoita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista, joita voidaan ratkoa matematiikan avulla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja, joissa opiskelijat työskentelevät yksin ja yhdessä. Tällä vahvistetaan mm. **vuorovaikutusosaamista**. Opetustavat valitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Opetustilanteet järjestetään siten, että ne herättävät opiskelijan tekemään havaintojensa pohjalta kysymyksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelemaan niitä.

Matematiikan opiskelu tukee **globaali- ja kulttuuriosaamisen** sekä **monitieteisen ja luovan osaamisen** laaja-alaisia tavoitteita. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään matematiikan merkitys erilaisissa kulttuureissa ja historian kehityksessä sekä sen luonne universaalina kielenä. Opiskelija oppii hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin sekä matematiikassa että muissa oppiaineissa. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään matematiikan kieltä ja merkintöjä sekä ajattelua tukevia kuvia, piirroksia ja välineitä. Opiskelijaa tuetaan taidossa siirtyä eri matemaattisen tiedon esitysmuodoista toiseen ilmiöiden mallintamisessa, ongelman ymmärtämisessä ja ratkaisemisessa sekä tuloksesta keskustelemisessä.

Tavoitteet

Matematiikan opetuksen yleisenä tavoitteena

on, että opiskelija

- saa myönteisiä oppimiskokemuksia, tottuu pitkäjänteiseen työskentelyyn ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa
- ymmärtää matematiikan sekä ainutlaatuisena itsenäisenä tieteenalana että käyttökelpoisena välineenä, kun mallinnetaan, hallitaan tai ennustetaan yhteiskunnan, talouden tai luonnon ilmiöitä
- rakentaa matemaattista pohjaa jatko-opinnoilleen
- harjaantuu käsittelemään tietoa matematiikalle ominaisella tavalla ja tottuu tekemään otaksumia, tutkimaan niiden oikeellisuutta, laatimaan perusteluja sekä arvioimaan perustelujen pätevyyttä ja tulosten yleistettävyyttä
- kykenee seuraamaan matemaattista esitystä, lukemaan matemaattista tekstiä, keskustelemaan matematiikasta, perustelemaan väitteitä ja arvioimaan eri muodoissa tarjottua informaatiota
- harjaantuu mallintamaan käytännön ongelmatilanteita ja hyödyntämään erilaisia ratkaisustrategioita
- rohkaistuu myös kokeilevaan ja tutkivaan toimintaan, ongelmien ratkaisujen keksimiseen ja selkeään esittämiseen
- osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, ohjelmistoja ja tietolähteitä sekä ymmärtää ettei ohjelmiston tuottama tulos yksinään riitä osoittamaan, todistamaan tai perustelemaan väitettä.

Osaamisen arviointi

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan opiskelijan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä sekä ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Arviointi ohjaa opiskelijaa kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitojaan. Sillä autetaan opiskelijaa kehittämään matemaattisten ratkaisujen esittämistä, tuetaan häntä käsitteiden muodostamisprosessissa ja ohjataan oman työn arvioimiseen. Onnistunut palaute auttaa opiskelijaa huomaamaan vahvuutensa sekä sen, mitä ja miten tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota laskutaitoon, menetelmien valintaan, matemaattisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoihin, päätelmien

perustelemiseen ja analysoimiseen sekä ohjelmistojen valintaan ja käyttöön.

Oppimäärän vaihtaminen

Kun matematiikan oppimäärää vaihdetaan pitkästä lyhyeen, suoritettuja opintoja luetaan hyväksi seuraavalla tavalla:

Pitkän oppimäärän moduuli	Lyhyen moduuli	oppimäärän
MAA2	MAB2	
MAA3	MAB3	
MAA6	MAB8	
MAA8	MAB5	
MAA9	MAB7	

Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytyt suoritettut opinnot tai vaihdon yhteydessä moduuleista yli jääviä opintopisteitä vastaavat hyväksytysti suoritettut osaopinnot voivat olla lyhyen oppimäärän muita valinnaisia tai temaattisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelijan siirtyessä pitkästä oppimäärästä lyhyeen oppimäärään tulee opiskelijalle hänen niin halutessa järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi.

Kun opiskelija siirtyy lyhyestä oppimäärästä pitkään oppimäärään, häneltä voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen. Vaihdon yhteydessä moduuleista puuttumaan jäävät opintopisteet tulee suorittaa paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän moduuleja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseiset moduulit voidaan lukea hyväksi opiskelijan varsinaisen oppimäärän muiksi valinnaisiksi tai temaattisiksi opinnoiksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

7.13.1. Matematiikan pitkä oppimäärä (MAA)

Opintojaksot

Funktiot ja yhtälöt 1, 3 op (MAA02)

Opintojakson moduulit

- Funktiot ja yhtälöt 1, 3 op (MAA2), Pakollinen

Tavoitteet

Funktiot ja yhtälöt 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden avulla, tuntee polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista

niihin liittyviä yhtälöitä sekä tietää polynomifunktion nollakohtien ja polynomin tekijöiden välisen yhteyden

- osaa ratkaista yksinkertaisia polynomiepäyhtälöitä
- osaa käyttää ohjelmistoja matemaattisessa mallintamisessa, polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden tutkimisessa sekä polynomi-, rationaali- ja juuriyhtälöiden ja polynomiepäyhtälöiden ratkaisemisessa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Funktiot ja yhtälöt 1

- polynomifunktio ja -yhtälö sekä polynomiepäyhtälö
- 2. asteen yhtälön ratkaisukaava
- polynomien tulo ja binomikaavat (summan neliö, summan ja erotuksen tulo)
- polynomien tekijät
- potenssifunktio ja potenssiyhtälö (eksponenttina positiivinen kokonaisluku)
- rationaalifunktiot ja -yhtälöt
- juurifunktiot ja -yhtälöt

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- pari- ja ryhmätyöskentelyssä kehittyvät vuorovaikutustaidot

Geometria, 2 op (MAA03)

Opintojakson moduulit

- Geometria, 2 op (MAA3), Pakollinen

Tavoitteet

Geometria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu hahmottamaan ja kuvaamaan tilaa ja muotoa koskevaa tietoa sekä kaksi- että kolmiulotteisissa tilanteissa
- osaa soveltaa yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta sekä suora- ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa
- harjaantuu muotoilemaan, perustelemaan ja käyttämään geometrasta tietoa sisältäviä lauseita
- osaa käyttää ohjelmistoja tutkiessaan kuvioita ja kappaleita sekä niihin liittyvää geometriaa.

Keskeiset sisällöt

Geometria

- *kuvioiden ja kappaleiden yhdenmuotoisuus*
- *sini- ja kosinilause*
- *monikulmioihin liittyvien pituuksien, kulmien ja pinta-alojen laskeminen*
- *ympyrän ja sen osien ja siihen liittyvien suorien geometriaa*
- *suoraan lieriöön ja suoraan kartioon sekä palloon liittyvien pituuksien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- *teknologinen ongelmanratkaisu*

Analyyttinen geometria ja vektorit, 3 op (MAA04)

Opintojakson moduulit

- *Analyyttinen geometria ja vektorit, 3 op (MAA4), Pakollinen*

Tavoitteet

Analyyttinen geometria ja vektorit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää, kuinka analyyttinen geometria luo yhteyksiä geometrysten ja algebrallisten käsitteiden välille*
- *ymmärtää yhtälön geometrisen merkityksen*
- *osaa ratkaista muotoa $|f(x)| = a$ tai $|f(x)| = |g(x)|$ olevia itseisarvoyhtälöitä*
- *ymmärtää vektorikäsitteen ja perehtyy vektorilaskennan perusteisiin*
- *osaa tutkia kaksiulotteisen koordinaatiston pisteitä, etäisyyksiä ja kulmia vektoreiden avulla*
- *osaa ratkaista tasogeometrian ongelmia vektoreiden avulla*
- *osaa käyttää ohjelmistoja käyrien ja vektoreiden tutkimisessa sekä niihin liittyvissä sovelluksissa.*

Keskeiset sisällöt

Analyyttinen geometria ja vektorit

- *käyrän yhtälö*
- *suoran, ympyrän ja paraabelin yhtälö*
- *yhtälöryhmä*
- *suorien yhdensuuntaisuus ja kohtisuoruus*
- *itseisarvoyhtälö*
- *pisteen etäisyys suorasta*
- *vektoreiden perusominaisuudet*
- *tason vektoreiden yhteen- ja vähennyslasku sekä tason vektorin kertominen luvulla*
- *tason vektoreiden pistetulo, tason vektoreiden välinen kulma*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- opintojakson aiheita kuten vektoreita käsitellään myös muissa oppiaineissa kuten fysiikassa

Funktiot ja yhtälöt 2, 2 op (MAA05)

Opintojakson moduulit

- Funktiot ja yhtälöt 2, 2 op (MAA5), Pakollinen

Tavoitteet

Funktiot ja yhtälöt 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmifunktioiden avulla
- tutkii sini- ja kosinifunktioita yksikköympyrän symmetrioiden avulla
- osaa ratkaista sellaisia trigonometrisia yhtälöitä, jotka ovat tyyppiä $\sin f(x) = a$ tai $\sin f(x) = \sin g(x)$
- osaa soveltaa sini- ja kosinifunktioiden yhteyttä $\sin^2 x + \cos^2 x = 1$
- tuntee eksponentti- ja logaritmifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä
- osaa käyttää ohjelmistoja funktioiden tutkimisessa, yhtälöiden ratkaisemisessa ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Funktiot ja yhtälöt 2

- suunnattu kulma ja radiaani
- yksikköympyrä
- sini- ja kosinifunktiot symmetria- ja jaksollisuusominaisuuksineen
- sini- ja kosiniyhtälöiden ratkaiseminen
- murtopotenssi ja sen yhteys juureen
- eksponenttifunktiot ja -yhtälöt
- logaritmi ja logaritmin laskusäännöt
- logaritmifunktiot ja -yhtälöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- opintojakson aiheita (esimerkiksi sini- ja kosiniyhtälöt) käsitellään myös muissa oppiaineissa kuten fysiikassa

Derivaatta, 3 op (MAA06)

Opintojakson moduulit

- Derivaatta, 3 op (MAA6), Pakollinen

Tavoitteet

Derivaatta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu ilmiöiden matemaattisten mallien käyttäytymiseen derivaatan avulla*
- *omaksuu havainnollisen käsityksen funktion raja-arvosta ja jatkuvuudesta*
- *ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena*
- *kykenee määrittämään yksinkertaisten funktioiden derivaatat*
- *osaa derivoida yhdistettyjä funktioita*
- *hallitsee funktioiden kulun tutkimisen derivaatan avulla ja osaa määrittää niiden ääriarvot suljetulla välillä*
- *osaa käyttää ohjelmistoja raja-arvon, jatkuvuuden ja derivaatan tutkimisessa sovellusten yhteydessä.*

Keskeiset sisällöt

Derivaatta

- *funktion raja-arvo, jatkuvuus ja derivaatta*
- *polynomi- ja rationaalifunktioiden sekä juurifunktion derivaatat*
- *sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmifunktioiden derivaatat • funktioiden tulon ja osamäärän derivaatta*
- *funktioiden tulon ja osamäärän derivaatta*
- *yhdistetty funktio ja sen derivointi*
- *funktion kulun tutkiminen ja ääriarvojen määrittäminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- *opintojakson aiheita käsitellään myös muissa oppiaineissa kuten fysiikassa ja kemiassa*

Integraalilaskenta, 2 op (MAA07)

Opintojakson moduulit

- Integraalilaskenta, 2 op (MAA7), Pakollinen

Tavoitteet

Integraalilaskenta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää integraalifunktion käsitteen ja oppii määrittämään yksinkertaisten funktioiden integraalifunktioita
- ymmärtää määrätyn integraalin käsitteen ja sen yhteyden pinta-alaan sekä tutustuu numeeriseen menetelmään määrätyn integraalin määrittämisessä
- osaa määrittää pinta-aloja ja tilavuuksia määrätyn integraalin avulla
- perehtyy integraalilaskennan sovelluksiin
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa, integraalifunktion määrittämisessä, määrätyn integraalin laskemisessa sovellusten yhteydessä sekä numeerisessa integroinnissa.

Keskeiset sisällöt

Integraalilaskenta

- integraalifunktio ja tärkeimpien alkeisfunktioiden integrointi
- määrätty integraali
- suorakaidesääntö
- pinta-alan ja tilavuuden laskeminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- matematiikan taitoja voidaan hyödyntää kestäväan kehitykseen ja ihmiskuntaan liittyvien ongelmien ratkaisussa

Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAA08)

Opintojakson moduulit

- Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAA8), Pakollinen

Tavoitteet

Tilastot ja todennäköisyys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa havainnollistaa diskreettiä tilastollista jakaumaa sekä määrittää ja tulkita jakauman tunnuslukuja
- osaa havainnollistaa kahden muuttujan yhteisjakaumaa sekä määrittää korrelaatiokertoimen ja regressiokäyrän
- perehtyy kombinatorisiin menetelmiin
- perehtyy todennäköisyyden käsitteeseen ja laskusääntöihin
- ymmärtää diskreetin todennäköisyysjakauman käsitteen ja oppii määrittämään jakauman odotusarvon ja tulkitsemaan sitä
- osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä tilastollisen tiedon esittämisessä

- osaa hyödyntää ohjelmistoja jakaumien havainnollistamisessa, tunnuslukujen määrittämisessä sekä todennäköisyyksien laskemisessa.

Keskeiset sisällöt

Tilastot ja todennäköisyys

- keskiluvut ja keskihajonta
- korrelaatio ja lineaarinen regressio
- klassinen ja tilastollinen todennäköisyys
- permutaatiot ja kombinaatiot
- todennäköisyyden laskusäännöt
- binomijakauma
- diskreetti todennäköisyysjakauma
- diskreetin jakauman odotusarvo

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- tilastojen avulla voi tutkia erilaisia yhteiskunnallisia ongelmia

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- matematiikan luonne universaalina kielenä

Hyvinvointiosaaminen

- tilastojen avulla voidaan perehtyä hyvinvointiin vaikuttaviin asioihin

Talousmatematiikka, 1 op (MAA09)

Opintojakson moduulit

- Talousmatematiikka, 1 op (MAA9), Pakollinen

Tavoitteet

Talousmatematiikka

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan
- soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa
- oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset
- osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Talousmatematiikka

- aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat
- korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus
- talletukset ja lainat
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- opintojakson aikana käsitellään yhteiskuntaan ja talouteen liittyviä aiheita kuten esimerkiksi verotusta ja erilaisia lainoja

3D-geometria, 2 op (MAA010)

Opintojakson moduulit

- 3D-geometria, 2 op (MAA10), valinnainen

Tavoitteet

3D-geometria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää vektorilaskennan tuntemustaan ja oppii käyttämään vektoreita kolmiulotteisessa avaruudessa
- oppii tutkimaan xyz-koordinaatiston pisteitä, suoria ja tasoja vektoreiden avulla
- vahvistaa avaruusgeometrian osaamistaan ääriarvosovellusten yhteydessä
- tutustuu kahden muuttujan funktioon
- osaa käyttää ohjelmistoja vektoreiden, suorien, tasojen ja pintojen havainnollistamisessa sekä vektorilaskennassa.

Keskeiset sisällöt

3D-geometria

- vektoriesitys kolmiulotteisessa koordinaatistossa
- piste- ja ristitulo
- piste, suora ja taso avaruudessa
- kulma avaruudessa
- yhden muuttujan differentiaali- ja integraalilaskennan sovelluksia avaruusgeometriassa
- kahden muuttujan funktio ja pinta avaruudessa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- kolmiulotteisuus eri kulttuureissa ja eri aikakausina

Algoritmit ja lukuteoria, 2 op (MAA011)

Opintojakson moduulit

- Algoritmit ja lukuteoria, 2 op (MAA11), valinnainen

Tavoitteet

Algoritmit ja lukuteoria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tietää, mikä on algoritmi, sekä oppii tutkimaan, kuinka algoritmit toimivat*
- *laatii yksinkertaisiin matemaattisiin ongelmiin liittyviä algoritmeja*
- *oppii ohjelmoimaan yksinkertaisia algoritmeja*
- *perehtyy logiikan käsitteisiin*
- *hallitsee lukuteorian peruskäsitteet ja perehtyy alkulukujen ominaisuuksiin*
- *osaa tutkia kokonaislukujen jaollisuutta*
- *käyttää ohjelmistoja ohjelmoinnissa ja lukujen tutkimisessa.*

Keskeiset sisällöt

Algoritmit ja lukuteoria

- *Algoritmisen ajattelun peruskäsitteet: peräkkäisyys, valinta ja toisto*
- *vuokaavio*
- *yksinkertaisten algoritmien, lajittelualgoritmien tai yhtälön numeerisen ratkaisuun liittyvän algoritmin ohjelmointi*
- *konnektiivit ja totuusarvot*
- *kokonaislukujenjaollisuus, jakoyhtälö ja kongruenssi*
- *Eukleideen algoritmi*
- *aritmetiikan peruslause*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- *lukuteorian sovellusten käyttö arkielämässä, esimerkiksi: henkilöturvautunnus, setelit, viitenumerot, pankkitilit*

Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op (MAA012)

Opintojakson moduulit

- Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op (MAA12), valinnainen

Tavoitteet

Analyysi ja jatkuva jakauma

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää ymmärrystään analyysin peruskäsitteistä*
- *osaa muodostaa ja tutkia aidosti monotonisten funktioiden käänteisfunktioita*
- *täydentää integraalilaskennan taitojaan*
- *perehtyy jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteeseen ja oppii soveltamaan normaalijakaumaa*
- *osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa ja epäoleellisten integraalien laskemisessa sovellusten yhteydessä.*

Keskeiset sisällöt

Analyysi ja jatkuva jakauma

Keskeiset sisällöt

- *paloittain määritelty funktio*
- *funktion jatkuvuuden ja derivoituvuuden tutkiminen*
- *jatkuvien ja derivoituvien funktioiden yleisiä ominaisuuksia*
- *käänteisfunktio*
- *funktioiden raja-arvot äärettömyydessä*
- *epäoleelliset integraalit*
- *jatkuvat jakaumat, normaalijakauma ja normittaminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- tähän asti opittujen taitojen hyödyntäminen ja syventäminen

Peruslaskutaidot ja ohjelmistot tehtävän ratkaisun apuna, 2 op (MAA013)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- *Opiskelija saa hyvät lähtövalmiudet pitkän matematiikan opiskeluun ja oppii lukion matematiikan opiskelun työskentelytavat*
- *Opiskelija tutustuu erilaisiin sovellusohjelmien sisältöön ja saa varmuutta niiden käyttöön.*
- *Opiskelija osaa valita matemaattiseen tilanteeseen sopivan työkalun ja tuntee ohjelman rajoitukset.*

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kerrataan keskeiset matematiikan osa-alueet, jotka ovat pohjana pitkän matematiikan opiskelulle lukiossa.
- Oppia esittämään tehtävän ratkaisu matematiikan kielellä ja kehittyä ratkaisun esittämisessä.
- Sovelluksina käsitellään mm. taulukkolaskentaohjelma, symbolisen laskinohjelman tarjoamat ratkaisumenetelmät matemaattisen tehtävän ratkaisussa ja Geogebra- ohjelmisto matemaattisten mallien muodostamisessa ja geometrinen konstruktioiden rakentamisessa.
- Työskentelytavat: Opiskelijat työskentelevät yksin tai yhdessä tilanteen mukaan, mutta kuitenkin niin, että jokainen osallistuu harjoitteluun itsenäisesti taitojaan kehittäen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- opetellaan matematiikan opiskelutaitoja yksin ja yhdessä

Hyvinvointiosaaminen

- omien vahvuuksien tunnistaminen ja kokemus siitä, että työ palkitaan

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Oppimista arvioidaan työskentelyn onnistumisen ja osallistumisen aktiivisuuden mukaan. Opintojakso arvioidaan suoritettu (S) / hylätty (H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso on tarkoitettu 1. ja 2. vuoden pitkän matematiikan opiskelijoille.

Pitkän matematiikan kokoava opintojakso, 2 op (MAA014)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- opiskelija muodostaa kokonais kuvan pitkän matematiikan opintojaksojen oppisisällöistä ja oppii yhdistämään opitut asiat erilaisissa matemaattisissa tehtävissä • vahvistaa matemaattista ajatteluaan ja laskennallisia valmiuksiaan

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Oppia esittämään tehtävän ratkaisu selkeästi ja perustellen.

- Osaa hyödyntää sovellusohjelmia tehtävien ratkaisun osana ja tuntee niiden rajoitukset.
- Kerrataan opintojaksojen sisältämät asiakokonaisuudet.
- Opiskellaan asiat, joiden opetus on jäänyt opintojakson yhteydessä vähemmälle huomiolle.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- matematiikan eri osa-alueiden tietojen soveltamista, yhdistelyä ja perustelua

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Oppimista arvioidaan työskentelyn onnistumisen ja osallistumisen aktiivisuuden mukaan. Opintojakso arvioidaan suoritettu (S) / hylätty (H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso on tarkoitettu viimeisen vuoden opiskelijoille, joiden tavoitteena on osallistua ja menestyä pitkän matematiikan ylioppilaskokeessa.

Pitkä matematiikka YO-kokeena, 2 op (MAA015)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- opiskelija osaa rakentaa perustellun vastauksen matemaattiseen tehtävään ja hänen ajattelunsa kehittyy kohti kypsempää matemaattista ajattelua
- oppii keskustelemaan matematiikan kielellä, uskaltaa pyytää apua ja oppii auttamaan muita matemaattisten ongelmien ratkomisessa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Oppia esittämään tehtävän ratkaisu selkeästi ja perustellen.
- Osaa hyödyntää sovellusohjelmia tehtävien ratkaisun osana ja tuntee niiden rajoitukset.
- Kerrataan pitkän matematiikan sisältämiä asiakokonaisuuksia.
- Harjoitellaan yo-kokeita vastaavia tehtäviä ja opitaan esittämään ratkaisu ylioppilastutkinnossa vaadittavalla tasolla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- omien vahvuuksien tunnistaminen ja kehittäminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Oppimista arvioidaan työskentelyn onnistumisen ja osallistumisen aktiivisuuden mukaan. Opintojakso arvioidaan suoritettu (S) / hylätty (H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso on tarkoitettu viimeisen vuoden opiskelijoille, joiden tavoitteena on osallistua ja menestyä pitkän matematiikan ylioppilaskokeessa. Opiskelijat työskentelevät yksin tai yhdessä aktiivisesti osallistuen harjoitteluun ja omia taitojaan kehittäen.

7.13.2. Matematiikan lyhyt oppimäärä (MAB)

Opintojaksot

Lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB02)

Opintojakson moduulit

- Lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB2), Pakollinen

Tavoitteet

Lausekkeet ja yhtälöt

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu käyttämään matematiikkaa ongelmien ratkaisemisessa ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä*
- *oppii muodostaan lausekkeitä ja yhtälöitä annettuihin ongelmiin sekä ratkaisemaan yhtälöitä ja tulkitsemaan saatua ratkaisua*
- *osaa soveltaa lukujonoja ja niistä muodostettuja summia matemaattisten ongelmien ratkaisussa*
- *osaa käyttää ohjelmistoja polynomifunktion tutkimisessa, polynomiyhtälöihin ja polynomifunktioihin liittyvien sovellusten yhteydessä.*

Keskeiset sisällöt

Lausekkeet ja yhtälöt

Keskeiset sisällöt

- *ongelmien muotoileminen yhtälöiksi*
- *yhtälöiden ratkaiseminen*
- *ratkaisujen tulkinta ja arvioiminen*
- *toisen asteen polynomifunktio ja toisen asteen yhtälön ratkaiseminen*
- *aritmeettinen lukujono ja summa*
- *geometrinen lukujono ja summa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- omien vahvuuksien tunnistaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- vuorovaikutustaidot kehittyvät pari- ja ryhmätyöskentelyssä

Geometria, 2 op (MAB03)

Opintojakson moduulit

- Geometria, 2 op (MAB3), Pakollinen

Tavoitteet

Geometria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu tekemään havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista*
- *vahvistaa tasokuvioiden ja kolmiulotteisten kappaleiden kuvien piirtämisen taitojaan*
- *osaa ratkaista käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen*
- *osaa käyttää ohjelmistoja kuvioiden ja kappaleiden tutkimisessa sekä geometriaan liittyvien sovellusten yhteydessä.*

Keskeiset sisällöt

Geometria

Keskeiset sisällöt

- *kuvioiden yhdenmuotoisuus*
- *suorakulmaisen kolmion trigonometria*
- *Pythagoraan lause ja Pythagoraan lauseen käänteislause*
- *kuvioiden ja kappaleiden pinta-alan ja tilavuuden määrittäminen*
- *geometrian menetelmien käyttö tasokoordinaatistossa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- merkityksien ja asioiden yhdistäminen

Matemaattisia malleja, 2 op (MAB04)

Opintojakson moduulit

- Matemaattisia malleja, 2 op (MAB4), Pakollinen

Tavoitteet

Matemaattisia malleja

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *näkee reaali maailman ilmiöissä säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia ja kuvaa niitä matemaattisilla malleilla*
- *arvioi lineaarisen ja eksponentiaalisen kasvun malleja muun muassa taulukkolaskentaohjelman avulla ja tekee ennusteita mallien avulla*
- *tottuu arvioimaan mallien hyvyttä ja käyttökelpoisuutta*
- *osaa käyttää ohjelmistoja mallintamisessa, polynomi- ja eksponenttifunktion ominaisuuksien tutkimisessa sekä polynomi- ja eksponenttiyhtälöiden ratkaisussa sovellusten yhteydessä.*

Keskeiset sisällöt

Matemaattisia malleja

Keskeiset sisällöt

- *lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin soveltaminen*
- *eksponenttiyhtälön ratkaiseminen*
- *ennusteet ja mallin hyvyys*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- *globaalien ilmiöiden mallintaminen*

Monitieteinen ja luova osaaminen

- *monitieteellistä tarkastelua matemaattisin mallein*

Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB05)

Opintojakson moduulit

- *Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB5), Pakollinen*

Tavoitteet

Tilastot ja todennäköisyys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu käsittelemään, havainnollistamaan ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja*
- *perehtyy todennäköisyyslaskennan perusteisiin ja sitä havainnollistaviin malleihin*

- osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä havaintoaineiston tunnuslukujen määrittämisessä ja todennäköisyyslaskennassa.

Keskeiset sisällöt

Tilastot ja todennäköisyys

Keskeiset sisällöt

- tilastoaineiston havainnollistaminen ja tunnuslukujen määrittäminen
- regression ja korrelaation käsitteet
- havainto ja poikkeava havainto
- ennusteiden tekeminen
- todennäköisyyden käsite
- yhteen- ja kertolaskusääntö
- kombinaatiot ja tuloperiaate
- todennäköisyyslaskennan malleja

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- yhteiskunnallisten asioiden tilastollinen tarkastelu ja ennustaminen

Talousmatematiikka, 2 op (MAB06)

Opintojakson moduulit

- Talousmatematiikan alkeet, 1 op (MAB6), Pakollinen
- Talousmatematiikka, 1 op (MAB7), Pakollinen

Tavoitteet

Talousmatematiikan alkeet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee talousmatematiikan peruskäsitteet ja -taidot
- syventää prosenttilaskennan taitojaan
- oppii kuvaamaan talouselämän asioiden kehittymistä
- osaa käyttää tietolähteitä ja ohjelmistoja laskelmien tekemisessä sovellusten yhteydessä.

Talousmatematiikka

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan
- soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa

- oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset
- osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Talousmatematiikan alkeet

Keskeiset sisällöt

- suhteellinen osuus, vertailu, muutoksen laskeminen
- indeksi
- korkokäsite, yksinkertainen korko
- verotus
- valuutat

Talousmatematiikka

Keskeiset sisällöt

- aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat
- korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus
- talletukset ja lainat
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia

Paikallinen lisäys

Yhteiskunnallinen osaaminen

- talouden tarkastelu matemaattisesti
- opintojakson aiheita käsitellään myös muissa aineissa kuten esimerkiksi yhteiskuntaopissa

Monitieteinen ja luova osaaminen

- opintojakson aiheita käsitellään myös muissa aineissa kuten esimerkiksi yhteiskuntaopissa

Hyvinvointiosaaminen

- oman talouden suunnittelu

Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB07)

Opintojakson moduulit

- Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB8), valinnainen

Tavoitteet

Matemaattinen analyysi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutkii funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin*
- *ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena*
- *osaa tutkia polynomifunktion kulkua derivaatan avulla*
- *osaa määrittää sovellusten yhteydessä polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon*
- *osaa käyttää ohjelmistoja funktion kulun tutkimisessa sekä funktion derivaatan ja suljetun välin ääriarvojen määrittämisessä sovellusten yhteydessä.*

Keskeiset sisällöt

Matemaattinen analyysi

Keskeiset sisällöt

- *graafisia ja numeerisia menetelmiä*
- *polynomifunktion derivaatta*
- *polynomifunktion merkin ja kulun tutkiminen*
- *polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon määrittäminen suljetulla välillä*
- *funktion muutosnopeuden määrittäminen ohjelmistojen avulla*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alainen osaaminen

- monitieteelliset ääriarvotutkimukset

Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat, 2 op (MAB08)

Opintojakson moduulit

- Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat, 2 op (MAB9), valinnainen

Tavoitteet

Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu normaalijakaumaan matemaattisena mallina*
- *tutustuu binomijakaumaan matemaattisena mallina*
- *vahvistaa ja monipuolistaa tilastojen käsittely- ja tutkimustaitojaan ohjelmistojen avulla*
- *tietää, kuinka lasketaan tilastollisiin jakaumiin liittyviä tunnuslukuja ja todennäköisyyksiä, ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla*
- *ymmärtää luottamusvälin ja virhemarginaalin käsitteen ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla.*

Keskeiset sisällöt

Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat

Keskeiset sisällöt

- *normaalijakauma ja jakauman normittamisen käsitteet (odotusarvo ja keskihajonta)*
- *toistokoe*
- *binomijakauma*
- *luottamusvälin ja virhemarginaalin käsite*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- osaamisen käyttäminen sekä oman että yhteiskunnan hyväksi

Lyhyen matematiikan kokoava opintojakso, 2 op (MAB09)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- *Matemaattisen ongelmanratkaisutaitojen kehittäminen sekä lyhyen matematiikan kokonaiskuvan vahvistaminen osana luonnontieteitä ja jokapäiväistä elämää.*

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Lukion lyhyen matematiikan oppimäärä. Teknisten apuvälineiden monipuolinen hyödyntäminen.

Paikallinen lisäys

Monitieteinen ja luova osaaminen

- matemaattisen tiedon soveltaminen ja laajempien kokonaisuuksien hahmottamisen harjoittaminen
- Sovelletaan eri opintojaksoilla opiskeltuja asioita.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla (4-10).

Kohti lyhyen matematiikan YO-koetta, 2 op (MAB010)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Syvennetään ja vahvistetaan lyhyen matematiikan ylioppilaskokeissa tarvittavia tietoja ja taitoja.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Aiempien vuosien yo-tehtävien analysointi ja ratkaiseminen sekä teknisten apuvälineiden monipuolinen hyödyntäminen abittiympäristössä.
- Lukion lyhyen matematiikan oppimäärä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- matemaattisen tiedon soveltaminen ja laajempien kokonaisuuksien hahmottamisen harjoittaminen
- Sovelletaan eri opintojaksoilla opiskeltuja asioita.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla (4-10).

Tukijakso, 1 op (MAB011)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Lukion lyhyen matematiikan opiskelutaitojen kehittäminen.

Laaja-alainen osaaminen

- Toteutetaan hajautettuna ensimmäisten pakollisten opintojaksojen rinnalla.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Matematiikan opiskelun kehittäminen ja opiskelijan tukeminen itsenäiseen työskentelyyn. Teknisiin apuvälineisiin tutustuminen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- matemaattisen tiedon soveltaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

7.13.3. Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus (MAY)

Opintojaksot

Luvut ja yhtälöt, 2 op (MAY01)

Opintojakson moduulit

- Luvut ja yhtälöt, 2 op (MAY1), Pakollinen

Tavoitteet

Luvut ja yhtälöt

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kertaa prosenttilaskennan periaatteet*
- *osaa käyttää verrannollisuutta ongelmanratkaisussa*
- *syventää murtolukujen laskutoimitusten osaamistaan*
- *kertaa potenssin laskusäännöt*
- *vahvistaa ymmärrystään funktion käsitteestä*
- *ymmärtää yhtälön ja yhtälöparin ratkaisemisen periaatteet*
- *oppii käyttämään ohjelmistoja funktion kuvaajan piirtämisessä, havainnoinnissa ja yhtälöiden ratkaisemisessa.*

Keskeiset sisällöt

Luvut ja yhtälöt

- *lukujoukot ja peruslaskutoimitukset*
- *luvun vastaluku, käänteisluku ja itseisarvo*
- *prosenttilaskenta*

- potenssin laskusäännöt (eksponenttina kokonaisluku)
- suoraan ja kääntäen verrannollisuus
- funktio, kuvaajan piirto ja kuvaajan tulkinta
- ensimmäisen asteen yhtälön ratkaiseminen
- yhtälöpari
- neliö- ja kuutiojuuri
- potenssifunktio ja potenssiyhtälö (asteluvut 2 ja 3)

Paikallinen lisäys

Vuorovaikutusosaaminen

- vuorovaikutustaidot kehittyvät pari- ja ryhmätyöskentelyssä
- lukiossa tarvittavien opiskelutaitojen harjoittelu

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- matematiikan luonne universaalina kielenä

7.14.Musiikki (MU)

Oppiaineen tehtävä

Lukiokoulutuksessa musiikin opetuksen tehtävänä on edistää opiskelijan aktiivista musiikillista toimintaa ja osallisuutta. Musiikin opetuksessa opiskelija tutustuu maailmaan moniaistisesti ja tutkii sitä etenkin kuulonvaraisesti. Hän syventää myönteistä suhdetta musiikkiin ja taiteelliseen ilmaisuun sekä pohtii niiden merkitystä elämässä.

Lukion musiikin opetus tarjoaa tilaisuuksia musiikillisten ilmaisutapojen kokeilemiseen, mielikuvituksen käyttöön ja taiteidenväliseen työskentelyyn. Luova tuottaminen ja uusien musiikillisten ratkaisujen etsiminen ovat prosesseja, jotka vaativat aikaa ja rauhaa ajatella. Ne kehittävät pitkäjänteisyyttä ja kykyä soveltaa opittua uusissa tilanteissa.

Musiikin opetuksen lähtökohtana ovat opiskelijoiden kokemukset ja musiikille antamat merkitykset. Omakohtainen musiikkisuhde vahvistaa itsetuntemusta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä musiikillisen identiteetin kehittymistä. Musiikin opetus myös syventää opiskelijan ymmärrystä musiikista yhteiskunnallisena ilmiönä. Musiikillinen ja muu taiteellinen työskentely antavat valmiuksia musiikilliseen kansalaisaktiivisuuteen, kulttuuriseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen sekä median ja ääniympäristön kriittiseen tarkasteluun.

Musiikin opiskelu tukee oppimista ja yhteisöllisyyttä monin tavoin. Yhteismusisointi on ainutlaatuista ryhmätoimintaa, joka vahvistaa vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitoja. Rakentava vuorovaikutus ja yhteensovittaminen avartavat opiskelijan näkemyksiä musiikista ja muista taiteista sekä kulttuurisista arvostuksista ja arvojärjestyksistä. Samalla kehittyvät muun muassa luovan ja kriittisen ajattelun taidot. Näitä taitoja opiskelija tarvitsee niin hyvän elämän rakentamisessa kuin eri alojen opinnoissa ja työtehtävissä.

Laaja-alainen osaaminen

Musiikkikäsitteiden merkitykset opitaan kehollisesti musiikillisessa toiminnassa auditiivisten, visuaalisten ja motoristen kokemusten kautta. Soivan äänimateriaalin lisäksi opetuksessa käytetään muun muassa puhetta, liikettä ja kuvia sekä erilaisia kirjoitettuja tekstejä, kuten nuotteja ja tabulatuureja.

Laaja-alainen osaaminen

Musiikin opiskelu on kokonaisvaltainen musiikillinen oppimisprosessi, jossa on kyse kehollisten, motoristen, kognitiivisten ja ilmaisutaitojen kehittämisestä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tämän lisäksi musiikilla oppiaineena on luonteva yhteys kaikkiin lukion laaja-alaisen osaamisen osa-alueisiin.

Musiikki on olennaiselta olemukseltaan yhteistoimintaa ja yhdessä tekemistä. Oppiaineena musiikki luo pohjaa **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutustaitojen** sekä **eettisyyden** kehittymiselle. Se tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuksia ymmärtää itseään ja muita ihmisiä sekä musiikin merkityksiä elämässä. Musiikkia opiskellessaan opiskelija oppii tunnistamaan vahvuuksiaan ja myös vielä harjoiteltavia taitoja. Musiikillisen ja muun taiteellisen toiminnan kautta opiskelijat harjaantuvat ymmärtämään muiden ajatuksia ja tunteita, mikä on edellytys myötätunnon kehittymiselle ja kyvylle asettua toisen asemaan.

Monipuolinen musiikin opetus kehittää opiskelijan **luovaa ja monitieteistä osaamista**. Musiikillinen toiminta ohjaa ymmärtämään, että mielikuvitus ja kyky kuvitteluun ovat tärkeitä inhimillisiä ominaisuuksia. Ne auttavat katsomaan asioita toisin, ajattelemaan uusilla tavoilla ja ratkomaan käytännön ongelmia. Kyky kuvitteluun on tärkeää myös **ympäristöosaamisen** kannalta. Ekologinen kuvittelukyky auttaa näkemään vaihtoehtoisia valinnan mahdollisuuksia ja punnitsemaan toiminnan seurauksia kestäväen elämäntavan näkökulmasta. Musiikin opetus vahvistaa esteettistä harkintakykyä ja auttaa hahmottamaan musiikin ja muiden tiedonalojen yhtymäkohtia. Olennaista taiteessa ja luovassa tuottamisessa on kuitenkin se, että ne auttavat näkemään toisissa täyden ihmisyyden taitoineen, tietoineen, kokemuksineen ja tunteineen.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen sekä **yhteiskunnallisen osaamisen** kehittäminen kytkeytyy luontevasti musiikin opetuksen tavoitteisiin. Musiikki avaa näköalan ihmisenä olemiseen ja yhteiskuntaan. Musiikki ja muut taiteet avartavat ja laajentavat ajattelua, sisäistä katsetta, mikä auttaa näkemään esimerkiksi yli erilaisten raja-aitojen ja kohtaamaan konflikteja. Musiikillinen toiminta kehittää taitoa arvioida kriittisesti asioille annettuja ja ilmaisussa tuotettuja merkityksiä. Tällöin opiskelijoiden on mahdollista tarvittaessa vastustaa ajattelua, joka nojaa epädemokraattisiin arvoihin halventaen ihmisarvoa tai esimerkiksi muita kulttuureita. Musiikki opettaa opiskelijoita toimimaan vastuullisesti ja yhdessä yhteisen päämäärän hyväksi myös niiden kanssa, joiden lähtökohdat eroavat heidän omista lähtökohdista. Musiikin ja muun taiteen keinoin elämän vaikeidenkin aihepiirien käsittely on mahdollista.

Musiikki on kulttuurinen ilmiö ja myös musiikin tekemisen tavat ovat kulttuurisia. Siksi musiikin opiskelu syventää opiskelijoiden ymmärrystä niin oman maan kuin muiden maiden kulttuureista ja kulttuuriperinnöistä.

Näin musiikin opiskelu voi vahvistaa kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta ja ryhmien välistä dialogia.

Tavoitteet

Musiikin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät musiikilliseen monipuolisuuteen, musiikilliseen luovaan ajatteluun, musiikin merkityksiin ja musiikilliseen vuorovaikutukseen sekä musiikin oppimiseen ja demokratiaan. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Musiikillinen monipuolisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää edelleen musiikillista osaamistaan, kuten laulu-, soitto- ja kuuntelutaitoaan
- syventää musiikin eri tyyleihin, lajeihin ja historiaan liittyvää osaamistaan
- käyttää musiikkiteknologian mahdollisuuksia musiikin tekemisessä.

Musiikillinen luova ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija

- suhtautuu kiinnostuneesti ja uteliaasti musiikkiin sekä muuhun taiteelliseen ilmaisuun
- kokeilee rohkeasti uusia ja epätavallisiakin musiikillisia ideoita myös yhdessä muiden kanssa
- ymmärtää luovan prosessin luonnetta ja sietää keskeneräisyyttä.

Musiikin merkitys ja musiikillinen vuorovaikutus

Tavoitteena on, että opiskelija

- suhtautuu avoimesti ja arvostavasti eri kulttuureihin sekä käyttää dialogia musiikillisista kokemuksista
- oppii musiikin kautta suhtautumaan myötätuntoisesti monenlaisiin kokemuksiin ja elämäntilanteisiin
- osaa käyttää musiikkia hyvinvoinnin ylläpitämiseen ja edistämiseen • huolehtii ääni- ja musisointiympäristön turvallisuudesta ja suojelee kuuloa.

Musiikin oppiminen ja demokratia

Tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa musiikillisia vahvuuksiaan sekä rohkaistuu käyttämään ja kehittämään niitä
- asettaa tavoitteita musiikilliselle toiminnalleen ja kehittää toimintatapojaan
- osaa käyttää musiikillisia ja muita taiteellisia ilmaisukeinoja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen
- ymmärtää ja tuntee vastuunsa sananvapautta, yksityisyyden suojaa ja tekijänoikeuksia koskevissa kysymyksissä.

Osaamisen arviointi

Musiikin opetuksessa arviointi tukee myönteisesti jokaisen opiskelijan musiikillisen osaamisen kehittymistä ja musiikkisuhteen syvenemistä. Oppimisprosessin aikana opiskelija saa ja antaa monipuolista palautetta, mikä ohjaa häntä arvioimaan ja edistämään omaa oppimistaan.

Luottamuksellisessa ja turvallisessa ilmapiirissä tapahtuva arviointi kohdistuu koko musiikinopiskelun prosessiin, musiikille ominaisten työskentelytapojen kehittymiseen ja opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa ja erityisesti opintojaksojen aikana, ei hänen musikaalisuuttaan.

Opintojaksot

Musiikki 1, 2 op (MU01)

Opintojakson moduulit

- Intro - kaikki soimaan, 2 op (MU1), Pakollinen

Tavoitteet

Intro - kaikki soimaan

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää äänenkäyttöönsä ja musisointitaitojaan
- uskaltaa käyttää musiikkia ilmaisunsa välineenä ja tuottaa musiikillisia ideoita
- harjaantuu hahmottamaan musiikin elementtejä kokemuksellisesti

- tutkii ja syventää omaa kuuntelusuhdettaan
- ymmärtää ja osaa soveltaa teknologian käyttömahdollisuuksia musiikissa • ymmärtää musiikin merkityksiä ja merkityksellisyyttä elämässä ja yhteiskunnassa
- toimii edistämällä turvallisen ääniympäristön syntymistä.

Keskeiset sisällöt

Intro - kaikki soimaan

- monipuoliset äänenkäyttöä sekä laulu- ja yhteismusisointitaitoja kehittävät tehtävät ja ohjelmisto
- luovaan tuottamiseen ja taiteelliseen ilmaisuun rohkaisevat tehtävät
- musiikin merkitysten pohdintaan innostava kuuntelu- ja musisointiohjelmisto
- musiikkiteknologian monipuolisen hyödyntämisen mahdollisuudet
- mahdollisuuksien mukaan konserttikäyntejä ja tutustumista muihin taide- ja kulttuuripalveluihin

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- yhteissoitto perustuu vuorovaikutukseen
- musiikin merkitys opiskelijan elämässä
- musiikin vaikutus tunteisiin

Monitieteinen ja luova osaaminen

- luovuuden kehittäminen monipuolisesti

Hyvinvointiosaaminen

- omien vahvuuksien löytäminen
- virheiden sietäminen
- äänenhuolto ja kokonaisvaltainen hyvinvointi

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- ihmisenä kasvaminen
- toisten huomioiminen

Musiikki 2, 2 op (MU02)

Opintojakson moduulit

- Syke - soiva ilmaisu, 2 op (MU2), Pakollinen

Tavoitteet

Syke - soiva ilmaisu

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää osaamistaan itselleen mieluisissa musiikillisissa ilmaisutavoissa
- kehittää yhteismusisointitaitojaan ja taiteellista ilmaisuaan
- analysoi musiikin kulttuurisia piirteitä ja merkityksiä • heittäytyy rohkeasti tuottamaan musiikillisia ideoita.

Keskeiset sisällöt

Syke - soiva ilmaisu

- musiikillisen osaamisen eri osa-alueita kehittävä ohjelmisto
- suomalaiset ja opiskelijoiden omat musiikkikulttuurit
- luovaa ajattelua ja taiteellista ilmaisua edistävät tehtävät myös teknologiaa hyödyntäen Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- tutustutaan musisoiden ja kuunnellen opiskelijoiden omiin ja suomalaisiin musiikkikulttuureihin
- paikalliseen musiikkikulttuuriin tutustuminen
- lisätään ymmärrystä nähdä erilaiset musiikkikulttuurit rikkautena

Vuorovaikutusosaaminen

- yhteissoitto perustuu vuorovaikutukseen
- musiikin merkitys opiskelijan elämässä
- musiikin vaikutus tunteisiin

Musiikki 3, 2 op (MU03)

Opintojakson moduulit

- Genre - globaali uteliaisuus, 2 op (MU3), valinnainen

Tavoitteet

Genre - globaali uteliaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta ja kulttuurien välisiä yhteyksiä
- suhtautuu uteliaasti ja perehtyy kokemuksellisesti itselleen uusiin musiikin lajeihin ja musiikkikulttuureihin
- hahmottaa itsensä osana globaalia musiikillista maailmaa
- tunnistaa omat lähtökohtansa sekä kulttuurien välisen vastavuoroisuuden haasteet ja mahdollisuudet.

Keskeiset sisällöt

Genre - globaali uteliaisuus

- erilaiset musiikinlajit, musiikkityylit ja -kulttuurit sekä niihin kytkeytyvät merkitykset ja arvostukset
- musiikkikulttuurit kulttuurin osana
- monipuolinen työskentely erilaisten musiikkien kanssa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- yhteiskunnan kehitys, muutokset ja erilaiset tilanteet näkyvät musiikissa ja taiteissa
- opitaan tulkitsemaan musiikkia viestien välittäjänä

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- maailman musiikkikulttuureihin sekä erilaisiin musiikkityyleihin tutustuminen soittaen, laulaen ja kuunnellen (opiskelijoiden mielenkiinnon ja ajan hengen mukaan)

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- erilaisten kulttuurien tunteminen ja ymmärtäminen

Musiikki 4, 2 op (MU04)

Opintojakson moduulit

- Demo - luovasti yhdessä, 2 op (MU4), valinnainen

Tavoitteet

Demo - luovasti yhdessä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää luovaa osaamistaan musiikillisessa tai taiteidenvälisessä prosessissa
- ottaa vastuuta ryhmän musiikillisesta toiminnasta
- syventää ymmärrystään musiikillisen vaikuttamisen ja vuorovaikutuksen tavoista • hahmottaa musiikin suhdetta muihin taiteenlajeihin ja mediaan.

Keskeiset sisällöt

Demo - luovasti yhdessä

- moduulin tavoitteiden toteuttamistavan ja ohjelmiston opiskelijalähtöinen suunnittelu
- musiikillinen tai taiteidenvälinen ryhmän resurssien mukaan

- *musiikin vaikuttavuus esimerkiksi vuorovaikutuksessa, lyriikassa ja muissa taiteissa, mediassa tai yhteiskunnassa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- opiskellaan ja musisoidaan monipuolisesti ja luovasti erilaisia työtapoja käyttäen (työtapoja voi esimerkiksi olla musiikkiteknologia, äänimaisemat, oman kappaleen säveltäminen, sovittaminen tai yhdessä suunnitellun projektin tekeminen)

Hyvinvointiosaaminen

- opintojaksolla kehitetään ryhmätyötaitoja ja toimitaan yhteistä tavoitetta kohti

Ykkösten bändi, 2 op (MU05)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- kehittyä bändisoitossa ja laulamissa
- syventyä yhden tai useamman instrumentin soittoon
- tutustua populaarimusiikin eri musiikkityyleihin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Harjoitellaan eri bändisoitinten soittoa opiskelijan lähtötaso huomioiden.
- Syvennytään joko yhteen tai useampaan instrumenttiin.
- Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan myös opiskelijan aikaisempaa musiikillista harrastuneisuutta.
- Soitetaan monipuolisesti yhteismusisointitaitoja kehittävää ohjelmistoa.
- Tutustutaan populaarimusiikin eri musiikkityyleihin soittotehtävien kautta.
- Kappaleita sovitetaan yhdessä, ja ryhmällä on myös mahdollisuus esiintyä erilaisissa tilaisuuksissa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- Tutustutaan yhdessä soittaen populaarimusiikkiin.

Vuorovaikutusosaaminen

- Bändisoitto perustuu yhteissoittoon ja toisten ryhmäläisten kanssa kommunikointiin.
- Musiikin tekeminen ja kuuntelu vaikuttavat tunteisiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla harjoitellaan eri bändisoittimien soittoa opiskelijan lähtötaso huomioiden ja tutustutaan yhdessä musisoiden eri musiikkityyleihin. Harjoitellaan yhteissoittoa ja hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan myös opiskelijan aikaisempaa musiikillista harrastuneisuutta. Ohjelmistoon sisällytetään niin populaarimusiikin klassikoita kuin tämän päivän hittejäkin opiskelijoiden toiveet huomioiden.

Kakkosten bändi, 2 op (MU06)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- kehittyä bändisoitossa ja laulamissa
- syventyä yhden tai useamman instrumentin soittoon
- tutustua populaarimusiikin eri musiikkityyleihin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Harjoitellaan eri bändisoittimien soittoa opiskelijan lähtötaso huomioiden.
- Syvennytään joko yhteen tai useampaan instrumenttiin.
- Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan myös opiskelijan aikaisempaa musiikillista harrastuneisuutta.
- Soitetaan monipuolisesti yhteismusisointitaitoja kehittävää ohjelmistoa.
- Tutustutaan populaarimusiikin eri musiikkityyleihin soittotehtävien kautta.
- Kappaleita sovitetaan yhdessä, ja ryhmällä on myös mahdollisuus esiintyä erilaisissa tilaisuuksissa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- Bändisoitto perustuu yhteissoittoon ja toisten ryhmäläisten kanssa kommunikointiin.

- Musiikin tekeminen ja kuuntelu vaikuttavat tunteisiin.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- Tutustutaan yhdessä soittaen populaarimusiikkiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla harjoitellaan bändisoittoa ja syvennetään jo opittuja taitoja. Oppiminen perustuu yhteissoittoon. Opintojaksolla hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan myös opiskelijan aikaisempaa musiikillista harrastuneisuutta. Ohjelmistoon sisällytetään laajasti erilaisia kappaleita populaarimusiikin eri aikakausilta. Oppitunneilla on mahdollisuus syventyä yhteen tai useampaan instrumenttiin.

Kakkosten bändi -opintojakso on suunnattu toisen vuoden opiskelijoille. Opintojakson voi valita, vaikkei opiskelija olisikaan suorittanut aikaisemmin muita bändiopintoja.

Kolmosten bändi, 2 op (MU07)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- kehittyä bändisoitossa ja laulamissa
- syventyä yhden tai useamman instrumentin soittoon
- tutustua populaarimusiikin eri musiikkityyleihin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Harjoitellaan eri bändisoitinten soittoa opiskelijan lähtötaso huomioiden.
- Syvennetään aikaisemmin opittuja laulu- ja soittotaitoja.
- Syvennytään joko yhteen tai useampaan instrumenttiin.
- Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan myös opiskelijan aikaisempaa musiikillista harrastuneisuutta.
- Soitetaan monipuolisesti yhteismusisointitaitoja kehittävää ohjelmistoa.
- Tutustutaan populaarimusiikin eri musiikkityyleihin soittotehtävien kautta.
- Kappaleita sovitetaan yhdessä, ja ryhmällä on myös mahdollisuus esiintyä erilaisissa tilaisuuksissa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- Bändisoitto perustuu yhteissoittoon ja toisten ryhmäläisten kanssa kommunikointiin.
- Musiikin tekeminen ja kuuntelu vaikuttavat tunteisiin.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- Tutustutaan yhdessä soittaen populaarimusiikkiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla soitetaan bändissä ja syvennetään jo opittuja taitoja. Opintojaksolla hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan myös opiskelijan aikaisempaa musiikillista harrastuneisuutta. Ohjelmistoon sisällytetään erilaisia kappaleita populaarimusiikin eri aikakausilta. Oppitunneilla on mahdollisuus syventyä yhteen tai useampaan instrumenttiin.

Kolmosten bändi -opintojakso on suunnattu kolmannen vuoden opiskelijoille. Opintojakson voi valita, vaikkei opiskelija olisikaan suorittanut aikaisemmin muita bändiopintoja.

Kampuksen kuoro 1, 2 op (MU08)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- kehittää laulutekniikkaa ja oppia kinnittämään huomiota terveeseen äänenkäyttötapaan
- saada kokemusta kappaleiden sovittamisesta ja hiomisesta esityskuntoon
- kehittää yhtye- ja kuorolaulutaitoja • saada esiintymiskokemusta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tehdään erilaisia äänenavausharjoituksia ja harjoitellaan mikrofoniin laulamista.
- Harjoitellaan kiinnittämään huomiota hyvään laulusoundiin ja ryhmän kokonaisuuteen.
- Lauletaan moniäänisesti erityyylisiä kappaleita.
- Opitaan toimimaan yhdessä lauluyhtyeenä tai kuorona.
- Esiinnytään mahdollisuuksien mukaan erilaisissa tilaisuuksissa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- Yhtye- ja kuorolaulu perustuvat toisten ryhmäläisten kanssa kommunikointiin, toisten huomioimiseen ja oman äänen sovittamiseen osaksi suurempaa kokonaisuutta.
- Esiintyminen erilaisissa tilaisuuksissa lisää taitoja toimia erilaisissa tilanteissa ja tarjoaa esiintymiskokemusta.

Hyvinvointiosaaminen

- Laulamissa kiinnitetään huomiota hyvään laulutekniikkaan, laulutaitoon sekä kehon kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin.
- Opintojaksolla kehitetään ryhmätyötaitoja ja toimitaan yhteistä tavoitetta kohti.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Kampuksen kuoro -opintojaksolla kiinnitetään huomiota terveeseen äänenkäyttötapaan ja lauletaan moniäänisesti. Lauletaan lauluyhtyeenä tai kuorona ryhmän koosta riippuen. Ohjelmistoon sisällytetään eri musiikkityylejä opiskelijoiden mieltymykset ja taitotaso huomioiden. Opintojaksolla harjoitellaan myös mikrofonitekniikkaa. Kappaleita sovitetaan yhdessä ja esiinnytään erilaisissa Kampuksen ja kaupungin tilaisuuksissa.

Kampuksen kuoro 1, 2 ja 3 -opintojaksot toteutetaan yhteisinä oppitunteina, joten on mahdollista, että opintojaksolla on opiskelijoita kaikilta vuosikursseilta. Ensimmäistä kertaa Kampuksen kuoro -opintojaksoa valitseva opiskelija valitsee Kampuksen kuoro 1 -opintojakson riippumatta siitä, monettako vuotta hän opiskelee lukiossa.

Kampuksen kuoro 2, 2 op (MU09)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- kehittää laulutekniikkaa ja oppia kinnittämään huomiota terveeseen äänenkäyttötapaan
- saada kokemusta kappaleiden sovittamisesta ja hiomisesta esityskuntoon
- kehittää yhtye- ja kuorolaulutaitoja • Saada esiintymiskokemusta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tehdään erilaisia äänenavausharjoituksia ja harjoitellaan mikrofonin laulamista.

- Harjoitellaan kiinnittämään huomiota hyvään laulusoundiin ja ryhmän kokonaisuuteen.
- Lauletaan moniäänisesti erityyppisiä kappaleita.
- Opitaan toimimaan yhdessä lauluyhtyeenä tai kuorona.
- Esiinnytään mahdollisuuksien mukaan erilaisissa tilaisuuksissa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- Laulamissa kiinnitetään huomiota hyvään laulutekniikkaan, laulutaitoon sekä kehon kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin.
- Opintojaksolla kehitetään ryhmätyötaitoja ja toimitaan yhteistä tavoitetta kohti.

Vuorovaikutusosaaminen

- Yhtye- ja kuorolaulu perustuvat toisten ryhmäläisten kanssa kommunikointiin, toisten huomioon otamiseen ja oman äänen sovittamiseen osaksi suurempaa kokonaisuutta.
- Esiintyminen erilaisissa tilaisuuksissa lisää taitoja toimia erilaisissa tilanteissa ja tarjoaa esiintymiskokemusta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Kampuksen kuoro 2 -opintojaksolla kiinnitetään huomiota terveeseen äänenkäyttötapaan ja lauletaan moniäänisesti. Opintojaksolla lauletaan lauluyhtyeenä tai kuorona ryhmän koosta riippuen. Ohjelmistoon sisällytetään eri musiikkityylejä opiskelijoiden mieltymykset ja taitotaso huomioon otettuna. Kappaleita sovitetaan yhdessä ja esiinnytään erilaisissa Kampuksen ja kaupungin tilaisuuksissa.

Kampuksen kuoro 2 -opintojakso valitaan, kun Kampuksen kuoro 1 -opintojakso on suoritettu.

Kampuksen kuoro 3, 2 op (MU010)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- kehittää laulutekniikkaa ja oppia kiinnittämään huomiota terveeseen äänenkäyttötapaan
- saada kokemusta kappaleiden sovittamisesta ja hiomisesta esityskuntoon
- kehittää yhtye- ja kuorolaulutaitoja • saada esiintymiskokemusta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tehdään erilaisia äänenavausharjoituksia ja harjoitellaan mikrofoniin laulamista.
- Harjoitellaan kiinnittämään huomiota hyvään laulusoundiin ja ryhmän kokonaisuuteen.
- Lauletaan moniäänisesti erityyppisiä kappaleita.
- Opitaan toimimaan yhdessä lauluyhtyeenä tai kuorona.
- Esiinnytään mahdollisuuksien mukaan erilaisissa tilaisuuksissa.

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- Laulamissa kiinnitetään huomiota hyvään laulutekniikkaan, laulutaitoon sekä kehon kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin.
- Opintojaksolla kehitetään ryhmätöitä ja toimitaan yhteistä tavoitetta kohti.

Vuorovaikutusosaaminen

- Yhtye- ja kuorolaulu perustuvat toisten ryhmäläisten kanssa kommunikointiin, toisten huomioon otamiseen ja oman äänen sovittamiseen osaksi suurempaa kokonaisuutta.
- Esiintyminen erilaisissa tilaisuuksissa lisää taitoja toimia erilaisissa tilanteissa ja tarjoaa esiintymiskokemusta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Kampuksen kuoro 3 -opintojaksolla syvennetään yhtye- ja kuorolaulutaitoja. Opintojaksolla lauletaan lauluyhtyeenä tai kuorona ryhmän koosta riippuen. Ohjelmistoon sisällytetään eri musiikkityylejä opiskelijoiden mieltymykset ja taitotaso huomioiden. Kappaleita sovitetaan yhdessä ja esiinnytään erilaisissa Kampuksen ja kaupungin tilaisuuksissa.

Kampuksen kuoro 3 -opintojakso valitaan, kun Kampuksen kuoro 1 ja 2 -opintojaksot on suoritettu.

Soittotunti 1, 2 op (MU011)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- kehittyä omassa instrumentissa

- harjoitella pitkäjänteistä työskentelyä uusien taitojen opetteluissa
- soittaa monipuolisesti eri tyyllisiä kappaleita omalla instrumentilla
- saada henkilökohtaista ohjausta ja palautetta omasta soittamisesta tai laulamista • oppia perustekniikkaa ja -taitoja omasta instrumentista.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla harjoitellaan opiskelijan valitsemaa instrumenttia yksityisillä soittotunneilla tai pienryhmässä.
- Opintojakson aikana soitetaan laajasti eri tyyllisiä kappaleita opiskelijan toiveet huomioiden.
- Kiinnitetään huomiota hyvään soittotekniikkaan.
- Opiskelijalla on mahdollisuus esiintyä ja/tai kuulla toisten opiskelijoiden esityksiä matineoissa tai muissa esiintymistilanteissa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- Harjoitellaan tunnistamaan omia vahvuuksia ja kehitettäviä taitoja.
- Soittaminen parantaa motoriikkaa.

Vuorovaikutusosaaminen

- Soittotunnit perustuvat opiskelijan ja opettajan väliseen vuorovaikutukseen ja vuoropuheluun.
- Opitaan tunnistamaan omia vahvuuksia ja harjoitellaan sietämään virheitä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla (4-10).

Opintojakson vapaa kuvaus

Soittotunti 1 -opintojaksolla opiskelija pääsee perehtymään syvällisesti yhden valitsemansa instrumentin soittamiseen. Valittavana olevat instrumentit ovat pianon vapaa säestys, huilu, laulu, kitara, basso ja rummut. Opetus toteutetaan suurimmaksi osaksi yksilöopetuksena ja opintojaksoon sisältyy paljon itsenäistä työtä muun muassa soittoläksyjen muodossa. Opintojakson aikana on mahdollisuus osallistua matineaan eli pienimuotoiseen konserttiin joko kuuntelijana tai esiintyjänä.

Ensimmäistä kertaa Soittotunti -opintojaksoa valitseva opiskelija valitsee Soittotunti 1 opintojakson riippumatta siitä, monettako vuotta hän opiskelee lukiossa.

Soittotunti 2, 2 op (MU012)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- kehittyä omassa instrumentissa
- harjoitella pitkäjänteistä työskentelyä uusien taitojen opettelussa
- soittaa monipuolisesti eri tyyllisiä kappaleita omalla instrumentilla
- saada henkilökohtaista ohjausta ja palautetta omasta soittamisesta tai laulamisesta • oppia perustekniikkaa ja -taitoja omasta instrumentista.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla harjoitellaan opiskelijan valitsemaa instrumenttia yksityisillä soittotunneilla tai pienryhmässä.
- Opintojakson aikana soitetaan laajasti eri tyyllisiä kappaleita opiskelijan toiveet huomioiden.
- Opiskelijalla on mahdollisuus esiintyä ja/tai kuulla toisten opiskelijoiden esityksiä matineoissa tai muissa esiintymistilanteissa.

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- Harjoitellaan tunnistamaan omia vahvuuksia ja kehitettäviä taitoja.
- Soittaminen parantaa motoriikkaa.

Vuorovaikutusosaaminen

- Soittotunnit perustuvat opiskelijan ja opettajan väliseen vuorovaikutukseen ja vuoropuheluun.
- Opitaan tunnistamaan omia vahvuuksia ja harjoitellaan sietämään virheitä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla (4-10).

Opintojakson vapaa kuvaus

Soittotunti 2 -opintojaksolla opiskelija jatkaa Soittotunti 1 -opintojaksolla valitsemansa instrumentin soittamiseen syventymistä. Valittavana olevat instrumentit ovat pianon vapaa säestys, huilu, laulu, kitara, basso ja rummut. Opetus toteutetaan suurimmaksi osaksi yksilöopetuksena ja opintojaksoon sisältyy paljon itsenäistä työtä muun muassa soittoläksyjen muodossa. Opintojakson aikana on mahdollisuus osallistua matineaan eli pienimuotoiseen konserttiin joko kuuntelijana

tai esiintyjänä. Instrumenttia on myös mahdollisuus vaihtaa, mikäli sille on perusteet.

Soittotunti 2 -opintojaksovalitaan, kun Soittotunti 1-opintojakso on suoritettu.

Soittotunti 3, 2 op (MU013)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- kehittyä omassa instrumentissa
- harjoitella pitkäjänteistä työskentelyä uusien taitojen opetteluissa
- soittaa monipuolisesti eri tyyllisiä kappaleita omalla instrumentilla
- saada henkilökohtaista ohjausta ja palautetta omasta soittamisesta tai laulamista • oppia perustekniikkaa ja -taitoja omasta instrumentista.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla harjoitellaan opiskelijan valitsemaa instrumenttia yksityisillä soittotunneilla tai pienryhmässä.
- Opintojakson aikana soitetaan laajasti eri tyyllisiä kappaleita opiskelijan toiveet huomioiden.
- Opiskelijalla on mahdollisuus esiintyä ja/tai kuulla toisten opiskelijoiden esityksiä matineoissa tai muissa esiintymistilanteissa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- Harjoitellaan tunnistamaan omia vahvuuksia ja kehitettäviä taitoja.
- Soittaminen parantaa motoriikkaa.

Vuorovaikutusosaaminen

- Soittotunnit perustuvat opiskelijan ja opettajan väliseen vuorovaikutukseen ja vuoropuheluun.
- Opitaan tunnistamaan omia vahvuuksia ja harjoitellaan sietämään virheitä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla (4-10).

Opintojakson vapaa kuvaus

Soittotunti 3 -opintojaksolla opiskelija jatkaa Soittotunti 2 -opintojaksolla valitsemaansa instrumentin soittamiseen syventymistä. Instrumenttia on myös mahdollisuus vaihtaa, mikäli sille on perusteet. Opetus toteutetaan suurimmaksi osaksi yksilöopetuksena ja opintojaksoon sisältyy paljon itsenäistä työtä soittoläksyjen muodossa. Opintojakson aikana on mahdollisuus osallistua matineaan eli pienimuotoiseen konserttiin joko kuuntelijana tai esiintyjänä.

Soittotunti 3 -opintojaksovalitaan, kun Soittotunti 2-opintojakso on suoritettu.

Yhteismusisointi ja esiintyminen, 2 op (MU014)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- harjoitella yhteissoittoa
- kiinnittää huomiota kappaleiden sovituksiin ja mahdollisuuksien mukaan sovittaa kappaleita yhdessä
- saada esiintymiskokemusta
- saada kokemusta siitä, millaisia ennakkojärjestelyjä erilaisten tapahtumien järjestäminen vaatii.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla harjoitellaan yhdessä musiikkiesityksiä.
- Suunnitellaan musiikillisia kokonaisuuksia yhdessä ja pohditaan tilanteisiin sopivia kappaleita.
- Harjoitellaan soittamista ja laulamista tavoitteellisesti ja hiotaan kappaleita esiintymiskuntoon.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- Yhteissoitto perustuu vuorovaikutukseen, muiden ryhmän jäsenien kuuntelemiseen. Hyvällä yhteistyöllä päästään myös parhaaseen lopputulokseen.
- Erilaisissa tilanteissa esiintyminen ja toimiminen lisää vuorovaikutustaitoja.

Hyvinvointiosaaminen

- Opintojaksolla kehitetään ryhmätyötaitoja ja toimitaan yhteistä tavoitetta kohti.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla musisoidaan yhdessä erilaisissa kokoonpanoissa. Ryhmän kiinnostuksen mukaan voidaan hyödyntää niin bändisoittimia kuin oppilaiden omia instrumentteja tai esimerkiksi keskittyä laulamiseen. Opintojaksolla kehitetään yhteismusisointitaitoja ja esiintymisvalmiuksia sekä harjoitellaan esityksiä koulun ja/tai paikkakunnan tilaisuuksiin. Ohjelmistoon valitaan kappaleita opiskelijoiden mieltymysten ja esiintymistilaisuuksien mukaan.

Musiikkiprojekti, 2 op (MU015)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- harjoitella tuottamaan ryhmässä musiikillinen tai taiteellinen kokonaisuus
- kehittää luovuutta
- saada kokemusta ryhmätyöskentelystä
- kehittää soitto-, laulu- musiikkiteknologia- tai esiintymistaitoja omasta tehtävästä riippuen
- saada kokemusta tapahtuman järjestämiseen liittyvistä käytännön järjestelyistä ja eri sidosryhmien kanssa toimimisesta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys • Projekti ideoidaan ja suunnitellaan yhdessä ryhmän toiveet ja kiinnostuksen kohteet huomioiden.

- Projektissa harjoitellaan erilaisia musiikkiin liittyviä taitoja, kuten laulamista, soittamista tai musiikkiteknologian käyttämistä.
- Opitaan tuottamaan ryhmätyönä valmis taiteellinen kokonaisuus.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla toimitaan vahvassa vuorovaikutuksessa ryhmän kesken. Projektia tehdessä harjoitellaan kertomaan omia ideoita ja mielipiteitä ja toisaalta kuuntelemaan muiden ryhmän jäsenten ideoita. Opitaan hyväksyvää suhtautumista erilaisiin ideoihin ja tekemään kompromisseja.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla kehitetään ryhmätyötaitoja ja toimitaan yhteistä tavoitetta kohti.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tuotetaan yhteinen musiikkiprojekti ryhmän kiinnostuksen kohteiden mukaan. Musiikkiprojekti voi olla esimerkiksi konsertti, äänite, musiikkivideo, pieni tapahtuma tai taiteidenvälinen produktio. Musiikkiprojekti voi koostua myös useasta pienestä kokonaisuudesta. Projektin aihe valitaan ryhmän mielenkiinnon kohteiden ja toiveiden mukaan.

Rockjazzbändi, 2 op (MU016)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- harjoitella bändisoittoa tavoitteellisesti
- kehittää luovaa ongelmanratkaisukykyä
- tutustua soittaen eri musiikkityyleihin ja aikakausiin monipuolisesti
- oppia sovittamaan kappaleita
- harjoitella kappaleita esityskuntoon
- saada esiintymiskokemusta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Harjoitellaan kappaleita tavoitteellisesti.
- Soitetaan bändissä monipuolisesti erilaista musiikkia.
- Sovitetaan kappaleita yhdessä.
- Opintojaksoon sisältyy omatoimista harjoittelua vapaa-ajalla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- Opintojaksolla kehitetään ryhmätyötaitoja ja toimitaan yhteistä tavoitetta kohti.

Monitieteinen ja luova osaaminen

- Haastavat kappaleet ja sovituksien tekeminen kehittävät luovuutta.

Vuorovaikutusosaaminen

- Opintojaksolla toimitaan vahvassa vuorovaikutuksessa bändin kesken. Bändisoitto perustuu vuorovaikutukseen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla (lukio: 4-10, Sedu 1-5).

Opintojakson vapaa kuvaus

Rockjazzbändi-opintojaksolla soitetaan monipuolisesti erilaista musiikkia sisältäen myös solistisia instrumentaalikappaleita. Edellytyksenä opintojaksolle osallistumiseen on nuotinlukutaito ja aiempi soittokokemus. Rockjazzbändi-opinnoissa kehitetään tavoitteellisesti yhteissoitto-, improvisaatio- sekä transkriptiotaitoja ja soitetaan monipuolisesti eri musiikkityylejä. Bändisoitossa kiinnitetään huomiota tyylinmukaiseen soittoon ja sovitetään kappaleita yhdessä. Opintojaksoon kuuluu myös omien soitto-osuuksien omatoimista harjoittelua. Opiskelija voi suuntautua joko yhteen tai useampaan instrumenttiin. Oppitunneilla harjoiteltuja kappaleita esitetään erilaisissa tilaisuuksissa. Opintojakso toteutetaan yhteistyössä Sedun kanssa.

7.15. Opinto-ohjaus (OP)

Oppiaineen tehtävä

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tarjota opiskelijalle mahdollisuus hankkia sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee elämässä, opiskelussa ja työelämässä. Opinto-ohjauksella tarkoitetaan toimia, joiden avulla opiskelija vahvistaa toimijuuttaan, toimintakykyään, oppimaan oppimistaan sekä urasuunnittelutaitojaan. Toimijuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä opiskelijan kykyä rakentaa tulevaisuuttaan sekä taitoa tehdä opintoihin ja työuraan liittyviä päätöksiä. Opinto-ohjauksen avulla vahvistuu opiskelijan usko omiin mahdollisuuksiin saavuttaa asettamansa tavoitteet ja opiskelija luottaa selviytyvänsä muutostilanteista.

Opinto-ohjaus yhdistää lukiota yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Sukupuolitietoisella ohjauksella pyritään purkamaan segregoituneita koulutus- ja työmarkkinoita. Opinto-ohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Laaja-alainen osaaminen

*Opinto-ohjauksessa opiskelija oppii tietoja ja taitoa toimia vastuullisena kansalaisena ja osallistua aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan. Hän omaksuu elinikäisen oppimisen taitoja, urasuunnittelutaitoja ja työelämävalmiuksia. Opiskelija pohtii toimintaansa ja työskentelee rakentavasti muiden kanssa. Opinto-ohjauksen avulla opiskelija kehittää **yhteiskunnallista** ja **vuorovaikutusosaamistaan**.*

*Opiskelija osaa opinto-ohjauksen tuella etsiä aktiivisesti tietoa, tarkastella sitä kriittisesti ja soveltaa sitä. Hän oppii kehittämään **hyvinvointiosaamistaan**. Opiskelija harjaantuu tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja oppii kohtaamaan epävarmuutta sekä hakemaan tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa.*

Opinto-ohjauksen avulla opiskelija kehittää **monitieteisen ja luovan osaamisen** tavoitteiden mukaista sinnikkyyttä, ongelmanratkaisukykyä ja uteliaisuutta uusia oppimismahdollisuuksia kohtaan. Hän kehittää **eettisen ja ympäristöosaamisen** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamisen** tavoitteissa linjattua halua kehittyä mainittujen osaamisalueiden ja elämän eri osa-alueilla.

Tavoitteet

Opinto-ohjaus tukee opiskelijan uskoa tulevaisuuteen ja antaa hänelle rohkeutta vaikuttaa siihen.

Opinto-ohjauksen tavoitteena on,

että opiskelija

- löytää omat elinikäistä oppimista tukevat tapansa oppia
- saa tukea elämänsuunnitteluun ja -hallintaan sekä koulutukseen ja uravalintoihin liittyviin päätöksiin
- suunnittelee ja hallitsee ajankäyttöään
- osaa arvioida toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuentarvettaan sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan
- tunnistaa arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin
- oppii itsearviointitaitoja sekä osaa kartoittaa ja sanoittaa osaamistaan ja vahvuuksiaan
- tuntee keskeiset jatkokoulutuksiin, työelämään ja urasuunnitteluun liittyvät tietolähteet, ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät sekä osaa käyttää niissä olevaa informaatiota urasuunnittelussa ja jatko-opintoihin hakeutumisessa
- oppii arvioimaan omien opiskelu- ja urasuunnittelutaitojensa kehittymistä
- harjaantuu arvioimaan tiedonhankintataitojaan ja tieto- ja viestintäteknologian taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa
- kiinnittää huomiota taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta omassa urasuunnittelussaan
- toimii ja arvioi toimintaansa digitaalisissa tai muissa ympäristöissä, joissa käydään urasuunnitteluun liittyvää keskustelua.

Osaamisen arviointi

Opinto-ohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista, vaan opintojaksoista annetaan suoritusmerkinnät. Opinto-ohjauksessa arviointi perustuu opiskelijan itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Jokainen opiskelija asettaa itselleen omat tavoitteensa, joiden toteutumista ohjauksessa seurataan.

Opintojaksot

Minä opiskelijana, 2 op (OP01)

Opintojakson moduulit

- Minä opiskelijana, 2 op (OP1), Pakollinen

Tavoitteet

Minä opiskelijana

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tunnistaa ja osaa sanoittaa vahvuuksiaan, osaamistaan ja kiinnostuksen kohteitaan*
- *tuntee lukio-opintojen käytänteet ja opintojen rakenteen*
- *asettaa valintojaan tärkeysjärjestykseen suhteessa omiin suunnitelmiinsa*
- *osaa lukiossa tarvittavat opiskelutaidot ja -menetelmät sekä työtavat*
- *tunnistaa henkilökohtaisen opintosuunnitelman merkityksen urasuunnittelun kannalta*
- *osaa suunnitella opintojaan suhteessa ylioppilastutkinnon suorittamiseen liittyviin vaatimuksiin*
- *ymmärtää, miten tehdyt valinnat vaikuttavat mahdollisuuksiin hakeutua jatko-opintoihin*
- *osaa suunnitella ajankäyttönsä siten, että selviytyy opiskelun ja muun elämän vaatimuksista*
- *tunnistaa tapoja edistää hyvinvointiaan ja toimintakykyään.*

Keskeiset sisällöt

Minä opiskelijana

- *henkilökohtainen opintosuunnitelma: opiskelu-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelma*
- *itsetuntemus ja omat vahvuudet sekä oman osaamisen monipuolinen tunnistaminen, kehittäminen ja dokumentointi*
- *toimijuus, arjen- ja elämänhallintataidot, minäpystyvyys sekä toimintakyky*
- *hyvinvointi, opiskelukyky, tasapainoinen elämä*
- *opiskelu- ja tiedonhankintataidot, oppimaan oppiminen*
- *jatko-opintoihin ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyvät tietolähteet, digitaaliset ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät*
- *työelämään sekä toisen ja korkea-asteen koulutuspaikkoihin tutustuminen*
- *lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opinto-ohjauksessa opiskelija saa tietoja ja taitoja miten toimia vastuullisena kansalaisena ja osallistua aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan sekä harjoittelee näitä taitoja ohjatusti. Hän omaksuu elinikäisen oppimisen taitoja, urasuunnittelutaitoja ja työelämävalmiuksia. Opiskelija harjoittelee taitoa etsiä aktiivisesti tietoa, tarkastella sitä kriittisesti ja soveltaa sitä omaan sen hetkiseen elämäntilanteeseen ja tulevaisuudensuunnitteluun kehittämällä näin yhteiskunnallista osaamistaan.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija työskentelee aktiivisesti erilaisissa ryhmissä ja kahdenkeskisissä henkilökohtaisissa opinto-ohjaajan tapaamisissa kehittämällä näin omaa vuorovaikutusosaamistaan.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija oppii kehittämään hyvinvointiosaamistaan tunnistamalla omia arvojaan ja vahvuuksiaan. Ohjaus tukee opiskelijan itsetuntemuksen kehittymistä ja vahvistumista. Opiskelija oppii kohtaamaan myös epävarmuutta sekä hakemaan tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelijoita kannustetaan uteliaisuuteen, avoimuuteen ja ennakkoluulottomuuteen jatkoopinto- ja urasuunnittelussaan tarjoamalla ja esittelemällä kattavasti erilaisia mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja. Opiskelijoita ohjataan kehittämään omaa ongelmanratkaisukykyään ja sinnikkyyttään tulevaisuuden suunnittelussaan. Näiden toimien kautta opiskelija kehittää monitieteistä ja luovaa osaamistaan sekä globaali- ja kulttuuriosaamistaan.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelijoita kannustetaan uteliaisuuteen, avoimuuteen ja ennakkoluulottomuuteen jatkoopinto- ja urasuunnittelussaan tarjoamalla ja esittelemällä kattavasti erilaisia mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja. Opiskelijoita ohjataan kehittämään omaa ongelmanratkaisukykyään ja sinnikkyyttään tulevaisuuden suunnittelussaan. Näiden toimien kautta opiskelija kehittää monitieteistä ja luovaa osaamistaan sekä globaali- ja kulttuuriosaamistaan.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opinto-ohjauksessa keskeistä on opiskelijan hyvinvoinnin ja eettisen kasvun tukeminen.

Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus, 2 op (OP02)

Opintojakson moduulit

- Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus, 2 op (OP2), Pakollinen

Tavoitteet

Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus
Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa suunnitella tulevaisuuttaan sekä tuntee koulutusvaihtoehtoja ja työelämän mahdollisuuksia muuttuvassa maailmassa
- syventää osaamistaan itsetuntemuksen sekä elämänsuunnittelu- ja elämönhallintataitojen osalta
- tunnistaa ja osaa sanoittaa sekä dokumentoida osaamistaan
- tuntee keskeiset työelämätaidot ja osaa arvioida osaamistaan suhteessa niihin
- tuntee työelämän ja työllistymisen eri muotoja sekä ymmärtää yhteiskunnan ja talouden muutosten merkityksen työllisyyden näkökulmasta
- tuntee yrittäjyyden eri muotoja ja osaa arvioida omaa suhdettaan yrittäjyyteen
- tuntee kansainvälisiä koulutus- ja työllistymisvaihtoehtoja
- osaa toimia monikulttuurisissa toimintaympäristöissä
- tuntee itsensä kannalta olennaiset jatkokoulutusvaihtoehdot ja niiden pääsyvaatimukset sekä valintaprosessit
- osaa hakea töitä ja tunnistaa erilaisia työllistymismahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus

- henkilökohtaisen opinto-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman päivittäminen
- jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelu, jatko-opintoihin hakeutuminen Suomessa ja ulkomailla
- työelämätietous ja -taidot, yrittäjyys muuttuvassa ja monimuotoisessa maailmassa
- työelämään sekä jatko-opintoihin tutustuminen ja kokemusten hankkiminen
- oman talouden hallinta, opintotuki ja asuminen
- oman hyvinvoinnin edistäminen
- tulevaisuuden ennakointiosaaminen sekä kyky tunnistaa oppimistarpeensa suhteessa tulevaisuuden osaamistarpeisiin
- lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opinto-ohjauksessa opiskelija saa tietoja ja taitoja miten toimia vastuullisena kansalaisena ja osallistua aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan sekä harjoittelee näitä taitoja ohjatusti. Hän omaksuu elinikäisen oppimisen taitoja, urasuunnittelutaitoja ja työelämävalmiuksia. Opiskelija harjoittelee taitoa etsiä aktiivisesti tietoa, tarkastella sitä kriittisesti ja soveltaa sitä omaan sen hetkiseen elämäntilanteeseen ja tulevaisuudensuunnitteluun kehittäen näin yhteiskunnallista osaamistaan.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija työskentelee aktiivisesti erilaisissa ryhmissä ja kahdenkeskisissä henkilökohtaisissa opinto-ohjaajan tapaamisissa kehittämällä näin omaa vuorovaikutusosaamistaan.

Hyvinvointiosaaminen

Opinto-ohjauksessa keskeistä on opiskelijan hyvinvoinnin ja eettisen kasvun tukeminen. Opiskelija oppii kehittämään hyvinvointiosaamistaan tunnistamalla omia arvojaan ja vahvuuksiaan. Ohjaus tukee opiskelijan itsetuntemuksen kehittymistä ja vahvistumista. Opiskelija oppii kohtaamaan myös epävarmuutta sekä hakemaan tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelijoita kannustetaan uteliaisuuteen, avoimuuteen ja ennakkoluulottomuuteen jatkoopinto- ja urasuunnittelussaan tarjoamalla ja esittelemällä kattavasti erilaisia mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja. Opiskelijoita ohjataan kehittämään omaa ongelmanratkaisukykyään ja sinnikkyyttään tulevaisuuden suunnittelussaan. Näiden toimien kautta opiskelija kehittää monitieteistä ja luovaa osaamistaan sekä globaali- ja kulttuuriosaamistaan.

Työelämä, 2 op (OP03)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Lisää opiskelijan henkilökohtaista työelämätietoutta.
- Syventää opiskelijan työnhakuun ja työelämään liittyviä taitoja.
- Syventää opiskelijan itsetuntemusta ja tukee opiskelijan koulutusvalintaprosessia.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Työnhaun asiakirjojen laatiminen
- Työskentely työpaikassa sillä aikavälillä, kun opiskelija opiskelee lukiossa.
- Työpäiväkirja, itsearviointi, työelämään liittyvä raportti.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson kautta opiskelija syventää yhteiskunnallista osaamistaan laatimalla työnhaun asiakirjoja ja työskentelemällä työpaikassa ko. työn vaatimusten ja tavoitteiden mukaisesti. Opiskelijan hyvinvointiosaaminen vahvistuu, kun hänen itsetuntemuksensa kehittyy hänen tarkastellessaan itseään työelämässä ja työntekijän näkökulmasta. Työyhteisössä toimiminen kehittää opiskelijan vuorovaikutusosaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Oppimisen tuki, 2 op (OP04)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelijan opiskelutaitojen kehittäminen ja monipuolistaminen sekä oman oppimistyylin vahvistaminen.
- Omien vahvuuksien tunnistaminen, itseluottamuksen kasvattaminen, opiskelumotivaation lisääminen.
- Tarjota mahdollisuus opiskella haastavia oppiaineita tuetusti.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Mahdollisten oppimisvaikeuksien tunnistaminen.
- Omien opiskelutapojen ja ajankäytön tunnistaminen ja niiden kehittäminen.
- Opiskelutekniikat ja niiden harjoittaminen.
- Tukiopetus erikseen sovittavissa oppiaineissa.
- Erityisopettajan antama oppimisen tuki.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso tukee opiskelijan hyvinvointiosaamista kun hän saa tukea omien opiskelutaitojensa kehittämiseen niin aineenopettajalta kuin erityisopettajalta. Opiskelijan itsetuntemus kehittyy ja itseluottamus ja kyvykkyyden tunne vahvistuvat sekä opiskelijan käsitys itsestään oppijana kehittyy kun häntä autetaan löytämään itselleen sopivia tapoja oppia

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

7.16. Psykologia (PS)

Oppiaineen tehtävä

Psykologian tehtävä on antaa opiskelijalle valmiuksia havainnoida, ymmärtää ja arvioida ihmisen psyykkistä toimintaa ja siihen vaikuttavia sosiaalisia, kulttuurisia ja biologisia tekijöitä. Opetuksessa perehdytään psykologian tieteenalan kieleen, käsitteisiin ja tapoihin

rakentaa tietoa. Oppiaineen sisällöt perustuvat tutkimustietoon, joka tuodaan lähelle opiskelijaa kytkemällä se ihmisen toiminnan ja arjen ilmiöiden ymmärtämiseen. Psykologian moninäkökulmaisuus sekä empiirinen ja reflektiivinen ote kehittävät laajasti opiskelijan ajattelun taitoja. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden välistä vuorovaikutusta ja vastavuoroista riippuvuutta sekä vahvistamaan taitoa arvioida ja soveltaa oppimaansa.

Psykologian opetuksessa käytetään monipuolisia ja opiskelijaa aktivoivia menetelmiä sekä hyödynnetään digitaalisuuden ja erilaisten oppimisympäristöjen mahdollisuuksia. Psykologiassa on luontevaa tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa. Psykologian oppiaineeseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti biologiassa, terveystiedossa, opinto-ohjauksessa, filosofiassa, uskonnossa ja elämäntutkimustiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä psykologian oppiaineen tavoitteiden kanssa.

Hyvinvointiosaamisen näkökulmasta psykologian tiedot ja taidot tukevat itsetuntemusta, itsensä kehittämistä, muiden ihmisten ymmärtämistä sekä psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä. Psykologian opetus tukee opiskelijan identiteetin rakentamista ja antaa valmiuksia tarkastella omaa psyykkistä hyvinvointia sekä tehdä sitä tukevia ratkaisuja. Psykologian tietojen pohjalta opiskelija saa välineitä ymmärtää sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelytaitojen ja resilienssin merkitystä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ylläpitämisessä ja palauttamisessa.

Psykologian opetuksessa käytetään dialogisia ja reflektiivisiä menetelmiä, jotka vahvistavat opiskelijan **vuorovaikutusosaamista**. Psykologian opiskelu kehittää taitoja tunnistaa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tärkeitä tunteita niin itsessä kuin muissa. Psykologian opetus kehittää valmiuksia rakentamaan viestintään sekä ymmärrystä empatian merkityksestä sosiaalisissa suhteissa.

Psykologian opiskelu tukee laajasti opiskelijan **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Perehtyminen oppimisen psykologiaan antaa opiskelijalle valmiuksia tiedostaa, arvioida ja kehittää omia oppimisen taitojaan. Psykologiassa ihmisen toimintaa tarkastellaan monipuolisesti luonnontieteellisestä, yhteiskuntatieteellisestä ja käyttäytymistieteellisestä näkökulmasta. Ihmisen tiedonkäsittelyn rajoitusten ja mahdollisuuksien käsittely tukee kriittisen ajattelun kehittymistä ja monilukutaitoa. Oppiaineen soveltava luonne luo perustaa luovalle tiedonkäsittelylle.

Psykologian opiskelu kehittää opiskelijan itsetuntemusta, mikä tukee urasuunnittelua, työelämävalmiuksia ja muuta **yhteiskunnallista osaamista**. Psykologian opiskelu antaa valmiuksia ymmärtää esimerkiksi pystyvyyssuskomusten, itsensä kehittämisen ja tavoitteiden asettamisen merkitystä yritteliään asenteen taustalla.

Psykologian opiskelu antaa välineitä ymmärtää ihmisten arvojen, asenteiden ja käyttäytymisen eroja **eettisissä** kysymyksissä. Psykologian sisällöt lisäävät ymmärrystä maailmankuvan merkityksestä ihmisen ajattelulle ja toiminnalle tukien **ympäristöosaamisen** kehittymistä.

Psykologia antaa tutkimustietoon perustuvia näkökulmia siihen, mikä ihmisyydessä on universaalia ja mikä kulttuurisidonnaista. Psykologian opiskelu kehittää valmiuksia ymmärtää yksilöiden välisiä eroja ja kulttuurien moninaisuutta ja kehittää siten **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Tavoitteet

Psykologian opetuksen yleisenä tavoitteena on,

että opiskelija

- hahmottaa tutkimustiedon pohjalta ihmisen toiminnan kokonaisuutena, joka perustuu psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vuorovaikutukseen
- hallitsee psykologian keskeisiä käsitteitä ja kysymyksenasetteluja sekä osaa perustella väitteitä psykologian tietojen ja näkökulmien pohjalta
- osaa hankkia psykologista tietoa eri tietolähteistä ja kykenee arvioimaan tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä
- pystyy arvioimaan psykologisen tutkimuksen mahdollisuuksia, rajoituksia ja eettisiä näkökulmia sekä hallitsee tutkimustiedon soveltamisen ja kriittisen ajattelun taitoja
- ymmärtää psykologista tietoa siten, että pystyy soveltamaan tietojaan oman hyvinvointinsa edistämiseen, ihmissuhteidensa ja vuorovaikutustaitojensa vahvistamiseen sekä omien opiskelu- ja ajattelutaitojensa kehittämiseen
- osaa hyödyntää ja soveltaa psykologian tietoja laaja-alaisten ilmiöiden jäsentämiseen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen.

Osaamisen arviointi

Psykologian oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan oppimista sekä antaa palautetta oppimisprosessista ja osaamisesta. Arvioinnin avulla opiskelijaa kannustetaan ajattelun taitojen monipuoliseen kehittämiseen. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja psykologian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön, ja siinä kiinnitetään huomiota sekä opiskelijan tiedolliseen että tiedonkäsittelyn osaamiseen. Tiedollisessa osaamisessa kiinnitetään huomiota psykologisen tiedon ja käsitteistön hallintaan. Tiedonkäsittelyn osaamisen arvioinnissa painottuu taito analysoida, soveltaa ja arvioida psykologista tietoa ja tutkimuksia. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös tiedon hankinnan ja esittämisen taitoihin.

Opintojaksot

Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS01)

Opintojakson moduulit

- Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS1), Pakollinen

Tavoitteet

Toimiva ja oppiva ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää, millainen tiede psykologia on ja että psykologinen tieto perustuu tutkimuksiin*
- *osaa kuvailla tieteellisen ajattelun peruspiirteitä psykologian näkökulmasta*
- *osaa selittää tietoisien ja ei-tietoisien toiminnan luonnetta ja eroja*
- *osaa eritellä ihmisen toimintaan liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä*
- *tutustuu johonkin hyvinvoinnin ilmiöön psyykkisestä, biologisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta*
- *osaa eritellä oppimiseen liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä sekä arvioida ja kehittää tämän tiedon pohjalta omaa oppimistaan ja opiskeluaan.*

Keskeiset sisällöt

Toimiva ja oppiva ihminen

Ihmisen toiminnan tarkastelu psykologian näkökulmista

- *psyykkinen näkökulma: perustietoa tiedonkäsittelystä, motiiveista ja tunteista*
- *biologinen näkökulma: perustietoa hermoston toiminnasta ja evoluutiopsykologian lähestymistavasta*
- *sosiaalinen näkökulma: perustietoa sosialisatiosta ja tilannetekijöistä*
- *kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä kulttuurien eroista ja yhtäläisyyksistä*
- *tietoinen ja ei-tietoinen toiminta*

Oppiminen ja opiskelu psykologian näkökulmista

- *psyykkinen näkökulma: ehdollistuminen, perustietoa työmuistin ja säilömuistin toiminnasta, sisäiset mallit, oppimisstrategiat, metakognitio, tavoiteorientaatiot ja pystyvyyssuskomukset*
- *biologinen näkökulma: aivojen plastisuus ja unen vaikutus oppimiseen*
- *sosiaalinen ja kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä oppimisen sosiaalisuudesta ja erilaisista oppimiskulttuureista*

Psykologinen tutkimus

- *tieteellinen tieto ja arkitieto*
- *tieteellisen tutkimuksen prosessi*
- *otoksen ja perusjoukon merkitys tutkimuksen arvioinnissa*
- *psykologisen tutkimuksen eettiset periaatteet*

- *esimerkkejä laadullisista ja määrällisistä psykologian tutkimuksista*
- Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- mahdolliset vierailut

Vuorovaikutusosaaminen

- erilaiset oppimiseen ja opiskeluun liittyvät harjoitteet ja testit

Kehittyvä ihminen, 2 op (PS02)

Opintojakson moduulit

- Kehittyvä ihminen, 2 op (PS2), valinnainen

Tavoitteet

Kehittyvä ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa eritellä ihmisen yksilölliseen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ja niiden keskinäistä vuorovaikutusta*
- *osaa selittää, miten hermoston kypsyminen ja muovautuminen heijastuvat psyykkiseen kehitykseen sikiökaudelta läpi elämänkulun*
- *osaa kuvailla lapsuus- ja nuoruusiän sosioemotionaalista ja kognitiivista kehitystä sekä soveltaa niihin liittyvää teoria- ja tutkimustietoa*
- *osaa antaa esimerkkejä sosialisoinnin ja kulttuurin vaikutuksesta ihmisen kehitykseen*
- *ymmärtää kokonaisvaltaisesti kehityksen yksilöllisyyttä ja jatkuvuutta*
- *perehtyy nuoruusiän psykologiaan ja pohtii aikuisuuteen siirtymiseen liittyviä tekijöitä*
- *osaa soveltaa kehityspsykologista tietoa itsensä ja muiden ihmisten ymmärtämiseen ja vuorovaikutustaitojensa kehittämiseen*
- *osaa kuvailla, miten ihmisen kehitystä tutkitaan.*

Keskeiset sisällöt

Kehittyvä ihminen

Hermoston kehitys psyykkisten toimintojen näkökulmasta elämänkulun aikana

- *perimän merkitys*
- *kypsyminen ja oppiminen*
- *herkkyyskaudet*
- *plastisuuden merkitys kehityksessä*

Tunne-elämän ja vuorovaikutuksen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa

- *varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhteet*

- *temperamentti*
- *minuus ja minäkäsitys*
- *tunteet, tunnetaidot ja tunteiden säätely*
- *vertaissuhteet ja sosiaaliset taidot*

Kognitiivinen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa

- *kieli ja ajattelu*
- *toiminnanohjaus*

Identiteetin muuttuvuus elämänsä aikana

- *henkilökohtainen identiteetti*
- *sosiaalinen identiteetti*
- *kulttuuri-identiteetti ja etninen identiteetti*
- *sukupuoli- ja seksuaali-identiteetti, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus*

Kehityksen yksilöllisyys ja jatkuvuus

- *erilaisia kehityspolkuja varhaislapsuudesta aikuisuuteen*
- *vanhemmuuden ja kasvuympäristön merkitys*

Psykologinen tutkimus

- *kaksos- ja adoptiotutkimus*
- *pitkittäis- ja poikittaistutkimus*
- *esimerkkejä havainnointia hyödyntävistä tutkimuksista*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- *minä-kansio tms. portfolio*
- *tutkimussuunnitelman laadintaa ja tutkimuksen toteutus*

Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS03)

Opintojakson moduulit

- *Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS3), valinnainen*

Tavoitteet

Tietoa käsittelevä ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tunnistaa kognitiivista toimintaa ohjaavia yleisiä periaatteita ja osaa soveltaa niitä kognitiivisten ilmiöiden tarkastelemiseen*
- *osaa selittää, miten havaitseminen, tarkkaavaisuus ja muisti ovat yhteydessä ihmisen muuhun tiedonkäsittelyyn*
- *ymmärtää kielen merkitystä ihmisen toiminnalle*
- *ymmärtää päätöksenteon kognitiivista perustaa*

- tunnistaa joitakin yleisimpiä kognitiivisen toiminnan häiriöitä
- ymmärtää plastisuuden merkityksen ja hermoverkkojen toiminnan pääperiaatteet psyykkisen toiminnan perustana
- osaa kuvailla havaitsemiseen, tarkkaavaisuuteen, muistiin ja kielellisiin toimintoihin liittyvää aivotoimintaa
- osaa suunnitella ja esitellä yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen ja arvioida menetelmään liittyviä vahvuuksia ja heikkouksia.

Keskeiset sisällöt

Tietoa käsittelevä ihminen

Tiedonkäsittelyn yleisiä periaatteita

- ärsykelähtöinen ja skeemalähtöinen tiedonkäsittely
- tietoinen ja ei-tietoinen tiedonkäsittely

Havaitseminen ja tarkkaavaisuus

- sisäiset mallit ja havaintokehä
- havaitseminen, perustietoa erityisesti näönvaraisesta havaitsemisesta sekä sen hermostollisesta perustasta
- tahaton ja tahdonalainen tarkkaavaisuus
- perustietoa tarkkaavaisuuden hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä tarkkaavaisuushäiriöistä

Muisti

- työmuistin ja säilömuistin toiminta
- muistin rekonstruktiivisuus ja unohtaminen
- perustietoa muistin hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä aivoperäisistä muistihäiriöistä

Kieli

- kielellisten toimintojen merkitys tiedonkäsittelyssä
- perustietoa kielellisten toimintojen hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä aivoperäisistä kielellisistä häiriöistä

Päätöksenteko

- nopea ja hidas ajattelu
- esimerkkejä kognitiivisista vinoumista ja heuristiikoista

Aivojen rakenne ja hermostollinen toiminta

- hermoston ja aivojen päarakenteet
- hermosolun ja synapsin toiminta
- tiedon kulku hermoverkoissa
- plastisuus
- esimerkkejä neuropsykologisesta kuntoutuksesta

Kognitiivisen psykologian ja neuropsykologian tutkimusmenetelmät

- kokeellisen tutkimuksen periaatteet
- esimerkkejä tapaustutkimuksista

- esimerkkejä aivotutkimusmenetelmiä hyödyntävistä tutkimuksista
- kokeellisen tutkimuksen suunnittelu

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- tutkimusharjoitus
- mahdollinen yhteistyö
- tilastomatematiikka/
- korkeakoulujen tutkimuskurssi tms.

Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS04)

Opintojakson moduulit

- Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS4), valinnainen

Tavoitteet

Tunteet ja mielenterveys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa selittää tunteiden muodostumista ja niiden kulttuurisidonnaisuutta*
- *ymmärtää tunteiden merkityksen ihmisen kognitiiviseen toimintaan, vuorovaikutukseen ja psyykkiseen hyvinvointiin sekä saa valmiuksia soveltaa tätä tietoa itseymmärryksen ja vuorovaikutuksen välineenä*
- *osaa selittää mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä sekä soveltaa tätä tietoa oman ja muiden hyvinvoinnin edistämiseen*
- *tunnistaa yleisimpiä mielenterveyden ongelmia ja mielenterveyshäiriöitä*
- *osaa pohtia mielenterveyden ja sen häiriöiden määrittelyn tulkinvaraisuutta ja yhteiskunnallisia ulottuvuuksia*
- *osaa kuvailla biologisia, psyykkisiä, sosiaalisia ja kulttuurisidonnaisia tekijöitä mielenterveyshäiriöiden taustalla ja hoidossa*
- *syventyy yhden mielenterveyshäiriön syihin, oireisiin ja hoitoon.*

Keskeiset sisällöt

Tunteet ja mielenterveys

Tunteiden psykologia

- *tunteiden muodostuminen: tunnereaktio ja tunnekokemus*
- *perustietoa tunteiden ja niiden säätelyn hermostollisesta perustasta*
- *tunteiden universaalisuus ja kulttuurisidonnaisuus*
- *tunteiden merkitys kognitiivista toimintaa ja sosiaalista vuorovaikutusta ohjaavina tekijöinä*
- *tunteiden säätely hyvinvoinnin osatekijänä*

Psyykkinen hyvinvointi ja psyykkisen tasapainon ylläpitäminen

- *hallintakeinojen ja defenssien merkitys*
- *resilienssin merkitys hyvinvoinnille*
- *nukkumisen ja vuorokausirytmien merkitys psyykkiselle toiminnalle*
- *keskeiset unen laatuun vaikuttavat tekijät*
- *stressin aiheuttajia, vaikutuksia ja säätelykeinoja*
- *kriisit psyykkisen tasapainon uhkana ja niistä selviytyminen*

Mielenterveys

- *mielenterveys käsitteenä*
- *yleisimpien mielenterveyshäiriöiden luokittelu ja tietoa niiden tyypillisistä oireista*
- *esimerkkejä mielenterveyden ongelmien ja -häiriöiden syntyä selittävästä biologisista, psyykkisistä ja sosiaalisista sekä kulttuurisista taustatekijöistä*
- *esimerkkejä mielenterveyden ongelmien ja häiriöiden biologisista ja psykososiaalisista hoitomuodoista sekä erilaisista psykoterapian toteutustavoista*
- *esimerkkejä ajankohtaisesta mielenterveyshäiriöihin liittyvästä yhteiskunnallisesta keskustelusta*

Psykologinen tutkimus

- *ei-kokeellinen tutkimus: korrelatiivinen ja kuvaileva tutkimus*
- *esimerkkejä fysiologisista mittausmenetelmistä hyödyntävistä tutkimuksista*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- *tutustuminen alueen mielenterveyspalveluihin ja alan asiantuntijavierailut*

Vuorovaikutusosaaminen

- *itsetuntemusharjoitukset*

Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS05)

Opintojakson moduulit

- *Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS5), valinnainen*

Tavoitteet

Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa kuvailla yksilöllisten ominaisuuksien eroja ja niiden geneettistä perustaa*

- osaa tarkastella persoonallisuutta kokonaisuutena eri näkökulmista ja soveltaa tätä tietoa omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistamisessa
- osaa kuvailla yksilöllisiä eroja älykkyydessä ja luovuudessa
- osaa tarkastella sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin merkitystä yksilön toimintaan
- ymmärtää ihmisen toimintaa persoonallisuuden, sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin vuorovaikutuksen näkökulmasta
- osaa soveltaa psykologian tietoja erilaisuuden ymmärtämiseen ja kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen
- osaa kuvailla ja arvioida yksilöllisten erojen tutkimuksen psykologisia arviointimenetelmiä.

Keskeiset sisällöt

Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen

Perimän, kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön merkitys persoonallisuuden kehittymiseen

- persoonallisuuden pysyvyys ja muuttuvuus
- perustietoa käyttäytymisgenetiikasta

Persoonallisuuden tarkastelu eri näkökulmista

- temperamentti
- piirreteoreettinen näkökulma
- motivaatio
- yksilölliset tulkinta- ja toimintatyylit
- identiteetin ja persoonallisuuden narratiivinen tarkastelu

Älykkyys ja luovuus osana ihmisen toimintaa

- älykkyyden määritelmiä
- älykkyyden mittaaminen ja siihen liittyvät haasteet
- perimän ja ympäristön vuorovaikutus älykkyydessä
- luovuuden määritelmiä ja luovuuteen liittyviä tekijöitä

Kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön vaikutus ihmisen toimintaan

- tiedonkäsittely sosiaalisissa tilanteissa: stereotyypioiden, attribuutioiden, asenteiden ja ennakkoluulojen muodostuminen
- esimerkkejä sosiaalisuuden hermostollisesta perustasta
- ryhmän merkitys yksilölle ja ryhmien väliset suhteet
- tilannetekijöiden vaikutus yksilöön ja ryhmään
- kulttuurien eri ulottuvuuksia
- esimerkkejä kulttuurin vaikutuksesta ajatteluun ja käyttäytymiseen
- esimerkkejä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnasta kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa

Psykologinen tutkimus

- yksilöllisten erojen tutkiminen
- persoonallisuuden ja älykkyyden arviointimenetelmät
- reliabiliteetti ja validiteetti

- *esimerkkejä kyselyjä, haastatteluja ja testejä hyödyntävistä tutkimuksista*
- *esimerkkejä sosiaalipsykologian tutkimuksista*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- Ryhmätyöprojekti sos. psykologiasta (esim. kestävän tulevaisuuden rakentaminen psykan näkökulmasta tms.)

Yhteiskunnallinen osaaminen

- Ryhmätyöprojekti sos. psykologiasta (esim. kestävän tulevaisuuden rakentaminen psykan näkökulmasta tms.)

Monitieteinen ja luova osaaminen

- Mahdollinen yhteistyö esimerkiksi tilastomatematiikan tai korkeakoulujen tutkimuskurssin kanssa tms.

Hyvinvointia lukiolaiselle, 2 op (PS06)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- kohti itseni näköistä elämää (tarpeet, arvot ja tavoitteet)
- hyvä arjen perusta (ruokailu, uni ja liikkuminen)
- stressi, ajanhallinta ja rentoutuminen
- ajatusten tunnistaminen ja niiden kanssa työskentely
- tunteet, itsetuntemus ja itsetunto
- sosiaaliset taidot ja ihmissuhteet
- suunnittele elämäsi.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaamisen näkökulmasta opintojakson opiskeltavat sisällöt tukevat itsetuntemusta, itsensä kehittämistä, muiden ihmisten ymmärtämistä sekä psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä. Jakson aikana tehtävät harjoitukset tukevat opiskelijan identiteetin rakentamista ja antavat valmiuksia tarkastella omaa psyykkistä hyvinvointia sekä tehdä sitä tukevia ratkaisuja. Jakson psykologisten tietojen pohjalta opiskelija saa välineitä ymmärtää sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelytaitojen ja resilienssin merkitystä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ylläpitämisessä ja palauttamisessa.

Vuorovaikutusosaaminen

Jakson aikana käytettävät opetusmenetelmät ovat luonteeltaan dialogisia ja reflektiivisiä menetelmiä, jotka vahvistavat opiskelijan vuorovaikutusosaamista. Erilaiden harjoitusten tavoitteena on kehittää taitoja tunnistaa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tärkeitä tunteita niin itsessä kuin muissa. Jakson sisältöjen opetus kehittää valmiuksia rakentamaan viestintään sekä ymmärrystä empatian merkityksestä sosiaalisissa suhteissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeromerkinnällä (4-10). Arvioinnissa painottuu opintojakson aikainen jatkuva näyttö, jota arvioidaan lisäksi jakson aikana tehtävien harjoitustehtävien perusteella.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson avulla opiskelija voi kehittää arkeen ja sosiaalisiin suhteisiin liittyviä asioita. Opintokokonaisuuden perusajatuksena on hyvä arki. Kun arkeen liittyvät asiat sujuvat ja ovat suurin piirtein tasapainossa, elämä tuntuu enemmän elämisen arvoiselta. Opintojakson aikana opiskelija oppii hallitsemaan elämäänsä paremmin. Jakson aikana hän saa paremman arjen työkaluja, joiden avulla opiskelija voi kehittää ajankäyttöä sekä lisätä hyvinvointia ja tyytyväisyyttä itseensä.

Pärjäämiskoulu, 2 op (PS07)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu viestimään jämäkästi selkeitä minäviestejä käyttäen sekä kehittyy kuuntelijana.
- tunnistaa vuorovaikutustilanteiden haasteita ja oppii antamaan ja vastaanottamaan palautetta.
- osaa sosiaalipsykologian perusteita ja ymmärtää, miten niihin liittyvät ilmiöt vaikuttavat opiskelu- ja työuralla.
- saa välineitä ymmärtää sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelytaitojen ja resilienssin merkitystä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ylläpitämisessä ja palauttamisessa.
- ymmärtää omat vahvuutensa ja osaa hyödyntää niitä arjessaan.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- sosiaalipsykologia ja vuorovaikutustaidot
- sosiaalinen vaikutus, valta ja status
- tunnetaidot

- identiteetti ja itsetunto
- ryhmädynamiikka, roolit ja johtajuus
- pystyvyysuskomukset ja resilienssi
- uupuminen, kiusaaminen ja häirintä sekä niiden ehkäisy

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana käytettävät opetusmenetelmät ovat luonteeltaan dialogisia ja reflektiivisiä menetelmiä, jotka vahvistavat opiskelijan vuorovaikutusosaamista. Erilaisten harjoitusten tavoitteena on kehittää taitoja tunnistaa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tärkeitä tunteita niin itsessä kuin muissa. Jakson sisältöjen opetus kehittää valmiuksia rakentamaan viestintään sekä ymmärrystä empatian merkityksestä sosiaalisissa suhteissa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aikana opiskelija kehittää itsetuntoaan erilaisten harjoitusten avulla ja perehtyy pystyvyysuskomusten vaikutuksiin. Opiskelija oppii myös tunnistamaan omat vahvuutensa ja hyödyntämään niitä. Tämä valmentaa opiskelijaa työelämään ja yrittäjämaiseen asenteeseen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus koostuu pitkälti tunneilla tehtävistä harjoituksista ja oppimispäiväkirjasta. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Miten päästä eteenpäin koulutuksessa ja työelämässä? Miten pärjätä pääsykokeissa ja työmarkkinoilla? Miten pärjätä itsensä ja toisten kanssa? Harjoitteleme pärjäämistä erilaisten käytännön harjoitusten avulla. Kehitämme itsetuntoa ja vuorovaikutusta. Opintojaksolla toteutetaan myös vierailuja, jotka antavat näkökulmia pärjäämiseen.

Pahuuden psykologia, 2 op (PS08)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää monipuolisesti psykologiseen tietoon perustuen ihmisten aggressiivista ja väkivaltaista käyttäytymistä.
- osaa soveltaa psykologista tietoa johonkin ihmiselämän negatiivisen puolen ilmiöön.

- osaa tulkita pahuuteen liittyvää mediasisältöä.
- ymmärtää syitä, miksi ihminen saattaa toimia vastoin omaa ja toisten etua.
- osaa pohtia, miten pahuuteen liittyviä ilmiöitä voitaisiin pyrkiä estämään.
- osaa pohtia monipuolisesti myös toisaalta ihmisten auttamiskäyttäytymiseen liittyviä yksilö- ja sosiaalipsykologisia tekijöitä ja soveltaa tätä tietoa aidoissa tilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- sosiaalipsykologia ja pahuus
- kehityspsykologia ja pahuus
- neuropsykologia ja kognitiotieteiden näkökulma
- tunnetaidot, mielenterveys ja riippuvuudet
- itsetunto, minuus ja moraalit
- prososiaalisuus

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso tukee muiden ihmisten ja itsensä tuntemusta ja ymmärtämistä.

Eettinen osaaminen

Opiskelija saa opintojaksolta välineitä pohtia omia ja toisten arvoja ja käyttäytymistä ja syitä niiden eroihin. Eettiseen osaamiseen liittyy myös ympärillä olevan yhteiskunnan ja median tulkitseminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla tehdään perehtymistyö jostain ilmiöstä soveltaen kurssilla opittua. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla (4-10).

Opintojakson vapaa kuvaus

Voiko pahuuden ihmisessä määritellä psykologiassa? Voiko sitä tutkia? Näin voisi olla helpompaa ymmärtää, miten sitä voitaisiin vähentää. Perehdymme yhteiskunnan negatiivisiin ilmiöihin, kuten koulukiusaamiseen, syrjintään, rikoksiin ja vallan väärinkäyttöön ja pyrimme ymmärtämään psyykkisiä, geneettisiä ja sosiaalisia syitä, jotka näihin ilmiöihin vaikuttavat.

Ihmissuhteiden psykologia, 2 op (PSY09)

Tavoitteet

Opiskelija

- osaa eritellä, mitkä asiat ihmisen elämänsä ja kehityksessä vaikuttavat ihmissuhteisiin
- perehtyy seksuaalisuuden kehittymisen eri vaiheisiin ja niiden merkitykseen ihmissuhteissa
- ymmärtää ihmissuhteiden merkityksen hyvinvoinnille ja mielenterveydelle
- harjoittelee vuorovaikutus- ja tunnetaitoja
- pohtii omia ihmissuhteita ja seksuaalisuutta nyt ja tulevaisuudessa

Sisällöt

- ihastuminen, rakastuminen, seurustelu sekä seksuaalisuus ihmisen elämänsä ja kehityksessä
- rakastuminen aivoissa ja kehossa
- ystävyys, parisuhde ja perhe sekä erilaiset roolit niissä
- ongelmat ihmissuhteissa, esimerkiksi ero ja siitä selviäminen
- rakentava viestintä ja vuorovaikutus
- tunnetaitojen harjoittelu
- seksuaalioikeudet ja turvataidot

Laaja-alainen oppiminen

Hyvinvointiosaamisen näkökulmasta psykologian tiedot ja taidot tukevat itsetuntemusta, itsensä kehittämistä, muiden ihmisten ymmärtämistä sekä psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä. Psykologian opetus tukee opiskelijan identiteetin rakentamista ja antaa valmiuksia tarkastella omaa psyykkistä hyvinvointia sekä tehdä sitä tukevia ratkaisuja. Psykologian tietojen pohjalta opiskelija saa välineitä ymmärtää sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelytaitojen ja resilienssin merkitystä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ylläpitämisessä ja palauttamisessa.

Psykologian opetuksessa käytetään dialogisia ja reflektiivisiä menetelmiä, jotka vahvistavat opiskelijan vuorovaikutusosaamista. Psykologian opiskelu kehittää taitoja tunnistaa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tärkeitä tunteita niin itsessä kuin muissa. Psykologian opetus kehittää valmiuksia rakentamaan viestintään sekä ymmärrystä empatian merkityksestä sosiaalisissa suhteissa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Ihmissuhteiden psykologia tutkii vuorovaikutusta, kiintymystä, tunteita ja rooleja, jotka muodostavat perustan turvallisille ihmissuhteille.

Ystävyydellä, rakkaudella, perheellä, seksuaalisuudella ja parisuhteella on suuri merkitys hyvinvoinnille ja mielenterveydelle. Yksinäisyys taas voi vaikuttaa myös fyysiseen terveyteemme. Toisaalta ihmissuhteet ovat tasapainoilua yhteyden ja erillisyyden välillä. Omien rajojen tiedostaminen on niissä myös tärkeää. Opintojaksolla pohditaan tätä kaikkea sekä tehdään vuorovaikutukseen, tunnetaitoihin ja turvataitoihin liittyviä harjoituksia. Arviointi S.

Kohti psykologian ylioppilaskirjoituksia, 2 op (PS010)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija muodostaa kokonaiskuvan psykologian valtakunnallisista opintojaksoista ja niiden välisistä yhtymäkohdista.
- Opiskelija kertoo ja syventää lukion oppimäärän psykologian osaamistaan.
- Opiskelija tuntee psykologian ainereaalikokeen rakenteen, tehtävätyypit ja sitä koskevat säädökset sekä terävöittää vastaustekniikkaa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- ainereaalikoekysymystyyppien tunteminen ja niihin vastaaminen
- lukion psykologian oppimäärän kertaaminen ja eheyttäminen
- ainereaalikokeen rakenne, säädökset ja tehtävätyypit
- ylioppilastehtävien harjoittelu ja vastaustekniikka, henkinen valmennus.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson aikainen opiskelu tukee laajasti opiskelijan monitieteistä ja luovaa osaamista. Perehtyminen oppimisen psykologiaan antaa opiskelijalle valmiuksia tiedostaa, arvioida ja kehittää omia oppimisen taitojaan. Opintojakson aikana ihmisen toimintaa tarkastellaan psykologisen näkökulman lisäksi monipuolisesti luonnontieteellisestä, yhteiskuntatieteellisestä ja käyttäytymistieteellisestä näkökulmasta. Ihmisen tiedonkäsittelyn rajoitusten ja mahdollisuuksien käsittely tukee kriittisen ajattelun kehittymistä ja monilukutaitoa. Opintojakson ja oppiaineen soveltava luonne luo perustaa luovalle tiedonkäsittelylle.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeromerkinnällä (4-10). Jakson päätteeksi opiskelijat osallistuvat psykologian preliminäärikokeeseen, joka toimii myös arvioinnin pohjana jatkuvan näytön lisäksi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tarkoituksena on syventää pakollisten ja syventävien opintojaksojen sisältöjä. Lisäksi käydään läpi niitä teemoja, joihin ei aikaisempien opintojaksojen aikana ole ehditty kunnolla syventyä. Opintojakson aikana tutustutaan myös ainereaalikokeen rakenteeseen, ohjeisiin ja sääntöihin. Opintojakso antaa lisäksi valmiuksia yo-kokeessa menestymiseen, ja sitä suositellaan psykologian reaalikokeeseen valmistautuville.

7.17. Terveystieto (TE)

Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteinen oppiaine, jonka tehtävänä on opiskelijan terveysosaamisen kehittäminen. Terveysosaaminen ilmenee asiatietojen ja käsitteiden hallintana, terveyteen liittyvinä taitoina, kyynä itsenäiseen kriittiseen ajatteluun, itsetuntemuksen syventymisenä sekä eettisenä vastuullisuutena. Se mahdollistaa terveyden laaja-alaisuuden hahmottamisen sekä antaa valmiuksia tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat opiskelijan oman ja muiden ihmisten terveyden sekä ympäristön terveellisyyden arvostamisen, edistämisen ja ylläpitämisen. Terveys ymmärretään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena hyvinvointina sekä toimintakyynä. Oppiaineen arvopohja rakentuu elämän kunnioittamisen, ihmisoikeuksien mukaisen arvokkaan elämän, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden, vastuullisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden perustalle.

Opetuksessa haastetaan tarkastelemaan terveyttä, turvallisuutta, terveyden edistämistä ja sairauksien ehkäisyä sekä näihin liittyviä ilmiöitä moniulotteisina kokonaisuuksina yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan sekä globaalin maailman näkökulmasta. Olennaista on ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyttä voimavarana, jonka pohjalta monet muut arkielämän toiminnot rakentuvat. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan valmiuksia yksilölliseen ja yhteisölliseen tiedon hankintaan, rakentamiseen ja käyttämiseen sekä taitoa arvioida kriittisesti terveyteen liittyvää tietoa ja viestintää. Oppiaineen tehtävänä on myös kehittää opiskelijan valmiuksia omien terveyteen liittyvien valintojen ja tottumusten taustalla vaikuttavien tekijöiden analysointiin ja seurausten arviointiin sekä itselle sopivien oppimisen tapojen tunnistamiseen. Opetuksessa kehitetään opiskelijan kykyä tarkastella monipuolisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä. Lisäksi terveyden osalta edistetään valmiuksia tarkoituksenmukaisten ja perusteltujen valintojen tekemiseen sekä omien voimavarojen ja kestävän tulevaisuuden rakentamiseen.

Laaja-alainen osaaminen

Laaaja-alainen osaaminen toteutuu terveystiedon opetuksessa monipuolisesti ja auttaa siten osaltaan opiskelijaa kehittymään tasapainoiseksi ja sivistyneeksi ihmiseksi.

Terveystiedon opetus tuottaa **hyvinvointiosaamista** kehittämällä ymmärrystä keskeisistä hyvinvointiin liittyvistä yksilöllisistä, yhteisöllisistä ja yhteiskunnallisista edellytyksistä sekä lisäämällä valmiuksia oman ja muiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Terveystiedossa kehitetään opiskelijan itsetuntemusta, mikä auttaa tunnistamaan omia vahvuuksia ja rakentamaan identiteettiä.

Vuorovaikutusosaaminen kehittyy terveystiedossa sekä oppiaineen sisältöjen että käytettävien opetusmenetelmien avulla. Opetuksessa käsitellään mielen hyvinvointiin liittyviä tekijöitä, kuten tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Yhteisöllinen tiedonrakentaminen edistää sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön.

Eri tieteenaloihin perustuvana oppiaineena terveystiedolle on luontevaa kehittää **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Terveystiedossa opiskelija ohjataan yhdistelemään eri tieteenalojen tuottamaa tietoa ja muodostamaan näin itselle uutta tietoa. Oppiaine sisältää tavoitteita, jotka ohjaavat tiedon soveltamiseen ja kriittiseen tulkintaan. Terveystiedon tavoitteet tukevat myös oppimisen säätelyä ohjaamalla opiskelijaa löytämään itselle sopivia oppimisen tapoja ja pohtimaan oppiaineen aihepiirien merkitystä itselle.

Oppiaineen tavoitteet ja arvoperusta ohjaavat opiskelijaa pohtimaan esimerkiksi turvallisen ympäristön edellytyksiä, terveyden eriarvoisuutta sekä elintapavalintojen seurauksia. Näiden aihepiirien tarkastelu tuottaa aineksia turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestäväns tulevaisuuden hahmottamiseen ja kehittävät siten **yhteiskunnallista osaamista**.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen näkyy terveystiedon opetuksessa erilaisten ympäristöjen terveysvaikutuksiin liittyvien omien kulutustottumusten analysointina ja seurausten arviointina sekä eettisten kysymysten ratkomisena.

Terveystiedossa etsitään selityksiä erilaisten terveyskulttuurien ilmiöiden syntymiselle ja arvioidaan niiden merkitystä. Lisäksi tarkastellaan globaaleja terveyskysymyksiä ja niihin vaikuttamista. Tällaisten aihepiirien käsittely vahvistaa osaltaan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Tavoitteet

Terveystiedon opetuksen tavoitteena on,

että opiskelija

- pystyy luomaan kokonaiskuvaan terveydestä ja sen yksilöllisistä, yhteisöllisistä, yhteiskunnallisista ja globaaleista edellytyksistä, pystyy tekemään perusteltuja ehdotuksia siitä, miten omaa, muiden ihmisten sekä ympäristön terveyttä ja

turvallisuutta voidaan ylläpitää tai edistää, sekä osaa käyttää terveystiedon käsitteitä asianmukaisesti

- osaa hakea tietoa eri lähteistä, soveltaa ja analysoida terveyteen liittyvää tietoa sekä arvioida tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä, ymmärtää tieteellisen tiedon ja arkitiedon eron terveyden ja sairauksien riskien, syiden, vaikutusmekanismien ja seurausten selittämisessä sekä osaa perustella näkemyksiään tutkimustiedon avulla
- osaa analysoida ja arvioida omien tarpeiden, käsitysten, kokemusten, asenteiden ja arvojen ohjaavaa vaikutusta terveyteen liittyvissä valinnoissa sekä omien elintapojen ja kulutustottumusten vaikutuksia terveyteen ja ympäristöön
- osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä kestävästä kehityksestä edellytyksiä ja vaikutuksia terveyteen
- osaa valita itselle sopivia ja tilanteen kannalta tarkoituksenmukaisia oppimisen tapoja sekä osaa asettaa tavoitteita omalle oppimiselleen ja pystyy arvioimaan niiden saavuttamista realistisesti.

Osaamisen arviointi

Arviointin tehtävänä on tukea oppimista sekä antaa opiskelijalle tietoa hänen edistymisestään ja oppimistuloksistaan. Arviointi perustuu oppiaineen tavoitteista johdettuihin kriteereihin, ja se koostuu monipuolisesta oppimisprosessin aikaisesta ja osaamisen summatiivisesta arvioinnista sisältäen myös itse- ja vertaisarviointia. Kriteerien avaaminen opiskelijoille opintojakson alussa sekä opintojakson aikana suoritettu arviointi ja palaute auttavat opiskelijaa suuntaamaan oppimistaan.

Arviointi kohdistuu oppimäärän asiatietojen hallintaan ja käsitteiden täsmälliseen käyttöön, opiskelijan tiedonhankintataitoihin sekä kykyyn soveltaa, analysoida, arvioida ja yhdistellä terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa sekä rakentaa sille perusteluja. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan kyky tarkastella monipuolisesti terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Lisäksi arvioinnissa huomioidaan opiskelijan kyky asettaa oppimistavoitteita ja arvioida niiden saavuttamista. Arviointi ei saa kohdistua opiskelijan arvoihin, asenteisiin, terveystottumuksiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin sinänsä, vaan arviointi keskittyy opiskelijan valmiuksiin analysoida, arvioida sekä perustella näkemyksiään ja erilaisia terveystottumuksia.

Opintojaksot

Terveys voimavarana, 2 op (TE01)

Opintojakson moduulit

- Terveys voimavarana, 2 op (TE1), Pakollinen

Tavoitteet

Terveys voimavarana

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy kuvailemaan ja jäsentelemään keskeisiä ihmisen voimavaroja ja terveyttä määrittäviä tekijöitä sekä analysoimaan niiden yhteyksiä ja vaikutusmekanismeja terveyteen
- osaa selittää erilaisten terveystilanteiden ilmiöiden muodostumista ja arvioida niiden merkitystä terveydelle sekä soveltaa keskeisiä sosiaalipsykologisia malleja ja teorioita elintapojen omaksumisen selittämisessä
- tunnistaa omiin elintapoihinsa vaikuttavia tekijöitä ja pystyy arvioimaan elintapavalintojen merkitystä omalle ja lähiympäristön terveydelle sekä antamaan perusteltuja ehdotuksia siitä, miten terveyttä edistäviä elintapoja voidaan ylläpitää ja vaarantavia ehkäistä.

Keskeiset sisällöt

Terveys voimavarana

Terveyden kokonaisvaltaisuus

- terveyttä määrittävät keskeiset tekijät ja niiden vaikutusmekanismit
- terveyttä ja elintapoja selittävät keskeiset sosiaalipsykologiset teorat ja mallit: suunnitellun käyttäytymisen teoria, sosiaalis-kognitiivinen teoria, terveysuskomusmalli, muutosvaihemalli
- terveystilanteita ilmiöitä: terveyden arvostamisen ja käyttäytymisen välinen ristiriita, medikalisaatio ja terveyteen sairastuminen, elintapoihin puuttuminen, uskomus- eli vaihtoehtohoidot

Kehon ja mielen hyvinvoinnin keskeiset perusteet

- terveyttä edistävä ravinto, liikunta, lepo, uni sekä painonhallinta
- seksuaalisuus, seksuaaliterveys, seksuaalioikeudet
- mielenterveyttä suojaavat yksilölliset, yhteisölliset ja yhteiskunnalliset tekijät, stressi ja kriisit mielenterveyttä kuormittavina tekijöinä, keinoja kuormituksen hallintaan
- opiskeluhuvinvointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- opintojaksolla käsitellään kokonaisvaltaista kehon ja mielen hyvinvointia, mikä kehittää opiskelijan hyvinvointiosaamista
- hyvinvointiosaaminen on läpileikkaava teema terveystiedon oppiaineessa

Terveys ja ympäristö, 2 op (TE02)

Opintojakson moduulit

- Terveys ja ympäristö, 2 op (TE2), valinnainen

Tavoitteet

Terveys ja ympäristö

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tietää tutkimustiedon hankkimisen periaatteista ja tutkimusprosessin vaiheista sekä osaa soveltaa näitä tietoja ja kuvata perustellen, miten terveyteen, terveyskäyttäytymiseen ja toimintakykyyn liittyvistä aiheista voidaan saada luotettavaa ja monipuolista tutkimustietoa
- osaa hakea tietoa ja pystyy vertailemaan eri lähteiden luotettavuutta
- osaa kuvata terveysviestinnän muotoja ja vaikutuskeinoja sekä analysoida terveysviestinnän merkitystä ihmisten terveyskäsitteille ja terveydelle
- osaa esitellä ja analysoida fyysisen ja psykososiaalisen ympäristön yhteyksiä ja vaikutuksia terveydelle sekä arvioida omien elintapojen ja kulutustottumusten merkitystä ympäristön terveydelle ja terveellisyydelle
- osaa eritellä riippuvuuden muotoja ja niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä sekä analysoida riippuvuuksiin liittyviä terveys- ja muita haittoja.

Keskeiset sisällöt

Terveys ja ympäristö

Terveyteen liittyvän tiedon hankinta, arviointi ja tulkinta

- tieteellinen tieto ja arkitieto, ajattelun vinoumia, tutkimusprosessin vaiheet, tutkimustiedon luotettavuuden arviointi
- terveysviestinnän muotoja ja vaikutuskeinoja, terveysviestinnän merkityksen ja luotettavuuden arviointi

Ympäristön terveellisyys ja turvallisuus

- rakennetun ympäristön, luonnonympäristön ja psykososiaalisen ympäristön yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen
- kestävä kehitys ja terveys
- ympäristöjen turvallisuus ja väkivallan ehkäisy
- työhyvinvointi

Mielihyvä ja riippuvuus

- riippuvuuteen vaikuttavat biologiset, psyykkiset ja sosiaaliset mekanismit
- keskeiset aine- ja toiminnalliset riippuvuudet, riippuvuuksien syitä ja ehkäisykeinoja, riippuvuuksien aiheuttamia haittoja

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- turvallinen ja terveellinen ympäristö

Monitieteinen ja luova osaaminen

- tutkimusprosessi

Vuorovaikutusosaaminen

- terveystiedon viestintä

Terveys ja yhteiskunta, 2 op (TE03)

Opintojakson moduulit

- Terveys ja yhteiskunta, 2 op (TE3), valinnainen

Tavoitteet

Terveys ja yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- • osaa kuvata ja analysoida yhteiskunnallisten olosuhteiden, sosiaali- ja terveystieteiden ja muun yhteiskuntapolitiikan, tieteen sekä teknologian muutosta, kehitystä ja yhteyksiä väestön terveyteen
- • pystyy erittelemään keskeisten tarttumattomien ja tartuntatautien riskitekijöitä, esittämään perusteltuja ratkaisuja näiden ehkäisemiseksi sekä arvioimaan sairauksien ja tautien merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle sekä elintapojen vaikutuksia tarttumattomien ja tartuntatautien näkökulmasta
- • osaa esitellä perustellen, mihin sosiaali- tai terveystieteisiin yksilö voi hakeutua erilaisissa tilanteissa, arvioida kriittisesti palvelujen järjestämistä ja tuottamista sekä arvioida sosiaali- ja terveystieteiden, itsehoito- ja omahoito- merkitystä terveydelle
- • osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä, kuvata ja arvioida terveyteen ja terveyden eriarvoisuuteen vaikuttavia tekijöitä Suomessa ja globaalisti sekä analysoida terveyserojen kaventamiseen vaikuttavia tekijöitä.

Keskeiset sisällöt

Terveys ja yhteiskunta

Terveyden edistäminen ja sairauksien ehkäisy eri aikakausina

- terveystieteitä ja sairauksien selitysmalleja
- keskeisiä väestöjen terveyteen vaikuttaneita yhteiskunnallisia, tieteeseen ja teknologiaan liittyviä tekijöitä
- tulevaisuuden terveystieteitä ja mahdollisuuksia

Sairaudet ja hoito

- epidemiologinen siirtymä, keskeiset tarttumattomat ja tartuntataudit
- sosiaali- ja terveystieteiden järjestäminen, tuottaminen ja käyttäminen
- itsehoito ja omahoito

Eettiset kysymykset

- eettisen analysoinnin näkökulmia: hyveet, seuraukset, oikeudet, velvollisuudet, motiivit, arvot ja normit

- keskeisiä terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä kuten hedelmöityshoidot, abortti, elintapoihin liittyvä vapaus ja vastuu, seulonnat, geeniteknologia, eutanasia
- terveydenhuollon eettiset periaatteet, potilaan oikeudet, priorisointi
- terveys ja terveyden eriarvoisuus Suomessa ja globaalisti sekä niihin vaikuttaminen

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- eettiset kysymykset ja eri näkökulmat

Yhteiskunnallinen osaaminen

- terveyden edistäminen yhteiskunnallisesta näkökulmasta
- terveyden eriarvoisuus
- terveysterot

Kohti terveystiedon YO-koetta, 2 op (TE04)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- syventää ja laajentaa terveystiedon ylioppilaskokeeseen tarvittavaa osaamista ja tietoa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- pakollisten ja syventävien opintojen keskeiset sisällöt
- eri tehtävätyyppeihin vastaamisen harjoittelemineen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

7.18. Toinen kotimainen kieli, ruotsi (TKRU)

Oppiaineen tehtävä

Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.

Toinen kotimainen kieli ruotsi on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita

yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäätään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielen, kansalliskielten ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kieliyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osaalueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.

Ruotsin kielen opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitelyyn, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiatekstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Ruotsin kielen opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan ruotsin kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikielestä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan ja kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

Laaja-alainen osaaminen

Toisen kotimaisen kielen ruotsin opetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla oppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Toisen kotimaisen kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että vieraiden kielten eri oppimäärien ja eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun. Kieltenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, joiden ulottuvuuksia, kuten sosiolingvistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisen asiakokonaisuuksien tarkastelussa.

Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Toisen kotimaisen kielen opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksikysymyksinä ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Toisen kotimaisen kielen opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmestyvät kaikissa kieliaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia toista kotimaista kieltä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä **monitieteiseen ja luovaan osaamiseen**. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstäminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Toisen kotimaisen kielen opiskelu ja osaaminen avaavat mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kieltenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä sekä tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu vahvistaa opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista**. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia sekä eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Toisen kotimaisen kielen ruotsin opintojen mahdollistamat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.

Toisen kotimaisen kielen opinnot vahvistavat **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen sekä kestäättömät kulutustottumukset, ovat yksilöön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä sekä kehittämään vastuuntuntoaan ja taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen osalta toisen kotimaisen kielen ruotsin opinnoissa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys toisen kotimaisen kielen käyttökelpoisuudesta kansallisessa, pohjoismaisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä sekä globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön. Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.

Tavoitteet

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tulkita tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tuottaa tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)
A-oppimäärä	B2.1 (A2.2)	B2.1 (A2.2)	B1.2 (A2.1)
B1-oppimäärä	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)
B3-oppimäärä	A2.2	A2.2	A2.1
Äidinkielenomaisen oppimäärä	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)

Ruotsin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutustaitoihin ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä ja toimijana kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisessa maailmassa kansallisissa, pohjoismaisissa, eurooppalaisissa sekä globaaleissa kohtaamisissa, joissa ruotsin kielen hyödyntäminen on mahdollista ja joissa tavoitteena ei ole äidinkielenään ruotsia puhuvan tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen
- ymmärtää ruotsin kielen merkityksen Suomen toisena kansalliskielenä
  - osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti ja luovasti ruotsin kielellä
  - kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.

Opiskelutaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia
- tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana
- osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä
- muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.

Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään ruotsin kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti
- saa kokemuksia monenlaisista ruotsinkielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) alla olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Osaamisen arviointi

Arviointi

Arvioinnin tehtävä toisessa kotimaisessa kielessä ruotsissa on tukea opiskelijan kehittymistä ruotsin kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja vuorovaikutustaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin eurooppalaiseen viitekehukseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää toisen kotimaisen kielen ruotsin taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansallisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän

kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. - - [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.) Toisen kotimaisen kielen ruotsin pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan toisen kotimaisen kielen ruotsin A-oppimäärän moduulin 8, B1-oppimäärän moduulin 6 sekä äidinkielenomaisen ruotsin oppimäärän moduulin 8 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.

B3-oppimäärän osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan ruotsin kielelle ja asianomaiselle oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

7.18.1. Ruotsi, B1-oppimäärä (TKRUB1)

Opintojaksot

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUB01)

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUB11), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tunnistaa olemassa olevaa kielitaitoaan ja omia vahvuuksiaan*
- *rohkaistuu käyttämään ruotsin taitoaan arkipäiväisissä vuorovaikutustilanteissa painottaen suullista viestintää*
- *kehittää omia opiskelustrategioitaan ja vuorovaikutustaitojaan ja löytää itselle sopivia työtapoja*
- *syventää tietämystään suomen ja ruotsin kielten vaikutuksesta toisiinsa sekä Suomessa vallitsevista kieliolosuhteista*
- *pystyy suhteuttamaan ruotsin kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon B1.1.*

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- *opiskelijan kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen sekä omien tavoitteiden asettaminen*
- *kielitietoisuus, monikielisyys, kielten väliset suhteet*
- *omaa oppimista edistävien työkalujen löytäminen ja hyödyntäminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- *vuorovaikutusosaaminen harjaantuu pari- ja ryhmätyöskentelyssä*

Ruotsin kieli arjessani, 3 op (RUB02)

Opintojakson moduulit

- *Ruotsin kieli arjessani, 3 op (RUB12), Pakollinen*

Tavoitteet

Ruotsin kieli arjessani

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa kertoa ruotsiksi omasta elämästään, ihmissuhteistaan ja lähiympäristöstään eri tilanteissa erilaisia viestintäkanavia käyttäen*
- *kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan ruotsiksi*
- *kehittää palautteen antamisen ja vastaanottamisen sekä osaamisensa arvioinnin taitoja.*

Keskeiset sisällöt

Ruotsin kieli arjessani

- ruotsin kielen käyttö opiskelijan arkipäivään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- oma elämä, ihmissuhteet ja lähiympäristö
- yksilön ja yhteisön hyvinvointi
- ääntämisen harjaannuttaminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- pari- ja ryhmätyöskentely
- hyvät tavat ja hyvät viestintätavat
- opiskelijan kannustaminen

Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB03)

Opintojakson moduulit

- Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB13), Pakollinen

Tavoitteet

Kulttuuri ja mediat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee suomenruotsalaisia, ruotsalaisia ja muita pohjoismaisia kulttuuri-ilmiöitä
- tuntee ruotsinkielisiä medioita
- osaa hyödyntää ruotsinkielisiä lähteitä tiedonhaussa
- pystyy seuraamaan ruotsinkielisiä uutistekstejä ja ymmärtää pääasiat niistä.

Keskeiset sisällöt

Kulttuuri ja mediat

- suomenruotsalaiset ja muut pohjoismaiset kulttuuri-ilmiöt
- ruotsinkieliset mediat
- opiskelijoita kiinnostavat ajankohtaiset aiheet ruotsiksi

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- suomalaisen, suomenruotsalaisen ja ruotsalaisen kulttuurin ilmiöt

Ympäristömme, 2 op (RUB04)

Opintojakson moduulit

- Ympäristömme, 2 op (RUB14), Pakollinen

Tavoitteet

Ympäristömme

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa tulkita erilaisia tekstejä, jotka käsittelevät maailman erilaisia elinympäristöjä, kulttuureja ja yhteiskuntia*
- *harjoittaa erityisesti kirjallisia tekstintuottamistaitojaan aiheena mielipiteen ilmaisu*
- *pystyy tuottamaan lyhyen ohjatun tekstin moduulin aihepiiristä.*

Keskeiset sisällöt

Ympäristömme

- *kulttuurinen moninaisuus*
- *erilaiset elinympäristöt*
- *ajankohtaiset yhteiskunnalliset aiheet nuorten näkökulmasta*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- *vastuullinen suhtautuminen omaan elinympäristöön*

Opiskelu ja työelämä, 2 op (RUB05)

Opintojakson moduulit

- Opiskelu- ja työelämä, 2 op (RUB15), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelu- ja työelämä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa*
- *kehittää tietämystään tekstilajeista, jotka liittyvät keskeisesti nuoren opiskeluun, työelämään ja itsenäistymiseen*
- *pohtii jatko-opintojaan, urasuunnitelmiaan sekä valmiuksiaan elinikäiseen oppimiseen.*

Keskeiset sisällöt

Opiskelu- ja työelämä

- *opiskelu, ammatit ja työelämä opiskelijan ja yhteiskunnan näkökulmasta*
- *tulevaisuuden suunnitelmat*
- *vuorovaikutustilanteet ja tekstit, jotka liittyvät jatko-opiskeluun ja työelämään*
- *itsenäistyvän nuoren elämänhallinta*
- *kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten*
- *erilaisten hakemusten laatiminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- opintojakson aihepiirit sivuavat opiskelijan työelämätaitoja

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUB06)

Opintojakson moduulit

- *Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUB16), valinnainen*

Tavoitteet

Viesti ja vaikuta puhuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *vankentaa puhumisen sujuvuutta*
- *tuottaa valmistelua edellyttävän suullisen esityksen*
- *tiedostaa suullisen osaamisensa tason ja kehittämistarpeensa ja saa tästä palautetta.*

Keskeiset sisällöt

Viesti ja vaikuta puhuen

- *vuorovaikutustilanteet, dialogin rakentaminen*
- *puhumisen eri piirteet*
- *aitojen ruotsinkielisten kontaktien monipuolinen tarjoaminen opiskelijalle erilaisissa ympäristöissä*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- *opiskelijan vuorovaikutustaitoja syvennetään ja laajennetaan erilaisissa kielenkäyttötilanteissa*

Kestävä elämäntapa, 2 op (RUB07)

Opintojakson moduulit

298

- Kestävä elämäntapa, 2 op (RUB17), valinnainen

Tavoitteet

Kestävä elämäntapa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää taitoaan tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille*
- *laajentaa sosiaalisen median tuntemustaan käyttäen ruotsin kieltä*
- *tutustuu kansallisissa kielitutkinnoissa vaadittavaan ruotsin taidon osaamiseen.*

Keskeiset sisällöt

Kestävä elämäntapa

- *kestävä kehitys ja elämäntapa erityisesti opiskelijan näkökulmasta*
- *eettisyys ja vastuullisuus sosiaalisen median käytössä, sananvapaus*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- *opintojaksossa käsitellään eettisyyttä ja kestävän elämäntavan periaatteita*

Monitieteinen ja luova osaaminen

- *kestävä kehitys ja elämäntapa erityisesti opiskelijan näkökulmasta*

Abiruotsi 1, 2 op (RUB08)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- *Opintojaksolla valmistaudutaan ylioppilaskirjoituksiin harjoittelemalla ylioppilaskirjoituksissa mahdollisesti esiintyviä eri tehtävätyyppejä.*

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys • *Opintojakso kokoaa aikaisemmin opittua aineistoa kielenkäytön eri osa-alueilta sanastoon painottuen.*

- *Opintojaksolla vahvistetaan ja laajennetaan sanaston hallintaa esim. YO-materiaalien ja muiden kirjallisten tehtävien avulla sekä kehitetään omaa tekstin tuottamista.*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- kielitietoisuus
- rakentava vuorovaikutus

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Abiruotsi 2, 2 op (RUB09)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla valmistaudutaan ylioppilaskirjoituksiin mm. harjoittelemalla ylioppilaskokeen eri tehtävätyyppejä.
- Opintojakso on tarkoitettu suoritettavaksi viimeisenä opintojaksona ennen ylioppilastutkintoa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojakso kokoaa yhteen aineistoa kielenkäytön keskeisiltä osa-alueilta.
- Opintojaksolla kerrataan etenkin rakenteita, puhutun kielen ymmärtämistä sekä harjoitellaan kirjallista tuottamista.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- monilukutaito
- oppimisen taitojen kehittäminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Kuuntelun intensiivijakso, 1 op (RUB010)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla harjoitellaan kuullunymmärtämistaitoja.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojakson aikana kuunnellaan monipuolisesti eritasoisia kuullunymmärtämisharjoituksia (myös esim. YO-kuunteluita).
- Opintojakso soveltuu suoritettavaksi pakollisten opintojaksojen päätteeksi.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- rakentavan viestinnän taito

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Ruotsin lukiostartti, 1 op (RUB011)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys • Opintojakso on tarkoitettu tuki- ja valmennusopintojaksoksi lukion aloittaville.

Opintojaksolla kerrataan aiemmin opittua kieliainesta, keskeisiä rakenteita ja sanastoa.

- Opintojaksolla valmennetaan opiskelijaa lukion ruotsin opintoihin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- omien vahvuuksien tunnistaminen ja käyttäminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

7.19. Temaattiset opinnot (TO)

Oppiaineen tehtävä

Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja. Temaattisten opintojen tavoitteet ja sisällöt päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Opintojaksot

Vesiympäristö, 2 op (TOBIKE)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Maailma kutsuu!, 2 op (TOKV)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija saa valmiuksia, kokemusta ja uskallusta toimia niin kotimaisissa kuin kansainvälisissä toimintaympäristöissä.
- Opiskelija vahvistaa omaa asennettaan kehittyä maailmankansalaiseksi YK:n kehitystavoitteiden mukaisesti.
- Opiskelija saa aineksia oman kulttuuri- ja alueidentiteetin rakentamiseen ja vahvistamiseen oppii arvostamaan kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta sekä lisäämään käsitystä monikulttuurisesta maailmasta.
- Opiskelija lisää ymmärrystään ja kiinnostustaan vieraan maan historiaan, ympäristöön, kulttuuriin ja taiteeseen.
- Opiskelija saa uskallusta ja mahdollisuuksia kohdata erilaisia ihmisiä ja kommunikoida heidän kanssaan.
- Opiskelija kehittää valmiuksiaan ymmärtää ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus ja toimia eri kulttuureista tulevien ja eri tavoin ajattelevien ihmisten kanssa.
- Opintojakson myötä opiskelija saa entistä paremmat valmiudet jatko-opintoihin ja työelämään vahvistamalla omaa aktiivisuutta, yritteliäisyyttä sekä sosiaalisia taitojaan.
- Opiskelija tutustuu paikalliseen yrityskenttään sekä luo ja ylläpitää kontakteja kurikkalaisiin yrittäjiin ymmärtää yritystoiminnan globaalin ja paikallisen luonteen aktiivisesti ja oma-aloitteisesti.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- tutustuminen eurooppalaiseen kohdemaahan, sen kulttuuriin, kieleen, uskontoon, historiaan ja maantieteeseen
- opintomatkan suunnittelu, budjetointi ja toteuttaminen yhdessä muun ryhmän kanssa
- rahoituksen hankkiminen opintomatkaa varten luomalla kontakteja alueellisiin yrityksiin ja hankkimalla yhteistyökumppaneita
- toimiminen vieraassa ja erilaisessa ympäristössä itsenäisesti sekä eri kulttuureista tulevien ja eri tavoin ajattelevien ihmisten kanssa
- oman kielitaidon vahvistaminen
- vahvistaa ymmärrystään ihmisistä, joilla on erilainen vakaumus
- hyödyntää erilaisia tiedotuskanavia matkan raportoinnissa

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakso tukee opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksien ja tulevaisuuden taitojen rakentumista sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi.

Monipuoliset opiskeluympäristöt kohdemaassa rikastuttavat kansainvälisyys-tavoitteisiin liittyviä kokemuksia mahdollistaen luovaan ajatteluun ja tutkivaan oppimiseen perustuvia oppimistapoja.

Kurssi tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuden kehittää kansainvälistä osaamistaan, erityisesti vieraan kielen oppimisen näkökulmasta.

Kansainvälisyys monipuolistaa opiskelijan kokemusmaailmaa, avartaa maailmankuvaa sekä vahvistaa valmiuksia eettisesti kestävään toimintaan globalisoituneessa haasteiden ja mahdollisuuksien maailmassa.

Opiskelijan kansainvälistä osaamista kartutetaan eri oppiaineiden, niiden välisen yhteistyön sekä laaja-alaisen osaamisen kautta. Huomiota kiinnitetään lukion monipuoliseen kieliohjelmiaan ja sen ratkaisuihin sekä kulttuurien tuntemuksen syventämiseen.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla toimitaan tiiviisti ryhmän kanssa, mikä kehittää opiskelijoiden vuorovaikutustaitoja ja kykyä toimia joustavasti yhteisen tavoitteen eteen.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakso koostuu tiedoista, taidoista, arvoista, asenteista ja tahdosta, jonka avulla opiskelija pystyy toimimaan demokraattisesti, vastuullisena ja aktiivisena osana paikallista, kansallista, eurooppalaista ja globaalia yhteisöä.

Opintojakson tavoitteet vahvistavat opiskelijan työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan, sillä opintomatkan järjestämiseen ja rahoittamiseen liittyy yrittäjyyskasvatukseen linkittyviä taitoja.

Opintojakson aikana hyödynnetään monipuolisesti opiskeluympäristöjä, jotka lisäävät opiskelijan yritys- ja työelämän tuntemusta kotimaassa. Opiskelijaa rohkaistaan tutustumaan tutustumaan työelämän tarjoamiin kansainvälisiin ja globaaleihin näkyymiin.

Opiskelijalle tarjotaan oppimiskokemuksia, jotka kannustavat ennakkoluulottomuuteen, aloitteellisuuteen, yrittäjämäiseen toimintaan, yhteistyöhön, vastuullisuuteen sekä rakentavaan ongelmanratkaisuun kestäväen tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Maailma kutsuu! on valinnainen opintojakso, jonka puitteissa opiskelijat tekevät opintomatkan valitsemaansa eurooppalaiseen kaupunkiin toisena lukuvuonna. Tavoitteena on tutustua eurooppalaiseen kohdemaan, sen kulttuuriin, kieleen, uskontoon, historiaan ja maantieteeseen.

Monipuoliset opiskeluympäristöt kohdemaassa rikastuttavat kansainvälisyyskasvatukseen liittyviä kokemuksia ja tavoitteita.

7.20. Vieraat kielet (VK)

Oppiaineen tehtävä

Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.

Vieraat kielet ovat osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäätään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielten, kansalliskielten ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kieliyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.

Vieraiden kielten opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitykseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiategstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Vieraiden kielten opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan kunkin opiskeltavan kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikiielestä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan sekä kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

Koodit

Vieraiden kielten opintojen koodit muodostuvat kielten kirjaintunnusten, oppimäärien tasotunnusten ja moduulinumeroiden mukaan. Vieraista kielistä käytetään seuraavia kirjaintunnuksia.

EN = englannin kieli

LA = latinan kieli

RA = ranskan kieli

SM = saamen kieli

SA = saksan kieli

VE = venäjän kieli

IA = italian kieli

EA = espanjan kieli

PO = portugalin kieli

KI = kiinan kieli

JP = japanin kieli

AR = arabian kieli

KX = muu kieli

Lukion opetussuunnitelman perusteissa vieraiden kielten kirjaintunnuksena käytetään tunnusta VK lukuun ottamatta englannin, saamen ja latinan kieltä. Aasian ja Afrikan kielistä lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään kirjaintunnistetta VKAA. Paikallisessa opetussuunnitelmassa näiden tunnusten tilalla käytetään kullekin kielelle määriteltyjä, yllä lueteltuja kirjaintunnuksia.

Laaja-alainen osaaminen

Vieraissa kielissä käsitellään teemoja, joiden avulla kieltenoppiminen tuodaan osaksi lukioopiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Vieraan kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun. Kieltenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, jonka ulottuvuuksia, kuten sosiolingvistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisen asiakokonaisuuksien tarkastelussa. Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Vieraiden kielten opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Vieraiden kielten opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan **hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen** sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmentyvät kaikissa kieliaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia kieliä ja arvioimalla oman oppimisensa

edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä **monitieteiseen ja luovaan osaamiseen**. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstäminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Vieraiden kielten opiskelu ja osaaminen avaa mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kieltenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä ja tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.

Vieraiden kielten opiskelu vahvistaa opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista**. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia ja eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Kieliopinnojen mahdollistamat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.

Kieliopinnot vahvistavat **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja kestäättömät kulutustottumukset, ovat yksilöön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään vastuuntuntoaan sekä taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen osalta vieraiden kielten opetuksessa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys kielitaidon käyttökelpoisuudesta kansainvälisessä yhteistyössä ja globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön. Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.

Tavoitteet

Vieraiden kielten opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutus- ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tulkita tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tuottaa tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)
Englanti, A-oppimäärä	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)
Aasian ja Afrikan kielet, A-oppimäärä	A2.2-B1.1 (A2.1)	A2.2-B1.1 (A2.1)	A2.2-B1.1 (A2.1)
Muut kielet, A-oppimäärä	B1.2 (A2.2)	B1.2 (A2.2)	B1.2 (A2.2)
Englanti, B1-oppimäärä	B1.2	B1.2	B1.2
Muut kielet, B1-oppimäärä	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)
Englanti, B2-oppimäärä	B1.1	B1.1	B1.1
Muut kielet, B2-oppimäärä	A2.2 (A1.3)	A2.2 (A1.3)	A2.2 (A1.2)
Englanti, B3-oppimäärä	B1.1	B1.1	A2.2
Aasian ja Afrikan kielet, B3-oppimäärä	A2.1	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)

Muut kielet, B3-oppimäärä	A2.1	A2.1	A2.1
---------------------------	------	------	------

Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kielenkäyttäjänä globaalissa maailmassa, jossa tavoitteena ei ole esimerkillisen äidinkielen kielenkäyttäjän tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen
- osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa
- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.

Opiskelutaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia
- tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana
- osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä
- muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.

Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti
- saa kokemuksia monenlaisista kohdekielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) ohessa olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Osaamisen arviointi

Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasotavoitteet oppimäärittäin

Arvioinnin tehtävä vieraisissa kielissä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan.

Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin eurooppalaiseen viitekehykseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää vieraan kielen taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansainvälisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä, jotka on linkitetty eurooppalaisen viitekehyksen kuusiportaiseen taitotasosteikkoon.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. - - [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)

Vieraiden kielten pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan vieraiden kielten A-oppimäärän moduulin 8 ja B1-oppimäärän moduulin 6 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisesta kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.

Latinan kieltä lukuun ottamatta B2- ja B3-oppimäärien osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan asianomaiselle kielelle ja oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

7.20.1. Vieraat kielet, englantia, A-oppimäärä (VKENA1)

Opintojaksot

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (ENA01)

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (ENA1), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan*
- *syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisydestä*
- *analysoi ja kehittää taitoaan käyttäen itse- ja vertaisarviointia oppimista tukevana menetelmänä*
- *monipuolistaa kielenopiskelutaitojaan*
- *oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä*
- *pystyy suhteuttamaan osaamistaan taitotasoon B2.1.*

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- *henkilökohtaisen kieliprofiilin laatiminen*
- *tavoitteiden asettelu kielten opiskelulle*
- *monikielisyys voimavarana*
- *erilaisiin teksti- ja tyyllilajeihin tutustuminen*
- *tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- vuorovaikutusosaaminen harjaantuu pari- ja ryhmätyöskentelyssä

Englanti globaalina kielenä, 3 op (ENA02)

Opintojakson moduulit

- Englanti globaalina kielenä, 3 op (ENA2), Pakollinen

Tavoitteet

Englanti globaalina kielenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta
- kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan
- vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan
- syventää tietoaan englannin asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

Englanti globaalina kielenä

- englanti äidinkielenä, toisena kielenä, virallisena kielenä, globaalina kielenä
- kansainvälisyys arjessa ja lähiympäristöissä, liikkuvuus
- kansainväliset suhteet
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- puhujien eri taustat ja statusvaikutukset
- äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen; englannin variantteja ja vertailua muihin kieliin
- viestintätyyli erilaisissa medioissa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- perehdytään englannin kielen asemaan eri kulttuureissa

Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (ENA03)

Opintojakson moduulit

- Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (ENA3), Pakollinen

Tavoitteet

Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä
Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä*
- *pystyy tuottamaan tekstejä monipuolisesti itselle tärkeistä kulttuuriaiheista ja -ilmiöistä*
- *vahvistaa taitoaan käyttäen reflektointia kielenoppimisen välineenä.*

Keskeiset sisällöt

Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

- *luova toiminta*
- *kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle*
- *itseilmaisu identiteetin rakentumisessa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- opintojaksolla käytetään materiaalina eri taiteenalojen tuotoksia, joita opiskelija tulkitsee, ja harjaantuu myös tuottamaan omaa luovaa ilmaisua

Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA04)

Opintojakson moduulit

- Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA4), Pakollinen

Tavoitteet

Englannin kieli vaikuttamisen välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin ja niiden taustoihin*
- *kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella*
- *hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä ja tapoja tuottaa tekstejä hankkiakseen, yhdistääkseen, muokatakseen, esittääkseen ja arvioidakseen tietoa.*

Keskeiset sisällöt

Englannin kieli vaikuttamisen välineenä

- *vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa*

- *ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo*
- *yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus*
- *neuvottelemisen taidot (arkiset-institutionaaliset)*
- *median rooli asenteiden muokkaajana*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- *argumentointitaidot*
- *kriittinen tiedonhankinta*

Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA05)

Opintojakson moduulit

- *Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA5), Pakollinen*

Tavoitteet

Kestävä tulevaisuus ja tiede

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja tiivistämisen taitoja*
- *kehittää taitojaan raportoida jäsennellysti havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä*

Keskeiset sisällöt

Kestävä tulevaisuus ja tiede

- *opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat*
- *erilaiset tulevaisuudenvisiot*
- *kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia*
- *yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys*
- *englanti tieteen kielenä, tieteellisen tekstin piirteet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- *perehdytään eri tieteenlajien teksteihin ja niiden ominaispiirteisiin*
- *opintojakson aiheita käsitellään myös muissa oppiaineissa kuten esimerkiksi biologiassa*

Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA06)

Opintojakson moduulit

- Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA6), Pakollinen

Tavoitteet

Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille
- rohkaistuu englannin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää taitoaan ilmaista itseään muodollisemmissa asiayhteyksissä.

Keskeiset sisällöt

Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

- jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- kansalliset tai kansainväliset yhteisöt tai yritykset työnantajina
- itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren arjen ja talouden hallinta

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- opiskelijaa ohjataan pohtimaan jatko-opintomahdollisuuksiaan ja työelämää
- opintojaksolla opiskelijaa ohjataan valmistautumaan työhaastatteluun ja työnhakuun tarvittaviin asiakirjoihin

Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA07)

Opintojakson moduulit

- Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA7), valinnainen

Tavoitteet

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta
- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi
- osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.

Keskeiset sisällöt

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

- *globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos*
- *kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä*
- *esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista*
- *ratkaisukeskeisyys*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- *pohditaan ihmisen toimintaa ja sen vaikutusta ympäristöön yhteisön ja yksilön kannalta*

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA08)

Opintojakson moduulit

- *Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA8), valinnainen*

Tavoitteet

Viesti ja vaikuta puhuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä*
- *vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan*
- *vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja*
- *harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.*

Keskeiset sisällöt

Viesti ja vaikuta puhuen

- *puhumisen eri piirteet*
- *englannin käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielten vaikutus puhetilanteisiin*
- *dialogisuus*
- *oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- *toisten huomioon ottaminen*
- *hyvät tavat ja hyvät viestintätavat*

Yhteinen maailma ja kansainvälistyminen, 2 op (ENA09)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

•Opintojakson aiheet käsittelevät kansainvälisyyttä ajankohtaisten aiheiden mukaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla (4-10).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aihealueita ovat yleismaailmalliset kehityslinjat, ajankohtaiset tapahtumat sekä erilaiset maailmankuvat. Opiskelijoita harjaannutetaan käyttämään kieltä sekä suullisesti että kirjallisesti vaativissakin kielenkäyttötilanteissa.

Abikertaus, 2 op (ENA010)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- monilukutaito
- omien oppimistaitojen kehittäminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla valmistaudutaan ylioppilaskirjoitukseen harjoittelemalla yo-kirjoituksissa mahdollisesti esiintyviä eri tehtävätyyppejä. Opintojakso on tarkoitettu suoritettavaksi viimeisenä opintojaksona ennen ylioppilastutkintoa.

Puheviestintää englanniksi, 2 op (ENA011)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- roolileikit
- improvisointi

Vuorovaikutusosaaminen

- toisten huomiointi
- hyvät kommunikaatiotaidot

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla harjoitellaan puhumaan englantia erilaisissa arjen viestintätilanteissa mm. pelien, itsensä ilmaisun ja taiteen avulla. Opintojaksolla ei ole oppikirjaa. Opintojakso suositellaan suoritettavaksi ennen ENA8-opintojaksoa.

Startti englannin kieleen, 1 op (ENA012)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- opiskelijan omien vahvuuksien tunnistaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Tuki- ja valmennusopintojakso on suunniteltu lukion aloittaville. Opintojaksolla kerrataan sanastoa ja rakenteita. Opintojakso auttaa opiskelijoita saamaan tuntumaa kielten opiskeluun lukiossa.

7.20.2.Vieraat kielet, espanja, B3-oppimäärä (ESP3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Paikallinen lisäys

Opinnot voidaan opettaja- ja opintojaksovalintatilanteen mukaisesti toteuttaa lähi- tai etäopintoina.

Opintojaksot

Perustason alkeet 1, 2 op (ESP31)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan*
- *löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä*
- *hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa*
- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- *rutiininomaiset viestintätilanteet*
- *keskeisimmät viestintästrategiat*
- *tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- painotetaan suullista vuorovaikutusta

Perustason alkeet 2, 2 op (ESP32)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1-A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa*
- *tavanomaiset asiointitilanteet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- painotetaan suullista vuorovaikutusta

Perustason alkeet 3, 2 op (ESP33)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*

- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- koulu

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- vuorovaikutustaidot kehittyvät pari- ja/tai ryhmätyöskentelyssä

Perustaso 1, 2 op (ESP34)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- kulttuurierot eri maiden välillä
- vertaaminen omaan kulttuuriin

Perustaso 2, 2 op (ESP35)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3-A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- *hyvinvointi ja terveys*
- *eri elämänvaiheet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- *pyrimme käyttämään rakentavaa vuorovaikutusta parityöskentelyssä*

Perustaso 3, 2 op (ESP36)

Opintojakson moduulit

- *Perustaso 3, 2 op (VKB36), valinnainen*

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- *eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta*
- *ajankohtaiset kulttuuriaiheet*
- *luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- *opintojakson kulttuuriaiheita käsitellään monipuolisesti eri näkökulmista*

Perustaso 4, 2 op (ESP37)

Opintojakson moduulit

- *Perustaso 4, 2 op (VKB37), valinnainen*

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- *opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä*
- *tulevaisuudensuunnitelmat*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- *opintojaksolla pohditaan opiskelua ja työelämää*

Perustaso 5, 2 op (ESP38)

Opintojakson moduulit

- *Perustaso 5, 2 op (VKB38), valinnainen*

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- *tarkastelemme ihmisen ja luonnon välistä suhdetta*

7.20.3.Vieraat kielet, ranska, B3-oppimäärä (RAB3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Paikallinen lisäys

Opinnot voidaan opettaja- ja opintojaksovalintatilanteen mukaisesti toteuttaa lähi- tai etäopintoina.

Opintojaksot

Perustason alkeet 1, 2 op (RAB31)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan
- löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä
- hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa
- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- rutiininomaiset viestintätilanteet
- keskeisimmät viestintästrategiat
- tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset

Perustason alkeet 2, 2 op (RAB32)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1-A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa*
- *tavanomaiset asiointitilanteet*

Perustason alkeet 3, 2 op (RAB33)

Opintojakson moduulit

- *Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), valinnainen*

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Perustaso 1, 2 op (RAB34)

Opintojakson moduulit

- *Perustaso 1, 2 op (VKB34), valinnainen*

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- *kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit*
- *Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta*
- *arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua*

Perustaso 2, 2 op (RAB35)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3-A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- *hyvinvointi ja terveys*
- *eri elämänvaiheet*

Perustaso 3, 2 op (RAB36)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- *eri kulttuurialueita kieli- ja kulttuurialueelta*
- *ajankohtaiset kulttuurialueet*
- *luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella*

Perustaso 4, 2 op (RAB37)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB37), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- *opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä*
- *tulevaisuudensuunnitelmat*

Perustaso 5, 2 op (RAB38)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB38), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

7.20.4.Vieraat kielet, saksa, B2-oppimäärä (SAB2)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Opintojaksot

Perustason alkeet 3, 2 op (SAB21)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB21), valinnainen

Tavoitteet

326

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- *vuorovaikutustaidot kehittyvät pari- ja/tai ryhmätyöskentelyssä*

Perustaso 1, 2 op (SAB22)

Opintojakson moduulit

- *Perustaso 1, 2 op (VKB22), valinnainen*

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- *kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit*
- *Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta*
- *arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- *kulttuurierot eri maiden välillä*
- *vertaaminen omaan kulttuuriin*

Perustaso 2, 2 op (SAB23)

Opintojakson moduulit

- *Perustaso 2, 2 op (VKB23), valinnainen*

Keskeiset sisällöt

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3-A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Perustaso 2

- *hyvinvointi ja terveys*
- *eri elämänvaiheet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- *rakentava vuorovaikutus parityöskentelyssä*

Perustaso 3, 2 op (SAB24)

Opintojakson moduulit

- *Perustaso 3, 2 op (VKB24), valinnainen*

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- *eri kulttuuriaihteita kieli- ja kulttuurialueelta*
- *ajankohtaiset kulttuuriaiheet*
- *luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Gloaali- ja kulttuuriosaaminen

- *opintojakson kulttuuriaihteita käsitellään monipuolisesti eri näkökulmista*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4, 2 op (SAB25)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB25), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Perustaso 4

- *opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä*
- *tulevaisuudensuunnitelmat*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- opintojaksolla pohditaan opiskelua ja työelämää

Perustaso 5, 2 op (SAB26)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB26), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Keskeiset sisällöt

- tarkastelemme ihmisen ja luonnon välistä suhdetta

Perustason jatko 1, 2 op (SAB27)

Opintojakson moduulit

- Perustason jatko 1, 2 op (VKB27), valinnainen

Tavoitteet

Perustason jatko 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Perustason jatko 1

- *erilaiset asuinympäristöt*
- *kestävä elämäntapa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- ympäristökysymykset

Perustason jatko 2, 2 op (SAB28)

Opintojakson moduulit

- Perustason jatko 2, 2 op (VKB28), valinnainen

Tavoitteet

Perustason jatko 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason jatko 2

- *kansainvälinen osaaminen ja yhteistyö*
- *tutustuminen erilaisiin kansainvälisiin kielitaidon arviointijärjestelmiin*
- *kielitaitovaatimukset muun muassa jatko-opinnoissa*

Paikallinen lisäys

Keskeiset sisällöt

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- syvennetään opiskelijan kielitaidon eri osa-alueita

Saksan kertaus, 2 op (SAB29)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- YO-kokeisiin kertaaminen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- kielen eri osa-alueiden kertausta YO-kirjoituksia varten

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- opiskelijan vuorovaikutustaitoja syvennetään

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

7.20.5.Vieraat kielet, saksa, B3-oppimäärä (SAB3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Opintojaksot

Perustason alkeet 1, 2 op (SAB31)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan
- löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä
- hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa
- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Laaaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

•

Perustason alkeet 1

- *rutiininomaiset viestintätilanteet*
- *keskeisimmät viestintästrategiat*
- *tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset*

Paikallinen lisäys

opintojaksolla painotetaan suullista vuorovaikutusta

Perustason alkeet 2, 2 op (SAB32)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1-A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa*
- *tavanomaiset asiointitilanteet*

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- painotetaan suullista vuorovaikutusta

Perustason alkeet 3, 2 op (SAB33)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

-
- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

vuorovaikutustaidot kehittyvät pari- ja/tai ryhmätyöskentelyssä

Perustaso 1, 2 op (SAB34)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- *kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit*
- *Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta*
- *arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- *kulttuurierot eri maiden välillä*
- *vertaaminen omaan kulttuuriin*

Perustaso 2, 2 op (SAB35)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), valinnainen

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

•

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3-A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- *hyvinvointi ja terveys*
- *eri elämänvaiheet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- rakentava vuorovaikutus parityöskentelyssä

Perustaso 3, 2 op (SAB36)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- *eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta*
- *ajankohtaiset kulttuuriaiheet*
- *luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- opintojakson kulttuuriaiheita käsitellään monipuolisesti eri näkökulmista

Perustaso 4, 2 op (SAB37)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB37), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- *opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä*
- *tulevaisuudensuunnitelmat*

Paikallinen lisäys

Yhteiskunnallinen osaaminen

- opintojaksolla pohditaan opiskelua ja työelämää

Perustaso 5, 2 op (SAB38)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB38), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- tarkastelemme ihmisen ja luonnon välistä suhdetta

7.20.6.Vieraat kielet, venäjä, B3-oppimäärä (VEB3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on

Laaja-alainen osaaminen

myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Paikallinen lisäys

Opinnot voidaan opettaja- ja opintojaksovalintatilanteen mukaisesti toteuttaa lähi- tai etäopintoina.

Opintojaksot

Perustason alkeet 1, 2 op (VEB31)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan
- löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä
- hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa
- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- rutiininomaiset viestintätilanteet
- keskeisimmät viestintästrategiat
- tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset

Perustason alkeet 2, 2 op (VEB32)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa*
- *tavanomaiset asiointitilanteet*

Perustason alkeet 3, 2 op (VEB33)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- koulu

Perustaso 1, 2 op (VEB34)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

Perustaso 2, 2 op (VEB35)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

Perustaso 3, 2 op (VEB36)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- *eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta*
- *ajankohtaiset kulttuuriaiheet*
- *luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella*

Perustaso 4, 2 op (VEB37)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB37), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- *opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä*
- *tulevaisuudensuunnitelmat*

Perustaso 5, 2 op (VEB38)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB38), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- ajankohtaiset aiheet
- kohdekieliset mediat
- lähdekritiikki

7.21. Yhteiskuntaoppi (YH)

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetus syventää opiskelijan käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta ja antaa hänelle valmiuksia kasvaa yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneeksi aktiiviseksi ja osallistuvaksi kansalaiseksi. Kansalaisyhteiskuntaa, yhteiskunnan rakenteita ja keskeisiä ilmiöitä sekä valtaa, taloutta ja vaikuttamista tarkastellaan suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi rakentuu eri yhteiskuntatieteiden ja oikeustieteen sisällöistä.

Yhteiskuntaoppi luo opiskelijalle edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen, niiden arviointiin sekä tulevien kehityssuuntien ja vaihtoehtojen pohdintaan. Lisäksi se vahvistaa opiskelijan talousosaamista ja oikeudellista ymmärrystä sekä kannustaa aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Lähtökohtana on omakohtaisen kiinnostuksen herättäminen yhteiskunnallisiin asioihin ja maailman tapahtumiin. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisen ajattelun taitoihin, kuten monipuoliseen tiedon hankintaan, tiedon ja tilastollisten aineistojen kriittiseen tulkintaan sekä keskustelu- ja argumentointitaitoihin.

Yhteiskuntaopin opetuksen arvopohjassa korostuvat demokratian peruslähtökohdat, kuten tasa-arvo, sosiaalinen vastuu, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, mielipiteen vapaus ja aktiivinen kansalaisuus sekä työn ja yrittäjyyden arvostaminen.

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettisesti toimivaksi, aktiiviseksi ja vastuuntuntoiseksi demokraattisen yhteiskunnan jäseneksi.

Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan **hyvinvointiosaamista** vahvistamalla oman elämän ja taloudenhallinnan taitoja sekä syventämällä oikeudellista ymmärrystä. Oppiaine syventää opiskelijan sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön sekä aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja demokraattiseen vaikuttamiseen yhteisen hyvinvoinnin edistämiseksi tukien **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden saavuttamista.

Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan monilukutaitoa digiajassa vahvistamalla hänen kykyään valita, tulkita kriittisesti ja soveltaa tutkimuspohjaista tietoa. Se vahvistaa yhteiskunnallisia ja kriittisiä teksti- ja argumentointitaitoja. Oppiaine rohkaisee opiskelijaa toimimaan monialaisessa yhteistyössä sekä yhdistelemään asioita uudenlaisella tavalla jatkuvan oppimisen periaatteen sekä **monitieteisen**

ja luovan osaamisen tavoitteiden mukaisesti. Yhteiskuntaopin opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan korkeakouluyhteistyötä.

Yhteiskunnallisen osaamisen ydinoppiaineena yhteiskuntaoppi edistää opiskelijan edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen ja arviointiin. Opiskelijaa harjaannutetaan toimimaan monitulkintaisen informaation ja informaatiovaikuttamisen maailmassa. Oppiaine syventää opiskelijan monipuolista yhteiskunnallista osaamista vahvistamalla demokratiataitoja. Se kannustaa osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttamaan turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestäväen tulevaisuuden edistämiseen Suomen ja EU:n kansalaisena sekä globaalisti. Oppiaine vahvistaa oma-aloitteisuutta, yrittäjämäistä asennetta sekä jatko-opinto- ja työelämävalmiuksia.

Yhteiskuntaoppi korostaa yksilön arvolähtöistä ja eettistä toimintaa yhteiseksi hyväksi sosiaalinen vastuu mukaan lukien. Oppiaine syventää ymmärrystä kiertotalouden periaatteista ja kestävästä kuluttajuudesta lähiympäristössä ja globaalisti. Näin yhteiskuntaoppi vahvistaa opiskelijan **eettisyyttä ja ympäristöosaamista**.

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista** vahvistamalla kansainvälisyysvalmiuksia ja maailmankansalaisen asennetta sekä syventämällä ymmärrystä kulttuurisesta ja katsomuksellisesta moninaisuudesta. Oppiaine harjaannuttaa opiskelijaa eettiseen toimijuuteen globaalissa media- ja teknologiaympäristössä.

Tavoitteet

Yhteiskuntaopin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät yhteiskuntaopin merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä yhteiskunnallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy rakentamaan vastuuntuntoisen, demokraattisen, tasa-arvoa kunnioittavan ja moninaisuutta ymmärtävän yhteiskuntakäsityksen
- ymmärtää omien yhteiskunnallisten käsitystensä muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä
- motivoituu syventämään kiinnostustaan yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja ymmärrystään niiden merkityksellisyydestä.

Yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee yhteiskuntaa koskevan tiedon muodostumisen perusteet sekä hallitsee keskeisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen käsitteistön
- tuntee Suomen yhteiskuntajärjestelmän, oikeusjärjestelmän ja talouselämän perusteet ja toimintatavat ja niiden taustalla

vaikuttaneen historiallisen kehityskulun sekä osaa suhteuttaa ne eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin

- ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa muuttuvan demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä paikallisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla ja on motivoitunut toimimaan aktiivisena ja vastuullisena kansalaisena kestävän kehityksen mukaisesti.

Yhteiskunnallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy hankkimaan monipuolista yhteiskunnallista ja taloudellista ajankohtaista aineistoa eri lähteistä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti sanallista, kuvallista ja tilastollista informaatiota
- osaa muodostaa monipuolisesti perusteltuja näkemyksiä arvosidonnaisista ja kiistanalaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä
- osaa eritellä moniulotteisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välisiä yhteyksiä, vertailla yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen vaihtoehtoja sekä arvioida yhteiskunnallisten päätös- ja toimintavaihtoehtojen erilaisia motiiveja ja vaikutuksia eri väestöryhmien ja ympäristön kannalta.

Osaamisen arviointi

Osaamisen arviointi kohdistuu yhteiskuntaopin yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute tukee opiskelijaa tulemaan tietoiseksi oppimisestaan ja osaamisestaan sekä kehittämään omia työskentelytapojaan yhteiskunnalliselle ajattelulle ominaisten tietojen ja taitojen saavuttamiseksi.

Yhteiskuntaopin arvioinnin keskeisiä kohteita ovat yhteiskunnalliselle ajattelulle ja toiminnalle keskeisten tietojen ja taitojen hallinta: taito ymmärtää yhteiskuntaa koskevan tiedon rakentumisen periaatteita, yhteiskunnan ja talouden ilmiöitä sekä niiden syitä ja vaikutuksia sekä arvioida kriittisesti yhteiskuntaa ja taloutta sekä niiden kehitystä koskevia tulkintoja ja ratkaisuvaihtoehtoja.

Arviointi kohdistuu yhteiskunnallisen tiedon käsittelyn taitoihin, kuten taitoon hakea tietoa erilaisista lähteistä, erotella olennainen tieto epäolennaisesta sekä käyttää sitä perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä. Arvioinnissa otetaan huomioon taidot hankkia, ymmärtää, analysoida, arvioida ja soveltaa yhteiskunnallista tietoa, muodostaa siitä jäsenyneitä kokonaisuuksia sekä tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä. Arviointi perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa oppimaansa.

Opintojaksot

Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH01)

Opintojakson moduulit

- Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH1), Pakollinen

Tavoitteet

Suomalainen yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa lukea ja tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä*
- *ymmärtää suomalaisen yhteiskuntarakenteen perusteet*
- *tuntee kansalaisen perusoikeudet, vaikuttamiskeinot ja -mahdollisuudet, osaa toimia aktiivisena kansalaisena sekä kiinnostuu yhteiskunnallisesta osallistumisesta*
- *tuntee hyvinvointivaltion ja oikeusvaltion perusteet ja pystyy vertailemaan erilaisia hyvinvointimalleja Pohjoismaissa, Euroopassa ja muualla maailmassa*
- *osaa tarkastella ja arvioida median välityksellä tapahtuvaa yhteiskunnallista vaikuttamista*
- *pystyy tarkastelemaan demokratian mahdollisuuksia ja haasteita analyttisesti erilaisista näkökulmista*
- *osaa arvioida kriittisesti yhteiskunnallista tietoa ja yhteiskunnallisten päätösten perusteita paikallisella ja valtiollisella tasolla sekä niiden vaikutuksia eri väestöryhmien ja yhteiskunnallisten toimijoiden kannalta*
- *osaa suunnitella tarkoituksenmukaisia keinoja käyttävää poliittista kansalaisvaikuttamista paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten kysymysten ratkaisemisessa.*

Keskeiset sisällöt

Suomalainen yhteiskunta

Suomen yhteiskunnan rakenne

- *Suomen väestön demografinen ja sosiaalinen rakenne*
- *väestörakenteen muutoksiin vaikuttavat tekijät*

Demokratia ja oikeusvaltio

- *ihmisoikeudet, kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet*
- *oikeuslaitos sekä tuomio- ja järjestysvalta*

Hyvinvointi ja tasa-arvo

- *yhteiskunnallinen tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus*
- *pohjoismaisen hyvinvointivaltion tehtävät, edut ja haasteet*

Valta, osallistuminen ja vaikuttaminen

- *yhteiskunnallisen vallankäytön muodot, demokraattinen päätöksenteko ja suomalainen sopimusyhteiskunta*
- *kansalaisen vaikuttamiskeinot ja aktiivisen kansalaisuuden merkitys*
- *Suomen paikallinen ja valtiollinen päätöksentekojärjestelmä*
- *median muuttuva merkitys ja mediavaikuttaminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Yhteiskuntaoppi tukee oman identiteetin rakentamista ja tekee näkyväksi identiteettien moninaisuuden suomalaisessa yhteiskunnassa kuten esimerkiksi suomalaisen yhteiskunnan moninaisuus. Yhteiskuntaoppi ohjaa pohtimaan yksilön ja yhteiskunnan vastuuta sekä roolia hyvän elämän kannalta sekä tarkastelemaan yhteiskunnan järjestämisen ja yksilön hyvinvoinnin välistä yhteyttä kuten esimerkiksi hyvinvointiyhteiskunnan toiminta, yhteisvastuu ja erilaiset hyvinvointivaltiomallit.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskuntaopin opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään yhteiskuntien muutoksen ihmisten toiminnan seurauksena sekä hahmottamaan omat mahdollisuudet vaikuttaa tämän päivän ja tulevaisuuden yhteiskuntaan. Tämä on läpileikkaava teema yhteiskuntaopin oppiaineessa.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Yhteiskuntaoppi vahvistaa ymmärrystä siitä, kuinka poliittiset päätökset ja yhteiskunnalliset rakenteet voivat estää tai mahdollistaa kestävä elämäntavan. Oppiaineena yhteiskuntaoppi painottaa kestävä kehityksen yhteiskunnallisia ulottuvuuksia ja poliittisten päätösten yhteyttä kestävä yhteiskunnan rakentamiseen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Aktiivinen kansalainen kykenee osallistumaan ja tulkitsemaan yhteiskunnallista keskustelua.

Taloustieto, 2 op (YH02)

Opintojakson moduulit

- Taloustieto, 2 op (YH2), Pakollinen

Tavoitteet

Taloustieto

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää talouteen liittyviä uutisia ja kiinnostuu seuraamaan niitä*
- *tuntee kansantaloustieteen käsitteet ja peruslähtökohdat*
- *osaa tulkita talouteen liittyviä tilastoja ja kuvioita*
- *ymmärtää työnteen ja yrittäjyyden merkityksen taloudessa ja yhteiskunnassa*
- *osaa tehdä perusteltuja taloudellisia päätöksiä sekä hallita ja suunnitella omaa talouttaan*
- *osaa tarkastella taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta ymmärtäen Suomen kytkeytymisen globaaliin talouteen*

- osaa arvioida kriittisesti taloutta koskevassa keskustelussa esitettyjä argumentteja sekä analysoida talouspoliittisten ratkaisujen erilaisia vaihtoehtoja, niiden taustoja ja vaikutuksia.

Keskeiset sisällöt

Taloustieto

Kansantalous ja sen toimijat

- talouden peruskäsitteet ja taloutta koskevan tiedon luonne ja muodostuminen
- kansantalouden kiertokulku sekä kotitalouksien, yritysten ja kansantalouden vuorovaikutus
- oman talouden hoito: säästäminen, kuluttaminen ja velkaantuminen

Markkinat, suhdanteet ja talouselämä

- vapaa kilpailu ja hinnanmuodostus markkinoilla
- työ, yrittäjyys ja yritykset
- Suomi globaalin talouden osana
- rahoitusmarkkinat, säästäminen, sijoittaminen ja riskien hallinta
- talouden häiriöt, suhdannevaihtelut, niiden taustat ja seuraukset

Talouspolitiikka

- kestävä talouskasvun lähtökohdat, edut ja ongelmat
- julkinen talous ja sen tasapaino
- talouspolitiikan toimijat, keinot ja haasteet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Yhteiskunnan ja talouden toiminnan ymmärtäminen edistää yksilön omaa hyvinvointia esimerkiksi verotuksen, säästämisen ja oman talouden ymmärtäminen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Harjoitellaan eri tieteenaloille tyypillisiä taitoja esimerkiksi taloustieteellinen kieli ja käsitteistö.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Yhteiskuntaoppi tarkastelee keskinäisiä riippuvuuksia ja globalisaatiota ihmisoikeuksien, demokratian, politiikan, turvallisuuden ja talouden näkökulmista (esimerkiksi taloudellinen globalisaatio).

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Yhteiskuntaoppi vahvistaa ymmärrystä siitä, kuinka poliittiset päätökset ja yhteiskunnalliset rakenteet voivat estää tai mahdollistaa kestävä

elämäntavan. Oppiaineena yhteiskuntaoppi painottaa kestävän kehityksen yhteiskunnallisia ulottuvuuksia ja poliittisten päätösten yhteyttä kestävän yhteiskunnan rakentamiseen (esimerkiksi talouskasvun mahdollisuudet ja rajat ja talouden ympäristövaikutukset).

Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH03)

Opintojakson moduulit

- Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH3), Pakollinen

Tavoitteet

Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa laaja-alaisesti globalisaatiota ja Suomen asemaa osana sitä*
- *ymmärtää eurooppalaista ja kansainvälisiin sopimuksiin perustuvaa yhteistyötä ja verkottumista*
- *tuntee Euroopan unionin toimintaa sekä osaa hankkia ja arvioida kriittisesti sitä koskevaa tietoa*
- *ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa ja osaa toimia EU- ja globaalikansalaisena*
- *osaa eritellä globalisaation ja Euroopan yhdentymisen tarjoamia etuja ja haittoja oman elämänsä ja Suomen taloudellisen ja poliittisen järjestelmän kannalta*
- *osaa eritellä ja arvioida kansalaisten turvallisuuteen ja kansainväliseen turvallisuusympäristöön liittyviä muutoksia, uhkia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.*

Keskeiset sisällöt

Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma

Globaalit haasteet, globalisaatio ja verkottuminen

- *ympäristö, ilmastonmuutos, väestö ja kestävä tulevaisuus*
- *kansainvälisen yhteistyön toimijat ja mahdollisuudet*
- *Suomi ja Pohjoismaat osana globaaleja verkostoja*
- *kansalaisuus ja vaikuttaminen Euroopassa ja globaalisti*

Eurooppalaisuus ja Euroopan yhdentyminen

- *eurooppalainen identiteetti, arvot ja yhteiskuntien moninaisuus*
- *Suomi osana EU:n päätöksentekoa*
- *EU:n talous- ja aluepolitiikka*
- *EU globaalina toimijana*

Turvallisuus muuttuvassa toimintaympäristössä

- *paikallinen ja kansallinen turvallisuus*
- *Suomen ja EU:n turvallisuuspolitiikka*
- *muuttuvat turvallisuusuhat ja niiden ratkaisumahdollisuudet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Yhteiskuntaoppi tarkastelee keskinäisiä riippuvuuksia ja globalisaatiota ihmisoikeuksien, demokratian, politiikan, turvallisuuden ja talouden näkökulmista (esimerkiksi globalisaation synty, hyödyt ja haitat, vaikutukset turvallisuuteen yksilöllisellä, yhteiskunnallisella ja globaalilla tasolla).

Vuorovaikutusosaaminen

Yhteiskuntaopin opetuksessa painotetaan monipuolisia tiedontuottamis- ja julkaisemistapoja sekä harjoitellaan asiaperusteista argumentointia.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Harjoitellaan eri tieteenaloille tyypillisiä tekstitaitoja esimerkiksi informaatiovaikuttaminen.

Lakitieto, 2 op (YH04)

Opintojakson moduulit

- Lakitieto, 2 op (YH4), valinnainen

Tavoitteet

Lakitieto

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee Suomen oikeusjärjestyksen ja ymmärtää sen toimintaa ohjaavat oikeudellisen ajattelun periaatteet*
- *osaa etsiä oikeudellisen tiedon lähteitä, tulkita niitä ja soveltaa niiden antamaa tietoa*
- *tuntee oikeutensa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana sekä osaa soveltaa tätä tietoa tavanomaisia oikeusasioita koskeviin kysymyksiin*
- *osaa eritellä oikeudellisia kysymyksiä koskevaa julkista keskustelua ja arvioida siinä esitettyjä näkemyksiä.*

Keskeiset sisällöt

Lakitieto

Oikeusjärjestyksen perusteet

- *juridiikan peruskäsitteet ja perusoikeudet*
- *oikeudellisen tiedon lähteet ja niiden käyttö*
- *oikeus ja oikeudenmukaisuus yhteiskunnallisena ilmiönä*
- *oikeusjärjestys ja tuomioistuinlaitos*

Kansalaisten yleisimpien oikeustoimien perusteet seuraavilla alueilla

- *sopimus- ja vahingonkorvausoikeus*

- *perhe- ja jäämistöoikeus*
- *varallisuusoikeus*
- *tekijänoikeudet ja kuluttajaoikeus*
- *työoikeus*
- *asumiseen liittyvä sopimusoikeus*
- *hallinto-oikeus ja hyvä hallintotapa*
- *prosessi- ja rikosoikeus*
- *ympäristöoikeus*

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa painotetaan monipuolisia tiedontuottamis- ja julkaisemistapoja sekä harjoitellaan asiaperusteista argumentointia. Sananvapauden merkitys korostuu erilaisia oikeusjärjestelmiä vertailemalla.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Harjoitellaan eri tieteenaloille tyypillisiä tekstitaitoja (esimerkiksi oikeustieteellinen kieli ja käsitteistö).

Politiikan syventävä opintojakso, 2 op (YH05)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- ymmärtää politiikkaa ja poliittisen toiminnan ideologisia tavoitteita
- ymmärtää, miten politiikassa vaikutetaan eri toimijoihin
- tarkempi tutustuminen eri puolueisiin ja niiden kannattajiin
- seurata vaalien ja puolueiden keskeisiä tavoitteita ja ohjelmia

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- poliittinen vaikuttaminen sekä kohteen että vaikuttajan näkökulmasta
- poliittinen argumentaatio ja retoriikka
- harjoitellaan vaikuttamista
- puolueiden jäsen- ja kannattajarakenteen analyysi
- opintojakson teema vaihtuu vuosittain ja perustuu ajankohtaisiin aiheisiin

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Aktiivinen kansalainen kykenee osallistumaan ja tulkitsemaan yhteiskunnallista keskustelua.

Ymmärretään vaikuttamisen monitahoisuus ja tutkimukseen perustuva päätöksenteko

Yhteiskunnallinen osaaminen

Ymmärretään yhteiskuntien muutokset ihmisten toiminnan seurauksena sekä hahmotetaan omat mahdollisuudet vaikuttaa tämän päivän ja tulevaisuuden yhteiskuntaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa syvennyttään politiikkaan ja vaaleihin. Keskiössä on politiikka laajana käsityksenä. Opintojakso järjestetään vaalivuosina.

Yhteiskunta- ja talouspolitiikka, 2 op (YH06)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Oppia ymmärtämään, mitä yhteiskunta- ja talouspolitiikka tarkoittavat
- Oppia löytämään luotettavia tilastoja ja graafisia kuvioita ja analysoimaan niitä
- Suomen ja muiden EU-maiden yhteiskunnallisen ja taloudellisen tilanteen vertailu ja Suomen tilanteen ymmärtäminen suhteessa muuhun EU:hun

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- yhteiskuntapolitiikan määrittely, tutkimus ja keskeiset sisällöt
- talouspolitiikan määrittely, tutkimus ja keskeiset sisällöt
- yhteiskuntapolitiikan eri osa-alueiden käsittely ja miten Suomi jakaantuu suhteessa niihin, esim. köyhyys ja eriarvoisuus
- valtion budjetin analysointi erityisesti nuorten näkökulmasta
- suomalaisen hyvinvoinnin tulevaisuus
- erilaisten kriisien vaikutus yhteiskunta- ja talouspolitiikkaan

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Aktiivinen kansalainen kykenee osallistumaan ja tulkitsemaan yhteiskunnallista keskustelua.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskuntaopin opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään yhteiskuntien muutoksen ihmisten toiminnan seurauksena sekä hahmottamaan omat mahdollisuudet vaikuttaa tämän päivän ja tulevaisuuden yhteiskuntiin.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Yhteiskuntaoppi tarkastelee keskinäisiä riippuvuuksia ja globalisaatiota ihmisoikeuksien, demokratian, politiikan, turvallisuuden ja talouden näkökulmista

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso syventää yhteiskuntaopin pakollisilla opintojaksoilla opittuja asioita. Opetusmateriaalina käytetään runsaasti ajankohtaismateriaalia ja opetellaan lukemaan erilaisia tilastoja ja graafisia kuvioita. Opintojakson painotus voi vaihdella vuosittain ajankohtaisten aiheiden mukaan.

Kohti yhteiskuntaopin YO-tutkintoa, 1 op (YH07)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- opiskelijoiden valmiuksien nostaminen YO-kirjoitusten edellyttämälle tasolle
- niihin asioihin perehtyminen, joissa opiskelijat tarvitsevat erityisesti tukea
- laajojen kokonaisuuksien hallinta • kokeiden tekeminen ja harjoittelu

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- nostetaan esiin keskeisiä yhteiskuntaopin opintojaksojen teemoja ja kokonaisuuksia
- harjoitellaan keskeisiä käsitteitä ja niiden käyttöä tarkoituksenmukaista käyttöä
- harjoitellaan YO-kokeeseen vastaamista ja tutustutaan hyvän vastauksen piirteisiin
- kerrataan aiempia opiskeltuja asioita
- ajankohtaisten yhteiskunnallisten asioiden ja ilmiöiden tarkastelu

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla korostuu YO-kokeisiin valmistautuminen, omien vahvuuksien ja heikkouksien kartoittaminen ja opiskelu- ja vastaustekniikoiden hioutuminen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Yhteiskuntaopin opetuksen lähtökohtana on tutkitun tiedon arvostaminen ja ymmärtäminen, minkä pohjalta on mahdollista muodostaa perusteltuja tulkintoja ja päätelmiä. Yhteiskunnallinen tieto ei ole mielipidekysymys, vaan oppiaineessa tulkinnan tulee perustua käytettävissä olevaan lähdemateriaaliin ja vallitsevien tutkimustulosten kriittiseen tarkasteluun.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso on tarkoitettu abiturienteille
valmennusopinnoiksi yhteiskuntaopin
ylioppilaskirjoituksiin.

7.22. Kampus-opinnot (KAO)

Opintojaksot

Ajokorttikurssi, 2 op (KA01)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssi toteutetaan yhteistyössä Epic autokoulun kanssa. Opiskelija maksaa autokoululle autokoulun teoria- ja ajo-opetuksesta (8h+14h). Muilta osin kurssi on opiskelijalle maksuton. Kurssi toteutetaan syyslukukaudella sekä kevätlukukaudella samansisältöisenä.

Kurssi sisältää

- 16h teoriaopintoja ja käytännön harjoituksia Kampuksella

- liikennepsykologia
- päihteiden merkitys liikenteessä
- toiminta onnettomuuspaikalla
- auton perustekniikkaa (esim. öljyn tarkistus, renkaan vaihto) (vapaaehtoinen osio)
- 8h autokoulun teoriaopintoja Kampuksella
- ensimmäisen ajokortin suorittajan koulutus 4h
- riskienhallintakoulutus 4h
- 14h autokoulun ajo-opetusta
- autokoulun kanssa erikseen sovittavana aikana tai opetusluvalla suoritettuna
- osa ajotunneista simulaattorilla

Ohjelmoinnin pilottiopintojakso, 2 op (KA02)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Harjoitustyö arvioidaan numeroarviolla. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoite on hälventää ohjelmointiin liittyviä ennakkoluuloja selvittämällä, mitä ja millaista ohjelmointi on. Opintojaksolla käydään läpi, miten tietokoneet ja niiden ohjelmointi ovat muuttaneet maailmaa, miltä tulevaisuus näyttää ja millaista ohjelmointi on työnä. Miten ohjelmoidaan? Tutustutaan muutamiin erilaisiin ohjelmointikieliin ja tekniikoihin, lähtökohta on muodostaa ymmärrys siitä, mitä oikeastaan tapahtuu, kun ohjelmia ajetaan. Harjoitustyönä toteutetaan yksinkertainen webaplikaatio HTML, CSS ja JavaScript - tekniikoita käyttäen.

Ensiapu 1, 1 op (KA03)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Opintojakson vapaa kuvaus

Ensiapu 1 sisältää

- tapaturmat ja niiden yleisyys
- toiminta tapahtumapaikalla
- potilaan tutkiminen
- elvytystapahtuma
- sairauskohtaukset
- verenvuodot ja sokki
- haavat ja ruhjeet
- pään ja kasvojen vammat

- raajojen murtumat ja nivelvammat
- myrkytykset
- palovammat

Ensiapu 2, 1 op (KA04)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Opintojakson vapaa kuvaus

Syvennetään ensiaputaitoja harjoittelemalla oikeita toimintatapoja tapaturmatilanteista sairauskohtauksiin. EA2 kurssille osallistuminen edellyttää EA1 kurssin suoritusta.

Järjestyksenvalvoja, 1 op (KA05)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Koulutus antaa kelpoisuuden toimia järjestyksenvalvojana tavanomaisissa yleisötilaisuuksissa sekä käsirautojen käyttöoikeuden. Koulutuksessa noudatetaan Poliisihallituksen vahvistamaa (POL-2016-17569) koulutusohjelmaa. Koulutuksen aikana suoritetaan fyysisen voimankäytön perusteet määräyksen POL-2017-1340 mukaisesti. Opintojaksolle osallistuminen edellyttää nuhteettomuutta ja suorittajan on täytettävä 18 vuotta viimeistään puolen vuoden sisällä kirjallisen kokeen tekemisestä.

7.23. Korkeakouluopinnot (KK0)

Oppiaineen tehtävä

Korkeakouluopinnot ovat eri korkeakoulujen tarjoamia opintoja. Osa on suoritettavissa lähiopintoina Kampuksella ja osa itsenäisinä opintoina suoraa ko. korkeakouluun. Kysy opinnoista tarkemmin opinto-ohjaajalta. Kurssit KK1-KK4 ovat Seinäjoen ammattikorkeakoulun kulttuurialan opintoja.

Kurssien opettaja on SeAMK:in kulttuurialan opettaja ja lähiopetus. Kurssit KK1-KK4 ovat Seinäjoen ammattikorkeakoulun kulttuurialan opintoja. Kurssien opettaja on SeAMK:in kulttuurialan opettaja ja lähiopetus tapahtuu Kampuksella. Kurssi ovat hyväksiluettavissa SeAMK:n kulttuurialan opintoihin. Opiskelusta 1/3 on lähiopetusta, 1/3

itsenäistä opiskelua ja 1/3 tapahtuman/tuotteen toteuttamista. Jokaisen kurssin kesto on kaksi lukiokurssia.

Opintojaksot

Onnistuneen tapahtuman järjestäminen 1, 4 op (KK01)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson sisältö:

- Tutustutaan tapahtumatuottamisen vaiheisiin
- Suunnitellaan tapahtuman sisältöä
- Mietitään yhteistyökumppaneita
- Haetaan tarvittavat luvat tapahtumalle

Opiskelija osaa:

- Tunnistaa onnistuneen tapahtuman osatekijät
- Aikatauluttaa tapahtuman
- Hakea tapahtumalle tarvittavat luvat
- Huomioida kohderyhmän tarpeet

Onnistuneen tapahtuman järjestäminen 2, 4 op (KK02)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson sisältö:

- Tapahtuman suunnittelu ja toteutus
- Tuotantotiimin rekrytointi
- Yhteistyökumppaneiden ja sponsorien hankinta
- Tapahtuman markkinointi

Opiskelija osaa:

- Järjestää onnistuneen tapahtuman
- Koota tehokkaan tuotantotiimin
- Hakea tapahtumalle yhteistyökumppaneita
- Analysoida kohderyhmän tarpeet

Lyhytelokuvatuotanto, 4 op (KK03)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson sisältö:

- Elokuvakerronnan perusteet
- Käsikirjoituksen perusteet
- Lyhytelokuvan tekoprosessin vaiheet

Opiskelija osaa:

- Tulkita lyhytelokuvan perusrakennetta
- Käyttää dramaturgian peruskäsitteitä
- Käsikirjoittaa lyhytelokuvan

Lyhytelokuvan editointi, 4 op (KK04)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson sisältö:

- Leikkausohjelman opiskelu
- Harjoituksia kuva- ja äänileikkauksesta
- Lyhytelokuvan leikkaus

Opiskelija osaa:

- Tunnistaa elokuvan leikkauksen peruskäsitteet
- Soveltaa elokuvaleikkauksen peruseriaatteita
- Hyödyntää äänileikkauksen peruseriaatteita

Kirjoitusviestinnän perusteet, 2 op (KK05)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssi on Jyväskylän avoimen yliopiston kurssi, jolla harjoitellaan tutkimustekstin lukemisen ja tuottamisen perustaitoja, kuten tekstien kriittistä lukemista, toisten teksteistä kirjoittamista, eri lähteistä tulevien näkemysten tiivistämistä ja referointia. Kurssilla kirjoitetaan johonkin tieteenalaan liittyvä käsiteanalyysi, jota työstämällä harjoitellaan perustaitojen lisäksi tieteellisen ilmaisun perusteita (esimerkiksi eri alojen viittauskonventiotioita) sekä ajattelun jäsentämistä ja argumentointia. Kurssin aikana seurataan tieteenalan tieteellistä keskustelua julkisuudessa ja kirjoitetaan kommentoiva puheenvuoro esimerkiksi tiedeblogiin.

Yritystoiminta ja yrittäjyys -verkkokurssi, 3 op (KK06)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssi on Seinäjoen avoimen ammattikorkeakoulun järjestämä verkkokurssi. Kurssin laajuus on 3 opintopistettä ja se vastaa 81 tunnin itsenäistä opiskelua verkossa.

Sisältö:

- yritystoiminta osana yhteiskuntaa ja globaalia toimintaympäristöä
- yrittäjyys toimintamallina ja yritystoimintana
- liiketoiminnan peruskäsitteet ja ansaintalogiikka
- yritystoiminta osana työuraa omalla alalla

Opiskelija osaa

- kuvata yritystoiminnan merkitystä ja roolia yhteiskunnassa ja oman alansa kannalta
- selittää yrittäjyyden ilmenemismuotoja yksilöiden ja organisaatioiden tasolla
- kuvata yrittäjyyskyvykkyudet ja analysoida omia yrittäjyyskyvykkyksiään
- kuvata kannattavan liiketoiminnan perusedellytykset
- tarkastella analyttisesti oman alansa yrittäjyyden tulevaisuuden näkymiä

Energia ja kestävä kehitys, 6 op (KK07)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla (1-5).

Opintojakson vapaa kuvaus

Energia ja kestävä kehitys opintojakso Vaasan yliopiston kokonaisuus, josta hyväksytyllä suorituksella saa 5 opintopistettä yliopisto-opintoihin jo lukion aikana. Opintojakson materiaalit ovat Vaasan yliopiston Moodlessa. Opintokokonaisuus on jaettu kolmeen osaan, joista lukiolainen voi suorittaa yhden, kaksi tai kolme osiota:

1. Sähköenergiajärjestelmät (2 op)
2. Uusiutuvat energialähteet (2 op)
3. Kestävä kehitys ja energia-alan liiketoiminta (2 op)

Tähän opintojaksoon liittyy myös kahden kandidaattiohjelman suoraväylä, opiskelijavalinta, jossa huomioidaan Energia ja kestävä kehitys -arvosana sekä matematiikan kurssiarvosanat (ei yoarvosanoja tai pääsykoetta), ks. tarkemmin:

<https://opintopolku.fi/app/#!/korkeakoulu/1.2.246.562.17.74149822525>

<https://opintopolku.fi/app/#!/korkeakoulu/1.2.246.562.17.87138931503>

7.24.Sedun opinnot (SE0)

Oppiaineen tehtävä

Lukiolaiset voivat valita myös Sedun opintoja alla olevista opintojaksoista. Näiden lisäksi lukiolaisilla on mahdollisuus opiskella myös Sedun tarjoamia alakohtaisia opintoja ja suorittaa esimerkiksi hygieniapassi, työturvallisuuskortti, tulityökortti. Kysy näistä mahdollisuuksista opintoohjaajalta.

Opintojaksot

Miten saan rahat riittämään ja jopa lisääntymään, 2 op (SE01)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Ota oma talous haltuun. Opit säästämisen ja sijoittamisen saloja sekä välttämään vippejä. Näillä nikseillä saat saldon kasvamaan ja rahan pysymään lompakossa.

Unelmakoti, 2 op (SE02)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Suunnittele unelmiesi asunto tai tuunaa opiskelijäkämpäsi uuteen uskoon. Harjaannut sisustusbudjetin laadintaan ja ottamaan huomioon kestäväen kehityksen (esim. DIY, kirpputorit).

Podcast, 2 op (SE03)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Suunnittele, nauhoita ja julkaise oma podcast.

7.25.Tietotekniikka (TI0)

Opintojaksot

Tietokone työvälineenä, 1 op (TI01)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu lukion tietoteknisiin laitteisiin ja opiskelussa käytettäviin yleisimpiin sovellusohjelmiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tutustutaan lukion tietoteknisiin laitteisiin, tulostamiseen ja verkon kautta tapahtuviin tallennusmahdollisuuksiin.
- Tarkistetaan käyttäjätunnusten voimassaolo eri sovelluksissa. Kerrataan oppilashallintoohjelman käytön mahdollisuudet.
- Opitaan tekstinkäsittelyohjelman ja taulukkolaskentaohjelman käytön perusteet.

- Tutustutaan ylioppilaskokeessa käytettäviin sovellusohjelmiin.
- Työtavat: Opiskelijat osallistuvat aktiivisesti harjoitteluun ja kehittävät omia tietoteknisiä taitojaan.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- digitaalisten työvälineiden käytön osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Ohjelmointi 1, 2 op (TI02)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii ohjelmoinnin peruslauseet ja tyypilliset tietorakenteet. Opintojakso toteutetaan verkkomateriaalin MOOC avulla

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Java ohjelmointiympäristöön tutustuminen
- Muuttuja ja tietotyyppit
- Luku- ja tulostuslauseet
- Ehtolause
- Toistolause
- Taulukko
- Olio
- Työskentelytavat: Opiskelijat osallistuvat aktiivisesti harjoitteluun ja kehittävät omia taitojaan.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- Ohjelmointi auttaa ymmärtämään tietoteknisen yhteiskunnan erilaisten sovellusten esitystapaa ja niiden käytön rajoituksia.

Vuorovaikutusosaaminen

- ongelmia ratkotaan keskustellen ja toinen toistaan neuvoen

Opintojakson arviointi

362

Paikallinen lisäys

Lukiossa opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H) aktiivisen osallistumisen mukaan. Opintojakson voi lukea hyväksi Helsingin yliopiston opintoja, jos suorittaa kokeen hyväksytysti.

Ohjelmointi 2, 2 op (TI03)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys • opiskelija oppii ohjelmoimaan olioilla ja funktioilla ja tutustuu yleisimpiin tietorakenteisiin.

Kurssi toteutetaan verkkomateriaalin MOOC avulla.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Funktio
- Olio
- Taulukko
- Lista
- Tiedoston käsittely

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Ohjelmointi auttaa ymmärtämään tietoteknisen yhteiskunnan erilaisten sovellusten esitystapaa ja niiden käytön rajoituksia.

Vuorovaikutusosaaminen

Ongelmia ratkotaan keskustellen ja toinen toistaan neuvoen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Lukiossa opintojakso arvioidaan suoritus (S) merkinnällä aktiivisen osallistumisen mukaan. Opintojakson voi lukea hyväksi Helsingin yliopiston opintoja, jos suorittaa kokeen hyväksytysti.

7.26.Yrittäjyys-opinnot (YR0)

Opintojaksot

Yrittäjyys, 2 op (YR01)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- kehittää tiimityötaitoja, päätöksenteko- ja kommunikaatiotaitoja
- oppii oman tuotteen ja yrityksen markkinointia, talouden suunnittelua ja seurantaa sekä henkilökohtaisten taitojen seurantaa
- oppii omatoimisuutta ja vastuunottoa
- ymmärtää omia vahvuuksiaan
- kehittää yrittäjämäistä asennetta

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- harjoitellaan yrityksen perustamista
- kehitetään liikeidea alusta loppuun ryhmissä
- tutustuminen yrittäjyyteen, esim. yrityskäyntien kautta
- yrittäjyyden haasteet
- yrityksen markkinointi ja mainonta
- raportointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Painotetaan monipuolisia tiedontuottamis- ja julkaisemistapoja esimerkiksi mainonnan kautta sekä harjoitellaan asiaperusteista argumentointia sekä vaikuttamista omaan tulevaisuuteen ja ajatukseen yrittäjyydestä.

Hyvinvointiosaaminen

Yhteiskunnan ja talouden toiminnan ymmärtäminen edistää yksilön omaa hyvinvointia ja omaa aktiivisuutta sen toimijana.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tutustutaan yrittäjyyteen ja yrityksen perustamiseen sekä harjoitellaan luovuutta, aloitteellista toimintaa ja vastuun kantamista.

Nuori yrittäjä, 2 op (YR02)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- oman itsetunnon vahvistuminen
- työnhakuvalmiuksien parantaminen
- talouden hallinta

- NY-yrityksen perustaminen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- yrityksen liikeidean ja -toiminnan suunnittelu
- yritystoiminnan kaikkien vaiheiden läpikäyminen
- myynti-, ryhmätyö- ja esiintymistaidot ja niiden harjoittelu
- liiketoimintaa edistävien yhteistyöverkostojen rakentaminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Painotetaan monipuolisia tiedontuottamis- ja julkaisemistapoja esimerkiksi mainonnan kautta sekä harjoitellaan asiaperusteista argumentointia sekä vaikuttamista omaan tulevaisuuteen ja ajatukseen yrittäjyydestä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnan ja talouden toiminnan ymmärtäminen edistää yksilön omaa hyvinvointia ja omaa aktiivisuutta sen toimijana.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

NY Vuosi yrittäjänä -ohjelmassa perustetaan yksin tai ryhmässä oikealla rahalla toimiva NY-yritys. Yritysidea muodostetaan opiskelijoiden omien kiinnostusten mukaan.

Opiskelija pääsee kokeilemaan yrittäjyyttä tuoteideoimisesta yrityksen perustamiseen ja varsinaiseen myyntityöhön. Tämä mahdollistaa omien ideoiden kannattavuuden testaamisen ilman riskejä. Samalla oppii verkostoitumista, työelämän pelisääntöjä ja voi tienata rahaa - ihan oikeasti!

Työelämäviestintä, 2 op (YR03)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso tarjoaa runsaasti käytännön osaamista ja teoriaa työelämän viestintätilanteissa toimimiseen. Opiskelija harjoittelee työelämän kannalta tärkeitä taitoja: CV:n ja työhakemuksen kirjoittamista, videohakemuksen tekemistä ja työhaastattelua. Tavoite on perehtyä erilaisiin viestintätapoihin ja neuvottelutaitoihin sekä oppia markkinoimaan itseään sekä antamaan ja vastaanottamaan palautetta. Opintojaksolla tehdään yritysysteistyötä lähialueen yrittäjän kanssa.

7.27. Integraatio-opintojaksot

Vesiympäristö, 2 op (TOBIKE)

Oppiaineet

- Biologia
- Kemia
- Temaattiset opinnot

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- syventää ja laajentaa biologian sekä kemian osaamista

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- vesiekologian perusteet
- vesieläin- ja kasvilajintuntemus
- vesitutkimukset, kuten pH:n ja ionipitoisuuksien määrittäminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- oppiainerajat ylittävä osaaminen ja asioiden yhdistäminen toisiinsa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla perehdytään vesiympäristöön sekä ekologian että kemian näkökulmasta. Opintojakso antaa lisävalmiuksia aiheiden laajempaan ymmärtämiseen sekä ylioppilaskirjoituksiin.

8. Liitteet

8.1. Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta

Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018

8.2. Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko

Kuvausasteikko on Suomessa laadittu sovellus asteikoista, jotka sisältyvät Euroopan neuvoston toimesta kehitettyyn Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen.

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO

Taito-taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Viestintästrategioiden käyttö	Viestinnän kulttuurin sopivuus	Tekstien tulkintataidot	Tekstien tuottamistaidot
A1.1	Opiskelija selviytyy satunnaisesti viestintäkuoppa tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisista viestintätilanteista.	Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, netti). Opiskelija osaa keskustella yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaiton perusteella.	Opiskelija osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisiä kohteliaisuudenne ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja sanoja ja kirjoitettuja sanoja ilmauksia. Opiskelija tuntee kirjainjärjestyksen tai hyvin rajallisen määrän kirjoitusmerkkejä.	Opiskelija osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoitettuja sanoja ja opetettuja akioilmauksia. Opiskelija ymmärtää yksittäisten sanojen merkityksiä ja osaa kirjoittaa yksittäisiä sanoja ja sanontoja.
Kielitaidon alkeiden hallinta	Opiskelija selviytyy satunnaisesti viestintäkuoppa tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisista viestintätilanteista.	Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, netti). Opiskelija osaa keskustella yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaiton perusteella.	Opiskelija osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisiä kohteliaisuudenne ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja sanoja ja kirjoitettuja sanoja ilmauksia. Opiskelija tuntee kirjainjärjestyksen tai hyvin rajallisen määrän kirjoitusmerkkejä.	Opiskelija osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoitettuja sanoja ja opetettuja akioilmauksia. Opiskelija ymmärtää yksittäisten sanojen merkityksiä ja osaa kirjoittaa yksittäisiä sanoja ja sanontoja.
A1.2	Opiskelija selviytyy	Opiskelija tukeutuu		Opiskelija ymmärtää	Opiskelija pystyy

Kehittyvä alkeiskieli taito	satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista vielä enimmäkseen viestintäkumpp	viestinnässä kaikkein keskeisimpin sanoihin ja sta ilmauksiin. Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja. Opiskelija osaa pyytää toistamista tai hidastamista.	Opiskelija osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuudet ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	harjoitella, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutamien sananmittaisten kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Opiskelija tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoja ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Opiskelija ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi ja hallitsee hyvin suppean
------------------------------------	---	---	---	---	--

					perussanasto n, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.
A1.3	Opiskelija selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteiden tukeutuen joskus viestintäkuoppa	Opiskelija osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen usein apukeinoja. Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienien elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Opiskelija joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää yksinkertaisista, tuttuun sanastoon ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Opiskelija pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Opiskelija pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.
Toimiva alkeiskielifaito					
A2.1	Opiskelija	Opiskelija		Opiskelija	

Peruskielien aid alkuvaihe	pystyy on vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväis issä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämää n viestintäti lanne	osallistuu enenevässä määrin viestintää n turvautuen harvemmin eikielelli siin ilmaisuihi n. Opiskelija tta.joutuu pyytämään toistoa tai selvennyst ä melko usein ja osaa jonkin verran soveltaa viestintäk umpp ilmaisuja	Opiskelij a selviytyy lyhyistä sosiaalis ista tilanteis ta ja osaa käyttää yleisimpi ä kohteliai ta tervehdyks iä ja puhuttelum uot esittää kohteliaast i esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyy ntö anin sekä vastata sellaisiin.	ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. oja, Opiskelija ymmärtää lyhyiden, yksinkerta isten itseään kiinnostav ien viestien jä ydinsisällö n ja tekstin pääajatuks et tuttua	Opiskelija pystyy kertomaan jokapäiväisi stä ja konkreettisi sta sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertais ia lauseita ja konkreettis ta , sanastoa. Opiskelija osaa helposti ennakoitavan perussanasto n ja mo nia keskeisimpiä rakenteita.
---	---	---	---	--	---

		omassa viestinnäs sään		sanastoa sisältäväs tä, ennakoitav asta tekstistä. Opiskelija pystyy hyvin yksinkerta isee päättelyyn asiayhteyd en tukemana.	Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntö jä muissakin kuin harjoitellu issa ilmauksissa .
A2.2	Opiskelija selviää	Opiskelija osallistuu	Opiskelija osaa käyttää	Opiskelija pystyy	Opiskelija osaa kuvata

Toimiva peruskielitalaito	Opiskelija pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melkovaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilantei	Opiskelija pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppissa. ymmärtänyt viestin. Opiskelija osaa kiertää tai korvata	Opiskelija osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuudet Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuks huomioon ani joitakin tärkeimpiä kulttuurisii	Opiskelija ymmärtää pääasiat ja joitakin ännöt. ksityiskohia selkeästä ja lähes normaaliteessaan yleiskielispuheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä. Opiskelija ymmärtää yhteiseen	osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskoh tia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää melko
----------------------------------	---	--	---	---	--

		tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Opiskelija pystyy neuvottelemaan tuntemattomia ilmauksien merkityksistä.		kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija löytää pääajatuksia, avainsanat ja tärkeitä yksityiskoh tta myös valmistautumat	laajaa sanastoa rakennevalikoita sekä j oitakin yleisiä fraaseja j a idiomeja. Opiskelija osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin ta. kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
B1.2			Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija

Sujuva peruskielitalito	Opiskelija pystyy osallistumaan viestintään melko vaivattomasti myös joissakin vaativammista viestintätilanteista kuten viestittäessä ajankohtaisista tapahtumasta.	Opiskelija pystyy olemaan aloitteellinen tuttua aiheita käsittelevässä vuorovaikutustilanteissa käyttäen sopivaa ilmausta. Opiskelija pystyy korjaamaan väärinymmärryksiä melko luontevasti ja neuvottelemaan myös melko mutkikkaiden asioiden merkityksestä.	osaa käyttää erilaisiin tarkoituksiin kieltä, joka ei ole liian lanteessa tuttavallista eikä liian muodollista. Opiskelija tuntee tärkeimmät kohteliaisuudet ja toimii niiden mukaisesti. Opiskelija nauttii vuorovaikutuksesta huomioon ottaen tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	ymmärtää selväpiirteistä asiatieta sisältävää puhetta tutuista tai melko yleisistä aiheista ja selviää myös jonkin verran äännpäätelyä vaativista teksteistä. Opiskelija ymmärtää pääkohdat ja esseissaan tärkeimmät yksityiskohdat ympärillään käytävästä laajemmasta muodollisista tai epämuodollisista keskusteluista.	osaa kertoa tavallisista, konkreettista aiheista kuvailen, eritellen ja vertaillen. Opiskelija ilmaisee itseään suhteellisen vaivattomasti ja pystyy kirjoittamaan henkilökohtaisia ja julkisempia viestejä ja ilmaisemaan ajatuksiaan myös joistakin kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää kohtalaisen laajaa sanastoa ja tavallisia idiomeja sekä monenlaisia rakenteita ja mutkikkaita lauseita. Opiskelija hallitsee ääntämisen perussääntömuissakin kuin
--------------------------------	---	---	--	---	---

					harjoitelluissa ilmauksissa.
B2.1	Opiskelija pystyy viestimään sujuvasti myös joissakin itselleen uusissa viestintätilanteissa, joissa käytetään joskus käsitteellistä, mutta kuitenkin selkeää kieltä.	Opiskelija pystyy tuomaan oman kantansa esille ja toisinaan käyttämään ssvakiofraaseja, kuten "Tuon vaikea kysymys" voittaakseen itselleen aikaa. Opiskelija pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksensä. Opiskelija pystyy tarkkailemaan omaa ymmärtämistä ja viestintäänsä sekä korjaamaan kieltään.	Opiskelija pyrkii ilmaisemaan ajatuksiaan asianmukaisesti ja viestintäumpp kunnioittaen ottaen huomioon erilaisissa tilanteiden asettamat vaatimukset.	Opiskelija ymmärtää asialliset ja kielelliset kompleksit puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija pystyy seuraamaan laajaa puhetta ja monimutkaista argumentointia sekä ilmaisemaan kuulemastaan pääkohdat. Opiskelija ymmärtää suuren osan ympärillään käydyistä keskusteluista. Opiskelija ymmärtää monenlaisia kirjoitettuja tekstejä, jotka voivat käsitellä myös abstrakteja aiheita ja joissa on	Opiskelija osaa ilmaista kohtuullisen selkeästi ja täsmällisesti itseään monistakokemuspiiriin liittyvistä asioista käyttäen monipuolisia rakenteita ja laajahkoa sanastoa, johon sisältyy myös idiomaattisia ja käsitteellisiä ilmauksia. Opiskelija pystyy osallistumaan myös melko muodollisiin keskusteluihin ja halitsee kohtalaisen laajan sanaston ja vaativiakin lauserakenteita. Ääntäminen on selkeää, sanojen pääpaino oikealla tavulla ja puhe sisältää joitakin kohdekielelle tyypillisiä intonaatiomalleja.

				<p>tosiasioita, asenteita</p> <p>ja mielipiteitä.</p>	
B2.2	Opiskelija pystyy käyttämään kieltä monenlaisissa myös itselleen uusissa viestintätilanteissa joissa tarvitaan	Opiskelija pyrkii antamaan palautetta, esittämään täydentäviä näkökohtia tai johtopäätöksiä. Opiskelija pystyy	Opiskelija pystyy ilmaisemaan ajatuksiaan luontevasti, selkeästi ja kohteliaasti sekä muodollisesti että	Opiskelija ymmärtää elävää tai tallennettua selkeästi jäsenettyä yleiskielistä puhetta kaikenlaisissa tilanteissa	Opiskelija osaa ilmaista itseään varmasti, selkeästi ja kohteliaasti. Hän hallitsee laajasti kielelliset keinot ilmaista

			ja	
--	--	--	----	--

	monipuolista kieltä.	edistämään viestinnän sujumista sekä tarvittaessa käyttämään kiertoilmaisuja ja pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksestä. Opiskelija osaa käyttää ymmärtämistä tukevia strategioita, kuten pääkohtien poimimista ja esimerkiksi tekemään muistiinpanoja kuulemastaan.	epämuodollisessa ymmärtämisessä jonkin verran myös vieraita ankielimuotoja. Opiskelija pystyy lukemaan eri tarkoituksiin laadittuja kompleksisia tekstejä ja tiivistämään niiden pääkohdat. Hän pystyy tunnistamaan asenteita ja arvioimaan kriittisesti kuulemaansa ja/tai lukemaansa.	konkreetteja ja käsitteellisiä sekä tuttuja ja tuntemattomia aiheita. Opiskelija osaa viestiä spontaanisti ja kirjoittaa selkeän ja jäsentyneen tekstin. Ääntäminen on hyvin selkeää, sanojen pääpaino on oikealla tavulla ja puhe sisältää joitakin kohdekielelle tyypillisiä intonaatiomalleja.
C1.1			Opiskelija	Opiskelija

<p>Taitava n kielita idon perusta so</p>	<p>Opiskelija pystyy vuorovaikutuks monipuolises ti, sujuvasti ja täsmällisest i kaikenlaisis sa viestintätil ante</p>	<p>Opiskelija ottaa eeen luontevasti vastuuta viestinnän etenemisest ä. Opiskelija osaa nuotoilla uudelleen, mitä haluaa ilmaista sekä pystyy perääntymä än, kun kohtaa vaikeuksia , ja käyttää taitavasti kieleen tai kontekstii n liittyviä vihjeitä tehdessään johtopäätö ksiä tai ennakoides saa tulevaa.</p>	<p>Opiskelija pystyy käyttämään kieltä joustavasti ja tehokkaasti sosiaalisii n tarkoituksi in sekä ilmaisemaan tunnetiloja , epäsuoria viittauksia, esim. ironiaa ja leikkimieli syytt</p>	<p>ymmärtää yksityiskoh tais myös pitempiä esityksiä tutuista ja yleisistä aiheista, vaikka puhe ei olisikaan selkeästi jäsennelty ä ja sisältäisi idiomaatti sia ilmauksia tai rekisterin vaihdoksia . Opiskelija ymmärtää yksityisko htas monipolvis ia käsitteell isiä kirjoitett uja tekstejä ja pystyy yhdistämää n tietoa monimutkai sist teksteistä .</p>	<p>osaa ilmaista esteesti itseään sujuvasti, täsmällisesti ja jäsenyneesti monenlaisista aiheista ta i pitämään pitkähkön, valmistellun esityksen. Opiskelija pystyy kirjoittamaan hyvin jäsenyneitä tekstejä esteesti monimutkaisist aiheista varmalla, persoonallise lla tyyllillä. Opiskelijan kielellinen ilmaisuvarast o a on hyvin laaja. Ääntäminen on luontevaa ja vaivatonta kuunnella. Puherytmi ja intonaatio ovat kohdekielelle tyyppilliset.</p>
---	--	---	---	--	---

8.3. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

7.11. OPH-2264-2019

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää saamen kielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 3 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

Pääjohtaja

Olli-Pekka Heinonen

Opetusneuvos

Petri Lehikoinen

8.3.1. Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2264-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamen kielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Saamen kielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Saamen kielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus - oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten

kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tavoitteet ja sisällöt on määriteltävä koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa saamen kielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden saamen kielen erityispiirteet. Saamen kielen opetussuunnitelmat voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Saamen kielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus saamen kieltä kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen saamen kielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan saamen kielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Hän kehittää taitoaan hyödyntää saamenkielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurialueensa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittämiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoitusperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan saamen kielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- tutustuu saamen kielten kokonaisuuteen ja ymmärtää oman asemansa saamen kielen säilyttäjänä.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat

opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan niistä yksi arvosana.

Opinnot

SÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia saamenkielisiä tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

SÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää saamen kielten kokonaisuuden maailman kielten joukossa sekä kulttuurikontaktien vaikutuksen.

Keskeiset sisällöt

- saamen kieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsitelmä

SÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohketta ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

SÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee saamenkielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita saamelaisten tuottamaa tai saamelaisista kertovaa kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan saamelaisten historiaa sekä aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa, myyttiset kertomukset, joiku ja lauluperinne
- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

SÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia saamenkielisiä tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta, myös saamelaisuuden näkökulmasta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielien näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

SÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää saamenkielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita saamenkielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuolto
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

SÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- saamenkielisen vuorovaikutuksen erityispiirteet
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

SÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää saamenkielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- osaa analysoida kotimaista ja ulkomaista saamelaisten tuottamaa tai saamelaisista kertovaa kirjallisuutta ja muuta taidetta osana kulttuurikontekstia.

Keskeiset sisällöt

- saamenkielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- saamenkielinen, saamelaisten tuottama ja saamelaisista kertova kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

8.4. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset

sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

7.11. OPH-2265-2019

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää romanikielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 4 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

Pääjohtaja	Olli-Pekka Heinonen
Opetusneuvos	Petri Lehikoinen

8.4.1. Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2265-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Romanikielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Romanikielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Romanikielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskelu ympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia

kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa romanikielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden romanikielen erityispiirteet. Romanikielen opetussuunnitelmat voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Romanikielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus romanikieltä kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen romanikielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan romanikielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Opiskelija kehittää taitoaan hyödyntää romanikielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurinsa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittämiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja

mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä

- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoitusperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstien tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen, standardisoidun romanikielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan Suomen romanikielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- tutustuu eri puolilla maailmaa puhuttaviin romanikielen murteisiin ja ymmärtää oman asemansa Suomen romanikielen säilyttäjänä.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen

avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan niistä yksi arvosana.

Opinnot

RÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia romanikielisiä tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

RÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää romanikielen kokonaisuuden maailman kielten joukossa sekä kulttuurikontaktien vaikutuksen.

Keskeiset sisällöt

- romanikieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus

- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsitelmä

RÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

RÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee romanikielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita romanien tuottamaa tai romaneista kertovaa kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan romanien historiaa sekä aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa, myyttiset kertomukset, laululyriikka
- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

RÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia romanikielisiä tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta, myös romanikulttuurin näkökulmasta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielien näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

RÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää romanikielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita romanikielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuolto
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

RÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan ja kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- romanikielisen vuorovaikutuksen erityispiirteet
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

RÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää romanikielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- osaa analysoida kotimaista ja ulkomaista romanien tuottamaa tai romaneista kertovaa kirjallisuutta ja muuta taidetta osana kulttuurikontekstia.

Keskeiset sisällöt

- romanikielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- romanikielinen, romanien tuottama ja romaneista kertova kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

8.5. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen

arviointi

7.11.2019 OPH-2266-2019

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää opiskelijan oman äidinkielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 5 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

Pääjohtaja

Olli-Pekka Heinonen

Opetusneuvos

Petri Lehikoinen

8.5.1. Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2266-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Opiskelijan oman äidinkielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Opiskelijan oman äidinkielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskelu ympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tämä ohje on laadittu kaikille niille kielille, joita opetetaan opiskelijan omana äidinkielenä. Tavoitteet ja sisällöt on määriteltävä koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa opiskelijan oman äidinkielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden opetettavan kielen erityispiirteet, muun muassa kirjoitusjärjestelmä. Opetussuunnitelmaa voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Opiskelijan oman äidinkielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus omaa äidinkieltään kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen omaa äidinkielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan oman äidinkielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Hän kehittää taitoaan hyödyntää omakielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurialueensa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksia, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstien tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan oman äidinkielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearviointinista ja vertaisarviointinista, jotka tukevat

opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan niistä yksi arvosana.

Opinnot

OÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus

- kielen- ja tekstinhuoltoa

OÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään omasta äidinkielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina.

Keskeiset sisällöt

- äidinkieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsitys

OÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

OÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee omakielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan omaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

•
Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

OÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluita ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielten näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

OÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää omakielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita omakielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen

-
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuolto
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

OÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan ja kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu

- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

OÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää omakielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnessa.

Keskeiset sisällöt

- omakielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.